

శ్రీరాగర సంకీర్తనలు

అప్పేమోచార్య ప్రాజెక్టు
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

శృంగార సంకీర్తనలు

(తాళ్లపాక అన్నమాచార్య విరచితములు)

పరిష్కరణ

కీ॥ శే॥ గారిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

మరియు

కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

1998

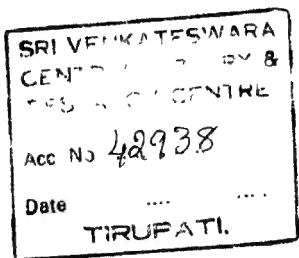
ప్రథమ ముద్రణ : 1992

ద్వితీయ ముద్రణ : 1998

© తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి

ప్రతులు : 2,000

వెల : రు. 32-00

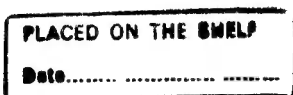
ప్రచురణ :

శ్రీ M.K.R. వినాయక్, I.A.S.

కార్యనిర్వాహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

తిరుపతి.

ముద్రణ :

త్రివేణి ఆఫ్సెట్ ప్రింటర్స్

14/264, ఈడేపల్లి

మచిలీపట్నం - 1

ఆంధ్రప్రదేశ్

తెన్నపము

ఇందరికీ ఆభయంబు లిచ్చు చేయి

కందువగు మంచిబంగారు చేయి //

కలియుగ ప్రత్యక్షమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వైభవాన్ని, మాహాత్మ్యాన్ని, తత్వాన్ని 32,000 అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలుగా రచించినవాడు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు. ఇందులో మనకు సుమారు 13,000 సంకీర్తనలు మాత్రమే లభించాయి. వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు పదకపులే ! తాళ్లపాక కవులు క్రీ॥శ॥ 15-16 శతాబ్దాలకు చెందినవారు. వీరి స్వస్థలం ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకా తాళ్లపాక గ్రామం.

క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో వైష్ణవమత ప్రచారం కోసం తిరుమలను కేంద్రంగా చేసుకొని శ్రీ వేంకటేశ్వరాంకితంగా వేలకొలది సంకీర్తనలను, ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను రచించినవారు తాళ్లపాక కవులు. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి సేవలో తరించిన ధన్యమూర్తులు.

తాళ్లపాక పదకవిత్రయంగా కీర్తిగడించిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్యల సంకీర్తనల రాగిరేకులు తిరుమలలో శ్రీవారి ఆలయంలో 'తాళ్లపాక ఆర'లో లభించాయి.

తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల భాండాగారం గూర్చిన మొదటి శాసనం క్రీ॥శ॥ 1530 సంవత్సరంలో కనిపిస్తుంది. తదుపరి క్రీ॥శ॥ 1545, 1547, 1554, 1558 సంవత్సరాల నాటి శాసనాల్లోను సంకీర్తనభాండాగారం గూర్చిన ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది. ఇవి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల శాసనాలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారు క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ముద్రణకు పూనుకొన్నారు. క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి క్రీ॥శ॥ 1992 సంవత్సరం వరకు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాల ముద్రణలో వివిధ దశలు కనిపిస్తాయి.

1922 సంవత్సరంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలవారు రాగిరేకుల్లోని తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను వ్రాతప్రతుల్లో వ్రాయించటానికి పూనుకొన్నారు.

1935-38 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక లఘుకృతులు, తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సంపుటాలుకొన్ని వెలువడ్డాయి.

1947-65 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక కవుల అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు ముద్రించబడ్డాయి.

1947-1965 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో నిరాపూటంగా కొనసాగిన తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల ముద్రణ తరువాత ఒక దశాబ్దంపాటు కొనసాగలేదు.

1975-1986 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు వరకు, మరియు అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు పునర్ముద్రించబడ్డాయి.

తదుపరి 1992 సంవత్సరంలో ఒక సంపుటం ముద్రింపబడినది.

ఇంతేకాక తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల జీవిత చరిత్ర, తాళ్లపాక కవుల ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను ఈ దశల్లో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ముద్రించింది.

ఈ వివిధ దశల్లో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలను రాగిరేకులనుండి పరిష్కరించిన మహావండ్లతులు కీ॥శే॥ సాధు సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, పండిత విజయరాఘవాచార్య, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పి.టి. జగన్నాథరావు, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ, శ్రీయుతులు ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ స్థాపించినప్పటినుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్య సంకీర్తనలకు దేశవ్యాప్తంగా విశేషవ్యాప్తి ఏర్పడింది. తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సాహితీవేత్తలకు, సంగీత విద్వాంసులకు వరకవిత్వ వాణివీణా నివాదాలైనాయి. ఈ సంకీర్తనలు భక్తులకు మోక్ష మార్గాన్ని తెలిపే విశిష్టరచనలు. పరిశోధకులకు, సాహిత్యచరిత్రకారులకు కొంగుబంగారమై విలసిల్లుతున్నాయి. తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలకు సంగీత, సాహిత్య, భక్తలోకంలో నేడుపున్న ఆదరణ ఎనలేనిది.

ఈ అవశ్యకతను గుర్తించి వివిధ దశల్లో పరిష్కరింపబడి, ముద్రించబడిన తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను ఒక్కసారిగా సమగ్రరీతిలో ముద్రించడానికి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల యాజమాన్యం సంకల్పించింది.

ప్రథమతః తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను సమగ్రంగా 29 సంపుటాలుగా లోకానికి అందిస్తున్నాం.

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళిక రూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర్త) విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందం గారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె. సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యూమానిటీస్ & ఎక్స్ టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) డా॥ ఆచార్య ఎం. శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరెక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M.A., Ph.D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాంజలులు అర్పిస్తున్నాము.

దీని తర్వాత తాళ్లపాక కవుల లఘుకృతులు, ఇతర కావ్యాలు వెలువరించడానికి ప్రణాళిక సిద్ధంచేస్తున్నాం.

ప్రస్తుతం వెలువడుచున్న తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి కృపా కటాక్షంచే భక్తజనామోదం పొందగలవని విశ్వసిస్తున్నాం.

M.K.R. వివాయక్

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

సవేదక

(క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో భక్తి ప్రపత్తి దేహాత్మేక విచారాలను తెలిపే అధ్యాత్మసంకీర్తనలు; జీవాత్మ, పరమాత్మల ఐక్యాన్నిచాటే అమలిన దివ్య శృంగార సంకీర్తనలు రచించినవారు తాళ్లపాక కవులు. సకల దేవతా స్వరూపమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి తత్వాన్ని ఎన్నోవేల సంకీర్తనలద్వారా లోకవిదితంచేసి ఆత్మకల్యాణంతోపాటు లోక కల్యాణం సాధించిన వారు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వంగా భావించి ఉభయ విభూతినాయకుడైన ఆ స్వామి కల్యాణగుణాలను ఎన్నోవేల సంకీర్తనల్లో కీర్తించారు. శరణాగతి తత్వాన్ని ప్రబోధించారు.

(క్రీ॥ శ॥ 15వ శతాబ్దంలో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి నందకాంశ సంభూతుడుగా తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు జన్మించాడు. తన పదహారవయేట శ్రీ వేంకటేశ్వరుని సాక్షాత్కారం పొంది స్వామి ఆదేశంతో సంకీర్తనరచనకు శ్రీకారం చుట్టి ఆనాటినుండి జీవితాంతంవరకు దినమునకు ఒక్క సంకీర్తనకు తక్కువ కాకుండా సంకీర్తన రచన సాగించాడు. పల్లవి, చరణాలతో కూడిన సంకీర్తన రచనకీతడు మార్గదర్శకుడై పదకవితాపితామహుడని కీర్తి గడించాడు. అన్నమయ్య పదాలలో సంగీతం, సాహిత్యం, భగవద్భక్తి త్రివేణి సంగమంలా మేళవించాయి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వమూర్తిగానే కాకుండా వివిధ ఆగమ సంప్రదాయాల్లో వినుతుడైన వైభవమూర్తిగా కూడా అన్నమయ్య కీర్తించాడు. ఆంధ్రవాగ్గేయకారుల్లో అనేక వైష్ణవ క్షేత్రాలను సందర్శించి ఆయాక్షేత్ర మూర్తులపై వివిధ సంకీర్తనలను రచించిన ఘనత తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులదే!

అన్నమయ్య భగవత్తత్వాన్ని అనేక జానపద గేయరీతుల్లో రచించి సామాన్యులకు అందించే ప్రయత్నంచేశాడు. అన్నమయ్య గ్రాంథిక, శిష్టవ్యావహారిక, వ్యావహారిక భాషాశైలిలలో సంస్కృతాంధ్ర సంకీర్తనల్ని రచించాడు. జానపదుల జీవద్భాషను సర్వతంత్ర స్వతంత్రంగా వాడి సంకీర్తనల రచనాశైలిలో తర్వాతి వాగ్గేయకారులకి మార్గదర్శకుడైనాడు.

అన్నమయ్య పదాలు శ్రీ వేంకటేశ్వరముద్రాంకితాలు. వీరి బాటను అనుసరించిన వారు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు.

ఇహపర శ్రేయోదాయకమైన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, ఇతర తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను భక్తజనానికి అందించాలని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో సంకల్పించి అన్నమాచార్యప్రాజెక్ట్ స్థాపించింది. అప్పటినుండి అన్నమాచార్యప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే గానంచేయబడిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోనే కాక, ఆంధ్రేతర రాష్ట్రాలలో కూడా బహుళ ప్రచారం, ప్రాచుర్యం పొందాయి.

అన్నమాచార్యప్రాజెక్ట్ తాళ్లపాక అన్నమాచార్య, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ప్రచారం-పరిశోధన -రికార్డింగ్ శాఖల సమన్వయంతో వివిధ కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తున్నది. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే వేలకొలదిగా సంగీత సభలు, పరిశోధకులచే సాహితీసమావేశాలు నిర్వహించింది. మరియు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను ఆడియో క్యాసెట్లుగా విడుదలచేసి బహుజనామోదం పొందింది.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంచే 1949 సంవత్సరం నుండి ప్రతి సంవత్సరం అన్నమాచార్య వర్ధంతి ఉత్సవాలు, 1978 సంవత్సరం నుండి అన్నమాచార్యజయంతి ఉత్సవాలు జరుగడంగా నేటికీ నిర్వహించ బడుచున్నవి. మరియు అన్నమాచార్య సంకీర్తనోత్సవాలు కుగ్రామ స్థాయినుండి మహానగరాలస్థాయివరకు జరుగుచున్నాయి. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల

సమన్వయంతో తాళ్లపాక కవుల సాహితీ సదస్సులు నిర్వహిస్తున్నది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం 1978సం॥ నుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సాహిత్యంపై వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల్లో పరిశోధన చేసేవారికి ఉపకారవేతనం ఇచ్చి ప్రోత్సహిస్తున్నది. ఈ ప్రణాళిక క్రింద ఇప్పటివరకు దాదాపు 50 సిద్ధాంతవ్యాసాలు సమర్పించబడ్డాయి.

తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలపట్ల నానాటికీ పెరుగుచున్న ప్రజాదరణ, మరియు 1935వ సంవత్సరం నుండి వివిధ దశల్లో ముద్రించబడిన తాళ్లపాక అన్నమయ్య, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్య సంకీర్తనల సంపుటాలు ఏనాడో చెల్లిపోయిన కారణంగా నేడు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు సమగ్రంగా పునర్ముద్రించవలసిన అవశ్యకత ఏర్పడింది.

పూర్వముద్రణ సంపుటాల్లోని పూర్వపరిష్కరణల పీఠికలు యథాతథంగా ముద్రించబడుచున్నాయి. పరిష్కరణ పీఠికలో సూచించబడిన సంపుటాల సంఖ్యలు పూర్వముద్రణకు సంబంధించినవి. తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రితమవుతున్నందువల్ల ముద్రణ, పాఠకుల సౌకర్యార్థం క్రమపద్ధతిలో వుండాలనే పుద్గేశ్యంతో పూర్వముద్రణ సంపుటాల సంఖ్యలు మార్చబడినవి. సంపుటాల సంఖ్యల మార్పులు ప్రత్యేకంగా పట్టికలో చూపబడింది.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానానికి రాగిరేకుల్లో లభించిన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు మొత్తం నేడు ముద్రించబడుచున్నందువల్ల సమగ్రమనే పదం సూచికంగా వాడబడింది.

భక్తిభావ విలసిల్లిన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలను సమగ్రంగా ముద్రించుటకు ఆమోదించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మకర్తృత్వమండలి అధ్యక్షులు శ్రీకలిదిండి రామచంద్రరాజుగారికి, మరియు ధర్మకర్తృత్వమండలి సభ్యులకు మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలి.

ఈ సంపుటాల ముద్రణకు అధికారికమైన ఆమోదాన్ని తెలిపిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ ఎం.కె.ఆర్.వినాయక్ I.A.S. గారికి కృతజ్ఞతాంజలి.

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళికరూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులు గారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర), విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందగారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె. సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యూమానిటీస్ & ఎక్స్‌టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) ఆచార్య ఎం. శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరెక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M.A., Ph.D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలులు.

ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాంకేతికపరమైన సహకారాన్ని అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ముద్రణాధికారి శ్రీ ఎం. లక్ష్మణరావుగారికి, వారి సిబ్బందికి, తి.తి.దే పౌరసంబంధ శాఖాధికారి శ్రీ పి. సుబాష్‌గౌడ్ గారికి కృతజ్ఞతాంజలులు.

డా॥ మేడసాని మోహన్ M.A., Ph.D

డైరెక్టర్

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

తిరుపతి.

తేది : 10-2-98

తాల్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు

సంఖ్యా వివరణ పట్టిక - 1998

సంపుటాలు	మునుపటి సంఖ్య	ఇప్పటి సంఖ్య	సంకీర్తనాచార్యుని పేరు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	1	1	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	2	2	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	3	3	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	10+11(1,2భాగాలు)	4	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	12	5	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	4	6	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	13	7	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	14	8	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	15	9	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలు	16	10	తాల్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	17	11	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	18	12	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	19	13	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	20	14	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	21	15	తాల్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	22	16	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	23	17	తాల్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	24	18	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	25	19	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	26	20	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	27	21	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	28	22	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	29	23	తాల్లపాక అన్నమాచార్యులు

శృంగార సంకీర్తనలు	30	24	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	31	25	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	32	26	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
* శృంగార సంకీర్తనలు	33	27	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
* శృంగార సంకీర్తనలు	34	28	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
* శృంగార సంకీర్తనలు	35	29	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

* తాళ్లపాక పదసాహిత్యం మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రణచేయ బడుచున్నది. ఈ సందర్భంగా సంకీర్తనల సంపుటాల సంఖ్యలు క్రమపద్ధతిలో ఉండాలనే వుద్దేశ్యంతో మార్పులు చేయబడి, పై పట్టికలో చూపబడినవి. పై పట్టికలోని మునుపటి సంఖ్య వరుసలో సూచింపబడిన 33, 34, 35 సంపుటాలు ఇంతవరకు ముద్రింపబడలేదు. ఇప్పుడు ప్రథమంగా ప్రచురింపబడుతున్నాయి. అయినప్పటికీ ప్రస్తుతం 1998 సం॥లో క్రొత్తగా 1వ సంపుటం నుండి ఇవ్వబడిన క్రమ సంఖ్యలు ఈ ప్రథమ ముద్రణ సంపుటాలకు చేర్చబడినవి. వివిధ దశలలో 5, 6, 7, 8, 9 సంపుటాలు ప్రస్తుతం 1, 2, 3 సంపుటాలుగా గ్రహింప వినతి. వివరములకు ఆయా సంపుటాల పీఠికలు చదువగలరు ఈ మార్పును సహృదయ పాఠకులు గమనించగలరు.

వీరిక

“కోరేటి దేవుడవైతే గుడిలోనే వుండుగాక
చేరి మొక్కినట్టివారికి జెఱగు వట్టెవా”

(శృం.నం. 32 సంకీ.6)

‘నా పాదాల చెంతచేరిన వారిని బ్రోచే భారం ‘నాది’ అనే ప్రత్యక్ష పరమేశ్వరుడు వేంకటాచలపతి. జీవనాయకల చెరుగువట్టి అంకాన, అక్కున చేర్చుకొనే పరమనాయకుడు శ్రీనివాసుడు. మధుర భావనతో పరతత్వాన్ని అందుకోవడానికి మార్గాన్ని ఈ శృంగార పదాలలో చూపు తున్నాడు మహాభక్తుడు అన్నమాచార్యుడు. “ఆధిభౌతికానుభవములలో అన్నమాచార్యులు ఎక్కువగ భావించింది శృంగారము. దాన్ని కూడ ఆధ్యాత్మికపు మట్టాని కెక్కించిన మహాపురుషుడాయన.” ¹

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల శ్రీకార్యనిర్వహణాధికారి ఎం.వి. యన్. ప్రసాద్ గారి ఆశయానుసారం, శృంగార సంకీర్తనల సంపుటాలు కీ.శే. గౌరిపెద్దిదామసుబ్బశర్మగారు పరిష్కరించి అసంపూర్ణంగా వదలినవి ‘తద్రచనయకా’ పూర్తిచేసే భాగ్యం నాకు కలగడం శ్రీనివాసాను గ్రహం. ఆ సంపుటాలలో శృంగార సంకీర్తనల సంపుటం 32 పూజ్యులు గౌరిపెద్దివారు రేకుల నుండి ఎత్తి వ్రాసినది [11-4-79 ఉ. 8-30 గం. నుండి 15-9-1979 శనివారం సా. 4-30 గం.]. పాటలు, అనుబంధాలలో 374 పుటలు. రేకులు 1601-1700 వరకు. మొత్తం పాటలు 599.

¹రా.అ.కృ.శర్మ. చూ. అన్న. సంకీర్తనలు. సం. II. పు. III కూర్పు. శా.శ్రీ. తి. తి.దే. 1982.

బ్రహ్మశ్రీ గౌరవెద్ది వారు రేకులలోని పాటల వ్రాతప్రతిని సిద్ధం చేసినారు. శబ్దార్థాలకు సంబంధించిన చర్చ అయీ పాటల క్రింద సూచించినాడు. నా సూచనలను కా.శ్రీ. అనే పుటాక్షరాలతో సూచించినాను. నాకు సందేహం కలిగిన తావుల మూలంతో పోల్చి చూసి వ్రాయసగాని తప్పులను క్రీగీతలో సూచించినాను. ఈ గ్రంథంలో పీఠికతోబాటు, అనుబంధంలో, సూక్ష్మంగ సంకీర్తనల్లోని విశేషాంశాలను చర్చించినాను.

తెలుగులో పదకవితకు అన్నమాచార్యుడు ఆద్యుడు. 1408లో జన్మించిన ఈ మహాపురుషునికి 1424లో వేంకటేశ్వర స్వామి సాక్షాత్కారమైంది; 1503లో తిరువేంగళనాథునిలో ఐక్యమైనాడు. ¹ ముప్పదిరెండు వేల సంకీర్తనలు రచించినాడని ప్రస్తుతింపబడిన అన్నమయ్య పాడిన పాటలను రాగిరేకులమీద వ్రాయించిన ఖ్యాతి అతని వంశపురుషులైన పెదతిరుమలయ్య చినతిరుమలయ్యాదులదే. ² ఈ తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనల రాగిరేకులను తిరుమల దేవాలయంలో సంకీర్తనభండారంలో భద్రపరచినట్లు సాక్ష్యాలున్నవి. తాళ్లపాక కవుల రచనల రాగిరేకులు చాలవరకు కాలగర్భంలో కలసిపోయినవి. రాగం విలువ తెలియని జాతి రాగికోసం వానిని కరిగించుకొన్నది. వేంకటేశ్వరానుగ్రహం వల్ల మనం దక్కించుకొన్నవి కొన్నే. ³

¹ ఈ వివరాలు, అన్నమయ్య సంకీర్తనల తొలిరాగిరేకు అవతారికలో ఉన్నవి.

² “పరమతం (మం) త్రములు ముప్పదిరెండు వేలు” సంకీర్తనములు చూ. అన్న. చరి: 45 తి.తి.దే. 1978.

“హేవళంబి సంవత్సర మార్గశిర శు.గి బుధవారము తాళపాక చినతిరుమల తాచార్యులు అనతిచ్చిన అష్టలాషాదండకం తామ్రశాసనస్థవగామ వ్రాయించితిమి” అశానాక రాగిరేకు మీద ఉన్న ఈ వ్రాతవల్ల సంకీర్తనల రాగిరేకుల వివరాలు తెలుస్తున్నవి. The ~~Miner~~ works Vol. I. పు. 156 తి.తి.దే 1935.

³ రేకుల వివరాలు చూ.శృం.నం. 22. పు. 14 గా.రా. తి.తి.దే.

		రేకులు
అన్నమయ్య	..	2289
పెదతిరుమలయ్య	--	205
చినతిరుమలయ్య	--	37

తిరుమల సంకీర్తన భండారంలో, అహోబిలంలో, శ్రీరంగంలో దేవ స్థానం యాజమాన్యం సేకరించినవి. ఈ రాగిరేకుల్లో రచనలన్నీ (ఒక్క శృంగార సంకీర్తనలు అన్నమయ్యవి 400 తప్ప) దాదాపు ముద్రణకెక్కినవే. వీనిని సేకరించి పరిష్కరించి ప్రకటించడంలో సహకరించిన పెద్దలు సర్వశ్రీ సాధుసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పండిత విజయరాఘవాచార్య, ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్య, పి.టి. జగన్నాథరావు, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ తదితరులు. తాళ్లపాక కవుల రచనలన్నీ సేకరించి ప్రకటించాలనే తాపత్రయంతో తిరిగే నాకు వేంకటేశ ముద్రతోటి సంకీర్తనలు కొన్ని తంజావూరు నగస్వరీమహిళు తాళపత్రకాంతారంలో కనిపించినాయి.¹ అన్నమయ్య తన సంకీర్తనలను పరమ మంత్రాలుగనే భావించినాడు. వేంకటేశ మంత్రాలవంటి తన సంకీర్తనల్లో 'ముద్రగ' వేంకటేశ శబ్దాన్నే ఆ మహాభక్తుడు స్వీకరించినాడు. తాను వచించిన సంకీర్తనలను వేంకటేశ్వరుని చరణాలకే అంకితం చేసినాడు.

దాచుకో నీ పాదాలకు తగ నే చేసిన పూజలివి

పూచి నీ కీరితి రూప పుష్పము లివి యయ్యా

1975.

¹వేంకటేశ పదాలు T.M.S.S.M. 465, B. 11658, D. 1117 తెలింగవదరా-

గతా సంకీర్తన B. 11640 సంగీతం పదాలు. 1974లో నేను సేకరించినవి.

ఒక్క సంకీర్తనే చాలు వొద్దికై మమ్ము ధక్షించంగ
 తక్కినవి భందారాన దాచి వుండనీ
 వెక్కనమగు నామము వెలసులభము ఫలమధికము
 దిక్కు నన్నేలితివింక నవి తీరని నాధనమయ్యూ.
 నా నాలికపై నుండి నానా సంకీర్తనలు
 వూని నాచే నిన్నుబొగడించితివి
 నేనామాల వెన్నుడా వినుతించనెంతవాడ
 కానిమ్మని నాకీ పుణ్యము గట్టితి వింతేయయ్యూ.
 ఈ మాట గర్వము గాదు నీ మహిమే కొనియాడితింగాని
 చేముంచి నా స్వాతంత్ర్యము చెప్పినవాడంగాను
 నేమానబాడేవాడను నేరము లెంచకుమీ
 శ్రీమాధవ నేనీదాసుడ శ్రీవేంకటేశుడవయ్యూ.

(అధ్య. సం. 2 (కొత్త) - 338.)

“అన్నమయ్య తన జీవిత మందలి తపస్సుకు మూల ద్రవ్యంగ
 వివరించిన పరిగ్రహించినాడు. సంస్కారసిద్ధమై సహజమైన కవితాశిల్పం,
 ఎప్పుడూ పదను చెడని భావనాశక్తి కలవాడు. స్వతః ఉద్రిక్తమై
 భావవేగాలను అణచుకోలేని ప్రకృతి. ధాన్ని సర్వాత్మనా శ్రీవేంకట
 శ్వరునికర్పణం చేసినవాడు”

⁵ శ్రీ ~~వివరించిన~~ అలయంలో సంకీర్తన భందారము ప్రసక్తి No. 6 of vol.

4. శ్రీ.శ. 1530 వివరణకు చూడు. “రాళ్లపాక కవుల కృతులు - వివిధ పాహిలీ ప్రక్రియలు” పే.అవం. పు. ■■

⁶ రా.అ.కృ.శర్మ. అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు-II. కూర్పు. కా.శ్రీ. పు. xviii ౨.౨.డె. 1978.

తాళ్లపాకవారి పదాలు ఎక్కడెక్కడో ఎన్నో రూపాలను, రూపాంశాలను పొందినట్లు తెలుస్తున్నది. కర్త వేరు తెలియక భిన్న విభిన్న పదకర్తల రచనా సంకలనాలలో చోటు చేసుకొన్నవి. వా దృష్టి కందిన కొన్ని వేంకటేశ్వర ముద్రాంకిత పదాలను ఉద్ధరించే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. మా గురువుగారు శ్రీమాన్ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు "ఆ పాటలు నశించిపోకుండుటకై ఇందుద్ధరించుచున్నాను." అంటూ కొన్నిటిని ప్రకటించి నాకు మార్గోపదేశం చేసినారు. ⁷ నేను సేకరించిన పాటలని కొన్నింటిని గురువుగారికి వినిపించి వారి ఆమోదముద్రను పొందినవి ఇందు పొందుపరుస్తున్నాను.

1. ⁸ అదె వచ్చ చెలియ మొయారంటుతో ప్రియుని

సదనంబు వెడలి ~~విని~~ సఖుల గానమున

నుదుటి కస్తురి చెమట పదనై ~~మరి~~ చీర

నదిమి వీడిన తురుము కుదురు పరచి

వొదిగొదిగి తనకెవ్వరెదురొదురో యంటా

వెదవిగంటి మడపు తుద మాటుకొంటా

నునుగుబ్బకవ గోటికొనజీర మరుగుబడ

పెనుకెంపు బంబ సరు లనువుబరచి

తనకింద దళకుకుకన్నుల నిదుర సొలయుగా

వనజము మార్కొని పూర్పుబడి నణచుకొంటా

⁶ రా.అ.కృ.శర్మ. అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు-II. కూర్పు. కా.శ్రీ.పు.

⁷ శృం.సం. ~~తి~~ సంపుటం. పు 6-8. రా.అ.కృ.శర్మ. తి.తి. దే. 1965.

⁸ B. 11640. Copy 1427 a. సంగీతం-పదాలు. పు. 117

అల తత్తరబడుచు అవ్వల నివ్వల గట్టు
 చలువశాలకలువలు సడలగా
 అల శ్రీవెంకటరాయని కూడిన సరసపు
 కలయిక మది తలచుకొంటా

పరిష్కృత పాఠాలతో: తాళపత్రంలో రాగం పేరులేదు.

తాళం: ఖండచాపు

పల్లవి

అదె వచ్చె చెలియ యొయారమ్ముతో ప్రియుని
 సదనంబు వెడలి తన సఖులు గనకుండా

చరణాలు

నుదుటి కస్తురి చెమట పదనై జారుచీర
 నదిమి వీడిన తురుము కుదురువరచి
 వొదిగొదిగి తనకెవ్వరెదురొదురో యంటా
 పెదవిగంటి మదుపు తుద మాటుకొంటా
 నునుగుబ్బకవ గోటికొన జీర మరుగుబడ
 వెనుకెంపు బన్నసరు లనువుబరచి
 తనకింద యదకు కన్నుల నిదుర సొలయగా
 వనజము మూర్కొని వూర్పుబడి నణచుకొంటా
 అల తత్తరబడుచు అవ్వల నివ్వల గట్టు
 చలువశాలకలువలు సడలగా
 అల శ్రీవెంకటరాయని కూడిన సరసపు
 కలయిక మది తలచుకొంటా

ఈ క్రింది పాటల్లో మూలపాఠాలను క్రీగీతలో నూచించాను:

2. సారాశ్రమం - అటతాళం

శిష్యులు కొత్తలు తోచె యింతలో చెలి నీకు
 విన్నవి నిగ్గు జూచి వెరవేటి కాయనే
 పెట్టిన కస్తురిబొట్టు పెదవిపైకేల జారె
 కట్టిన చెంగావి కెంపు కన్నుల కేల యెక్కె
 పుట్టిన శైవజమటలు పులకలేమిటికి గప్పె
 వట్టిన తామెరమొగ్గ వదనేటి కాయనే
 నిండిన సైరణలకు నిజమేల లేదాయ
 పండిన కోరికలకు ప్రాణమేల వచ్చె
 కొండలలో నెలకొన్న కోనేటి రాయఁడు గూడె
 యెండలేని నీనీడ నీకితవేటి కాయనే

3. కేదారగౌళ - రుపంతాళం

పల్లవి

నీకే తగునయ్య మా నెలఁత
 గోకులాంబుధి గోవిందరాజ
 గొప్ప కన్నులదిరా కొదమచన్నులదిరా
 చెప్పఁజూపరాని మంచి చెలువరా
 కప్పరంపు నగమురా కస్తూరిమృగమురా
 కొప్పు నీటులరాజ గోవిందరాజ

* ఈ పాట తాళపత్రంలో తొలుత చరణం తర్వాత పల్లవి సంకీర్ణమై ఉంది.
 పత్రంలో పాఠాలు: శైవజమటలు

బెళుకు నెమ్మేనురా పిడికెడె కానురా
 నిలువెల్ల అపరంజి నిగ్గురా
 యెలమించు దొరకెరా యెంత గరగరికరా
 కులుకు గుబ్బలరాజ గోవిందరాజ
 క్రమమంత యెరుగురా కలికి క్రొమ్మేరుగురా
 రమణి మంత్రముకాదు రామరా
 రమణీయ వాణిరా రతుల సురతాలిరా
 కొమరునేతల రాజ గోవిందరాజ.

4. శంకరాభరణం - అటతాళం

పల్లవి

దిష్టిదాక్షి మా యయ్యకు తెరవేయారే
 దిష్టించి యెవ్వరినైన తేరి చూడనీకురే

చరణాలు

చప్పుడు సేయకో యవసరమాని చెప్పరే
 అప్పొడు మాజ్ఞాన మాడీనని చెప్పారే
 కప్పురంపు సురటుల వినరే రనరే
 అప్పొడు నతులు దాను అరగించి ననరే
 దంతాపు చవికెలో యేకాంత మాడీననరే
 అంతరంగమున స్వత్తమాడీ ననరే
 దొంతి వేడుక పూలతోటలో నున్నాడనరే
 చెంతాల కేళాకూళి చెంతానున్నాడనరే

■ చప్పుడు సేయకుండుట అని తాత్పర్యం.

పట్టంపు రాణియు తాను పవ్వరించున్నాడనరే
 రట్టుగా యెవ్వరినైనా రాకు మనరే
 యట్టే అలమేల్మంగాధిపతి వేంకటేశ్వరు
 యిట్టే వాకరాకరిసి నేవించు మనరే.

5.

సుదతికి మీ రిందరు చుట్టాలైన ఫలము
 మదనుని వేడుకోరే మంచిదొగాని
 పొదవైన సంవెంగ పువ్వులు వెదజల్లరే
 ఉదుటు⁸తుమ్మెదగుంపు లుడుగుగాని
 పది దిక్కులను రఘువతి పేరుడలచరే
 గుదిగొన్న⁹కోవిలలు కుయ్యకుండుగాని
 జలములలో నెల్ల¹⁰చంద్రకాంతులు జల్లరే
 అల దామెరల గర్వమణగుగాని
 చలపట్టి వనమెల్ల జవాజి వాసించరే
 మలయ చిలుకవలుకులు మందమౌగాని
 పాటలలో శంకరాభరణ¹¹మాలపించరే
 నీటు చల్లగాలి సొంపు నిలుచుగాని
 పాటించి యలమేల్మంగవతి పేరుడలచరే
 పాటించరే యివిగొన్ని జాడలొగాని.

⁸ తుమ్మె

⁹ కోవిలాలు

¹⁰ చంద్రకాంతలు

¹¹ అలపించరేని చల్లగాలి

6.

¹²అతివరో శ్రీవేంకటగిరిమీద పీడె

కారవుల¹³పాలిటి విశ్వరూపమితడు- పీడె

త్రిపురంబులవైఁబారిన యాఘన¹⁴తీవ్రబాణ మితడు

కపటపు భస్మాసురుని పాలిటికి కాలదండ మితడు

విపరీతపు కంభములో వెడలిన వీరసింహమితడు

చపలపు¹⁵బాణునకు మర్మభేదియగు చక్రధరుఁడితడు.

ధరణికింద బలినణచిన యాపాతాళశౌరి యితడు

దురమున నెదిరిన దనుజకోట్లకును ధూమకేతువితడు

ఒరళిన నరకాసురుని పాలిటికి ఉరుముని పిడుగితడు

పరచు రావణుని శిరములు ద్రుంచిన వ్రళయవాయువితడు

ఇదిగో విధి రుద్రాదుల కెల్లను వెలసిన వేల్పితడు

వదిలముగాఁదనుఁగాచిన యాశ్రితపారిజాత మితడు

కదలని యా బ్రహ్మాండకోట్లకును కన్నతండ్రి యితడు

వెదకి వెదకి మరి వరము లొసగు శ్రీవేంకటవతి యితఁడ

7.

పల్లవి

వేళ కొదవిన వాడె విందు

వేళ లెంచెఁజూచితే వేడుకలబ్బునటె

¹²అతివరో

¹³పాలిటి విశ్వరూపమితడు పీడె

¹⁴తీవ్రబాణ

¹⁵బాణును

కాంత మోమరవిరిగా జారుకొప్పు విరులు
యింతోటు నీకు జాపి ¹⁶యెట్లుండె నమ్మ
చెంతనే రాహవు తన చెలికాని కదియగా
కంతుడంత సోన¹⁷గమ్మినట్లుండె

నగము జారు¹⁸పయ్యెద జవ్వని గబ్బిగుబ్బలు
యెగువ కెంపుల తాళి¹⁹ యెట్లుండె నమ్మ
మగటిమి తమ్ములపై మంచు ముంచుకోరాగా
తగవు కాదని రవి తరమినట్లుండె

అలమేలుమంగ మేన అల తొల్లి విరహమున
²⁰యలమి శ్రీ వేంకటప్ప డెట్లుండె నమ్మ
మలయు లేదీగె ²¹ఎండమావులచే కడువాడగా
పొలశి నీలమేఘము పొడమినట్లుండె

8. శ్రీరాగం - రుంపెతాళం²²

పట్టరాదు యీ వలపు పతులకును సతులకును
²²దోస మెరుంగదు వలపు ²³దొరతనంబెడ రేచు
బాస యెరుంగదు వలపు బలిమిఁ జెరుచు

¹⁶యెట్లుండె

¹⁷గంమినట్లుండె

¹⁸పైయద

¹⁹యెట్లుండె

²⁰యెలమి

²¹యండమావులచే

²²శ్రీ రాగం-ఋంపె తాళం

²²కా మెరుంగదు

²³దొరతనంబెడ రేచు

త్రాసు వంటిది మనసు తగిలితే కుంగించు
యాసునకు మొదలైన దెట్టిదో చెలియా

కన్నుల నుండును వలపు కానరాక మందమై
24వన్ని పైకొని భయమెరుంగకా
వెన్నవంటిది మనసు వెచ్చనైతే కరంగు
యెన్ని విధముల దేటికో చెలియా

కలిమి యెరుంగదు వలపు కరు యెమ్మెలై తోచు
చలువ లెందై తోచు నరసమునను
యెలమి శ్రీ వేంకటేశ యిట్టె నన్ను గూడితివి, నిన్ను
నన్ను తెలియ దేటికో చెలియా

9.

భైరవి - ఆదితాళం

వల్లవి

తిరుమలయ్య విందు మంచిదే 25పుండంటే పుంటినమ్మ
నరవిలేని చెంచువారి సంతయేలే తనకును

వరికిదండ పొగడదండ బండిగురిగింజ దండ
బెరకులేని పికిలిదండ బలిదండలన్నియు
మెరసి కానుకీయ్యదోతే మేనిదండలడిగనమ్మ
మరల చెంచువారిలోడి మాటలేలే తనకును

24వమ్మ - ప్రాసభంగం

25పుండంట్టు

మునురుతేనె జాంటితేనె ముదిరినట్టి పెరలతేనె
 పానఁగ మించు పూవుతేనె పుట్టతేనె లన్నియు
 వానఁగి కానుకీయ్యబోతె మోవితేనె లడిగ నమ్మ
 యెనఁగ చెంచువారి యెంగి లేటికమ్మ²⁶ తనకును
 వెలగవండు జీడివండు వెలలేని మోవివండు
 పలుకుదొండవండు పాలవండు కానుకీచ్చితే
 చెలఁగి పక్కవండు మంట శ్రీ వెంకటనాయకుఁడు
 యెలమి కూడెనమ్మ చెంచు లేటికమ్మ తనకును.

10.

కాందోది - అటతాళం

పల్లవి

అవునయ్యా లెస్స తగవాయ మరేమి
²⁷తవిలి తప్పాకరిది దండన వొకరిదా.

చరణాలు

దిద్ది నీ చెక్కిట గోరు తీర్చిన వారుండఁగా
 అద్దము చూచుకొమ్మంటే అదే నేరమా
²⁸వొద్దిక నీ మోవి కెంపులుంచిన వారుండఁగా
 అద్ది కప్పరము వెట్టుటే అదే నేరమా
 నెరయ నీ మేన చెమట నించిన వారుండఁగా
 అరసి సురటి వినరితే అదే నేరమా
 శిరిగల నీ కొప్పు బమ్మిన వారుండఁగా
 అరుదుగ ముడుచుటే అదే నేరమా

²⁶ తనకు²⁷ తవిలి²⁸ వొద్దిక

యెలమితో నిన్నలయించిన వారుండఁగా

అలసి వచ్చితివంటే ■ నేరమా

అలమేలుమంగ²⁹ వేంకటాధీశ కూడితివి

అలుగకు మికనంటే అదే నేరమా. ²⁶

ఇట్లా నేను సేకరించిన కొన్ని వందల పాటలు ముందు ముందు తర్వాతి సంపుటాల్లో ప్రకటించగలను. వీటిని పరిష్కరించి ఒక ప్రత్యేక సంపుటంగ ప్రచురించాలనే సంకల్పము కూడ లేకపోలేదు. అంతా శ్రీనివాసేచ్ఛ.

తమిళ దేశంలో ఆళ్వారులు నానా దివ్యదేశాలను సందర్శించి అక్కడి అధిష్ఠాన దైవతాల గురించి పాశురాలను (పాటలను) గానం చేసినట్లే ఈ తెలుగు ఆళ్వారు అన్నమయ్య ధక్షిణాపథంలోని వైష్ణవ క్షేత్రాలను సేవించి సంకీర్తనలు గానం చేసినాడు. ఆంధ్రదేశంలో కడప, చిత్తూరు, అనంతపురం, కర్నూలు, నెల్లూరు, ఒంగోలు, గుంటూరు మొదలైన ప్రాంతాలలోని ఆలయాలను ఎక్కువగా దర్శించి ఆ దేవుళ్ల గురించి గానం చేసినట్లు ఉపలబ్ధమైన సంకీర్తనల ద్వారా తెలుస్తుంది. అన్నమయ్య జీవిత తపస్సు వేంకటేశ్వరుడు. అతని సంకీర్తనలు వేంకటేశ్వర చరణాంకితాలు. అతడు వావిలి పాటి వీరరాముని పేర్కొన్నా, కడప వెంకటరమణుని పలుకరించినా ■ దేవతలకు వేంకటాచలం రాక తప్పదు, వేంకటేశ ముద్ర వేసుకోక తప్పదు. శ్రీ వేంకటాద్రి చేరిన వావిలిపాటి రామచంద్రుని అన్నమయ్య మనసార, నోరార గానం చేస్తున్నాడు.

■ వేంకటాధీశ

²⁶ 1-10 చాళా ■ పాటలన్నీ 11640. Copy 1427a సంగీతం - పదాలు,

తంజావూరు నరస్సరి మహిళా గ్రంథాలయం నుండి సేకరింపబడినవి.

రామక్రియ

పల్లవి

రాతిబతిమ నేసిన రామచంద్ర! నీ
చేతిలోని దాన నింతే శ్రీరామచంద్ర

చరణాలు

వట్టి రట్టు సేయకేక వద్దు రామచంద్ర
నెట్టన నేను దూరనోప నిను రామచంద్ర
వాట్టితిరేమము నీవై వో రామచంద్ర మమ్ము
వట్టి జాలిబెట్టకేక వద్దు రామచంద్ర
విన్నపాలు వేయునేల విను రామచంద్ర నా
కన్నులకు నీవె గురి ఘన రామచంద్ర
యెన్నిక నన్నుబాయకు మిక రామచంద్ర
నిన్ను నన్ను నెంచుకొమ్మి నీవు రామచంద్ర
ఆయము లంటితివి నెయ్యపు రామచంద్ర వొక్క
పాయమే ఇద్దరికిని బలు రామచంద్ర
ఆయెడ వావిలిపాటి హరి రామచంద్ర
చేయార శ్రీవేంకటాద్రిఁ జెందితి రామచంద్ర

(చూడు. సంకీ. 36)

ఈ సంపుటంలో:

వోగునూతులౌభ శేషుడు.

3

వావిలిపాటి రామచంద్రుడు

22, 34, 37, 38,

39, 40, 41, 44,

	47, 52, 74, 75
కడవ వెంకటరమణుడు..	55, 58, 101, 264, 298
మాచనోలి చెన్నకేశవుడు.	64
మారకపురము చెన్నరాయుడు	100
గోవిందరాజస్వామి ..	126
కామలాపురం కంచిరాయుడు	162
కోన తిరువేంగళనాథుడు.	182
డాభిశేషుడు ..	184
తొండమారేగుళ్ల గోపీనాథుడు	186, 187
ఉద్దగిరి కృష్ణుడు ..	278
భూపతిచెర్వు వొడ్డి వెంకటేశుడు	280, 281
వూటకూరి కోనేటిరాయుడు	299

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో అపురూపంగ గోదాదేవి మీద పాట ఒకటి ఈ సంపుటంలో గోచరిస్తుంది. ప్రాయశః నా దృష్టికంది నంత వరకు ఇదొక్కటే 'అండాశమ్మ'ను స్తుతించే కీర్తన. ²⁷'వాడె వెంకటేశుడనే వాడె, వీడు' అనే సంకీర్తనలో 'వెరియాళువారి దిడ్ల పిసికి వైదేసిన విరులదండల మెడ వేసినవాడు' అని ప్రస్తుతిస్తాడు. ద్రవిడ దేశంలో వెలసిన మహాభక్తుడు పెరియాళ్వారు. అతని పెంపుడు కూతురు గోద. ఒక మహాభక్తుని సుసంస్కృతమైన తులసీవనంలో పెరి గిన ఆధ్యాత్మికపు మొలక గోద. తండ్రి గ్రుచ్చి కూర్చి శ్రీరంగనాథుని అలంకరణకు సిద్దం చేసిన వనమాలను తాను ధరించి మురిపాలను .

²⁷ చూడ. ఆద్య. నం. < సంకీ. 121. పు. 83. ౧.౧.డే. 1080

కుమ్మరించి పంపేది. తన భిక్షుల మధుర స్వర్గను పొందిన ఆ మాలను ప్రణయానందంతో రంగనాథుడు ధరించేవాడు. ఆ ప్రణయమే గోదా రంగనాథుల పరిణయానికి దారి తీసింది. ఈ మనోజ్ఞమైన కథ ఎందరో మహాకవులకు కావ్యత్వసిద్ధిని చేకూర్చింది. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు భగవదాదేశంతో ఆ గోదాకల్యాణగాథను 'అముక్తమాల్యద' మహాకావ్యంగా ఆవిష్కరించినాడు.

“ఎన్నినుఁగూర్తునన్న విను మే మును దాల్చిన మాల్యమిచ్చు న
ప్పిన్నది రంగమందయిన పెండిలి నెప్పము మున్నుగొంటి నే
వన్నదండ యొక్క మగవాడిఁడ నేనుఁ దెలుంగు రాయఁడ
న్నన్నడరాయ యక్కొడువగప్ప ప్రియాపరిభుక్తభాక్తధన్”

(అము. 1-14)

తిరుమల వేంకటేశ్వరుడే శ్రీరంగనాథుడు. ఈ కలియుగంలో రాముడైనా, రంగుడైనా ఈ గోవిందుడే. నేటికీ తిరుమల దేవాలయంలో ధనుర్మాసవేళ గోదాదేవి అర్పించిన 'తిరుప్పావై' గానం చేస్తారు. బ్రహ్మాత్మవ వేడుకలలో శ్రీవిల్లిపుత్తూరునుండి గోదాదేవి ధరించిన దొందు తోమాలను తెచ్చి తిరుమల వేంకటరమణునికి (మూలవర్ణకు) సమర్పణం చేస్తారు. 'అప్పిన్నది' అంపిన సుమమాలను క్రీడాశుకాన్ని ధరించి ఉత్సవాలపెల్లకొడుకు మురిసిపోతాడు. 'శ్రీ వేంకటేశుడు తానెవచ్చి పెండ్లాడిన మహాత్మీయులు చూడికుడుతనాచారి'.

అలిత

చూడరమ్మ సతులాల సోబానఁబాడరమ్మ

కూరున్నది పతిఁబాడికూడనాచారి

శ్రీమహాల్క్ష్మీయుట సింగారాల కేమరుదు
కాముని తల్లియుట చక్కదనాల కేమరుదు
సోముని తోఁబుట్టువట సొంపుగళ కే మరుదు
కోమలాంగి యీ చూడికుడుత నాచారి

కలశార్థి కూతురట గంధీరాల కేమరుదు
తలఁప రోకమాతయుట మరి యేమరుదు
జలజనివాసి యట చల్లదన మేమరుదు
కొలదిమీర యీ చూడికుడనాచారి

అమర వందితయుట అట్టై మహిమే మరుదు
అమృతము చుట్టమట అనందాలకే మరుదు
తమితో శ్రీవేంకటేశుఁ డానె వచ్చి పెండ్లాడె
కొమెర వయసు చూడికుడుతనాచారి.

(చూడు. సం. 246)

సీతావియోగవరితవృద్ధయుడైన రాముడు లక్ష్మణునితో బావురు
మన్నారు. 'నన వానంత నవనాలు సీతలేని నన్ను తపింప చేస్తున్నవి.
సీత డంటరిగ బతుకుతున్న నన్ను ఈ మంద మూర్ఖులు అగ్ని
హోత్రునిలా దహింప చేస్తున్నవి. కమలదళాల వంటి విశాలనయనాలతో
ఒప్పు సీతను చూడని జీవితం మీదనే విరక్తి కలుగుతున్నది' అని
సామిత్రితో రాముడు వాపోయినాడు.

మాం పృథ్వీ మృగశాబాక్షీ చింతాశోక బలాత్కృతమ్
సంతాపయతి సామిత్రి క్రూరశ్చైత్రో ననానిః

(కీర్తి. సం. 1 శ్లో. 35)

ఏష పుష్పవాహో వాయుస్సుఖ స్వరో హిమావహః

■ విచిత్రయతః కాంతాం పావక ప్రతిమోమమ

(కిష్కిం. స. 1. శ్లో. 52)

పద్మపత్రవిశాళక్షీం సతతం పంకజప్రియామ్

అపశ్యతో మే వైదేహీం జీవితం నాభిరోచతే

(కిష్కిం. సర్గ. 1. శ్లో. 66)

²⁸రామాయణాన్ని నవంగ ద్విపదలో అన్నమయ్య రచించినాడని చిన్నన్న పేర్కొన్నా దానిని మనం దక్కించుకోలేక పోయినాము. ²⁹సంకీర్తనా త్మకంగా అన్నమయ్య వినిపించిన రామకథ, చరిత్ర, మహిమలు కొన్నింటినైనా మన భాగ్యవశాన అస్వాదించకలుగుతున్నాం.

“చంద్ర మందానిలాదులు, యెరవై మమ్మింత యేచి నేమిసేతు వీనిని” అంగన చూపు చందురు నంటే నా చూపును నంటే అంగజలావ మారదాయః ■ దృ తమ్ముఁడా (చూడు. సం. 74) అని రామయ్య తమ్మునితో నిర్వేదపడతాడు. ■ నన్నివేళంలో రామ లక్ష్మణుల మధ్య సాగిన సంభాషణ ■ మనోహరమైన పాటగ మన ముందు నిలిచింది.

శ్రీరాగం

వల్లవి

రా:కానకుంటి మిందాఁకా కంటి మాడకుఁబోదము

■ కానీలో అందుకేమి కళవళ మేలయ్యా

²⁸“ప్రతిమల ద్విపద ప్రబంధ రూపమన, నవముగా రామాయణము..”

అన్న.చరి. చిన్నన్న పు. 45-46. తి.తి.దే. 1978

²⁹“వాల్మీకి రామాయణమెల్ల, రాగంబుతో నమరాగంబుతోడ, ■ గంధ-
ద్యుభాగుఁడదివి” అన్న.చరి.చిన్నన్న. పు. 30. తి.తి.దే. 1978

రా: తొంగిచూచె నదె సీత చూరుపునఁ దమ్ముఁడా
 ల: నంగతిఁ బండురుండింతె సతిగాదయ్యా
 రా: చెంగట నే వెదకఁగాఁ జేరి నవ్వఁ జూడరాదా.
 ల: రంగగు వెన్నెల లింతే రామచంద్ర చూడుమా
 రా: పొంచి చేతఁదిలిచిని పొద దండ నదె సీత
 ల: అంచెల తీగె యింతే అటుగాదయ్యా
 రా: యెంచనేల దవ్వులను యెలిగించి విసరాదా
 ల: పెంచపు నెమలిగానీ పిలుపు గాదయ్యా
 రా: నిలుచుండి చూచెనదె నిండుఁగొలఁకులో సీత
 ల: కలువలింతే ఆవెగాదయ్యా
 రా: కలికి శ్రీవేంకటాద్రిఁ గాఁగిలిచె నిదె నన్ను
 ల: తలఁపులే నాకె నిన్నుఁ దగిలుండునయ్యా (చూడు. సం. 105)

అన్నమయ్య సంకీర్తనలకు వర్చస్సు నిచ్చినది శ్రీనివాసుని తిరు
 మూర్తి అందాలు, ఉత్సవ వైభవాలు, తత్త్వ రహస్యాలు, విశిష్టాద్వైత
 ధర్మ సూక్ష్మాలు. అన్నమయ్య తిరుమలలో కాపురముండి వేంకటరమ
 ణుని నిత్యోత్సవ వైభవాలను ప్రత్యక్షంగ దర్శించి పరవశించి గానం
 చేసినాడు. స్వామి సుప్రభాతసేవనుండి ఏకాంత సేవదాకా సకల సేవ
 లను కీర్తించినాడు. 'వేదంలా, ద్రవిడ వేదంలా, అన్నమయ్య సంకీర్తన
 'తెలుగు వేదంగా'. స్వామి నిత్య సేవా కార్యక్రమాలలో భాగంగ నిలిచి
 పోయింది. అన్నమయ్య పాట వింటూ తిరుమలపతి నిద్ర లేస్తాడు.
 అన్నమయ్య పాటవింటూ అలమేలుమంగపతి నిద్రపోతాడు. అన్నమ
 య్యకు తిరుమలయ్యకు ఉన్న సంబంధమిది.

మొదలు

1 “హరిపూజ హరిసేవ హరికీర్తనంబు
హరి మననము ధ్యాన మనిశంబుఁదనకు”

²అన్నమయ్య శృంగార సంకీర్తనలు విని వేంకటపతి మంచి ప్రాయ
పువాడైనాడట. అన్నమయ్య విశ్వలోకపతికి సాగే తట్టు పునుగు
కప్పరకాపుల సేవలను మహిమాలంకార సమన్వితంగా వర్ణిస్తాడు.
వేంకటరమణునికి తిరుమలలో ప్రతి శుక్రవారము అభిషేకము. ఈ
అభిషేకోత్సవాన్ని అన్నమయ్య మరొకచోట “కంటి శుక్రవారము గడి
యలేడింట, అంటి అలమేల్మంగ అండనుండే స్వామిని” అని కన్నులకు
కట్టినట్లు వర్ణిస్తాడు. తెనాలి రామకృష్ణుడు కూడ ‘శుక్రవారపు సాగ
సుల వాడని’ ఈ స్వామిని అభివర్ణిస్తాడు. వర్ణనాతీతుడు, వర్ణాలకు
లోబడనివాడు శ్రీవేంకటనిలయమూరితి.

పల్లవి

ఏమని వర్ణించునొకో ఇంక బురాణములెల్ల
వేమురుఁగొత్తలాయ విశ్వలోకపతికి

చరణాలు

పాలజలనిధిలోన పలుమారుఁ దేలఁగాను
నీలవర్ణమెల్లఁబోయి నిండుఁదెలువై నట్లు
మేలిమి కప్పరకాపు మేననిండ నించఁగాను
పాలిత వేరొక్కటాయ పురుషోత్తమునికి

¹అన్న. చరి. చిన్నన్న. పు. 30. తి.తి.ద. 1970

²“జగతి ■ శృంగార సంకీర్తనముల కగవడి మంచి ప్రాయపువాడనఁ తి.”

వేడుకఁగాలిందిలోన వేమారు నీచఁగాను
 అడనే కమ్మర నలువైనట్లు
 తోడనే తట్టుపుణుఁగు తొప్పఁదోఁగ నించఁగాను
 జాడ వేరొక్కటాయ సర్వేశ్వరునికి
 అలమేలుమంగ నురమందునే నిలుపఁగాను
 అలరి బంగారు వర్ణమైనట్లు
 నలుగడ సొమ్ములతో నానావర్ణములు
 నిలిచె శ్రీవేంకటనిలయమూరితికి.

(చూడు. సం. 110)

'తిరు తేరుమీద నేఁగీ దేవదేవోత్తముడు' అని అలమేలుమంగతో
 కలసి ఈరేగే వేంకటాద్రిపతిని (చూడు. సం. 119) వర్ణిస్తాడు.
 'పుష్పయాగ' వేడుకలతో మురిసే దేవుని కీర్తిస్తూ 'అలమేల్మంగ
 తురుము విరులే నీకు, పొరసి నీ వురమువై పుష్పయాగము' (చూడు.
 సం. 207) అని సాధిప్రాయంగ చెబుతాడు. 'అలర్ మేల్ మంగై' అనే
 ద్రవిడ శబ్దానికి 'పూవు మీద నిలచిన పదునారేండ్ల యువతి' అని
 వ్యుత్పత్తి. శ్రీరంగాన్ని భోగమండపమని, కంచెవరదుని క్షేత్రాన్ని
 యోగమండపమని, తిరుమలను పుష్పమండపమని సంప్రదాయజ్ఞులు వ్యవ
 హరిస్తారు. దేవతలు అనుదినం ఆకాశంనుండి పుష్పవృష్టిని కురిపించి
 తిరుమలలోని స్వయంవ్యక్తమూర్తిని అర్పించేవారట. తిరుమలకు వెళ్లే
 దారిలో ఒక కుగ్రామం ఉండేది. అక్కడ కురవనంది అనే కుమ్మ
 రివాడు కుండలు చేయగా మిగిలిన బంకమట్టితో పూలు చేసి తాను
 కొయ్యతో చేసుకొన్న వెంకటరమణమూర్తిని అర్పించేవాడు. తిరుమల
 దేవాలయంలోని శ్రీవారిని తొండమాన్ చక్రవర్తి స్వయంగా ప్రతినిత్యం
 బంగారు పువ్వులతో పూజించేవాడు. ఒకరోజు స్వామి పాదలపైన

ర్పించిన బంగారు పువ్వులు తొలగి బంకమట్టి పువ్వులు నిలిచాయి. భక్త సులభుడు వెంకటపతి రాజును కుమ్మరి భక్తుని వద్దకు వెళ్లి అతని ద్వారా తన సాయుజ్యాన్ని పొందమని ఆదేశిస్తాడు. ఈ సన్నివేశాన్ని తెలిపే అన్నమయ్యపాట.

కాందోది

వల్లవి

‘కురవనంది తిరుమల కురవనంది, నీ

చరణములే కొలిచి బ్రతికె కీరీటముగలరాజు

దవ్వలామటనుండి నీవు పువ్వులఁబూజించితే అవి

చివ్వున అప్పని యడుగుఁదామెరలపై చెలఁగి యప్పడే నిలిచె

పువ్వులకు తెక్కులున్నవో లేక పుండరీకాక్షుని మహిమో

నివ్వటిల్లు నీ భక్తియోకాని నేఁడు నాతోఁజెప్పవే.

పొంకపు దోసిటి యడుసున లెస్స పొరలిన గిన్నేరుఁబువ్వులు

కుంకుమగంధ మాకల్పములపై కోరి వేడి నిలిచె

బంకమన్నది యెంతవాసనో లేక పారిజాతముల కెక్కుడో

వెంకటపతి కెంత వేడుకో నాకు వివరింపవె అప్పయ్య

దోసిటిలోపలఁబెట్టిన శ్రీతులసి సేవంతిపువ్వులు

వాసిగ జగమెల్ల కృక్షిలో నిడుకొన్న వాని మేనెల్ల నిండె

వేసదారి యలమేలుమంగ శ్రీవేంకటేశ్వరుని మహిమో నీ

దాసరితనము బలమో కాని తలఁపు నాతోఁజెప్పవే.

(శేషాచార్యులగారి వ్రాతప్రతి)

² అన్న.చరి.పీఠిక. పుట 11. తి.తి.దే. 1978. కాండకు నడచినట్లే మార్గంలో కురవనంది కథాశిల్పాలున్నవి. అక్కడ కుమ్మరి మండనం నామ-రూపాలే లేవు.

తిరుమలలో నందనోద్యానవనాలను తొలుత తీర్చిన ఘనత అనంతాచార్యుడే. క్రీ.శ. 13వ శతా. భగవద్రామానుజుల ఆదేశంతో తిరుమలలో పుష్పకైంకర్యం చేయడానికి విచ్చేసినారట. ఈ ఆశువారుల తటాక నిర్మాణం, ఉద్యానవనాల తీర్మానం, అలమేలుమంగా శ్రీనివాసుల పుష్పవన విహారాలు దేవాలయ సంప్రదాయంలో భాగంగా నిలిచినాయి. 'అనంతాశువారి తిరుమల జీవితం శ్రీనివాసునితో పెనవేసుకొని చరితార్థమైనది. అనంతాశువారి వంశస్తులకు నేటికీ ఆలయమర్యాదలు సాగుతున్నవి.

అన్నమయ్య 'ఇదం బ్రాహ్మం ఇదం జ్ఞాతం' అని గ్రాంథిక వ్యావహారిక రూపాలను విశృంఖలంగా వాడారు. నానుళ్లను, పలుకుబల్లను, జాతీయాలను విరివిగ ప్రయోగించినారు. ఏటికి యెక్కిన వానికేనిగె గుజ్జానో కాదో (సం. 31) బూడిదెలో వసంతమా (సం. 32) విచ్చిన మేడిపంటి బోనము (సం. 39) సగము నవ్వితి నేను (41) వుప్పుగప్పు రమువలె వుండకుండీనా (సం. 86) బూతునదిట్టుదుఁజుమ్మి. (సం. 108) మాణికాలఫెట్టె వంటి మగువ నీ నోర (సం. 141) వేడుకకు వెలలేదు వేసాలకు గురిలేదు (సం. 240) తానువలెఁపూడితివి (సం. 270) చీటివాసి తన బాస చేతికియ్యరే (సం. 346) కోటికిఁబడిగెత్తి. (సం. 382) మూఁబనప్పులు నవ్వేవు (సం. 396) యెగపోసి దిగపోసి

²'మఱియు ననంతాశువారి చెఱుపుగట్ట, మన్నమోయఁగా దెలిసె మీ నటనలు' (శేషాచార్యులవారి వ్రాతప్రతి) అన్న.చరి. పేజి. 25 తి.తి.దే. 1978 'అచ్చపు వేడుకతోడ ననంతాశువారికి, ముచ్చిరి వెట్టికి మన్న మోచినవాడు' (- అధ్యా.సం. ౪ సం.కీ. 93)--శ్రీనివాసుని తొలివనమాలి అనంతయ్యను పేర్కొన్నవే. వీరు రచించిన శ్రీ వేంకటేశ్వర ఇతిహాసమాల పరమ ప్రామాణికమైనది. దీనిని తెలుగు చేసిన వారు సుప్రసిద్ధ పండితులు శ్రీ ఎన్.సి.వి. నరసింహాచార్యులు (చూ. తి.తి.దే. ముద్రణ)

(సె.414). ఇరుమొనసూది (సం. 491) పచ్చి నవ్వు ముంచెను (సం. 508) కన్నులనోర వింటివి (సం. 547). చన్నులు వచ్చిన యంతే జవ్వనము (సం.)

అన్నమయ్య వ్యవహారంలో ఉన్న పదాలను ఉన్నట్లే వాడడం వల్ల అవి కొన్ని వ్యవహారంలో చ్యుతిని పొంది అర్థబోధనలో కొంత ఇబ్బందిని కలిగిస్తున్నవి. తాళ్ళపాక వాఙ్మయానికి ప్రత్యేకమైన నిఘంటువును సిద్ధం చేయవలసిన అవసరమెంతైనా ఉంది. ఈ దృష్టితోనే పూర్వ పరిష్కర్తలు అన్నమయ్య సంకీర్తనల సంపుటాల్లో శబ్దార్థ చర్చలు, సందిగ్ధపదసమీక్షలు చేర్చారు. వీనిని దృష్టిలో ఉంచుకొని ప్రధానంగా రాయలసీమ వ్యవహారంతో పరిచయమున్న పండితులతో చర్చించి, పద ప్రయోగసూచికలను సిద్ధం చేసుకొని చక్కని అవగాహనతో ఈ తాళ్ళ పాకకవుల ప్రయోగాలకు ప్రత్యేకమైన నిఘంటువును సిద్ధం చేసినప్పుడు ఇటు తాళ్ళపాక వాఙ్మయానికి అటు ఆంధ్రసారస్వతానికి ఎనలేని సేవ చేసిన వాళ్ళమౌతాము. తిరుపతి దేవస్థానం యాజమాన్యం ఈ దిశలో పయనిస్తూ ఈ నడుమనే సుప్రసిద్ధ అన్నమయ్య వాఙ్మయ పరిశోధకులు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ పూర్వాచార్యులైన వేటూరి ఆనంద మూర్తిగారికి ఈ పెద్దపనిని అప్పగించడం ముదావహం. ఈ సన్నివేశంలో 'తాళ్ళపాక కవుల ప్రయోగాలకు ప్రత్యేక నిఘంటువు' అని 24-5-89 ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రికలో నేను వ్రాసిన ప్రత్యేక వ్యాసాన్ని గుర్తుకు తెస్తున్నాను.

తాళ్ళపాక కవుల ప్రయోగాలకు ప్రత్యేక నిఘంటువు

తాళ్ళపాక కవులు 'ఇదం బ్రాహ్మం, ఇదం జ్ఞాత్రం' అని గ్రాంథిక, వ్యావహారిక రూపాలను విరివిగ తమ రచనల్లో వాడారు. వ్యావహారిక

ప్రయోగాలను నిర్లక్ష్యంగా లొంగదీసుకొనే ప్రయత్నం కూడా చేసినారు. సమకాలీనమైన శాసనస్థలిఖిత ప్రమాణాలను వీరి రచనలతో తులనాత్మకంగా పరిశీలించి, పరిశోధించి వానికి అర్థ నిర్ణయం చేయవలసి ఉన్నది. ప్రత్యేక నిఘంటు నిర్మాణానికి ముందు వీరి రచనలన్నింటికీ పదప్రయోగసూచికలు తయారు చేయించవలసిన బాధ్యత ఉన్నది. తరువాత జన బాహుళ్యంలో రాయలసీమ ప్రాంత వ్యవహారంలో జారిపోకుండా నిలిచిన శబ్ద సంపదను దృష్టిలో పెట్టుకొని తాళపాక కవుల ప్రయోగాలను బేరీజు వేసి, చర్చించి తేల్చవలసిన పని చాలా ఉంది. విశ్వవిద్యాలయాలు బాధ్యతగా స్వీకరించి ఇటువంటి నిర్మాణాత్మకమైన కార్యక్రమాలను చేపట్టకపోతే, మన భాషకు తీరని అపాయం వాటిల్లక తప్పదు.

తాళపాక కృతులు పరిష్కరించిన పండితులు, తాళపాక వాఙ్మయ పరిశోధకులు ప్రారంభించిన సందిగ్ధ పద సమీక్షలను స్థాిపులాకంగా ఇక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను. భవిష్యత్తులో తాళపాక కవుల ప్రయోగాల అర్థ నిర్ణయ ప్రణాళిక కిది సూచన ప్రాయంగా నిలువగలదని ఆశంస.

సంతకూటాల ధర్మపు సంగతి:

(రాళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ తాళపాక పాటలు, సం. 11 పు. 7,24 సం. 5, సంకీ. 291)

‘సంతాన శ్రీవేంకటేశ పట్టి నీకె శరణంటి

సంతకూటాల ధర్మపు సంగతి నాకేలా’

సంతలలో చేరు గుంపుల నడతల వంటి ధర్మాలు. ఒకరివలె ఇంకొకరు గాక, విరుద్ధంగా కూడా స్వల్ప ఫలానికై, ఫలమే లేక,

నడుస్తుండడం సంతలలో సహజం అటువంటి వాని గొడవ నాకేల?
పరమఫలం నీవు చేతి కందునట్లుండగా - అని తాత్పర్యం.

పన్నగపు దోమతెర:

“విన్నపాలు వినవలె వింత వింతలు

పన్నగపు దోమతెర వైకెత్త వేలయ్యా”

(సం. 4 సంకీ. 25.)

“నివాస శయ్యాసన పాదుకాంశుకోపధాన వర్నాతపవారణాదిభిః శరీ
రభేదైస్తవ శేషతాంగతైర్యదోచితం శేష ఇతీరితే జన్మైః” అని శ్రీ
యామునాచార్యులనతిచ్చినట్లు (స్తోత్రరత్నము. ప. 40) ఆదిశేషుడు
శ్రీ మహావిష్ణువుకు పలు విధాలైన భోగోపకరణాలుగా సేవ చేస్తాడు.
అలాగే ■ పన్నగం - పాము - దోమతెరగా కూడా రూపెత్తి సేవిస్తాడు.

అందగారి మూటలు:

(రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ శృం.సం.
సంపు. xix., సందిగ్ధపదసమ్మిక్ష సం. 1,31) (శృం.రేకు. 514, సం.
xix సంకీ. 82)

“అందగారి మూటలాడి ఆయము లంటి యంటి

యిందుముఖిఁజొక్కించి యేలుకొంటివి”

‘అందగాడు’ అనడానికి కన్నడంలో ‘అందగార’ అని రూపం.
ఇది దాని ఔపవిభక్తికం కాగలదు. తెలుగు వారికి కర్ణాటక సామ్రా
జ్యంతోడి పొత్తు గలిగిన ఫలంగా వచ్చిన అనేక శబ్దాల్లో ఇది ఒకటి.

దోమటి:

(శృం.రేకు 505 సం. xix సంకీ. 25)

“ఆమని పులకలలో వాసలు పెనగొనంగ

దోమటిని వద్దివారితో నవ్వవలెనా”

(శృం.రేకు 532. సం. xix సంకీ. 129)

“పడఁతి నీ పతికె భాగ్యములు

తొడిఁబడ దొరకెను దోమట్లు”

‘అన్నము’ అని సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు శబ్దరత్నాకరము లిచ్చిన అర్థం ఇక్కడ పొసగదు. ‘దోమటి దొడుకు’ అనే ప్రయోగం శబ్దవల్లవంలా పలుచోట్ల ఇందులో కానవస్తూంది.

అలజాలము:

(గౌరివెద్ది రామసుబ్బశర్మ, ఆధ్యా. సం. 1 పు)

(ఆధ్యా. రేకు. సంఖ్య 35. సం. 1. సంకీ. 218)

‘తట తటన నీటిమీఁదట నాలజాలంబు

లటునటుఁ జరించవా యీఁది యీఁది’

(ఆధ్యా. రేకు. సంఖ్య. 62. సం. 1 సంకీ. 321)

‘అరయఁ జంచలముచే నాలజాలంబు వలె

దిరుగ దొరకొనియెఁ దన దేహము’

ఈ పదం నిఘంటువులలో కానరాలేదు. అలజాలంబు - నీరు దండిగా నిండనప్పుడు, దానిపైన మూతి దగ్గర, తోక దగ్గర రెండు రెండు పొడవైన వెంట్రుకలు కలిగి, సన్నని శరీరంతో (సాలెపురుగులా) ఈదులాడే జలచరమా - అనిపిస్తూంది. నీటి ప్రవాహంలో కోలాహలంగా తిరుగులాడే ఈ జల జంతువుల ఆటే కాబోలు, నేటికీ చాలా ఉత్సాహంతో చెలరేగిన కార్యక్రమాన్ని చెప్పేటప్పుడు ‘అలజాలంగా ఉంది’ అని వ్యవహారంలో ఉంది.

ఈ అర్థాన్ని పాటల్లోని ప్రకరణాన్ని బట్టి మాత్రమే నిర్ణయిస్తారు.

అసోదము:

(వేటూరి ఆనందమూర్తి. “తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు భాషా ప్రయోగ విశేషాలు” పు. 402)

తాళపాక వారీ పదాన్ని ఆసోదము, అసోద్యము, అసోదాలు, ఆసోదకాడు, ఆసోదకత్తె మొదలైన ప్రయోగాలను బ్రయోగించిరి. ఈ పదాన్ని తక్కిన తెలుగు నిఘంటువులు గ్రహించకున్నా, బ్రౌణ్య మిశ్ర మాండలిక పదకోశం మాత్రం 'ఆసోద for అసూదా - N.S. Rest. Respose, Refreshment. విశ్రాంతి. సేద దేర్చుకోవడము' అని వివరించింది. పాఠశీక భాషాపదం Contentment, happiness హాయి, పరితృప్తి అని దీనికర్థం. వీరి ఈ ప్రయోగాలు చూడండి.

“పవ్వలించి నామీద పయ్యెదకుంటెనఁగేవు - వెడగు

నీ యాసోదాలు విడు విడవోయి” (3-560)

“కా నీవయ్యా దానికేమి కలది కలట్టయ్యాని
అనుకొని యింక నెంత ఆసోదమో”(3-631)

“వాసితోడ సేవలు సేయఁగా

ఆసోదకత్తెని యందువుగా” (3-126)

“ఆసోద కాడవు నీ వన్నిటను

ఆ సుద్దులే మడిగీ నాన తీయవయ్యా” (3-622)

పై ప్రయోగాలలో ఆసోద - వాంఛ, కోరిక అనే అర్థాలు భాసిస్తున్నాయి. “ఆసోదము సం. xix సంకీ. 18” ఆసోదకాడవు నీకు నాండ్లుఁబాతా. ఇది ‘ఆస్వాద’ శబ్దభవమని పండితులొక్కరు సూచించిరి. ఆచోద్య భవమా? అని మేమనుకొనుచుంటిమి. “రమణీయత” అర్థం కావచ్చును.

—రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ.

‘నిరుధాన’

పుట.1. “నిరుధానకు”

“....అది మొదలుగాను శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౪౨౪ అగు నేటి దుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బ. ౧౨ నిరుధానకు...”

ఇది సంకీర్తన తొలి రాగిరేకులోని అవతారికలో ఉన్న వాక్యము. “ఈ శబ్దము అపరిచితము. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారు ‘నిరోధానకు?’ నిరోధానకు? అని సందేహముతో పాఠము సూచించిరి. ‘సరిగా’ అను వర్ణమున ప్రయోగించినట్లున్నది. ఇది ఇంకను అస్పష్టమే” అని రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు తెలిపినారు. (శృం.సం. xii. పు. 1. 1956. T.T.D.). “నిరుధానము చనిపోవు అని అర్థమున ప్రయోగించినట్లున్నది.” అని అర్చకం ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులు గారు పేర్కొన్నారు. (శృం.సం. xv. పు. 1. 1961 T.T.D.) “ఈ పదము నిరోధ శబ్దమునకు సంబంధపడినది. నిర్వాణము = వరకునను వర్ణమున ప్రయోగింపబడినది. (నిరోధము=వినాశము) అని పి.టి. జగన్నాథరావుగారు తెలిపినారు. (శృం.సం. xviii. పు.1 1964. T.T.D.). “ఈ శబ్దము ‘నిరోధ’ నిరుద్ధ శబ్దములకు వ్యావహారిక రూపముగ కాలవచ్చుచున్నది. అర్థగింపు, అని అని యర్థము. అనాఁడు కవిత్వ దినమని తాత్పర్యము. అనది అను నర్థములో ‘ఈ నిరుద్ధమునకుఁ గుశలంబు మాకు’ అను తరగింపి వెంగమాంబగారి ప్రయోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. (విష్ణు పారిజాతము పాహిత్య అకాడెమీ. పు. 55) వేదీ ప్రయోగ మివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మ గారు “నిఱుత్తం” అను అరవపదము కూడ “నిలువు” అను నర్థముతో దీనికిసహాయపడుననిరి.” అని గౌరివెద్ది రామమల్లు శర్మగారు చర్చించినారు.” (శృం.సం. xxi. పు.1. 1975. T.T.D.) అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలో గాని మరి ఇతర తాళ్లపాక కవుల వ్రాతలలోగాని నిరుధాన శబ్దప్రయోగం నా కంటికి కనపడలేదు. ప్రసిద్ధ నిఘంటువులలోను

పూర్వకవి ప్రయోగాలలోను ఈ శబ్దము కానరాదు. కొన్ని శాసనాలలో 'నిరుధాన' శబ్దం గోచరిస్తుంది.

(i) ".....మా (సీమం) జెల్ల నగం బాలికిని ఒడంబడను అథ(న్) ముగోని యాదినం నిరుద్ధానకు యీస్తానానకూజెల్ల అటువంటి మానగం (విత్తి మేర సైతమైన అప్పలోగ లేజ సాంమ్యతలుంను) ఈ దినం అరభ్యంగాను....." (No. 6 (A.C. No. 104 of 1904) చిలుముకూరు, కమలాపురం తాలూక, కడపజిల్లా, 11 స్త్రీశ్వరస్వామి కోవెలలో, హరి హరరాయలు II. 1182 A.D.)

(ii) "విరోధి సంవత్సర కాలిన్ క మానం మొదలు నందన సంవత్సరం అషాడమాస (ని) రుద్ధానకు కానికెంగా నమ పిన్ంచిన ౧౯౪౦౦" నైవేద్యానకు సమపిన్ంచిన ౧౫౦ ఉభయం ౧౫౬౫ పితాంబర ౧కి తట్టు ౧ కిన్ని చెఱగులు నికిన్ని తిరు (మ) హరాల కిచ్చిన....."

(No. 97 (A.C. No. 542 of 1919. చిన్నకాంచీపురం, చెంగల్పట్టు జిల్లా ఆరులాళ పెరుమాళ్ కోవెలలో అచ్యుత. క్రీ.శ. 1532)

(iii) ".....రం శ్రావణ. బ ౧౦ నిరుధానకు కానికగాను నమ పిన్ంచిన....."

(No. 98 A.R.No. 158 of 1924) కాళహస్తీశ్వర దేవాలయం అచ్యుత. క్రీ.శ. 1532)

(iv) ".....నదాసివ దేవమహారాయలుంగారు | మాకు అమర నాయకంరానకు పాలించిన మిరుతూరి గ్రామానను స్వామికి పూర్వాన చెల్లినచ్చే క్షేత్రం హస్తాక్షి ప్రమాణం కొలపాటి.... యి నిరుధానకు చెల్లినచ్చే క్షేత్రమును"

(No. 161 (A.R.No. 409 of 1426) మిడుతూరు, కర్నూలు జిల్లా చెన్నకేశవుస్వామి కోవెల. నదాశివరాయలు. క్రీ.శ. 1547)

ఈ ప్రయోగాలను పరిశీలిస్తే 'నిరుధాన', 'నిరుద్ధాన' రెండు రూపాలు గోచరిస్తాయి, నాటి వ్యావహారిక రూఢియో 21 వ్రాయునగాని

సంస్కారమో. 'నిరుద్ధమునకు' అనే ~~వినిగి~~ వెంగమాంబ ప్రయోగం కూడ దీనితో పోలుతుంది. నిరుద్ధమునకు > నిరుద్ధానకు > నిరుధానకు కావడంలో వింతలేదు. నిరుద్ధ్ ni-rudh, P.Ae-runaddhirunddhe: to hold back, stop, hinder, shut up, confine, restrain, check, suppress, destroy. R.V. etc., etc., to keep away, ward off, resume, R.V. Br., to surround or invest (a place) Rajat; Bh.P., to close (lit. 'a door' or fig 'heart', mind etc.,) M.Bh. ~~...~~ & C., to catch or overtake Mrich. 120 (A Sanskrit English Dictionary - Sir Morein Monie Williams. First Edition. 1899) ఈ చర్చ శబ్దం వరకు సరిపోయింది. అర్థ నిర్ణయం చేయవలసి ఉన్నది. నర్మశ్రీ వేటూరి, రాళ్ళవల్లి, ఉదయగిరి, జగన్నాథ రావుల నూచనలు ఈ శబ్దార్థానికి సరిపడవు. గౌరిపెద్దివారు చేసిన నూచన కొంత సబబైనది. శాసనస్థమైన ప్రయోగాలను పరికిస్తే 'ఈ దినం దాక', 'అషాఢ మాసం వరకు,' 'బహుళ దశమిదాకా', 'యా తిథివరకు' అనే అర్థాలే పొసగుతున్నవి. వై.వెచ్చు నిరుధాన శబ్దం దినాన్నో, తిథిన్ అనుసరించి వస్తున్నది. సంకీర్తన రాగిరేకు లోని వాక్యంలో కూడ 'పాల్గుణ బహుళ ౧౨ నిరుధానకు' అని తిథిని అనుసరించినట్లే ఉన్నది. ఈ చర్చలను గురువర్యులు శ్రీమాన్ రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణశర్మ గారికి లేఖమూలంగా తెలిపినప్పుడు వారు దయతో పరిశీలించి ఉత్తరం వ్రాసినారు. దాన్ని యథాతథంగ ఇక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను. "బెంగుళూరు - 41, 26.7.77 చి.శ్రీ. శ్రీనివాసుల శెట్టికి మంగళాశాసనాలు. ఉభ.రి. నీ జాబు 22.7.77 ది. చేరి చాలా సంతోషించినాను. ఉద్యోగవ్యాజముతో నానా క్షేత్ర తీర్థ సేవ చేయగలిగితివి. ■ వ్యాజం కూడ నిండుగా నెరవేర్చుకోగలిగావు. అందుకు నా హార్దాధినందన పూర్వకమైన అశీస్సులు. నీ శ్రద్ధా వ్యాసంగాల మూలమున కాళ్ళపాక సారస్వతం పరిపుష్టమై నిలువగలదు. ఇతరులెవరు గమనించినా గమనింపక పోయినా 'తృప్తాంతర్యయన్తీం' అని పేర్కొనబడిన శ్రీ శ్రీనివాసులు గలరు." నిరుధా

నకు శబ్దార్థం నీ పరిశీలనలో స్థిరమైనది. 'నిఱుత్తం' అనే తమిళపదము నిఱుతం -నిరుధంగా పరిణమించేది ఆ భాషలో నవాజం. నిరోధ-నిరుద్ధ శబ్దాలకు ఆ యర్థంలో సంస్కృత వ్యవహారం కానరాదు. తెలుగులోను క్వాచిత్కముగానే ఒకప్పుడుండి ఊడిపోయిన దనిపిస్తుంది. ఎట్టెనా అర్థభేదం లేదు. ఇట్టి పదాలెన్ని కాలక్రమంలో ఊడిపోయినవో ప్రాచీన వాఙ్మయం పరిశీలిస్తే తెలుసుకోగలము. తమిళంలోను నాటినేటి మాటలలో ఎక్కడైనా వాడుకలో నుండునేమో పరిశీలింపదగును."

ఇక్కడంతా క్షేమం. శ్రీ శ్రీనివాసుల కృప. మీ క్షేమాన్ని తెలుసుము.

మంగళాశీస్సులు
(సం.) రా.అ.కృ.శర్మ.

ఈ చర్చను ఇంతటితో ముగిద్దాం.

దేవస్థానం యేలుబడిలో ఉన్న రాగిరేకులన్నీ యథాతథంగా ఫాటో స్టాట్ కాపీలు తీసి వీనిని శాశ్వతంగా భద్రపరచవలసి ఉంది. పరిష్కరణ పేరుతో కొన్ని మార్పులు, చేర్పులు కూడ తప్పని సరిగ జరిగినవి. ప్రామాణికమైన పరిశోధనలు జరగడానికి ప్రాథమిక ఆధారమైన ఈ రేకులలోని వ్రాతలను పరిశీలింపవలసి ఉన్నది. దేవస్థానం యాజమాన్యం చిన్నవి, పెద్దవి అన్నీ కలిసి సుమారు మూడువేల దాకా ఉన్న ఈ రాగి రేకుల ఫాటోస్టాట్ కాపీలు తీయించే ప్రయత్నంలో ఉన్నారు. రేకులోని వ్రాతకు ముద్రణ కెక్కిన పాటలకు ఉన్న తేడాను గమనింపగలరు.

[The page contains dense handwritten text in Devanagari script, which is mostly illegible due to extreme blurring and low contrast. The text appears to be organized into several vertical columns.]

శుభమస్తు || శ్రీమతే రామానుజాయ నమః || స్వప్తిశ్రీ జయాబ్యు¹
దయ శాలివాహన² వరుషంబులు 1346 అగునేటి క్రోధి సంవత్సరమందు
తాళపాక³ అన్నమాచార్యులు అవతరించిన సదారు యేంద్రకు తిరువేంగళ
నాథుఁడు ప్రత్యక్షమైతేను అది మొదలుగాను శాలివాహనశక వరుషంబులు
1424 అగు నేటి దుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బ. ౧౨ నిరుధానకు
తిరువేంగళనాథుని మీఁదను అంకితముగాను తాళపాక³ అన్నమాచార్యులు
విన్నపము చేశిన⁴ శృంగార సంకీర్తనలు. || శ్రీవేంకటేశాయనమః ||

శ్రీరాగం || వల్లవి || యేవూరి కేవూరు యెక్కుడికి నెక్కుడ |
నీవు మాకు నికనేల నిజమైనాఁడెవ్వరా || అద్దము రాతిరి దాఁకా నందు
నిందు నుండి వచ్చి | వొద్దువోరా నీకు నింత వొలగినొల్లములు⁵ | నిద్దుర
గంటికి లేక నీకు నుండ వారమా | వొద్దిక చాలనివారముండినానుండితిని
|| ౧ || వేఁకమైన పరితాప వేదనఁ బొరలలేక | కాఁక పుట్టి⁶ తిరిగేవు
కన్నుగానలేక | యేఁకలు దీరఁగ⁷ నీక నెందరు గలరని | వోఁకల పులుసుక
లుపులఁ బుచ్చవలెనా || ౨ || అందగాఁడ తిరువేంకటాద్రిశ పెక్కింద్ల |
చిందవై నీ వొకతెపై పెచ్చఁదన మున్నదో⁸ | నుందె మేళమున నీతో
మాటలాడితిమిగాక | కందువ మన్నన చాలు కలకాలమెల్లనూ⁹ || ౪ ||

చైరవి¹⁰ || వల్లవి || గందము పూశేవోలే కమ్మని మేన యీ |
గందము నీమేని తావికంటె నెక్కుడా || || అద్దము చూచే వేలే అప్ప
టప్పటికిని | అద్దము నీ మోము కంటె నపురూపమా | వొద్దిక¹¹
తామెర¹²విరి నొత్తేవు కన్నులు నీ | గద్దరికన్నులకంటె కమలము ఘనమా
|| ౧ || బంగారు పెట్టెవేలే వడఁతి నీమెయి నిండా | బంగారు నీ
తనుకాంతి పతి ఎచ్చినా¹³ | పుంగరా¹⁴ లేటికినే వొడికపువ్వు | వెంగలి
మణులు నీ వేలి గోరఁదోలునా || ౨ || సవరమేటికినే జడియు నీ
నెరులకు | సవరము నీ కొవ్వు సరివచ్చినా | యి పలఁజపులు నీకు నేలే
వేంకటపతి | సవర నీకమ్మావి¹⁵చవికంటెనా || 3 ||

ముద్రిత ప్రతి:

¹ జయాభ్యుదయ

² తాళపాక

³ తాళపాక

⁴ చేసిన

⁵ పలసినొల్లములు

⁶ కాకపుట్టి

⁷ యేఁకలు దీర

⁸ పెచ్చఁదన మున్నదా

⁹ కలకాల మెల్లను

¹⁰ చైరవి

¹¹ వొద్దిక

¹² తామర

¹³ ప్రతివచ్చినా

¹⁴ పుంగరా లేటికినే

¹⁵ సవరని కమ్మావి

ఇప్పటికే గ్రంథం పేరిగింది. పూజ్యులు గురుతులు కీ.శే. గారిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారితో, వారి పరిష్కరణ కార్యంలో ప్రత్యక్ష సంబంధమున్న నాకు, విధంగా వారు అనంపూర్ణంగా వదలిన 32వ సంపుటాన్ని పూర్తిచేసే భాగ్యం కలిగింది. ఆ పాఠాన్ని ప్రసాదించిన శ్రీనివాసునికి, శ్రీవారి ప్రతినిధి శ్రీ ఎం.వి.యన్. ప్రసాద్ గారికి నా కైమోడ్పులు. అన్నమాచార్య ప్రచార కార్యక్రమాలను తొట్ట తొలుత నాతో చేయించిన దేవస్థానం యాజమాన్యం, అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు సంస్థాపకసంచాలకులుగ నన్ను నియమించిన అధికారులు, మళ్ళీ మూడవసారి అన్నమయ్య కార్యకలాపాలతో సంబంధాన్ని కలిగించారు. "నేమానబాడే వాడను నేరము లెంచకుమీ, శ్రీ మాధవ నేనీదాసుడ శ్రీవేంకటేశుడనయ్యా" అని అన్నమయ్య గొంతుతో శ్రుతి కలవడమే నేను చేయగలిగిన పని. కొండలయ్య లీలు ఊహితాలు.

ఈ 32వ సంపుటం వ్రాతప్రతిలో శ్రీ గారిపెద్ది గారి వ్రాతతో బాటు చి. జాలకంటి బాలసుబ్రహ్మణ్యం చేతి వ్రాత కూడ ఉంది. రేకులతో పోల్చినప్పుడు కనిపించిన వ్రాయసగాని తప్పులను అక్కడక్కడ క్రీగీతతో సూచించినాను. పీఠికతోబాటు విశేషానుబంధాన్ని చేర్చినాను. విషయవిస్తరభీతితో నేను క్లుప్తంగా శబ్దార్థ తాత్పర్యాల చర్చ చేసినాను. ముందు ముందు సంపుటాలలో మరికొన్ని అంశాలను విపులంగా చర్చించే అవకాశం కలుగుగాక. 1979లో తయారైన ఈ వ్రాతప్రతిని ఇంతకాలం భద్రపరచి పరిష్కరణ ప్రకటనల కోసం నా కప్పగించిన సప్తగిరి సంపాదకులు శ్రీ కె. సుబ్బారావు గారి అప్ప తీర్పుకోలే నిది. ఈ సంపుటం ముద్రణ విషయంలో తగు ప్రోత్సాహాన్నిచ్చిన దేవస్థానం పౌరసంబంధాల అధికారి డాక్టర్ రావుల సూర్యనారాయణ మూర్తి గారికి, శ్రద్ధాభిమానాలతో నాకు ఆనుకూల్యాన్ని కలిగించి గ్రంథ ప్రకటనలో తోడ్పడిన వెస్ అధినేత శ్రీ విజయకుమార్ రెడ్డిగారికి, వారి సీబ్బంది శ్రీ గోవిందరాజ ప్రభువులకు నా ధన్యవాదాలు.ఈ

పూవులు దిద్దడంలో నాకు సహకరించిన అశ్వీయ మిత్రులు చేట్లూరు శేషాద్రికి, నా కుమార్తె చి|| వైజయంతికి మంగళాశాసనాలు.

ఎన్నో నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలను చేపట్టి మావంటి వారిచే పనులు చేయిస్తున్న దేవస్థానం ధర్మకర్తల మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ తిక్కవరపు సుబ్బరామిరెడ్డిగారికి, సభ్యులకు మరొక్కమారు నమస్కరిస్తూ ■ అన్నమయ్య జీవనాయకతో పాటు నేనూ పాడుకొంటాను.

ఇంకనైనా గరుణించ వేమయ్య శ్రీ
వేంకటేశ మా ఇంటికి విచ్చేయవయ్యా.
చింతాజలధి దాటడెక్కుచేయి లేవనేసి
కొంత నీకెదురు చూచీగదవయ్యా
కొంతపుంగోరికలనే కొండ వాడకదన ■
ఇంతలో నిచ్చెన నేనీ నిది చూడవయ్యా
వెడ చింతజీకటికి వెలుగుగా నిట్టచూపు
కడగి పంజావట్టై రాగదవయ్య
అడరి తమకమనే అడవి దాట నిట్టూర్పు
యెడ గుఱ్ఱముగజేసి యెక్కె నిదె కోవయ్యా.
మదనానలంబార్చ మంతనానా జెమటల
నదులు వరపి నిన్ను నవ్వెనయ్య
యిదివో శ్రీవేంకటేశ యింతలోగూడగ నిన్ను
మదిరాక్షి నీ పొందు మరవలేదయ్యా. (32-17)

భవదీయుడు,

కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు.

తిరువతి,

25-6-1992.

ప్రాజెక్టు అధికారి, రికార్డింగు విభా

తి.తి. దేవస్థానములు.

విశేషానుబంధం

- సం.3 అహోబలేశ > ఔభలేశ. అహోబలం ప్రధాన నర సింహ క్షేత్రం. కర్నూలు జిల్లా ఆళ్లగడ్డకు సమీపంలో ఉంది. అహోబలాన్ని 'ఓబులం' అని వ్యవహరిస్తారు. అహోబలం, అహోబిలం అని రెండు పేర్లు ప్రచారంలో ఉన్నాయి. 'భ' మహాప్రాణం 'శ' మూర్త్యంత్యం వ్యవహారంలో చేరినవే. 'వోఁగు నూతులు' కడపకు సమీపంలో పులివెందుల మార్గంలో ఉన్న నృసింహ క్షేత్రం. అన్నమాచార్యులు ఈ స్వామి మీద చాల పాటలు పాడారు. ఈ క్షేత్రాన్ని నేడు 'వేయి నూతుల కోన' అని వ్యవహరిస్తారు. కడప ప్రజలకిది వనభోజన విహారస్థలము.
- సం.6 'మెస్తిరా', 'నిలరా' 'పదరా' అన్నమయ్య వ్యావహారిక భాషోద్యమానికి నిదర్శనాలు. 'జగతి కడు చెల్లుబల్లె నగినగి భాషించునట్టి నానుడి పలుకులు తగదన రహి చెడు'నని వారి విశ్వాసం. 'గుడిలోనే ఉండువు గాక' అని. పురుష బోధక స్రత్యయం లోపించినది.
- సం.13 'తగులఁదీసుట' తగుల తీయుట. తీయు > తీసు +ట భావార్థంలో.
- సం.18 'జాజర' చర్పరీ శబ్దభవమని.
 "వీణాగానము వెన్నెల తేట
 రాణ మీరగ రమణుల పాట
 ప్రాణమైన పిన బ్రాహ్మణు పీట
 మెత్తురు జాజర పాట"
 - నాచన సోమనాథుని వైజయంతి విలాసం

వెన్నెలరేల కన్నెపిల్లలు గుల్లపులు గుంపులుగ చేరి చప్పట్లు
చరుస్తూ చేసే బృందగానం.

సం.26 'తీపులఁబెట్టితి' తీపులఁబెట్టు. "సీ. తెల్లగుడ్డులు తేలగిల్లి
తీపులు పుట్టు దోషముల్ పొందుగఁదొట్టగిల్ల" కవిక.
5 అ. యాతన. (శ.ర.)

సం.37 'బతిమి నొయ్యానా' బతము వై.వి. ప్రతము కళా.పూ.
'సమీపంలో ఉన్నంత మాత్రాన ప్రతం చెడిపోతుందా'
అనే అర్థంలో

సం.39 'ఎక్కినవానికేనిగ గుడ్డె' ఎక్కినంతవరకు ఏనుగ ఎత్తు
గనే ఉంటుంది. ఎక్కిన తర్వాత ఏనుగ పొట్టిదే
టాతుంది. 'ఏనిగ' 'ఏనుగ' వ్యావహారిక రూపం.

సం.64 'మాచనోలు', 'మాచనవోలు' అని వ్యవహారం. అక్కడ
అధిష్ఠాన దైవతం చెన్నకేశవస్వామి.

సం.66 'బంటి' లోతు యొక్క ప్రమాణం. (బ్రౌణ్యం), నీళ్ల
కొలదిని దెలిపెడి ప్రత్యయము (శ.ర.) 'చన్నుల
బంటి' అనిగూడ ప్రయోగం.

సం.68 'నాచుబొమ్మచారితనము' నాచు: దొంగ (బ్రౌణ్యం)
దొంగ బొమ్మచారి అంటే 'దొంగ బ్రహ్మచారి'
బ్రహ్మచర్యము యథార్థం కాదు.

సం.70 'చెతురుండ' 'చతురుండ' వ్యావహారిక రూపం. 'నట్టు
కొట్టు' అలన్యముచేయు (బ్రౌణ్యం).

సం.71 'ముగిశంచ' పదమధ్యంలో 'శ' అచ్చుగ వ్రాయడం ఈ
రేకులలో సర్వసాధారణం.

సం.86 "పున్న గవ్వరము నలె వుండకుండేనా". అన్నమయ్య
నాటికే ఈ ప్రయోగం ప్రచారంలో ఉంది. వేమన్న
నీతి పద్యాలద్వారా ఇది ప్రచారాన్ని పొందింది.

- నం.87 'పోరచి' వర్ణము, నిస్సారము. బ్రౌణ్యం. భారత ప్రయోగం. అది. అశ్వా 5. 161. 'నాఁడి ముత్యాలు'
- నం.102 నిత్యానపాయని అలమేలుమంగ ఉరమున కాపురమున్నం దుకు ఆమాత్రం స్వామికి ప్రణయనవర్యలు చేయ వలసిందే. అన్నమయ్య మనోహరభావాలకు ఈపాట మచ్చ తునక.
- నం.105 'యెలిగించి' కంఠస్వరము, కూత
- నం.108 'బూతునఁదిట్టుదు' చెడ్డమాటలలో తిట్టడం. బూతు, తిట్టు రెండిటికి చెడ్డమాట అనే అర్థమున్నా నేటి రాయలసీమ వ్యవహారంలో 'తిట్టే'; 'బూతు' లేదు.
- నం.112 పతితో పంథములేల ప్రణయానికి ముందువడవమ్మా అని ఈ భక్తుడు అలమేలుమంగను బుజ్జగిస్తున్నాడు.
- నం.117 ~~అది~~ కరచి పరిచి కరచించి ఉరమెక్కి నిలిచి ~~—~~ మేల్కొంగ.
- నం.119 అలమేలుమంగతో రథమెక్కి తిరిగి పురుషోత్తముడు, రథోత్పన వర్ణన.
- నం.121 'అంగణ సాముల'చేత అంగణగురుని మురిపించిన ~~—~~ మేలుమంగ.
- నం.124 ~~పాట~~ మాటలతో, పాటలతో, అటలతో సయ్యాటలతో ~~పాట~~ చేసుకొన్న అలమేలుమంగ.
- నం.126 రతులలో తేలి పవ్వళించిన తిరువతి గోవిందరాజ స్వామిని వర్ణించేది.
- నం.134 'ప్రేరేతుఁగాని' 'ప్రేరేపించెదవుగాని' అని
- నం.136 అన్నమయ్య యశోదమ్మ పిలుపు. చిన్ని కృష్ణయ్య ~~—~~ నిలాపాలు.
- నం.140 'సుసరమయిన'. సుసారము: సరళమైన. (బ్రౌణ్యం)

- సం.143 'మర్నాడు' మరునాడు. 'రేపు లేదు మొర్నాడు' అనే వ్యవహారం కడపలో ఉంది. ఇక్కడ మొర్నాడు అంటే ఎల్లుండి అని తాత్పర్యం.
- సం.146 'నిష్ఠరి' నిష్ఠరురాలని దెప్పకండి అని తాత్పర్యం.
- సం.148 'నూడుబాడు' పగతో కూడుకొన్న. 'నాలుక బెల్లాలు చూప' ఒట్టి మాటలతోపే చేతల పసలేదని. నోటి మాటలతో మరపించడం.
- సం.154 'అంగపుఁజమట' చెమట రూపం.
- సం.157 కృష్ణలీలలు. 'కే చమరె' చేతితో కొట్టడం. 'తురిగి'- తుఱుగు. తురుగు: క్రుక్కుట.
- సం.156-158 బాల కృష్ణలీలలు.
- సం.158 'పంచనుండే దుష్టు' దగ్గరుండే దుష్టుడు. 'క్రిష్టుడు' 'కృష్టుడు' వ్యవహారంలో 'క్రిష్టుడు'.
- సం.163 'యింటిచెట్టు మందుగాదు' పెరటిచెట్టు మందుకు పనికి రాదని - సామెత
- సం.167 'గదరుకో' 'గదరుకొను' గట్టిగ ఎదిరించి మాట్లాడటం కడపజిల్లా వ్యవహారం.
- సం.170 'చలఁగితి' 'చెలఁగితి' ఉచ్చారణ విధేయంగ వ్రాతలో 'చె>చ'
- సం.172 'నొడిగితిమి' నుడుగు> నొడుగు, నుడువు: చెప్పడం.
- సం.173 అలంకార సంపద. ఆ సుకుమారి నిట్టూర్పులగాలికి కొట్టుకొని నోవలసినదే. చనుగొండల బరువులే పినపట.
- సం.174 'వాచిచడ' వాచివరుస. (చె>చ) బంధుత్వము చెడ అని తా.
- సం.180 'అసము' యు.దేవి. 1 చనవు, దర్పము. 'అస మున మీదెఱుంగక, భార.విరా. 5. ఆ.' 2. యశము. 'అసంబున మీఁకెడు' య. 3. ఆ.

(శ.ర.) Tadbhava form of Skt. యశము -
 కీర్తి, ఉద్రేకము, యశము - అధికారము, బలము,
 సందు, ఎడము, “కులగిరిపై నుండి కుంభిని మీది కస
 మున నురుకు సింహంబు చందమున”, H.D. ii. 2069
 మొగుడు అసమిచ్చినందున అది యింత త్రుళ్లుచున్నది.
 (ద్రౌణ్యం)

సం.180 ‘ముల్లు ముంటనే తీరీ ముసల మేటికి’-- ముల్లును
 తీయడానికి ముల్లుచాలు రోకలి అక్కరలేదని.

సం.181 అహోబల క్షేత్రంలో వెలసిన అక్షీనరసింహస్వామి
 వర్ణన. ఈ ప్రహ్లాదవరదునికి విశాలమైన ఉన్నత
 మైన గుడిగోపుర ప్రాకారాలు ‘చిన్న అహోబిలంలో’
 ఉన్నవి. ఊరు, వాడ ఇక్కడే. పెద్దహోబిలంలో
 ఉండేది ఉగ్రనరసింహుడు. గుహలో వెలసిన స్వయం
 వ్యక్తమూర్తి. పెద్ద అహోబిల పర్వత సానువులలోనే
 నవనారసింహుల మూర్తులున్నవి. అన్నమయ్యను అను
 గ్రహించిన మూర్తి. అన్నమయ్యకు తిరుమల తర్వాత
 చాల అభీష్టమైన క్షేత్రం.

సం.182 కోన తిరువెంగళేశుని గురించిన పాట.

సం.184 అహోబలేశ > ఔభలేశ

సం.185 ‘వస్తవా’ అన్నమయ్య వ్యావహారిక భాషోద్యమానికి నిద
 ర్శనం.

సం.186 తొండమారేగుళ్ల గోపీనాథుని గురించి. ఇది ఎక్కడ
 ఉన్నదో పరిశీలించవలె.

సం.193 ఇంతి భాగ్యమే భాగ్యము. ఎడసిన ఒక సఖి. ఎనసిన
 ఒక సఖి.

సం.207 పుష్పయాగం. తిరుమల దేవాలయంలో ఇది ఒక మహా
 త్సవంగ ప్రతి సంవత్సరం నిర్వహింపబడుతుంది.
 తిరుమల క్షేత్రం పుష్పమండప మనడానికి మరికొన్ని

ప్రమాణాలు చూపిన తి.తి.దే. ఆచార్యు దివ్య ప్రబంధ ప్రాజెక్టు ప్రత్యేకాధికారి శ్రీ వరదరాజన్ గారి నివేదిక (19-6-92).

PUSHPA MANDAPAM

Pushpa Mandapam is a name first mentioned for Tirumala in Acharya Hridayam of Acharya Alagiya Manavala Perumal Nayanar (14th Century) while describing the ups and downs of one's caste in doing service to God. Here the commentator Acharya Manavala Mamunigal refers Tirumala as Pushpa Mandapam where Kurumbarutha Nambi did kainkarya by way of offering ~~namal~~ flowers, that was accepted by the Lord. Here, the Acharya quotes a line in Nammalvar's Tiruvoymozhi that speaks the greatness of Tirumala and for giving the name Pushpa Mandapam. To quote: పండుపూ మది తిరువెంగడం The famous commentator Acharya Nambillai narrates Alwar's ~~idrum~~ thought thus:

Nitya Suris (Celestials) in Paramapada with their King Vishvaksena came down, in their strength, to serve the Lord at Tiruvengadam. Having seen Lord's simplicity (souseclya) in showing His attributes to living creatures like elephants, monkeys, lions and so on on the Hill, Nitya Suris ~~got~~ swept off their feet by the Lord's amazing simplicity ~~and~~ the extraordinary (అగ్రాద్భుత) flowers/garlands, brought by them to be offered to Lord, drop from their hands unnoticed and scattered on the floor of the Hills and immediately blossomed without fading. Such is the greatness of Tirumala where the flowers even though brought from Paramapada

but . for the relationship and naturality of Tirumala, it blossomed so beautifully than the buds in plants.

Hence Pushpa Mandapam is the name adorned to Tirumala. Kanchi Sri P.B.A. Swami also wrote in his commentary that because of Alwar's description the name Pushpa Mandapam is adorned to Tirumala.

In S.V. Ithihasamala, there is a mention that in chapter 9 of Varaha Purana, that a flower garden was established by ■ devotee Ranga Dasa, apart from mentioning Nambi story in Tirumala Ozhugu; later ■■ by Yamuna, Ananthalar and so on.

- సం.208 'పుష్పతించి, ఉష్పతించు: ఓర్వక అడిపోసుకొను.
'వోవలు నేనేవు' ఓవు. To fit, to be agreeable
సరిపడు, ఒప్పు, (బ్రౌణ్యం)
- సం.212 'ఒరయించు' పరీక్షించు
- సం.213 'దిచ్చరి' వ్యభిచారి.
- సం.215 'ఏరాలి' ఏరాలు. దే.వి. (ఎరవు + అలు) తొడికోడలు
(శ.ర.). 'కరికుంభజగన' కరికుంభములవంటి జఘ
నాలు (పిరుదులు) జఘనాన్ని కరికుంభాలకు పోల్చడం
విలక్షణం.
- సం.246 చూడికుడనాచారి! చూడికుడుతనాచారి. తమి.
శూడి కుడుత్తనాచ్చియార్. (కురులకు) అలంక
రించుకొని ఇచ్చిన (సమర్పించిన) అమ్మవారు.
- సం.260 చొడ్డొబెట్టా మాటలాడ' ఒడ్డా: పందెమిడుట.
- సం.263 'కణజముగాఁగట్టి' ధాన్యం పోసే గాడి
- సం.276 ఈ ప్రహ్లాదవరదుడు అహోబల లక్ష్మీనరసింహస్వామి.
- సం.277 ఈ విట్టులుడు పండరంగి దేవుడో మరేవూరణెలసిన
వాడో. అన్యమయ్య సంచారంలో ఎక్కడ తగిలినవాడో.

సం.278 హంపీ విజయనగరంలో వెలసిన కృష్ణయ్య

సం.281 భూపతి చెర్వు. ఇది ఎక్కడో అంతుచిక్కలేదు.

సం.286 'అడియాలపుఁబులక' అడియాలము: గుర్తు, సంకేతం.

సం.299 'వూటుకూరి కోనేటిరాయ' రాజంపేటకు తాళ్ళపాకకు సమీపంలోని గ్రామం. అక్కడి దేవుని అన్నమయ్య కోనేటి రాయుడని వ్యవహరించాడు.

సం.319 'లగ్గదింపులు' Assault bafflers (these were stones kept upon fortresses to be rolled down upon the besiegers) కోటమీద నుంచి శత్రువులపైకి దొర్లించే బండలు (బ్రౌణ్యం).

సం.320 'నాఁటు చేసు' తాఁకుజేసు' తద్దర్మిక్రియలు చేయు>చేసు.

సం.329 'పొస్తకాన' పుస్తకాన.

సం.330 'మలికలు' మెలికలు-వంచన మాటలలో మెలికలు తిప్ప వద్దు.

సం.338 'తెలుతము' తెలియచేయుదుము. తెలుచు ధాతువు తెల్లముచేయు అనే అర్థంలో (బ్రౌణ్యం)

సం.346 'తెక్కలి' వంచకులు.

సం.346 'చీటి వాసి తన బాస చేతికియ్యరే' తాను చేసిన ప్రతిజ్ఞ చీటిమీద వ్రాసి యివ్వడం.

- సం.347 'సొంట్లు' దోషాలు (బ్రౌణ్యం) "వెంటనరుదెంచు తన మచ్చెకంటి తీరు, సొంట్లు సోదంపంగడకంటజూచు కొనుచు. శుక 2. ఆ. (శ.ర.)"
- సం.355 'చదువుతా' శత్రుత్వంలో.
- సం.384 పాటలు పాడుతూ అర్థాలు వివరించడం.
- సం.404 వేంకటేశ్వరుడు కొండమీది గొల్లపల్లె దేవుడనీ వ్యవహారం.
- సం.430 'కైలాటాలు' ౯ కలసి యిద్దరిలోనఁ గైలాటమిడుచు. అన్న శృం. మం) కైలాటము| కయిలాటము. మాయో పాడుము (శ.ర.) ఈర్ష్యాకలహమని ప్రకరణార్థం.
- సం.445 మనికితము. దే.వి. దుఃఖము. వి.పు. 7 ఆ. (శ.ర.)
- సం.446 ఒందిలి దుఃఖము.
- సం.491 'ఇరుమె న సూది' రెండువైపుల పదునే.
- సం.494 మేనబావపాట.
- సం.533 'వొళపు' ఒళపు. మర్మము. (బ్రౌణ్యం)
- సం.540 'యాణెమెట్లు' వీణమెట్లు.
- సం.547 'కన్నులా నోరా వింటివి' సంభ్రమాశ్చర్యాలతో వినడం.
- సం.563 'నిజము నిష్కారము' నిజము చెపితే నిష్కారము. అని వ్యవహారం.

శ్రీరస్తు

శ్రీ తాళ్లపాక

అన్నమాచార్యుల శృంగార సంకీర్తనలు

శివ సంపుటము

స్వస్తి శ్రీ జయభ్యుదయ శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౪౬ అగు నేటి క్రోధిసంవత్సరమందు, తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు అవతరించిన పదారుదేంద్రకు తిరువేంగళనాథుండు ప్రత్యక్షమైతేను, అది మొదలుగాను శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౪౨౪ అగునేటి దుందుభిసంవత్సర ఫాల్గుణ బ. ౧౨ సిరుధానకు¹ తిరువేంగళనాథునిమీదను అంకితముగాను తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపముచేసిన శృంగార సంకీర్తనలు.

రేకు 1601

ముఖారి

పంతగాఁ డప్పటి నన్ను బైకొననేలే

పాంత చెమటలలోనె వుంగుడయ్యేగాక

|| పల్లవి ||

¹ ఈ శబ్దము 'నిరోధ' 'నిరుద్ధ' శబ్దములకు వ్యావహారికరూపముగా గానవచ్చు చున్నది. అక్షగింపు, అవధి అని యర్థము. అనాదుఁ కడవలదినమని తాత్పర్యము, కీ. శే. ప్రభాకరశాస్త్రిగారూపించిన "నరియగు" అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును. 'అవధి' అనునర్థములో "ఈ నిరుద్ధమునకుఁ గుశలంబు మాకు" అను తరిగొండ వెంగమాంబగారి ప్రయోగము తీసికె సహాయపడుచున్నది. పాహిత్య అనాదమీవారి విష్ణుపారిజాతము 55 పుట. నే నీప్రయోగ మిచ్చగా శ్రీమాన్ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, "నిలుత్తం" అను అధిపతిదముకూడ "మపు" అనునర్థముతో దీనికి సహాయపడుననిరి. (గౌ.రా.) 'నిరుధాన' మరికొన్ని శాననన్త

గాలు, చర్మ, చూ. అనుబంధము (కా.శ్రీ.)

Vnl 26 - F 5

మక్కువలేనివిభుఁడు మాటలాడఁ బనియేమే

వొక్కమనసునఁ దానే వుండుఁగాక

చిక్కని నవ్వులతోనే సెలవి గొణఁగనేలే

వుక్కవలపుల నేనే వుమ్మగిలేఁ గాక || పంత ||

మనసురానిపతి మముఁ దిట్టఁబనియేమే

తనరాజసముతోనే దైవారుఁగాక

కనుచూపుఁగోపముతో కాకపులకలతోనే

తనరూపు దలపోసి తమకించేఁగాక || పంత ||

అలిగినరమణుఁడు ఆపపడి కూడనేలే

పిలిచినదాఁకా నుండి పెనఁగుఁగాక

చెలఁగి వేడుకతోడ శ్రీవేంకటేశుఁడు దానె

కలఁడు నాకు గతెని¹ కథదేరేఁగాక || పంత ||

కాంబోది

దొడ్డవానితోడిపాండు దొరకినంత చాలదా

గొడ్డేరే మరికొంత కొనరూ వలెనా || వల్లవి ||

తలఁచితి నపుడే తనరూపము మతి

కులికి కన్నులఁ గనుఁగొనవలెనా

బలిమి వీరెలోనఁ బాడితిఁ దనపదాలు

మలసి ఇంకా వేరే మాటలాడవలెనా || దొడ్డ ||

నేనెట్టితి నపుడే చేతులకొలఁదులను

మూసి మంతనాల నేను మొక్కువలెనా

అనల నారూపు వా(వ్రా?)సియంపితిఁ బటమునను

రాసికెక్క నే నింటికి రావలెనా || దొడ్డ ||

కూరిమితో నపుడే కొనగోరఁ జెనకితి

కోరి వేరే కాఁగిట నేఁ గూడవలెనా

అరయ శ్రీవెంకటేశు నంటితి మీ మాట వింటి

నేరుపులు మీతోను నెరవఁగవలెనా || దొడ్డ || 2 ||

సాళంగనాట

భాభశే¹ వోఁగునూతులొభశే

శోభనము నీకు నాకు జోడుగూడఁగాదా || పల్లవి ||

పున్నతి గిరు లెక్కితి² వోఁగునూతులొభశే

యెన్నిక నాకుచగిరు లెక్కరాదా

యెన్నఁగ నిట్టూరుపులతో యేటికైనా నలసేవు

అన్నిటా నారతులలో నలయరాదా || భాభ ||

ఆకసము మోవ రూప మందితి విందరిలోన

ఆకసము నానడుము నంటరాదా

వైకొని వెన్నెలలోనఁ బతి గాఁగ నవ్వేవు

మేకొని నానరసాన మించి నవ్వరాదా || భాభ ||

తెరచి నోరు ముయ్యపు తియ్యని ఆనలతోడ

సారిది నామోవి చవిచూడరాదా

అరిది శ్రీవేంకటాద్రి నటు గూడి నేడీడ

నరసింహరూపమైతి నాటకము గాదా || భాభ || 3||

¹ అహంబలం ముద్రపిట్ట వ్యసించాక్షరం. కర్నూలు జిల్లాలో ఉన్నది. ఈ క్షేత్రాన్ని 'ఓటుం అని' అక్కడి స్వామిని ఓటులేశని స్థానికులు వ్యవహరిస్తారు. (కా.శ్రీ.)

² వివరణ అమలంధంలో

ముఖారి

విన్నపము నొకటే విచ్చేనేదీ నొకటే
అన్నివనులాయు¹ మమ్ము సంపేవో అంపవో || పల్లవి ||

చిత్తమెల్లా నిగిరించె జెక్కులెల్లా జెమరించె
కొత్తవలపు సతికి గోరమాయను
జొత్తులవిభుడ నిన్ను జూచినయప్పటినుండి
వత్తివలెనాయ మేను వచ్చేవో రావో || విన్న ||

పరగ తురుము జారె పచ్చిపులకలు మీరె
పురుటుబాయము సతి కొమ్మదాయను
సరసాన నీవు నవ్వు చల్లినయంతటనుండి
యెరవాయ నిద్దురలు యెననేవో లేవో || విన్న ||

నిట్టారుపులు రేగె వివ్వెరగు లవె మూగె
యట్టె కన్నెకాగిలి యింతాయను
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కలసితివి యితిని
వొట్టి యాడనే యెప్పుడు నుండేవో వుండవో || విన్న || 4 ||

శంకరాభరణం

ఎక్కువైనదొర దాను యిల్లాల నేను
వొక్కటి గమ్మనీ దాను వోయమ్మ పెరతునే || పల్లవి ||

మొక్కితి నే జేతులెత్తి మోనాన నుండితిని
చిక్కుదేరె నింక నేమిసేయుమనీనే
వక్కున నవ్వితి నే నప్పటి దలవంచుకొంట
యొక్కువలక్కువ లింక నిందులోన నేలే || ఎక్కు ||

¹ అన్ని వనులాయు.

దగ్గరి విడమిచ్చితి దవ్వులనే నిలుచుంటి
 సిగ్గువిడిచింక నేమి సేయుమునీనే
 నిగ్గుల నిక్కి చూచితి నే నింటిలోని కేగితి
 వెగ్గుల మింతకు నెరవేసా లేలే || ఎక్కు ||

పాదము లొత్తితిని పానుపువై, బండితిని
 సేదదేరె నిక నేమి సేయుమునీనే
 ఆదరించి శ్రీవేంకటేశు, డిటు గూడె
 వాదులెల్ల, దీరె నిక వంతువాసు లేలే || ఎక్కు || 5 ||

రామక్రియ

మేలుమేలు జాణవోదు మెస్తిరా నిన్ను
 పోలికకు నవ్పితేనే బూమెలు సేసేవా || పల్లవి ||

చేరలంతలు కన్నుల, జిమ్మి తిట్టే విట్టైతే
 మారుకుమారు దిట్టే, బో మానరా నీవు
 కోరేటిదేవుడవైతే గుడిలోనే వుండుగాక
 చేరి మొక్కినట్టివారి, జెఱుగు వట్టేవా || మేలు ||

నన్నసేసి బొమ్మలనే జంకించే విట్టైతే
 నిన్ను, గమ్మర జంకించే నిలరా నీవు
 వున్నతపుదొరవైతే వూళ్లెలుదువుగాక
 వన్నెలవిడె మిచ్చితే వావి చూచేవా || మేలు |

నంగడి, జేయిముట్టి సరసములాడే విట్టైతే
 పంగించి నే నట్టేసేసే, బదరా నీవు
 రంగుగ శ్రీవేంకటేశ రాజువలె నుండుగాక
 వుంగిటి నిన్ను, గూడితే పురమెక్కించేవా || మేలు || 6||

శకు 1602

శంకరాభరణం

తనిసీతి మన్నిటానుఁ దలవయ్యా

కనునన్నలెల్లఁ గంటఁ గానీవయ్యా || పల్లవి ||

పిలువా నేరుతువు బిగియా నేరుతువు

పలికినపాటే చాలుఁ బట్టకువయ్య

చలమొ పలమొ చనవిమనపు¹లింకఁ

గలిగినపాటే చాలుఁ గానీవయ్యా || తని ||

కరఁగించ నేరుతువు కాకునేయ నేరుతువు

వరుస నాడే చాలు వడ్డువడ్డయ్య

సరసమో విరసమో సారెసారె వినయాలు

యిరవైనపాటే చాలు యింతేలయ్యా || తని ||

తత్తరించ నేరుతువు తరితీపు నేరుతువు

బత్తిగలంతే చాలు బాసలేలయ్యా

అత్తి శ్రీవేంకటపతి ఆదరించి కూడితివి

పాత్తు నత్తుఁ గూడె నింక బూటకమేలయ్యా || తని || 7 ||

ముఖారి

చూతమువో నీబలిమి జోలి యింతేల

కాతరించి మనలే కానీలే యిఁకను || పల్లవి ||

¹ 'చను' ధాతువుపై 'చనువు' కృదంతము. 'మను' ధాతువుపై 'మనవి' పోలికతో 'చనవి' వాడినట్లున్నది. ఈ 'చనవు+కమునపు విశేషము' తోచుట శదు.

రమ్మంటే నలిగేవు రాపుగాఁగ ములిగేవు
 నిమ్మపంట వేసితేనే నీకు నొచ్చెనా
 వుమ్మడి నాకొనగోర నూదితే నేమిసేతువే
 యెమ్మెలఁ బంతగత్తె వెందువోయే వికను || చూత ||

వంక చూచితే నవ్వేవు వట్టిసటలఁ బెట్టేవు
 కుంకుమనీరు చల్లితే గురిదాఁకెనా
 బింకపునీకుచములు పిసికితే నేమందుఁబో
 తెంకినే యీచలమెల్లఁ దెలిసెఁబో ఇకను || చూత ||

కాఁగిట సిగ్గువడేవు కలిసితే నవ్వేవు
 కాఁగినమన సొక్కటై కళదాఁకెనా
 ఆఁగి శ్రీవేంకటపతి నదె మెప్పించితి నిన్ను
 చేగల నాచలమెల్లఁ జెల్లెఁగదె ఇకను || చూత || 8 ||

లలిత

అన్నిసింగారాలు సీకె అమరుఁగాక
 యన్నిటా దేవతలు నిన్నిందుకే మెచ్చేరు || పల్లవి ||

చందురునివంటమోము ఇలబొలే కన్నులట
 యిందిర సీకే తగు నీ కొత్తలు
 గొంది నొకటొకటికీ గూడవందు రివి నీకు
 పొందై పొలవెల్లి తోడఁబుట్టే కావా || అన్ని ||

ముక్కు సంపెంగవంటిది ముంగురులు తేంట్లు

ఇక్కువలు నీకే తగు నీ కొత్తలు

అక్కున¹ వరల్క్వివి హరి వసంతమాధవుఁ

డెక్కుడా మీ కిద్దరికి యెనయికే కాదా || అన్ని ||

ధర నడుము సింహము తగు గజగమనాలు

తిరమై శ్రీవేంకటేశుడేవి నీకే పో

నరసింహుడె యుండి కరిఁగాచినట్టివాని-

సురత మందితిగాన చుట్టమువేక్కివా || అన్ని || 9

శ్రీరాగం

మంతనపుసన్నలేల మానరమ్మ

చెంతలఁ జేరితే వీడు సిగ్గువడీనమ్మా || పల్లవి

నుదురెల్లఁ జెమరించె నూఁగుదూళిమేనితో

అదె వీది నాడివచ్చెనమ్మ కృష్ణుడు

కదిసి గోపికలకాఁగిటఁ బెనఁగెనంటా

నిదుల² గొంద రేటికి నిందవేసేరమ్మా || మంత

సారె జారేకాసె తోడ చల్లేటి ముద్దులతోడ

అరితేరి బుసకొట్టినమ్మ కృష్ణుడు

తారి వెన్న ముచ్చిలఁగాఁ దరిమితే వచ్చెనంటా

నేరమివేసి మీరేల నిందలాడేరమ్మా || మంత

¹ ఈ పాదములో అభాస విరోధము స్పష్టముగ లేదు. వరల్క్వి శబ్దముతో బ్రాహ్మణమానము వర్తకమునూ గ్రహించి, వసంత వర్షములన్ని ధర్మములతో విరోధము చూపి, శక్తి-మాధవ శబ్దములతో పరిహరింపవలెనా
|| నిదులన్ ||

తనెగారేమోచితోడ తేకువ శ్రీవేంకటాద్రి-
 నానుక నిలుచున్నాడోయమ్మ కృష్ణుడు
 కానుకగా నింతులకే కాచుకున్నాఁ డితఁడంటా
 నేనే వినఁగ నేల నిందలాడేరమ్మా || మంత || 10 ||

దేసాళం

పోపో యెందువోదేవో పోయి రారాదా
 కోపులవెనుక¹ నన్నుఁ గూడేవుగాని || పల్లవి ||

పక్కన నాతో²మాటపలుకు లాడేవుగాని
 యెక్కడో పరాకు నీకు నిద్రఱుగనా
 చక్కజూచి నాతోనే సటలుసేసేవుగాని
 చిక్కనిసీమతీలోనిచింత వేరేరా || పోపో ||

యెదురైనవాడవై యిటు నిలిచితిగాని
 అదన నీతమకము లవి వేరేపో
 ముదముల (న?) నూరకైన మోవినె నవ్వేవుగాని
 కదిసిననీమేనికాక వేరేరా || పోపో ||

కళలు సోకఁగి నన్నుఁ గాఁగిలించితివిగాని
 తలమోచివచ్చినట్టితమి వేరేపో
 యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిపు డొక్కటాయుఁగాని
 కలదాననేని నీకుఁ గడమేది లేదురా || పోపో ||

¹ కోపులు=నిలుకడలేని పోకడలు, దంభాలు వినురుమాటలు ఇత్యాద్యర్థములలో మాండ-
 లికము. కోపులు పదొడ్డు ఇత్యాదివ్యవహరమీనాటికి గలదు

² మాటపలుకు=ఈ జంట పదమునకు ముందుమాట్లాడుట-దానికి బదులాడుట అర్థము
 కాద.

మంగళకౌసిక

సవతి చుట్టరికాలు జగతిలోఁ గలవా

వివరించుకొంటగాక వినయా లింకానా || పల్లవి ||

వద్దు వద్దు వాదులు వలవనిపోదులు

యిద్దరి జాడలు గంటి మింకానేలే

అద్దో నీవేమిసేతు వాతనివల్లనే కాక

కొద్దిమాలి నే నీతోఁ గొనరే దింకానా || సవ ||

కాతరపుటానలు కడుఁబచ్చిమేనులు

యీతనికి నీకె తగు నింకానేలే

వోతరుణి యేసినవాఁడుండఁగ నమ్మేమిసేయు

తోతో నీకును నాకు దొమ్ము లింకానా || సవ ||

చాలుఁజాలు బాసలు చక్కనాయ రేసులు

యీలక్షఁ కుప్పు చాల దివి యింకానా

అలరి శ్రీ వంకటేశుఁ డంతలోనె నన్నుఁ గూడె

వాలుకరెప్పలు నీపె వంచే దింకానా || సవ || 12 ||

సామంతం

వట్టినేరా లెంచ కీక వచ్చేవో రావో

చుట్టరికాలలో యింత సూడుఁబాడుఁ గలదా || పల్లవి ||

దొమ్మల జంకించిలేనే వూఁచి మాటాడుత(ట?)గాదా¹

కొమ్మకు నీమీద నింత కోపమున్నదా

¹ వేయి, వ్రాసు, కోయి మొదలగు ధాతువులపై 'తట్' వర్గము భావార్థమున వచ్చి నట్లు 'అడు' ధాతువుపై వచ్చుట సంప్రదాయముగాదు. అరమన్నయూ లేదు. ధాతు-బాహుళ్యమున 'అపు' పై 'బాహుళ్య'నా?

పుమ్మడిగా నవ్వితేనే పుంకువ వెట్టుత(ట?) గాదా
ఇమ్ముల నీతో నాకె యెగసక్కమాడెనా || వట్టి ||

తప్పక చూచినదే తగులఁదీసుటగాదా
అప్పడే యాకె నిన్ను నదలించెనా
అప్పటి నెదుటనుంటే యాసపడుటగాదా
పుప్పతించి ఆకె నిన్ను నొరయఁగవచ్చెనా || వట్టి ||

సంగడిఁ గూచుండితేనే సమరతి యౌతగాదా
చుంగుల నీతో బలిమి చూపవచ్చెనా
రంగగుశ్రీవేంకటేశ రమణిఁ గూడితి విట్టై
చెంగట నప్పడే నేను చెప్పినదేకాదా || వట్టి || 13 ||

కాందోది

వట్టిజోలి దవ్వనేల వచ్చేవో లేదో
ఇట్టే తారుకాణించ ఇది నాకుఁ దడవా || వల్లవి ||

ముందట నీ పుండఁగాను మొగమోట మంటిఁగాక
ఇందు నిన్నుఁ గోపగించ నెంతలేదు
అంది చేయి వేయఁగాను అన్నీ మరచితిఁగాక
నిందలు నీపై వేయ నేఁడు నాకుఁ దడవా || వట్టి ||

ముంచి నీవు నవ్వఁగాను మోహమే చల్లితిఁగాక
యెంచి నీతో నలుగఁగ నెంతలేదు
మంచానాకుఁ దియ్యఁగాను మనసుగలిగెఁగాక
పెంచి నీతో మారుకొని పెనఁగఁగదడవా || వట్టి ||

గక్కనఁ గాఁగిలింపఁగఁ గళవట్టి పుంటిఁగాక
 ఇక్కువఁ బచ్చినేయఁగ నెంతలేదు
 చెక్కునొక్కి కూడితివి శ్రీవేంకటేశ నన్ను
 మొక్కితిఁగాక నిన్ను మోసపుచ్చదడవా || పట్టి ||

వరాళి

అంగడిఁ బెట్టుకోకు నీయాచారాలు
 చెంగట నన్నాడించితే చెల్లఁబెట్టే బదరా || పల్లవి ||
 కానికానితిట్లెల కాఁకలతో వొట్లెల
 తేనెపంటిసీగుణాలు తెలిపేవేరా
 పూని కొంగు వట్టనేల బొమ్మల జంకించనేల
 నానఁబెట్టి పరులతో నవ్వవా నీవు || అంగ ||

నిక్కినిక్కి వాదులేల నెలఁతలపోదులేల
 మొక్కినట్టే నీతప్పు మోపేవేరా
 లెక్కలేనియానలేల లేఁతమాయ లిఁకనేల
 చక్కనిసతులతోడ జాణతనాలాడేవా || అంగ ||

సారెసారె సన్నలేల సందిగొంది చిన్నలేల
 బీరమేల నిన్నే మెప్పించేలేరా
 'అరసి నేఁడు శ్రీవేంకటాద్రిప కూడితి నన్ను
 వోరి నీపింతకతొల్లె వొకరి' నెఱుగవా || అంగ || 15 ||

దేపాళం

మాఁటొకటి చేతొకటి మతకమై యుందిగాని
 మాఁటవలపులే కాని మోహము 'దెలియరా || పల్లవి ||

¹'వొకరి' తాళానుగుణ మేమో?

చిత్తములోపల నీకు చింత యెందున్నదోకాని
 గుత్తపుఁగళలు దేరీ గురి నీమోము
 యెత్తి(న)¹ విరహాననుండే ఇటునాయలపు చూచి
 రిత్త వగచేవుగాని కొత్త లివెక్కడోరా || మాటా ||

కాయముమోదట నీకుఁ గాక యెట్టున్నదోకాని
 చాయల చూపుల నీకు సంతసమే పో
 పాయముతో (లో?) నిన్నుఁబాసి పడియున్ననన్నుఁ జూచి
 మాయల కెత్తితిగాని మచ్చికేమో గానరా || మాటా ||

కూడినకూటములోనఁ గోరి కెట్టున్నదోకాని
 నీడ నీభావము నివ్వెరగులే
 యీడనే శ్రీవేంకటేశ యేకమైతి మిద్దరము
 వీడనాడితి నిందాఁకా విరసాలు లేవురా || మాటా || 16 ||

అహరి

ఇంకనైనఁ గరుణించవేమయ్య శ్రీ-
 వేంకటేశ మాఇంటికి విచ్చేయవయ్యా || నల్లవి ||

చింతాజలధి దాఁటఁ జెక్కుచేయి తేవనేసి
 కాంత నీ కెదురుచూచిఁ గదవయ్యా
 కొంతపుఁ గోరికలనే కొండవాఁకఁ దనజడ
 ఇంతలో నిచ్చెననేసీ 22 చూడవయ్యా || ఇంక ||

¹ 'ఎత్తినవిరహానన్' అన్నంతవరకు కర్మధాయము. 'ఉండే' అనుధాతుజ విశేషణముతో 'ఎత్తి....నన్' అనుదానికి అధానకర్మధారయము. 'ఉండే' అనుధాతుజ విశేషణానికి 'నాయలపు' తో కర్మధారయము. మధ్యలో 'ఇటు'కు సంబంధమేమి? యతివిర్బంధముతోనప్పున 'ఇటు' నమానమధ్యపతితమైనది.

వెడ చింతచీకటికి వెలుగుగా నిట్టచూపు
 కడఁగి పంజవట్టై రాఁగదవయ్య
 అడరి తమకమనేఅడవి దాఁట నిట్టూర్పు
 యెడ గుట్టుముగఁ జేసి యెక్కె నిదె కోవయ్యా || ఇంక ||

మదనానలం బార్చ మంతనానఁ జెమటల-
 నదులు వరపి నిన్ను నవ్వెనయ్య
 యిదివో శ్రీవేంకటేశ యింతలోఁ గూడఁగ నిన్ను
 మదిరాక్షి నీపొందు మరవలేదయ్యా || ఇంక || 17 ||

శ్రీరాగం

వాడలవాడలవెంట వసంతము¹
 జాడలోఁ జల్లెరు నీపై జాజర జాజర జాజ² || పల్లవి ||
 కలికి నవ్వులె నీకుఁ గప్పర వసంతము
 వలచూపు కలువల వసంతము
 కులికి మాటాడినదే కుంకుమ వసంతము
 చలమునఁ జల్లె నీపై జాజర జాజర జాజ || వాడ ||
 కామిని జంకెన నీకుఁ గస్తూరివసంతము
 వాముల మోహపు³ నీటి వసంతము
 బూమెల సరసముల (లే?) పుప్పొడి వసంతము
 సామజగురుఁడ నీపై జాజర జాజర జాజ || వాడ ||

¹ వసంతము=వెంటరము, అవంతము ఇత్యాది కావచ్చు

² ఇది గూడ 'జాజర' అనియే యుండవచ్చు. కానిపాటంతా అట్లే యుండుటచే 'జాజ'

గా నిలిపినట్లున్నది. జాజర శబ్దవ్యాఖ్య చూ: 12 వ సంపుటము ద్వితీయముద్రణ పీఠిక

³ 'మోహము' కావచ్చు.

అంగన యధర మిచ్చె యమృత వసంతము
 సంగడి శ్రీవేంకటేశ సతిఁ గూడితి
 ముంగిటిరతిచెమట ముత్తేల వసంతము
 సంగతాయ నిద్దరికి జాజర జాజర || వాడ || 18 ||

శుద్ధవసంతం

అందరునుఁ గన్నవనే అంతే చాలు
 గొందికి నన్నుఁ దియ్యకు కోపము వచ్చిని || పల్లవి ||
 చెప్పరాదు నీబత్తి చెక్కులవెంటాఁ గారి
 ముప్పిరి జొరినకొప్పు ముడిచేవు
 దప్పిదేరితి నప్పుడే తనిసితి నీవంక
 కప్పుర మియ్యకు నాకుఁ గాఁకలు రేఁగిని || అంద ||
 యెంతలేదు నీనిజము యెదుటనే పుట్టిపడి
 అంతకంతకే నామీఁద నానవెట్టేవు
 చింత వాసె నీవంక సిగ్గులెల్లాఁ దీరితిని
 మంతనమాడకు నాతో మచ్చకా లెక్కిని || అంద ||
 సాకిరేల నీగుణాలు సరివచ్చి పుండఁగాను
 కైకొని కాఁగిట నన్నుఁ గలసితివి
 మేకొని శ్రీవేంకటేశ మెచ్చితి నిన్నిన్నిటాను
 నాకు నీకు బానలేల నవ్వులువచ్చిని || అంద || 19 ||

అహరినాలు

ఎవ్వరు నేమి చెప్పేరే యింతులు నీకు
 జవ్వనిరో యిద్దరును జంటనుంటే మేలు || పల్లవి ||

యెనసినచోటికిని యెగ్గుదప్పు లెంచనేల
 చనవి మనవితోడినంతమే మేలు
 ననుపుగలచోటికి నాయాలకుఁ బనిలేదు
 తనలోనే సంతసించె తగుపాండే మేలు || ఎవ్వ ||

అయములంటినచోటి కనుమానా లిఁకనేల
 సాయముతోఁ గరఁగేటిబాగులే మేలు
 పాయరానివాపులకుఁ బరుల నడుగనేల
 చేయిచేతఁ బుట్టినట్టెచెనకులే మేలు || ఎవ్వ ||

వలచినచోటికి వాసివంతు లిఁకనేల
 బలిమి చూపక కిందుపడుటే మేలు
 యెలమి శ్రీవేంకటేశు నిప్పు డిట్టై కూడితివి
 చలము దీరెను మీలో నమ్మతులే మేలు || ఎవ్వ || 20 ||

భావి

లేనివిచారములేల లేవే యింక
 మానుపడి వుండనేల మానవే యింత || పల్లవి ||

చెలుపుని తురుమిది చెదరితే నేమాయ
 వలపు రట్టునేతురా వద్దే యింత
 అలసి సొలసి వుస్సురంటే నిందేమాయ
 చలివాయ నాడనేల చాలదా యింత || వేవి ||

రమణుఁ డింతటనే పరాక్రమే నేమాయ
 తమకము చెరుతురా తగదే యింత
 అమరినమరురేక లవి యుంటే నేమాయ
 కొమరుమిగిలినాఁడు కోపమేలే యింత || లేవి ||

వాడుమోము నీయెదుట వంచితేనే యేమాయ
 ఏడనాడఁ బనిలేదు విడవే యింత
 వేడుకతో నిన్నునే శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు గూడె
 పాడిఁబరతమెల్లాఁ జెల్లె బాసలేలే యింత || లేని || 21 ||

మాకుఁ జూడ వెరగాయ మగువచందము నేఁడు
 నేకరముగాఁ చలము పెంచకుండీనా || పల్లవి ||

అందరిలో నిన్ను నేమి ఆడఁజాలకే
 చెలి చెలి పాదానఁ జిమ్మె నిన్నును
 ఇందుముఖికోపమెంతో యేకాంతాన నీవుండితే
 చిందరవందర పచ్చినేయకుండీనా || మాకుఁ ||

నముకాన నిన్ను నిట్టే సంకించలేకపో
 తమిలో గొడఁగి తిట్టి తనలోననే
 రమణమైకాఁక యెంతో రతివేళ నిన్నెంత
 జనుళిమై వోనరెల్ల(రిల్ల?) సాదించకుండీనా || మాకుఁ ||

కడుమొగమోటమునఁ గాదనలేక
 తడయక గుట్టుతోడఁ దగఁ గూడెను
 యెడయవి శ్రీవేంకటేశ నీనై మోహమెంతో
 పడఁతి నీవే తానై భ్రమయించకుండీనా || మాకుఁ || 22 ||

భైరవి

ఉండవిమ్మనవే నన్ను పూరకే యీక
 చండివడి నేమన్నా చాయల యీగుణము || పల్లవి ||

తనతో నే నవ్యబోత తతిగానీ సిగ్గులు
 చెనకి చేయంటబోతే జెమరించిన
 మనసునఁ దలచితే మర్మములు గరగీ
 వెనకటిపాందే చాలు వెఱుతు నే నెకను || ఉండ ||

దగ్గరి కూచుండబోతే దమకించీ దనువు
 వెగ్గరించి చూడబోతే వెరగయ్యాని
 సిగ్గుల మాటాడబోతే నిలువెల్లా బులకించి
 అగ్గమైతిఁ దొల్లై తన కాయనాయ నెకను || ఉండ ||

రతులు మెచ్చగఁబోతే రాగీఁ బెదవులు
 యితవై కాగిరించితే నేకమైతిని
 సతమై శ్రీవేంకటాద్రిసరసుఁడు గూడె నన్ను
 అతిమోహమున మించెననేల యెకను || ఉండ || 23 ||

పాఠంగం

అందితిఁ బొందితి నల్లనాడే తన—
 కందువ లింకా కడమా నేడు || వల్లవి ||

వలవనికోరిక వద్దనవే తన—
 తలపులోన నుంచాన నిదే
 బలిమినేయ నెక బనిలేదు తా
 గలఁడు నే కడమా యిప్పుడు || అంది ||

వూరకె మాటలు వొద్దనవే తమ—
 వారము గామా వలసినను
 సారెకుఁ బెనఁగఁగఁ బవిగాదు
 కారణము గలదు కడమా యెకను || అంది ||

తగవు లేమిటికీ దగదనవే తా
 నగినవ్వుడె నే ననిచితిని
 పగలు శ్రీవేంకటపతి ననుఁ గూడెను మై
 గగుర్పాడిచె నీకఁ గడమా యిపుడు || అంది || 24 ||

శేకు 1605.

శంకరాభరణం

ఏమి గలిగె మీ కిందునను
 అమనిజవ్వన మణచంగఁదగునా || పల్లవి ||

చనవున నొకపరి సతి నినుఁ గొనరిన
 కనలి నీవు నలుగఁగఁ దగునా
 తనువులు బడలెను తగ నిద్దరికిని
 మనసులచలములు మానఁగఁదగదా || ఏమి ||

అంటకుమని చెలి యటు నినుఁ గొనరిన
 నంటునీకు మానఁగఁ దగునా
 ఇంటిలోననే ఇద్దరు నలసితి—
 రంటినకోపము లాఁవఁగఁ దగదా || ఏమి ||

నటనలకుఁ జెలియ నాటఁగఁ జూచిన
 నటలకుఁ దలవంచఁగఁ దగునా
 ఘటనల శ్రీవేంకటపతి కలసితి—
 వటుగన చెలితో నవు డిది దగదా || ఏమి || 25 ||

నాదరామక్రియ

నిండుఁబాయముఁ గాయము నీసామ్ము
 కొండలరాయఁడ నీవే యింతే కాక || పల్లవి ||

పంతము నీతోడ నే బలికేనా ఆటదాన
 చెంతఁబుచ్చుపాపము నీచేతిదేకాక
 యింతగా వలపించితి వెడమూట లింకనేల
 కంఠు గురుఁడవు నీవే కనుఁగొంట గాక || నిండుఁ ||

చూపుల నిన్నింకా నే సాలనేనా యింటిదాన
 తోవు నూకుడెల్లా నీకే దోసముగాక
 తీపులఁదెట్టితి నీవే తిరుగనాడఁగనేల
 శ్రీసతి విన్నిటాను నీచిత్త మింతేకాక || నిండుఁ ||

కాఁగిట నిన్నింకా నే గాదనేనా మేనదాన
 చేఁగయుఁ జిగురు నీకే నెలవుగాక
 వీఁగక కూడితివి శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్ను
 పాఁగినవతివి నీకే ఫల మింతేకాక || నిండుఁ || 26 ||

వరాళి

సారె జారుఁబయ్యదతో సతినేల వేల వ్రాసి¹
 గారవించి బుద్ధిచెప్పి కైకొనరాదా || పల్లవి ||

చిత్తములోపలిమాట చెప్పి సెగ్గువడి యదె
 జొత్తువలెఁ జెమరించె సుదతిమేను
 చిత్తఁగరుఁడ యాకెఁ జెక్కునొక్కు నేదదేర్చి
 అత్తుకొని నీవు మాట లడుగఁగరాదా || సారె ||

కూడినట్టి మొగమోట కూరిమి గొసరలేక
 వాడుమోమై తలవంచె వనిత నేడు

¹ వ్రాసేవు కాబోలు

నీడకుఁ జేవట్టి తీసి నిండుఁగాఁగిఁ నదిమి

వేడక నవ్వు నవ్వించి వింతసేయరాదా || సారె ||

రతివేళ తమకాన రావు నిన్నుఁ జేయలేక

మతి మఱచి చొక్కెను మగువ నేడు

ఇతవై శ్రీవేంకటేశ యిక్కువఁ గూడితి విట్టె

మితిమీర నాకెచేత మెప్పించుకోరాదా || సారె || 27 ||

ఘర్షణసంతం

ఎవ్వరి మెచ్చఁ దగవు యిద్దరిలో రామరామ

రవ్వగా సురలు విచారమునేసే రిందుకే || పల్లవి ||

దశరథు యజ్ఞములో తగ నీవు జనియింప

దశకంఠుమేనఁ బుట్టె దావాగ్ని

వశమైన శాంతితో వర్ణనకెక్కితి నీవు

దశకంఠుఁ డంటి (ది?) నట్టిధర్మ మందె నమనె||ఎవ్వ||

నెఱిఁ దొల్లి సేతకుఁగా నీవు విల్లెత్తఁగాను

చెఱకు విల్లెత్తె నీపెఁ జేరి మరుఁడు

విఱిగె నీవెత్తినట్టి విల్లయితే నెంతైన

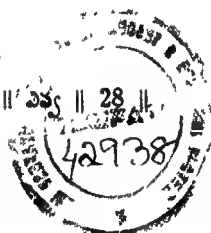
విఱుగె కాతనివిల్లు వెనఁ బెండ్లిసేసెను || ఎవ్వ ||

శ్రీవేంకటాద్రిమీదఁ జరి యెక్కితివి నీవు

అనెలఁది నీపుర మట్టె యెక్కెను

దేవుఁడనై ఇందరిలోఁ దిరుగాడుదువు గాని

వోవల నాకైతే నీవై పున్నచోనే పున్నది || ఎవ్వ || 28 ||

అహరినాట

సతివేటపు దెలిపి చనవింక నియ్యరాదా

చతురుడ నీకాకెతో చలము లింకానా || పల్లవి ||

వనిత నీచెక్కులవై వలపు వా(వ్రా?) యంగలేక

కొనగోర వేల వా(వ్రా?)సీ గోరి కెట్టిదో

ననిచి మరుశాస్త్రము నాలుకఁ జదువలేక

వెనక నీవేరు చదివీ బెదవులనె || సతి ||

తరుణి నీకు మదనతంత్రము నేరువలేక

సిరుల చేసన్నలను చేసుకొనీని

అరుదుగా నీమోహము లెక్కవెట్టలేక

పొరలి చింతలఁ దలపోసీని || సతి ||

చెలియ నీమోము చూచి సిగ్గులు చల్లగలేక

మొలకమోవిని¹ లోలో ముంచి నవ్వీని

కురికి శ్రీవేంకటేశ కూడి నిన్ను బాయలేక

నిలువురతులతోడ నిన్ను లాలించీని || సతి || 29 ||

మంగళకౌసిక

ఎన్నైనఁ గలవు వను లేమనీనే

చిన్నినగవున నాసిగ్గు వాపుమనవే || పల్లవి ||

చిక్కువడ్డనెరులతో చింతతోడి మనసుతో

ఋక్కుడ నుందాన నన్ను నేమనీనే

¹ 'మొలక' శబ్దము ఇచ్చినతో 'చిగురు' అర్థమునఁ గాబోలు.

వెక్కసానఁ దనకేకా విరహాన నింతైతి
చక్కఁజేసి తానే యీసడి వాపుమనవే || ఎన్నె ||

కమ్మఁజెమటలతోడఁ గాఁగినమేనితోడ—
నిమ్ముల నుందాన నన్ను నేమనీవే
నెమ్మదిఁ దనకొరకే నివ్వెరగున నుందాన
రమ్మని¹ తానే నాతో రాఁపు వలదనవే || ఎన్నె ||

మనసుకోరికలతో² మంచుఁబులకలతోడ
యెనసితఁ దనతో నే నేమనీవే
యెనలేక శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నన్ను గూడె
తనకేకా యిటులైతి దయఁజూడుమనవే || ఎన్నె || 30 ||

రామక్రియ

ఏటికి యెక్కినవాని కేనిగె గుడ్డెనొ కాదో
మేటితనపంతమెల్ల మీదాయఁ జాలదా || పల్లవి ||

చేసినచేతలు గాక చెలువుఁ డందుకుఁదోరు
మాసియు మాయనియట్టిమాయలుఁ గొన్నా
మోసము నాదేకాదా మొన్న ~~విరిగినిదాద~~
వాసితో నుండకుండితే వచ్చుచో నేరములు || ఏంటి ||

దయమాలి తా ~~కాక~~ తాపమురేచుటగాక
నయగారితవముల నవ్వులుఁ గొన్నా
క్రియ నే వెఱుగఁగాక కిమ్ముల నే నుండఁగాను
ప్రియము చెప్పఁగఁదోతే దిగియక మానువా || ఏంటి ||

¹ 'తానే రమ్మని' అని అవ్యయము.

² మనసుతోని కోరికలతో - అని విగ్రహము కావచ్చు.

అలసి పాలసి కొమెరాఁక లాఁగుతాఁ గాక

కలసివరతివేక కలలుఁ గొన్నా

యెలమి శ్రీవేంకటేశు నిట్టే కూడినదాన

పులివచ్చి నేయకుంటే వారయఁగఁజెల్లదా || ఏటి || 31 ||

పామంతం

అడనుండి¹ మోవిఁ దిట్టే వంతేకాదా వలపు

బూడిదెలో ~~మొలక~~ పోహ అంతేకాదా || పల్లవి ||

నేనేడ నీనేడ నీతోడివారమా

అనలువెట్టుగవచ్చే వంతేకాదా

దానికేమి గొరతా తతిలేదు మితిలేదు

మానవుగా జగదాలు మరి యంతేకాదా || అడ ||

దాఁవనేల రాఁపులేల తడవవచ్చితిమా

అపెచేతఁ దిలిపించే వంతేకాదా

పైపై సింకానేల పంతనాలు మంతనాలు

మాపుదాకా సరసము మరి యంతేకాదా || అడ ||

వన్నెలెంత వాసులెంత వద్దనేటిదాననా

అన్నిటా వేసాలు చల్లే వంతేకాదా

పున్నతి శ్రీవేంకటాద్రి నుండి వావిలిపాటలో²

మన్నించితి రామచంద్ర మరి యంతేకాదా || అడ || 32 ||

¹ పాటంతా మనీ సంభాషణ కైతిలో నడచినది. తాళ్లపాక వడముల అమరమొక్కవ. రాముల్లే కూడా రవికుల్లే ~~మొలక~~ కొన్ని పాటలు.

² ఈ పాటను నేడు వాయుల్పాడుగ వ్యవహరింపబడుతున్నది. మదనపల్లి తాలూకా, చిత్తూరుజిల్లాలో ఉన్నది. అప్పమయ్య పులింపిన రామచంద్రుని మూర్తి. గుడిగోపురాలు వెళ్ళుచెడకుకుండ వేటికి విలివి ఉన్నవి (కా. శ్రీ.)

రామక్రియ

పిలువరే వానిఁ ద్రియము చెప్పెన

పొలసి తానేల పొయ్యానే

|| పల్లవి ||

తళుకునఁ జొచ్చి తలవంచుకొంటి

అలసి యేమైన నంటినటే

చెలువుఁడు తానే సిగ్గువడీ నింతే

యెలమి మాయంటికి యేల రాఁడే

|| పిలు ||

అడికలు వింటి నట్టే మఱచితి

తోడుత నేమైన దూరితినా

వేడుకకాఁడై¹ విచారించి నింతే

వోడి వాకిట నేలున్నాఁడే

|| పిలు ||

కపటాలు దీరె కాఁగిలింపుకొంటి

చపలపుఁదప్పు సాదింతునా

యిపుడె శ్రీవేంకటేశుఁడు గూడెను

పుపమలయాన తొద్దేలే²

|| పిలు || 33 ||

పాశంగం

ఎంతైన మానఁడు పతి యేమోకాక

ఇంతటఁ దానే పదరె నాడరాదు గాక

పట్టినపయ్యదకొంగు పాయఁధియ్యఁ దడవా

చుట్టపువరుస గొంత చూచితిఁగాక

తీట్టినట్టే నావిధునిఁ దిట్ట నాకుఁ దడవా

మెట్టపట్టుక మిమ్మెల్ల మెప్పించితిఁ గాక

|| ఎంతై ||

¹ వేడుకకాఁడై - వేడుకకాఁడగుటచేత అని హేతుత్తము కావచ్చు.

² త్త (పట్ట) + ఏలే.

వేడుక చెక్కునొక్కఁగ విదలించఁ దడవా
 అడదావికేలంటా నటు వుంటేగాక
 లేడు నామోవి యంటఁగ నే నొట్టునెట్టు దడవా
 నాఁడు చేసినచేతకు నవ్వుకొంటేగాక || ఎంతై ||

గక్కనఁగాఁగిలించక (చఁగఁ?) కనరుకోఁ దడవా
 వొక్కమోహములు చూచి వొప్పితిఁగాక
 చిక్కితి వావిలిపాటి శ్రీరమునాథ నీ కీ--
 యిక్కువ శ్రీవేంకటాద్రి నిరవైతిఁగాక || ఎంతై || 34 ||

బౌళిరామక్రియ

ఊరకే నన్ను రేచక వుండనియ్యరా
 కోరికెల్లా రాసులైతే గోటానఁగోట్లు || పల్లవి ||

నితము నొచ్చినంటా నెలవి నవ్వితిఁ గాని
 వొత్తి మేఁకలైతే వోరువరాదు
 బత్తి చెరుచఁగరాక పట్టఁగా లోనైతిఁ గాక
 యెత్తిననాసిగ్గులైతే యెన్నైనాఁ గలవు || ఊర ||

మన నెట్టుండునోయంటా మాట నే నాడితిఁగాని
 పెనఁగి పెదవులైతే బెండుపడేని
 నను పెట్టానోయంటా నాఁటఁగఁ జూచితిఁ గాక
 నినువు నాయానలైతే నిండాఁ బండఁగలవు || ఊర ||

వరుసదప్పినంటా వాసికే గూడితిఁ ||
 మరతవువలపులు జొచ్చిరి నిదె
 గరిమ శ్రీవేంకటేశ కలసితి మిద్దరము
 పరవశములయితే పట్టరాదు నాకు || ఊర || 35 ||

రామక్రియ

రాతిఁ బతిమనేసినరామచంద్ర' నీ--

చేతిలోనిదాస నింతే శ్రీరామచంద్ర || పల్లవి ||

వట్టిరట్టు నేయ కీక వద్దు రామచంద్ర

నెట్టన నే దూరనోప నిను రామచంద్ర

వాట్టితిఁ బ్రేమము నీపై వో రామచంద్ర మమ్ము

వట్టిజాతిఁ బెట్ట కీక వద్దు రామచంద్ర || రాతిఁ ||

విన్నపాలు వేయునేల విను రామచంద్ర నా--

కన్నులకు నీవె గురి ఘనరామచంద్ర

యెన్నిక నన్నుఁ బాయకు మిఁక రామచంద్ర

నిన్న నన్ను నెంచుకొమ్మీ నీవు రామచంద్ర || రాతిఁ ||

ఆయము లంటితివి నెయ్యపురామచంద్ర వొక్క--

పాయమే ఇద్దరికిని బలురామచంద్ర

ఆయెడ వావిలిపాటి హరిరామచంద్ర

చేయార శ్రీవేంకటాద్రిఁ జెందితి రామచంద్ర ||రాతిఁ||36||

పాడి

అఁడుఁగొల వచ్చుఁ జమ్మి ఆచారా లింతైతే

నేఁడు గామించితిఁ జమ్మి నిన్ను రఘునాథ || పల్లవి ||

తొంగిచూచి నంతలోనే దోసము వచ్చినా

అంగవించి వలచిన అఁడుదాసను

ముంగిట మాటాడితేనే మోసము దప్పినా

యెంగిలొనా మోవివండు ఇంతలోనే నీకును || అఁడు ||

¹'ప్రతిమ'కు వ్యాసహరికము, తద్వలన 'పతిమ'. ఇక్కడ ఈ శబ్దమునంత, ౩౬

ము గాక, 'ప్రతిరముతో నిజవనితా రూపముగ తోచుచున్నది.

పాదము సోకించితేనే పంతములు దప్పినా
 వీదిబోతాఁ జెనకినవెలఁది నేను
 పాదై సంగడినుంటే బతిమి వొయ్యినా
 సోదించి కలలు నీను జొబ్బిలీని ఇప్పుడే || అఁడు ||

తొడమీద నిడుకొంటే దొరతనము వొయ్యినా
 బడిబడిఁ దిరిగాడే పడఁతి నేను
 కడఁగి శ్రీ వేంకటాద్రిఘనుఁడ వాచిలిపాలు
 వొడయ రాఘవ కూడి వొద్దికఁ బాయకుమీ || అఁడు || 37 ||

ఆహీరి

మారుమాట లంత నేర ము విన్నపాలు నేర
 శ్రీరామచందరుని చిత్తి మింతేకాక || పల్లవి ||

కన్నుల నెదురుచూచి కరఁగేటదానఁ గాక
 సన్ననేసి పలువను సరిదాననా
 మన్నించి తాఁజూచితేను మనసిచ్చేదానఁగాక
 అన్నిటా నే నెడమాట లొడించేదాననా || మారు ||

అనవాలుగా నుంగర మందుకొనేఁ గాక
 నేనే నైకొన వంతనీటుదాననా
 పూని తా విచ్చేసితేను పాడగనేదానఁ గాక
 కానుకలు సారె నంపి కాఁక రేచే దాననా || మారు ||

సోదించి నన్నుఁ గూడితే చొక్కేటిదానఁగాక
 కారుకూడదని దూరఁ గడదాననా
 సోదించి వాచిలిపాటియరామ యేలితివి
 అదియై శ్రీ వేంకటాద్రి నంతదాననా || మారు || 38 ||

బాలి

నేటఁగాకుండితే రేపే నేరిచీ గాక

తేటకన్నులకుఁ గెంపు దెచ్చుకోఁ గలనా || పల్లవి ||

కానీకానీవే కన్నుల నవ్వీఁ దాను

పైనే, విచ్చినమేడిపంటిబోనము

దానికేమి యింతలోనె తాఁ జేసినందుకెల్ల

తేనెపంటివెదవుల తెగనాడఁగలనా || నేటఁ ||

కాదంటేఁ బోదుగదే కాకలురేచీఁ దాను

పోది సేయసేల లక్కపూసకపులు

వాదులేల తా నన్ను వలెనని పట్టఁగాను

యీదెస మెత్తనిచేత నిఁకఁ దోసేనా || నేటఁ ||

ఆయనాయ నందుకేమి ఆరడిఁచెట్టేఁ దాను

యేయెడ నెక్కినవాని కేనిగె గుఱ్ఱే

ఆయపు శ్రీ వేంకటాద్రి నదె వాచిలిపాటను

పాయపురాముఁడు గూడె పంతమాడేనా || నేటఁ || 39 ||

సాశంగనాట

సిగ్గరి పెండ్లికూఁతుర సీతమ్మ

దగ్గరి సింగారబొమ్మ తలవంచకమ్మా || పల్లవి ||

అల్లనాఁడే రాఘవుఁడు పారువిల్లు విరిచెను

యెల్లి నేఁడే పెండ్లాడే నిదివో నిన్ను

యెల్లగా జనకుఁడు నిన్నిచ్చినట వీఁడె

వెల్లవిరి నీమాట వినవమ్మా || సిగ్గ ||

అదె పెండ్లితెర యెత్తి రండనే వసిష్ఠుఁ డుండి
 చదివీ మంత్రాలు నేన చల్లవమ్మా
 మొదల రామునికంటె ముంచి తలఁబాలు వోసి
 సుదతి యాతనిమోము చూడవమ్మా || సిగ్గ ||

కంకణదారాలు గట్టి కాలుదొక్కితివి మీరు
 పొంకాన బువ్వ మందరో పొత్తుల నమ్మ
 వుంకువ వావిలిపాట నుండి శ్రీవేంకటగిరి
 తెంకుల నిన్నుఁ గూడి తిరమాయనమ్మా || సిగ్గ || 40 ||

రేవగుప్తి

డానేడానే అయఁ బని
 పూని వలపు మోపి పోయానా తాను || పల్లవి ||

మగిడిమగిడి మమ్ముఁ జూచినే
 మిగులఁ దనాన¹ నామీదఁ బారెనా
 తగవూ నగవూఁ దా నెఱుంగఁడా
 నగము నవ్వితి నేను జాణవునే² తాను || డానే ||

మలసి మలసి మాటాడీనే
 అలరి యంతలో నే నాలనైతినా
 పరిమి³ బలిమి సాదించినా
 యెలమి నిన్నాళ్ళదాఁకా నెందుండై తాను || డానే ||

చేరి చేరి చేయి వేసినే యిట్టె
 సారెకు ననుఁ గూడి చవిగనెనా

¹తన + అన (కా.శ్రీ.)

²జాణ + అవున (కా.శ్రీ.)

³'పరిమి' పరిమి అనడానికి (కా.శ్రీ.)

రారె వావిలిపాటిరాఘవుఁడు

ఈరీతి శ్రీవేంకటేశుఁడే తాను || దానే || 41 ||

నాదరామక్రియ

వచ్చెను నీ రమణుఁడు వసంతమాధవుఁడై

ఇచ్చగించి చేకొనవే యెదురేగి నీవు || వల్లవి ||

పూచెదో నీ సెలవుల పున్నమ వెన్నెల నవ్వు

కాచెదో చన్నుల నిమ్మకసుఁగాయలు

రాచిలుక లెరిగించి¹ రమణి నీ పలుకుల

యేచెను వసంతకాల మిదె నీ పాయమున || వచ్చె ||

చిందెదో సీమేన నట్టె చెమటల రసములు

అందెదో చేతులకు నీ యాయపుఁజన్ను

మందలాయఁ దుమ్మిదలు మరి నీ తురుమునను

చందపు నీ కోరికలే జాఙరవసంతము || వచ్చె ||

పండెదో నీకమ్మోవి బల్లదొర లింతలోనె

నిండెదో చల్లనిగాలి నీ పూర్వుల

అండనె శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనె నిన్నుఁ గూడె

బొండుమల్లెపాసుపువ్ వులక జొంపములు ||వచ్చె||42||

వరాళి

కాదనినందుకు నీవు గలితేఁజాలు

నీ దాననైతిఁగాక నించనోప నికసు || వల్లవి ||

చక్కని నీ వదనమే చంద్రోదయము నాకు

చుక్కలేని మోచి మీది సూదివాట్లు

¹ 'లెగింప' (కా. శ్రీ.)

వెక్కనపు నీ నవ్వు వెన్నెలపులుగములు
వొక్కటైతి నలుగ నేనోప నీతో నికను || కాద ||

■ మేనిచెమటలు నిండినట్టిమంచు నాకు
అమనిపూరుపులే పయ్యరగాలి
కోమలపులులకలి కూరిమి గుఱ్ఱనగూళ్ళు
యేమిగల్గ నియ్యకొంటి నెదురాడనోపను || కాద ||

కాగిననీరతిపాండే కందువరాతిరి నాకు
మూగిన పరవశాలే ముంపునిద్దుర
వీగక శ్రీవేంకటేశ వేడుక నీసరసమే
పాగినట్టితలఁబాలు పదరకు మికను || కాదు || 43 ||

అపొరినాట

రామా రామా రాజీవనయనా
కామించి నినుఁ జూచె గక్కన మా చెలియ || పల్లవి ||

యింతి పిలువనంపె నెడమాటలేలా
యింతలో విచ్చేయు ఎన్నికగాక
చెంత నిందులకుఁగా నెలవి నవ్వేలా
పంతముతో నాకె బాలింతు గాక || రామా ||

తరుణి పూవుల వేసె తలవంచనేలా
సరి నీవు మోహమే చల్లుదుగాక
నిరతి నిందుకుఁగా నివ్వెరగేలా
మరిగి యాకెను నీవే మన్నింతుగాక || రామా ||

మగువ కాగిటఁ గూడె మరి సెగ్గులేలా
వెగటురతుల విల్లువీగుదుగాక

వగల శ్రీవేంకటేశ నావిలిపాటిరామ

మిగుల సీతతో మొఱతువుగాక

|| రామా || 44 ||

కాంబోధి

చెల్లెబో యీ తగవు చెప్పరే మీరు

వెల్లెవిరి యిందుకేపో వెరగయ్యా నాకు

|| వల్లవి ||

పూరకుండంగ నాతో వాద్దిక మాటలాడీని

కారణములేనిపొందు కద్దా బూమి

పూరికెల్ల తా పుష్పవేసి పొత్తుగూడీ

నారుకొన్నయిందుకేపో నవ్వువచ్చు నాకు

|| చెల్లె ||

తలవంచుకుండగ జిత్తరువులే చూపవచ్చి

పిలువనిపేరటమి ప్రియమయ్యానా

బలువు చూడవే వీడు బండిగట్టి చింకలను

తలఁపున యిందుకేపో తమివుట్టి నాకు

|| చెల్లె ||

సిగ్గుతో నే నుండఁగాను చెక్కునొక్కవచ్చిని

దగ్గరి చేత మొక్కగా తప్పగలదా

నిగ్గుల శ్రీవేంకటాద్రినిలయుండు నన్ను గూడె

తగ్గులే కిందుకేపో సంతసమయ్యా నాకు

|| చెల్లె || 45 ||

ముఖారి

చెలులాల యీమాట చెప్పరే మీరు

నిలువునఁ గరఁగితి నిజమైతిఁ దనకు

|| వల్లవి ||

కన్ను సన్న సేయఁబోతే కసరై తోచెనేమో

విన్నవించి తోడుకరావే విభుని

శ్రీ భాగవత అష్టమాహర్ష్యం

మిన్నక నే నవ్వబోతే మించి వెంగమాయనేమో

అన్నిటాఁ దెలుసుకొనీ నలుకేలే తనకు || చెలు ||

గొప్పమాట లాడబోతే కోపమైతోఁచెనేమో

చెప్పరే యాతని కిది చెల్లదని

రప్పలెత్తి చూడబోతే రేసులై తోఁచెనేమో

తప్పలెల్లా వొప్పలయ్యాఁ దడవేలే ఇంకను || చెలు ||

రతికి మంచమెక్కితే రాజనమై తోఁచెనేమో

యితవుగాఁ దనచు యెగ్గు వాపరే

నతమై శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు న న్నిటు గూడె

కతలాయ వలపులు కడమేమే తనకు || చెలు || 46 ||

సామంతం

మానలేనే¹ పొందు మానలేనే నిన్ను మానలేనే | ఆ

అనెను మోహము నేఁ దంటవే నాదేహము || పల్లవి ||

చక్కదనములతేట చల్లనివెన్నెలవూట

వొక్కమాటాడవే నీ వొద్దిక మాట

చక్కెరవింటిలో తూపు జవ్వనములో నీరూపు

గక్కనఁ జూడవే కడకంటిచూపు || మాన ||

యింపుఁజిగురుఁజప్పర మిన్నిటిలో చిత్తరము

సొంపుగఁ జూచవే నీసోగకరము

సంపదల ముజ్జగము చందురునిసోయగము

జంపులేల యెత్తవే నీసవరనిమొగము || మాన ||

¹ శ్రీరామరంధ్రుడే రసకవాడువడుగ మాటాడిన పాట యిది. అన్నమయ్య కేతిలో నాముచునాడ కృష్ణుడైనాడు.

మదనుని తేరుచోక మంచిమెఱుంగులరేక

యెదురు మాడంగ వచ్చే విట్టి నీరాక

ఇదే శ్రీవేంకటగిరి నిరనై వావిలిపాట

బొదలిన రాఘవుండ బొందితి నదె || మాన || 47 ||

వసంతం

సారె వేరేవను లేడ సంతోసమేకాక

తారుకాడేల విభుండ తగులమేకాక || పల్లవి ||

మనసుగలసినచో మరి కోప మేడది

యెనసి యేమిసేసినా యింపులే కాక

చనవుగలుగుచోట సారె వెరవేడది

చెనకినచేతల్లెడ జెల్లుబడే కాక || సారె ||

సరివలచినచోట చంచలము లేడవి

తరితీపుల గరగేతములే కాక

అరుదందిచూచుచోట నడ్డాక లేడవి

మురి వెపుర్రేమములముచ్చటలే || సారె ||

యిచ్చగించియున్నచోట యెడమాట లేడవి

పచ్చిగా గూడినయట్టిపగటే కాక

అచ్చపు శ్రీవేంకటేశ అష్టాదే నన్నేలితివి

తచ్చన లిన్నికనేది తనియుటే కాక || సారె || 48 ||

రేకు 1609

శంకరాభరణం

కామినియెటు కిది కతలాయ

వేమరు జాతువు విచ్చేయవయ్యా || పల్లవి ||

వెడలగు నిట్టూర్పులు విసరంగ విసరంగ
 పడలినెన్నడుమె బయలాయ
 చిదుముడి లోలో జింతించ జింతించ
 జడిగొను చెమటలు జలనిధులాయ || కామి ||

పారిజవ్వనమున బొరలంగ బొరలంగ
 గరిమ దురుము చీకట్లాయ
 విరహపుంగాకలు వెడలంగ వెడలంగ
 పరగినమనసే పాతాళమాయ || కామి ||

కలయ గోరికలు కదుమంగగదుమంగ
 పులకలమొలకలు పోగాయ
 యెలమిసి శ్రీవేంకటేశ సీవు నతి--
 నొలిసి కూడగా నొక్కమనసాయ || కామి || 49 ||

దేవగాంధారి

ఏమమ్మ పూరకుండే వెశోదమ్మా¹
 యీ మేటిబాలకృష్ణ నేమరకువమ్మా || వల్లవి ||

బండి దన్నె బట్టరమ్మ బాలునిపాదము నొచ్చి
 కొండ యెత్తె నొకచేత గోరి వీడు
 యెండనె మాకులనంది కేగకుండా బట్టరమ్మ
 దండిబాలు దేమెఱుగు దగ్గరుండరమ్మా || ఏమ ||

పాము బట్టే బట్టరమ్మ పసిబిడ్డదేమెఱుగు
 దామెనకోడెల గొట్టే దానే వీడు

¹ పూరకుండేపు+యోదమ్మ. యతిస్థానంలో 'యోదమ్మ' (కా.శ్రీ.)

కామించి మాఁకులెక్కిఁ గాదని మానుపరమ్మ
బూమెల యీ బాలునికి బుద్ధి చెప్పరమ్మా || ఏమ ||

గాలికేగిఁ బట్టరమ్మ కడుశిశు వేమెఱుంగు
పాలువెన్నలు దొంగిలీ బాలుఁడు వీడు
అలియై శ్రీ వేంకటాచలము మీది కెక్కె
అలుఁదాను సున్నాఁ డదె చూడరమ్మా || ఏమ || 50 ||

సామంతం

ఇంతిభాగ్య మీక మేమనఁగల దిదె
సంతస మబ్బెను సరుసనె మీకు || పల్లవి ||

వీనుల కివివో వెలఁదికిఁ దొడవులు
సోనల సీ నిజసుద్దులును¹
కాసుక లివివో కంటిమి చెలిపై
నానినచూపులు నాదుఁకుఁడా || ఇంతి ||

వొడలికి నివివో వుంకువలు చెలికి
వెడ సీనవ్వులవెన్నెలలు
వుడుగర లివివో వొదిగెను సీ చేతి-
బడిబడి సన్నలు పడఁతికి విఘఁడా || ఇంతి ||

మనసుకు నిదివో మంచినిధానము
అనుగుఁబానువున నలము రతి
యెనసిత శ్రీ వేంకటేశ యిన్నిటా
చనవిచ్చిత విటు సతికి రమణుఁడా || ఇంతి || 51 ||

¹ 'నిజసుద్దులు' ఇట్టి పిల్లర దోషముల కేవాచ్ఛయమున పట్టింపులేదు.

శుద్ధ వసంతం

వీడివో అలవిజయరాసువుడు

పోడిమి గొలువున బొదలెడి జెలియా || పల్లవి ||

రాముడు లోకాభిరాముడు | గుణ-

ధాము డనురలకు దమనుడు

తామరకన్నులదశరథ తనయ(య?) దు

మోమున నప్పి మెక్కివె చెలియా || వీడి ||

కోదండధరుడు గురుకీలపతి

పోదిగ సురముని పూజితుడు

ఆదిమ పురుషుడు అంబుదవర్ణుడు

సీదెన చూపులు సింహి జెలియా || వీడి ||

రావణాంతకుడు రాజశేఖరుడు

శ్రీ వేంకటగిరి సేతాపతి

వావిలిపాటెలో వరమూర్తి దానై

వోవరి గొలువున నున్నాడే చెలియా || వీడి || 52 ||

నాదరామక్రియ

వీటికి మా మాట లిటమీద

మేటిసరసముల పెరిసితి రిప్పుడే || పల్లవి ||

కలికి సిను గలయ గట్టెను తొలుతనె

పలచని నగవుల బాసికము

సిలువున సీవును సింహగ ౭ కొనె

సొలపులచూపులనూసకము || వీటి ||

యంత పెదపులనె యిచ్చెను నీకును

వంతగాఁ చెండ్లవిడలు

సంతసపు వలపు చల్లఁగఁ గైకొనె

యంతటఁ మలకల నివె తలఁబాలు || ఏటి ||

భోగపురితులనె ముచ్చము దొడితెను

చేగిలసిగ్గులే విలుపాలు

యూగతి శ్రీ వేంకటేశుఁడ కూడితి

బాగుగా నోహానిఁ బాడెము నేము || ఏటి || 53 ||

పాడి

మేలు విచ్చిచ్చెప్పరాదు మేడివంటి చొనము

కాలమందే కంటి వింటఁ గతి లేటినవే || పల్లవి ||

మొక్కిననీ వీడు ముందట నిదేమే తొల్ల

మొక్కినదేమరకే మొక్కిమనవే

చెక్కిటది నాచేయి చిత్తిమ దనుచు రాయి

యక్కవలు గురిగేని యేమందునె || మేలు ||

పట్టే నూరికె తాను పయ్యది నాచెలుగు తా

జట్టినచలము వెల్లె బదమనవే

మెట్టినది పాతరి మీరి చెప్పె కొండెము

యెట్టెనాఁ జేయినవే యెదురెవ్వరే || మేలు ||

తగిలీ నూరికె తాను తతగొన వెంటవెంట

తగిలె మోహము నాను దనిమోదనె

చిగురొత్తి నన్ను గూడె శ్రీ వేంకటేశుఁడు

తగివాయు బనులెల్లా తారుకాణలేలే || మేలు || 54 ||

రేకు 1610

సారాశ్రమం

ఏలే యింతేసిచేత యీతా మోతా

వేళ వచ్చినదాకా వెరగులే చాలు || పల్లవి ||

తప్పక చూడవెరతు తలవంచుకో వెరతు

అప్పటప్పటి సుద్దులు అవెచాలు

కష్టరము లంటనేల కాకల బొరలనేల

తెప్పలచెముటసింబు దేలుటే చాలు || ఏలే ||

దగ్గరి రా నేనోప తప్పించుకొననోప

తగుముగ్గలేనిపాటి తగులే చాలు

వొగ్గి తనవిడె మొల్ల వొగిరొగిరిసన్నొల్ల

సిగ్గుపడ్డ చెక్కుచేతిచింతలే చాలు || ఏలే ||

మంతనమూడ నేనొల్ల మర్కము చొక్కించినొల్ల

వంతుకు తా గూడేటవరుసే చాలు

కాంతాడు శ్రీ వేంకటాద్రి కడపరాయుడు¹ నేడుపంతమిచ్చి నన్ను గూడె భాగ్యమాయు చాలు||ఏలే||²||

శ్రీరాగం

ఏల నన్ను వేడుకొనే చిటు నీవే నే గాని

తీలుపడనేర నేను తెలివేకాని || పల్లవి ||

నగి నగి తిట్టినాను నాతో నలిగినాను

వెగిటులేదు నాను వేడుకేకాని

¹కడప పట్టణంలో వేపునివడపలో వలసని వెంకటరమణ స్వామిని నిలబెడిన పాట
అన్నమయ్య ౮ వేపుని నిడపరాయణని పునఃపరిశీలించు. (కా. ౨.)

మొగిసి మాటాడినాను మోనాన సివుండినాను

జగడములేదు నాకు చనవే కాని

|| ఏల ||

కన్నులఁ గొసరినాను కాకల విసరినాను

చిన్నబోడు నామోము చెలువే కాని

నన్నలనే తిట్టినాను చాయలనన్నాడినాను

యెన్న నెగుగాదు నాకు నితవే కాని

|| ఏల ||

పైకొనక మాసినాను పరాకు సేసినాను

నాకెందు నెరివు లేదు నలుపేకాని

శ్రీకాంత నేను సివు శ్రీవేంకటేశుడవు

యేకమైతి మెదురేది యిచ్చకమే కాని

|| ఏల || 56 ||

భైరవి

వలచిన పతాళాడ వాడి మాట లాడనోప

మలసి నానప్పులే మల్లపూజ గాదా

|| పల్లవి ||

గొప్పలు నాకుచములు కొండలఁ బోలుచనేలా

ఒప్పగుపతాళ గ్రాగిలు నొత్తనేలా

దప్పదేర నవియే తామరలఁ బోలిచితే

నెప్పన మా యిద్దరికి నిచ్చపూజ గదా

|| వల ||

మచ్చిక నాకనుచూపు మరునమ్ములననేల

నచ్చుదాక నా విభుని నాటించనేల

కచ్చుపెట్టె అవియే కలువలఁ బోలిచితే

మచ్చికైనమాలోని మంచిపూజ గాదా

|| వల ||

తనువు తీగననేల¹ తక్కుక వారయనేల
 అనుగుఁబూవుఁగోమరినంటే మేలు
 మనుఁడు శ్రీవేంకటేశుకాఁగిటఁ గూడితి నేను
 చనువున మాలోనిపరిపూజ గాదా || చల || 57 ||

శంకరాభరణం

మాఁటలేల యింక మాఁటలేల
 మాఁటలేలరా మాయకాఁడా || పల్లవి ||

చూచి చూచే చొక్కించితీ
 యేచి నీ చేత కేమందురా
 కాచె బూచెను కాఁగిట చమ్ములు
 లోచి చూడకు లోనైతి నీకు || మాఁట ||

నవ్వి నవ్వే నమ్మించితీ
 ఎవ్వరును నింక నేమనేరు
 రవ్వనేనెను రావగు చలపులు
 తవ్వ కేఁగి చొలిదక్కితి నేను || మాఁట ||

చేరి చేరి చేకొంటివి యింత
 దూరబోతే దోసమింక²
 యేరా శ్రీవేంకటేశ్వరుడా
 రార కడపలో రతికెక్కె బనులు || మాఁట || 58 ||

తెలుఁగుఁగాంబోది

వీది వీధి జెప్పఁగానే వింటిమి నేము
 కాదుగూడదననేల కంటిమిగా కొత్తలు || పల్లవి ||

¹ తీగ+అననేల

² 'దోసమి' చిలుమెక్కిన భాగము.

చెంగావి చూపులును నేమంతినప్పులును
 యింగితానఁ జెలికబ్బె నేడవో కాని
 అంగన నింతనేసినయతఁ డెంతజాణఁడో
 ముంగిటఁ జూచినదాఁకా ముచ్చటయ్యా మనసు || వీది ||

కప్పురపుమాటలును కస్తూరి పూర్బులు
 యిష్టఁడే కలిగె చెలి నేడవో కాని
 దెప్పర మింతరేఁచిన దేవర యెంతటివాఁడో
 తప్పక చూచినదాఁకా తమకించీ దనువు || వీది ||

ముత్తేల పులకలు ముంగారు చెమటలు
 యిత్తలఁజెలికి నబ్బె నేడవో కాని
 చిత్తగించి కూడినాఁడు శ్రీ వేంకటేశుఁడట
 అత్తి నాకుఁ బొడచూపె ఆనగించి గుణము||వీది||59||

పాడి

చాలదా యీ జన్మము చల్లఁగా మీరిట్లుంటే
 పాలుగల ఆకె యెంతభాగ్యము నేసినదో || వల్లవి ||

సతి¹(ససి?) నేనకొప్పుతోడ చంద్రవంక బొట్టుతోడ
 ఇసుమంతనప్పు చిందె నేటికో కాని

¹ప్రాసభంగము.

అసురుసురయ్యాని అప్పటనుండి నామేను

యెసగ నీకు నాకె యేమాను చెప్పరా || చాల ||

పచ్చబట్టు వయ్యదతో భారపు గుబ్బలతోడ

ఇచ్చట నీవంక చూచె నేటికోకాని

వెచ్చనైతి నిది చూచి వేసాలు మాని నాతో

వచ్చేనని యాసవెట్టి వచ్చితివో చెప్పరా || చాల ||

ముత్తేలకమ్మలతోడ ముండేతిసొమ్ములు చూపి

యెత్తి నీకు సన్నసేసీ నేటికో కాని

చిత్తగించి కూడితివి శ్రీవేంకటేశుండ నన్ను

హత్తి మా యిద్దరిలోన నొఁగాము లెంచరా||చాల||60||

రేకు 1611

సాశంగనాట

ఏలే తనకు నాకు నేటిమాటలే | మమ్ము

తేలించి యెడమాటాడి తీరవలెగాక || పల్లవి ||

లేవే నేఁ బిలిచితే లెక్కసేసీగా తాను

చాచివోయి¹ వుమినాకి చవుతమా ఇంక(?)

వావాత నేనుఁ దాను వాదించితే నవ్వరా

వేవేలు నాయఁబోయి వెనకకే పొందులు || ఏలే ||

జానె దొరతో నెదురాడవచ్చునా నాకు

మానిపండ్లు రాలితే మానికిందనే

తా నొకటి నే నొకటి తలపోత ఇన్నార్లు

నానాట మోహములు నామువేసీఁగాక || ఏలే ||

¹ 'చాచివోయి వుమినాకి చవుతమా ఇంక' అని రేకు. క్రీ.శ.లు గల అక్షరములను ప్రాప్త దీర్ఘములుగా మార్చుకొను అవకాశముగలదు. ఎట్లు చేసినా పదవ్యయూహమే బోధపడుటలేదు.

వద్దె యింక నాలో వట్టి వట్టి సరసాలు
 అద్దో ముండేకంకణాన కద్దమా యింక
 గద్దించి శ్రీవేంకటాద్రి కడపరాయఁడు గూడె
 పొద్దు పొద్దుకు వింతైన భోగములే కాక || ఏలే || 61 ||

బాళి

ఎంతవేగిరకాడవు యేమి సేతువో
 పంతగాడ ఇల్లయితే పనులెల్లా దక్కెను || పల్లవి ||
 నట్టుకొట్టి నాలో నే నవ్వితే దిట్టవచ్చేవు
 పట్టితే నేమిసేతువో బాపురా నీవు
 వెట్టైన చెమట దీర విసరితే గసరేవు
 ఇట్టే గురు లేడవంటే నింక నేమిసేతువో || ఎంత ||
 తప్పక నే జూచినదే తగ (గి?) లి యెగ్గులెంచేవు
 ఇప్పుడే వెంగమాడితే నేమిసేతువో
 వొప్పుగా నన్న సేసితే వొకటొక లాడేవు
 తప్పలే నిన్ను బట్టితే దాని కేమిసేతువో || ఎంత ||
 మోవి ఇచ్చినంతలోనే మోనాన సిగ్గువడేవు
 యీవల గంటరేచితే నేమిసేతువో
 వేవేలు వచ్చెను శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్ను
 కైవసమై కూడితివి ఘనతెంత సేతువో || ఎంత || 62 ||

దేసాళం

నీవే తెలుసుకొమ్మి నీ వోపిక
 యీవల నే గాదనేనా యింత కోపగలవా || పల్లవి ||

చిగురాకుఁగెమ్మావి చెంచువారము | నీకు
 వాగరై తోచునేమె వొడ్డురా నేము
 సాగునులేళ్లవంటిచూపులు మావి | వెక్కు--
 వగలై మిన్నులఁ బారీ వంచుకొనఁగలవా || నీవే ||

సరవి కొండలవంటి చన్నులనేము | నీ--
 పురమెల్ల నొత్తుఁజేసు నొడ్డురా నేము
 కరికుంభములవంటి¹ కటితలము యీ--
 అరిది నడవివారి నాపఁ గలవా || నీవే ||

చిల్లెరతీగలవంటి చేతులు మావి నీ--
 వొల్లెల్ల నరడుఁజేసు వొడ్డురా నేము
 మెల్లనే శ్రీవేంకటేశ మేకొలిపి కూడితివి
 బల్లిదుండ వొదుగాక పంతమాడఁగలవా || నీవే || 63 ||

అహిరి

పచ్చినేసి వెచ్చినేసి పాయ మింత నలఁచనేలా
 మచ్చికెల్లఁ జూతుగాని మాపటంత రారా || పల్లవి ||

మాఁచనోలిచెన్నుఁడా మాటలాడి మమ్మునింత
 రేఁచనేల వుండవోయి రేలుఁబగళ్లును
 దాఁచలేము మోహమును తమక మింత గలిగితేను
 యేఁచనేల వీదివీది యింటి కింక రారా || పచ్చి ||

వేణునాదమోహనా వెలిగోరు మోఁపి మోఁపి
 జాతతనము లాడనేల చక్కనుండరా

¹జి. హరిక యీ వాఙ్మయమున అక్కడక్కడ గలదు.

ప్రాణ మింత కోపదూను పలుకులేమి గలిగినాను

ఏదెలోనె తెలుతుగాని వెంటవెంట రారా || పచ్చి ||

నందగోపనందనా నవ్విసవ్వి మమ్ము నేడు

కందువందు చేయివేసి కరగఁజేసితి--

విందుగూడినట్టు శ్రీవేంకటాద్రినుండి వచ్చి

దిందుపడితి మాఁచనోల దినదినంబు రారా||పచ్చి||64||

సారాశ్రమం

ఏమాఁట¹ కే మాఁట యేలరా

నామోము చూడవే నవ్వే నేను || పల్లవి ||

వద్ద వోరా వాదులు | వొక్క-

సుద్ది చెప్పే రావే సొలయుక

కొద్ది నుండదురా కోపము | అయితే

గదు(ద్దు?)లేవే² నిన్నుఁ గలసే నేను || ఏమాఁ ||

సారె నేలరా చలము | మరి

కోరికెల్లఁ ~~కొ~~ కొంకువాసెనే

మేరమీరేవేరా మెల్లనే | తొల్లె

తేరపనులకునుఁదెగువేలే || ఏమాఁ ||

చెల్లెరా నీ చేతలూ

అల్లనాఁడె నే నంటిఁగదె

వెల్ల విరయితి శ్రీవేంకటేశ | నిన్నుఁ

గొల్లగాఁ గూడితి కొసర నేలే || ఏమాఁ || 65 ||

¹ ఇది వాకోవాక్యము.

² ప్రాసభంగము. 'కడు' అని పెదస్వరూపము సరికాదు.

నాదరామక్రీడు

ఈతగాదు మోతగాదు ఇంతేలోతు మోహము

చేతనేసి యిక్కనైనా చెక్కునొక్కవే || పల్లవి ||

వలపు పుక్కిటిబంటి వనిత విభునితోడ

మలసి సాలసి యిట్టై మాటలాడవే

చలము చంకలబంటి సరసము లాడితేను

కలసి మెలసి యిట్టై వాగిలింపడే || ఈత ||

కోరికె పిక్కలబంటి కొంకుదేరచలసితే

యేరితినైన నాతసింటి కేగవే

తారుకాణ మొలబంటి దగ్గరచోయినప్పుడే

కూరిమితో తొడమీద గూడుండవే || ఈత ||

పాయము రొమ్ములబంటి భావించి మాడతేను

అయెడ శ్రీవేంకటేశు నటు గూడవే

అయము కుత్తికబంటి అతడిట్టై నిన్నుగూడె

మోయుచు మదనమంతములు వినిపించవే || ఈత || గిరి ||

రేకు 1612

కాంబోది

ఏల నన్ను దూరేరే యెందాకా బోరేరే

చాలుబాలు నన్నిటికి నమ్మతించే నేను || పల్లవి ||

అప్పుడే యాతనితో మాటాడించవద్దు గాని

చెప్పరమ్మ మీ ఉద్ధి నేనే నేను

చెప్పరాని చేతలెల్లా చెల్లబెట్టవద్దు గాని

వొప్పగా మారెందుకైనా వొడబడే నేను || ఏల ||

దుట మమ్మిద్దరిని ఇంత రేచవద్దు గాని

నీయానలోనే వుండే నేను

మా కోపములు దిద్దవద్దు గాని

యెదురాడ కెంతైనా నియ్యకొనే నేను || ఏల. ||

నాయము పెట్టిద్దరిని నవ్వించవద్దుగాని

కాయపుంగోప మారితే గదినే నేను

అయమంటి శ్రీవేంకటాధిపుడు నన్నుగూడె

వేయనేల మీ మాటె వింటిగదే నేను || ఏల || 67 ||

కేతా(దా?)రగోళ

మాయలేల రారా మనకేటి కలుక

పోయినవల్లఁ బొల్లు పొద్దువోయ నికను || వల్లవి ||

పలికితే దోసమా పలుమారుఁ బిలువఁగ

యెలమిని పరకాంత లీడ నున్నారా

వలతునందువు నాకు వారివీరితోడ నేల

కలది లేని దిఁ (దిం?) దే కానవచ్చె నాకు || మాయ ||

చూచితేనే దోసమా నే చొక్కి యెదుట నుండఁగ

నాచుబొమ్మచారితనము దప్పినా

యేచి మనకూట మిఁక నిందరును మీత్తురు

తాచి నేఁడు ఇందులోనే తారుకాణలాయఁగా || మాయ ||

మనసిచ్చితే దోసమా మంచిమాట లాడఁగాను

మినుకునీజవ్వనము మీఁదువోయానా

చెనకఁగఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశ నన్ను

మునిపితే ముయ్యాయ్¹ మోహ మెందుఁ గలదే||మాయ||68||

¹ముయి+అయ. ముయి=మూట, వింద ఇత్యాదికావచ్చు.

దగ్గరితే నిఁ(నిం?)తనేనె తా నదేమే

యొగ్గుసిగ్గు లెంచఁ జోటు ఇందులో నేదే || పల్లవి ||

తక్కించి పొరుగునను తాను నేను పుండఁగానే

చెక్కిటికి చేయవచ్చె నేనేదేమే

కక్కసించి రాజుల కన్నుల నే చూడఁగాను

లక్కవంటిమనసాయ తాను నిఁక నేలే || దగ్గ ||

తాను నేను నొక్కచీది తగ నడచినంతనే

మానువడె మేనెల్లా మరికనేమే

నానుపుగా తానునేను నవ్విస యంతటిలోనే

తానకమాయ వలపు తారుకాణ లేలే || దగ్గ ||

తలపోసి తలపోసి దగ్గరినయంతలోనే

కలనె కాఁగిట నన్నుఁ గల లేలే

చెలఁగి శ్రీవేంకటేశు చేరినఫలములాయ

నిలువే నివ్వెరగాయ నేర మెంచనేలే || దగ్గ || 69 ||

ముఖారి

అతివ గుట్టుననున్న దందాఁకాను

చెతురుఁడ¹ వికవైన నంగడి కేగరాదా || పల్లవి ||

నేనకొప్పు వంచినది చెక్కుచేత మించినది

ఆసగా యేమాటయిన నాడరాదా

మూసిన ముత్య మయినది ముంగిట నిలుచున్నది

మేనుల ఆకెతోడ మేలమాడరాదా || అతి ||

¹ 'చతురుఁడ' యతిఃసంపదే (కా.శ్రీ.)

నిట్టూర్పు నించినది నిండాఁజెమరించినది
 నట్టుకొట్టి గొంత నవింపరాదా
 మెట్టి నేల వ్రాసినది మేలు నీకుఁ జెప్పినది
 మట్టి యాకె పానువుపై పాలార్పరాదా || ||

నివ్వెరెగుతో నున్నది నీమనఁపెల్లఁ గన్నది
 రవ్వగా అకె నిట్టె రమ్మనరాదా
 యివ్వల శ్రీవేంకటేశ యింతనేసి కూడితివి
 నివ్వటెల్లఁ గోమలికి నిజమియ్యరాదా || || 70 ||

తెలుఁగుఁగాంబోది

ఈవలపు నాకేయో¹ యిందరికి నిట్లానే
 దైవమునేసినమామో తప్ప కిట్టె చెప్పరా || సల్లవి ||

కన్నుల నిన్నుఁ జూచి కనురెప్ప పెట్టఁజాల
 అన్నిటా పట్టుట బతు లలిగే దెట్టో
 సన్నపునవ్వులు నవ్వి చాలునని మానఁజాల
 తిన్ననికాంతలు వతిఁ దిట్టె దెట్టో || ఈవ ||

మాటలాడి మాటలాడి మాట ముగియఁచఁజాల
 చాటువగా దంపతులు జంకించే దెట్టో

¹ నాకే+ఁ పూర్వపదాంతమున ద్రుతములేదు. కావున యుదాహరణ

'నాకేవో' అని గలదు. 'పిరేవా జలరామకృష్ణలు' భాగ. పృ. 10

ద్రుతము కలిపివ్రాయుటకందని తోపచున్నది

కూటపుకాఁగిట నించి కొంత వదలఁగఁజాల

మూలము తెరవేసేటమంతనము లెట్టా || 70 ||

భావరతిఁ గడుఁబోక్కి పక్కనఁ

మోచి గంటసేతురవేమొక్కల మెట్ట

వోవల శ్రీవేంకటేశ పురమొక్కించితి నన్ను

వేవలకు బొందులు వేరనఁగ నెట్టా || 71 ||

భావి

వేమిసేతువయ్య వచ్చుటేదోనము

ఈ వేళ వెన్నెలగాసీ నిదియేపో దోనము || పల్లవి ||

వలచినవరాల వద్దనఁగ దోనము

కలిగినట్టాడకున్నఁ గడు దోనము

యెలమి నీ యంత నీ వెఱఁగపు దోనము

మలసి యింతనేసినమరునిదే దోనము || పీఠే ||

చెంగటెలులు బుద్ధిచెప్పనిది దోనము

యింగితపుమతి రాయయినది దోనము

కంగించి రావీనియట్టి కాంతలదే దోనము

అంగార దైవము దయపుట్టించనిదోనము || పీఠే ||

తొట్టిననంపదంతో దొరవైన దోనము

వట్టవేరాలు విన్నెంచేవారి దోనము

ఇట్ట శ్రీవేంకటేశ యింతి గూడితివి నేడు

తట్టవట్టందరికి నింతట బాసె దోనము || పీఠే || 72 ||

రేకు 1613

దేసాళం

ఓయమ్మ తనపాందు వొల్లకుందునా

చేయివట్టి తీయనేలే చెలులు నన్నిపుడు || వల్లవి ||

దగ్గరి మాటాడ నాకుఁ దడనా తనతోను

యొగ్గుదప్పలొవని యెంచే గాక

నిగ్గులనరస మాడనేరనా కొంతైనా

సిగ్గుతనాన కేనేఁ జింతించే గాక || ఓయమ్మ ||

సాలపుఁ జొపులఁ దన్నుఁ జూచు టరుదాతన-

తలఁపు దెలియలేక దాఁగే గాక

సెలవినవ్వు దనపై చిలికించనేరనా

కొలఁదిమీరునోయని కొంకే గాక || ఓయమ్మ ||

కాఁగిరించి ఇట్లనె కరఁగించు నా

మూఁగినయాసలు చూపి మాఁపితిఁగాక

తోఁగెను చెమట నాకుఁ దోడనె శ్రీవేంకటేశ

అఁగి రతిఁ జొక్కించితి వందుకే || ఓయమ్మ || 73 ||

శ్రీరాగం

సరస మాకొకపాల్తే చంద్రమందానిలాదులు

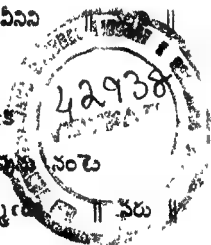
యెరవై మమ్మింత యేచి నేమిసేతు వీనిని ||

చెంగటఁ జల్లనిగాలి సేతనంటి వచ్చినా

యంగమంటయును నింకా నారదు కాక

అంగనచూపు చందురు నంటె నాచూపునంటె

అంగజతాప మారదాయఁ జూడు తమ్ముఁడు || నెరు ||

యెనసి అశదువిరులే ఇద్దరిని సోకినవి
 మనమై మానవు తమకము లింకాను
 వానరె మనసులలో వొకరొకరి రూపులు
 కనుగొనియు రతులఁ గరఁగవు మేనులు || నరు ||

కట్టితి లంకపట్టము గట్టితి చింతాజలధి
 అట్టై సేతఁగూడితిఁ బాయుదుఁచెమట
 గట్టిగా వానిలిపాట మనశ్రీవేంకటగిరి
 జట్టిగా మన్నాడఁ రామచంద్రుడ నే నిదివో||నరు ||74||

శంకరాభరణం

నాకాఁగిట నమరీనా
 జననిమాఁటలకు బాణపుగదరా || పల్లవి ||

వలుకనదేమే పడఁతీ | నా—
 వలుకులు చిలుకలవలుకులె
 యిల నీరూపున కెవయోనా | యిటు
 పొలఁతులఁ బిలుకలఁ బోలుచరటరా || అవి ||

చూపులఁ బొడవె నుదతీ | నా—
 చూపులు మదనుని తూపులెరా
 యేపున నీ కందుకేమివనె¹
 పోనో అనరి పోల్తురు గదరా || ||

అలమనె కాఁగిట
 అలమీఁ దీఁగెలె

¹ పన్నె(?)తొ విమి+ఇ+అ+అ

శ్రీ వేంకటవిభూషణుడను 7

పొలిఁతి నీలతలనె పోల్తురుగదరా

|| అవి || 75 ||

సాళంగవాట

తావసులడవి యేడ తరుణి యేడ

బాపు బాపు రామచంద్ర భావించి చూడుమా || పల్లవి ||

సీతఁ బాసి బంగారు సీతఁ బెండ్లియాడితివి

అతలఁ బరస్త్రిల నంట వందురు

చేతులార ముత్తేలనేనె నెట్టె నీకు అ-

చేతులఁజెక్కు మోపి చింతించే కొరకా || తాప ||

నెంటనే భూమిజఁ బాసి వేరేభూమి చేకొంటి

జగటనే సత్యముగలజాణ వందురు

వింటివంక నీకు నాకె వేడుకఁ జేరు- మరు-

వింటిబారిఁబడి యెంటి నేఁగేటికొరకా || తాప ||

కొడుకులవంకఁ బెండ్లికొడుకనై జానకి-

నడరి కమ్మరఁ బెండ్లియాడితివి

తొడరి శ్రీ వేంకటాద్రిఁ దోడనె వానిలిపాట

కడఁగి రాముఁడనై కరుణించే కొరకా || తాప || 76 ||

బొలి

ఏదుముల్లుచెంచెతా' ఏటికే యింతా

వాదులకు నీవు రాకు వద్దు వద్దు ఇంకను || పల్లవి ||

ఏకవింటి చెంచెతా ఏచి కోనేవేటివే

వోకలవిడేలువో వొగరుగాని

అకపాలముగదే అందుకు లోనైతివే

యేకటైతే¹ జాలుగని యేరుకోరా నీవును || ఏడు ||

పీలిచుంగుచెంచెతా పేరు అవి యేటివే

నోలి నవి జీడివివో వొమ్మవు గాని

చాలి నాకు నియ్యగదే చవిగొన నోపుదును

యేలరా తొల్ల ఇవి యెంగిలాయుగదరా || ఏడు ||

మోవితేనె చెంచెతా మొగి బూసేదేటికే

కావిరాతిగందము వో కాకవుగని

నీవు నన్ను గూడితివి నీసొబగు నాకు నంటె

శ్రీవేంకటేశ్వర చిక్కులింకా నేలరా || ఏడు || 77 ||

పాడి

అడుగరే చెలులాల ఆమాటే ఆతని

విడువక వంతగాడై విఱవీగీ దాను || పల్లవి ||

నెమ్మి యమునలో నీదనేరిచినవారాడు నాతో

ఇమ్ముల వలపుమడు గీదగలరా

దిమ్మరై అడవులెల్ల తిరిగినగోపాలురా

సొమ్ములనా జవ్వనము² చొరగలరా || అడు ||

¹ ఏకటైతే ('ఏకాటైతే' రూపాంతరము) కావచ్చు. కాని ఈ పాదభావము అంతగా సరిగ్గా లేదు.

² జవ్వనము పాటలోని అర్థక్రమమును బట్టి 'జవ్వనము' శబ్దముతో ఏకదేశమైన 'వన' శబ్దమునకు లక్ష్యము స్వీకరింపవలసియున్నది. లేదా 'జడియు+వనము'=(జడియునట్లు వీయునవనము) జవ్వనము. అని నిర్మలాది గణానుములో చేర్చియైన సాధింపవలసియున్నది.

బొందినే గోవర్ధనపుకొండ లెత్తినట్టివారు
యందులో నాచన్నుగొండ లెత్తగలరా
పందెమాడి గోపికల బడలించినట్టివారు
అందపురతుల నన్ను నలఇంచగలరా || అదు ||

మించుదీల్లగోవి మోవి మెరసినవారు నా--
చుంచు దీల్ల గోవిమోవి సోకగలరా
యెంచగ శ్రీ వేంకటేశు డింతలోవిచ్చేసి కూడె
ఇంచు భావబంధాల కీయకొనగలరా || అదు || 78||

రేకు 1614

ముఖారి

ఇంకనైనా రమ్మనవే యిట్టే తాను
అంకెల బొందైనచోట నంతలే తాను || పల్లవి ||

కన్నుల జూచినచూపు కలువరేకై తాకె
యెన్న నది మరుబాణ మెఱుగరా తాను
సన్న సేసినట్టిచేయి జలజలమై మీదబారె
మున్నిటి యమ్ముకు దోడు ముంచినా తాను || ఇంక ||

మచ్చిక నవ్విననవ్వు మామిడిపువ్వులు తాకె
ఇచ్చ జిత్తజనమ్మోత ఎఱుగరా తాను
అచ్చపు బొమ్మజుంకెన లకోకమై తాకె
కొచ్చి మరియు నంపె వైకొసరా తాను || ఇంక ||

కప్పురము పంటిమాట కమ్మని జొరై తాకె
యెప్పుడు పంచబాణాల నెఱుగరా తాను
ఇప్పుడే శ్రీ వేంకటేశు డేగివచ్చి నన్ను గూడె
కప్పి కానివి మంచివికా జేసె తాను || ఇంక || 79 ||

భైరవి

సమ్యుత్థింవివాచోటికి¹ యిగా దొకరి బుద్ధి

నెమ్మది ౨౧ తలఁపు ౨౨ యుడుగువయ్యా || పల్లవి ||

౨౩ ఏనైఁ కమ్మవేసె నందుకు ౨౪ వియ్యకొంటి-

నేకచిత్తమైనచోట నెడనూఁబలా

యేకత మేమిగల్గా నిట్టె నీవు విచ్చేసి

అకతో వాడుకోవయ్య అయ్యో వే మోనము || నమ్మ ||

కూడి నూడి పుండుదురు గుణములు మీ కొక్కట

యూడ నూచే దిలిపించే వింతిని వీవు

పాడిఁబంత మెఱుంగనా వడఁతిని నోరినిండా

అడనే పిలువవయ్య అయ్యో నేము వేరము || నమ్మ ||

నిక్కీ సన్ననేసితివి నెలఁత నెలవి నవ్వె

వొక్కటైఁగోట నింకా నొడఁబాట్లా

చక్కని శ్రీవేంకటేశ సతిఁ గూడితివి యాకు

ఇక్కవ మడిచీవయ్య యీవేళ దగ్గరము || నమ్మ || 80 ||

దేసాళం

వేరఁబేర వలపులు పెంటలయ్యాని

వేరుపులు లోలోనే నింతముగాని || పల్లవి ||

తేనెగారేమోచిమీఁద తీపుమాట లాడకువే

మోనమున నాకు గడుమొగచాటాయ

నూనెగారేచెక్కలపై నున్నఁజే యిడకువే

సోనలై చీరుకువారీఁ జూపులకు నాకు || వేరఁ ||

¹ సమ్యుత్థింవివాచోటికి

తరుకుదంతాలమీద తగ నవ్వు చిందకువే

తలుపు రేయినగలుఁ దెలియవీడు

చిలుకుఁజూపులలోన సిగ్గులు నించకువే

తలపోత నా మనసు తగిలి పోవీడు

॥ పేరఁ ॥

పిక్కటిల్లుఁ జన్నులతో దిగువ్వున వీగకువే

మక్కువ నాకాఁగిటికి మారుకొనీని

యెక్కువైన శ్రీవేంకటేశుఁడ నేఁ గనుపి

మొక్కుకువే పారె నట్టె మోఁపులై నిండేని

॥ పేరఁ॥ 81 ॥

కన్నడదౌత

ఇంతనేసెఁగా మాయ ఇద్దరిమాయెడమ¹

చింతించే నిందుకే పతిచిత్త మెటులుండునో

॥ పల్లవి ॥

తప్పక తాఁ జూచినాను తలవంచి చూడనైతి

‘అప్పుడే రాఁదాయనని ■ కోపాన

చిప్పిలఁ దా నవ్వినాను నెలవిని నవ్వనైతి

చెప్పుడుమాటలు విన్న చిత్తపుఁగోపానను

॥ ఇంత ॥

కాలు దాఁకినాను నేను ■ మొక్కునైతి

చాలి వొట్టువెట్టుకొన్నచలానను

కేలువట్టి తీసినాను కినిసి లోఁగా నైతి

జాలిమనసెఱుంగనిసందేహమునను

॥ ఇంత ॥

మచ్చికఁ దాఁ జెనకఁగా మారు నేఁ జెనకనైతి

పచ్చియైన సిగ్గుమీఁది పరాకున

¹ ‘మాయద్దరిమొడమ’ అనుట ■■■■■ యతి విర్బంధము కాబోలు.

తచ్చి శ్రీవేంకటపతి తానే నన్నిటు గూడె
యిచ్చకమైతి నిప్పుడే యొక్కవ మోహనను || ఇంత||

శంకరాభరణం

చెలులాల బలిమినేసేరు గాని
బలిమి వలచితే వనలేదు సుమ్మీ || పల్లవి ||

అడినమాటకును నడ్డము చెప్పక
కూడేగాని కొరతసుమ్మీ
వోడక పిలువంగ వూకొంటే గాని
జాడతో గదిసిన చవిగాదు సుమ్మీ || చె. ||

తానే యీవేళ తగులంగ నలుకలు
మానే గాని మఱచు సుమ్మీ
పూని మొక్కగా పొదిగితిగాని
కానీలే తనమతి గాన జమ్మీ || చెలు ||

కాగిట నించంగ కదినే గాని
చేగ పంతములు చెల్లె సుమ్మీ
వీగక యిటు శ్రీవేంకటపతిగాన
నాగువార నే నవ్వే జమ్మీ || చెలు || 83 ||

మధ్యమావతి

తనసొమ్మై పున్నదాన తమకమేలే
ననుపైనదే చాలు నగితి నే ననవే || పల్లవి ||

తేనెలమాటలు నాడె తీపులాయ తనవల్ల
కానివొట్లతో నేడు కారములాయ

పూ (పూ?) ని యింక నేమన్నా నాగరానో చేదానో
మోనాన నుండుటే మేలు మొక్కితి నే ననవే || తన ||

అల్లనాఁటితనచూపు లప్పటికి నీడలాయ
యిల్లిదె తన్నుఁ బాయఁగ యెండలాయను
వెల్లిగా నింక నేమన్నా వేదానో వాండ్లానో
వెల్లవిరి సేయనేల వెరగైతి ననవే || తన ||

పొందినపొందులు నాఁడె పూఁపలాయఁ బిందెలాయ
చెంది నేఁడె దోరలాయ చేరికూడఁగా
అందిన శ్రీవేంకటేశుఁ డంటితేనె పండ్లాయ
మందెమేళ మింతచాలు మరవకు మనవే || తన || 84 ||

రేకు 1615

సామంతం

చింతతోడ నన్నుఁ జూచి సెగ్గువడుకొంటిగాక
యింతలో సితెరువు రా మిందుకేల కోపము || పల్లవి ||

చెక్కునఁ జేయిడఁబోతే శిరసుపువ్వులు రాలె
అక్కరతో నవ్వితిఁబో అందుకే నేను
నిక్కిచూచి జంకించేవు నిన్ను నే దడవితినా
చక్కని వో రమణుఁడ చాలుఁబాలుఁ గోపము || చింత ||

నిట్టూరువు నించఁబోతే నిండ మేను చెమరించె
అట్టై కనరుకొంటిఁబో అందుకే నేను
వెట్టిన దూరే వందుకు సీతో నలిగితినా
వట్టినేరా లీడ లేవు వద్దు వద్దు కోపము || చింత ||

¹ 'వేండ్లానో' అనిన బాగుండునేమా

నారగఁబోత కందున మేను సోకె

అఁకల బెదరితిఁబో అందుకే నేను.

యేఁకటతో శ్రీవేంకటేశ యిట్టె కూడితివి

పూఁకొనఁగఁ జోటులేదు పుడివోయఁ గోపము ||చింత||85||

సామంతం

అప్పటి బలిమిసేసే రయ్యో మీరు

పువ్వు గప్పరమువలె పుండకుండేనా || పల్లవి ||

పైతరపు లింతయేల పట్టుకురే చెలులాల

అతఁడేడ నేనేడ అయ్యో మీరు:

రాతి రింటిపొందులెల్ల రాతిరికే ఆయుఁబోయ

యూతల వేగఁ బొద్దు ఇష్టదుండేనా || అప్ప ||

చందమామగుటుకలు సారెసారె జెప్పఁబోతే

అందునిందు నెడతాకే రయ్యో మీరు

నిందవచ్చెఁ దనుకుఁగా నిందెను రేకలు మేన

సందేహమెల్లఁ బాసె సరివచ్చినా || అప్ప ||

చిత్తమునెంచరి దేరి శ్రీవేంకటేశఁ నమ్మ

వాత్సల్యచింతి మీలు అయ్యో మీరు

పొత్తులచుట్టాలు మీరు పోగములు మాకు నచ్చె

కొత్తలాయి నవ్వులు కొఱతయ్యినా || అప్ప || 86 ||

ముఖారి

చేసినంత¹ జెల్లుబోరా చేతికి నే లోనైత.

రాసకెక్కినంతమీద రంతులు చంతులునే || పల్లవి ||

¹ చేసిన + అంతయున్ = చేసినంత. యి లోపము. చేసినంతెంత అనిపెట్టెను

కోరి దవ్వులఁ జూచితే కొండలెల్ల నున్ననే
చేరువైతే చెట్లనుఁ జేమలింతే
పోరచివోరమణుండ పొందుదాఁక వినయాశ
తారుకాణ లటమీఁదఁ దాఁటలుఁదూఁటలునే || చేసి ||

మక్కువఁజూచిన నెండమావులెల్లఁ జెరువులే
నిక్కము వెదకఁబోతే నేల మిన్నే
చక్కఁగా మాటాడుదాఁక చల్లనివే నీ గుఱాలు
వాక్కటైన మీఁద మరి వాలసేనొల్లములే || చేసి ||

కడఁజూడ జలధికి కల్లలు బుల్లలునే
వడుచు నాఁడిముత్యాలు¹ నవరత్నాలే
యెడయఁగా శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నంటిగాని
బడి నన్నుఁ గూడితివి బాగులు లాగులునే || చేసి || 87 ||

సాశంగనాట

చెల్లుబడి యింతగాఁ జేసితివమ్మా
వల్లదాన నుట్లకుఁ బండుగాయనమ్మా || వల్లవి ||
కోలలెత్తుక వుట్ల గొట్టి నేఁ డల్లవాఁడె
మేలు మేలు యశోద మీబాలుఁడు
బాలులఁ గూడుక వీదిఁ బారాడి నల్లవాఁడె
లేలుఁదనమున లెస్స పెంచితివోయమ్మా || చెల్లు ||
ఇంటివారు వుండఁగానే యిండ్లు చొచ్చి వాఁడె
దంటతనా లివి మీకు తగునమ్మా

¹ ముత్యాలు

అంబుబారి వట్టుకొంటే ఆయుములు దాకించె

జంటితేనెమోపు లివి చూడవమ్మా || చెల్లు ||

కాదుగూడదనబోతే కాగిలింపి నిదె వీడె

అదెన నీడేటివచ్చు లవునమ్మా

సాదె శ్రీవేంకటాద్రి సరసమాడీనమ్మా

యీదెన మమ్మిటు గూడె నేమిచెప్పేమమ్మా || చెల్లు || 88 ||

ధన్నాసి

పదియు¹ బదియుగాను పతి నీకె వలచెను

పొదిగి నీరమణుని భోగించవమ్మా || పల్లవి ||

రెప్పవెట్టక చూచెను తప్పక లో జింతించె

చప్పరించె దొండపండు సరి మోపెంటా²

కప్పి నీ సింగారాలు కడుమెచ్చి లోనాయు

అప్పటనుండి పిలిచి నాడకు రావమ్మా || పది ||

శాపమున వేడుకొని తల్లినైన గోవగించి

యేపొద్దు నిన్ను వెదకి యెడసివుండే

యేవున నీడకు వచ్చె నిదివో నీకు గానె

పైపై నెదురుకొని పచ్చి నేయవమ్మా || పది ||

మానుపడ్డట్టై వుండె మరి నీ కాగిలు గూడే

ఆనుకొని రాతిగుండెయై నిలిచెను

కానిమ్మని శ్రీవేంకటపతి కొడబడి

భానె పురమెక్కితీ వంతదానవమ్మా || పది || 89 ||

¹ ఇందు కళావతార సమన్వయము విలక్షణము.

² మోచి అంటా.

శ్రీరాగం

ఎట్టున్నదో మీ చిత్తా లెవ్వ రెఱుగుదురు
జట్టగొని యింతలోనే జాగులేటికయ్యా || పల్లవి ||

మనసిచ్చి సీతోను మాటలెల్లా నాడెఁ జెలి
చనవిచ్చి యేమన్నా సమ్మతించెను
తనువిచ్చి నీయెడకుదగినకాఁగిటఁ గూడె
తనియ వేమిచ్చినాను తమకించేవయ్యా || ఎట్టు ||

వేరుకొని నీమీదిదిరవుఁ బదాలు వాడె
తేరకొని నిన్నుఁ జూచి తేలిమెచ్చెను
మారుకొని సరసాన మాటకి మాటకి నవ్వె
కోరుకొని వుంటె వింక కొనరేటికయ్యా || ఎట్టు ||

పులకించెఁ దనమేను పొందిన నీ రతులలో
చిలికించె వలపులు చెక్కులునొక్కే
వలికించె సీవు రతిఁ బరవశమైతేను
పులికించేవు శ్రీ వేంకటోత్తరుఁడ గోరును || ఎట్టు || 90 ||

రేకు 1616

దేశాక్షి

వనిత జవ్వనమున వసంతకాలము వచ్చె
ననిచి నీవు రాకుంటే నాయముగాదయ్యా || పల్లవి ||

పట్టువగలె యిటుఁ పంకజాలు ముసుళించె
ఇట్టై విచారించ విది యేలయ్యా

వెట్టిన వేనవిలోన నీరు¹ చిచ్చు గొనె దీగ
వట్టి విచాంచకుంటే² బాపమయ్యా || వనిత ||

పుండుండె యకాలాన పూరకే నేమంతి పూచె
అండనట్టె తన్నడుగ వదలయ్యా
నిండుఁ బండ్రుఁ దుదయించె నిక్కెపు కలున లిదె
దండి విభుండవు వీకుఁ దగదయ్యా || వనిత ||

అద్దమరాతిరి³ గాకె అదె దిరిగియు పూచె
సుద్దులెల్ల మాని చెలిఁ జాడవయ్యా
వొడ్డిక శ్రీవేంకటేశ పునిదఁ గూడితి నిట్టె
పొడ్డు వొడ్డు పువ్వులు నీ పూజలయ్యా || వనిత || 91 ||

రామకీడు

ఈరకే నోరుమూముక పుండలేము చూచిచూచి
నేము చెప్పినట్లు నేయవయ్య నీవు || పల్లవి ||
పాయకురమణి గాన పంతానకే పెనఁగిని
చేయివట్టి తీసివా చేరఁగరాదు
అయము సోకినమాట అడితే ఏకేమాయ
నోయయ్య || కోపమున కోపమయ్య నేము || ఈర ||

సిగ్గునడేపతిగాన శిర నట్టె వంచిని
వొగ్గి వేరఁ దిలిచిన నూరకున్నది
దగ్గరి నీవు వైకొంటే తగవు నీకేమి దవ్వ
వెగ్గరించేరాజనము వెఱుమయ్యా || ||

¹ నీరుచిచ్చు 'నీటిరావాము' కావచ్చు.

² 'విచాంచకుంటే' వ్రాయునగాని తప్పు (కా.శ్రీ.)

³ అర్థరాత్రివేళ దిరిగెనపుచెట్టు పూమునలు. క్రొత్త ప్రక్కత రహస్యము.

అంగినరమణిగాన కడు బడలియున్నది
 అంగి నేమేమిచెప్పినా నడ్డమాడదు
 దానిక నీ నేనెకానెక తరుణి గూడితి నీవే
 యేగుఁబెండ్లి ఆయ నేడు యియ్యకొంటిమయ్యా || 92 ||

అహిరి

ఎందాకాఁ జలమింక నియ్యకోవయ్య
 కందున నీచెప్పినట్టై కానీవయ్యా || పల్లవి ||

కోవగించఁగలందుకుఁ గోవగించితిమి మీతో
 నావనికి నింక నీతో నవ్వేనయ్య
 తీవుల నీచేతలకుఁ దెగి పంతాలే యాడితి
 మోపిచూపి ఇంక నీకు మొక్కేనయ్యా || ఎందాఁ ||

అట్టై నీవు రానందుకు నవ్వలి మోమైతి నీతో
 యెట్టు విలిచిన వచ్చే నిదిగో వయ్యా
 చుట్టవువరుసలెల్లఁ జూచిచూచి సొలసితి
 జట్టి నీవేమి నేసినానమ్మఱించేనయ్యా || ఎందాఁ ||

అప్పు టావేగిరమున ఆన వెట్టుకొంటి నేను
 యిప్పుడు లేదనవయ్య యేమయ్యా
 వొప్పుగ శ్రీవేంకటేశ వానగూడి రతులను
 మెప్పించఁగ నే నిన్ను మెచ్చితివయ్యా || ఎందాఁ || 93 ||

కాంబోది

ఎవ్వనిఁ దలఁచితివే ఎక్కడ మోహించితివే
 చివ్వనఁ జెప్పవే నాతో సిగ్గువడనేటికి || పల్లవి ||

చెక్కులేల చెమరించె చెలియ నీ కదె నేడు
 నెక్కుసపుటెండలతో వేసవి రాదు
 గక్కున నీమేవేల కడుఁ బులకించె నేడు
 వక్కుఁగింప జడివానలు రావు

|| ఎవ్వ ||

వెలువెల్లఁబారనేలే వెన్నెలబొమ్మవలె
 అలరు గాదు
 పలికేసీమోవి నేల పక్కులుగట్టె నేడు
 కలికి యివ్వడు మంచుకాలము గాదు

|| ఎవ్వ ||

కప్పనేల పయ్యదను కాలమిది చలి గాదు
 చెప్పలేదు వసంతము చిగిరించెను
 దప్పిదేర నిటు గూడె నిన్ను నింత చేసె
 యివ్వడా శ్రీవేంకటేశుఁ డేడనున్నాఁడె || ఎవ్వ || 94 ||

అపొరినాట

ఇంతకుమిక్కిలి మాట యేమియు నాడకుమనె
 అంతయు నీవెఱుంగుదు వటమీదననుచు

|| పల్లవి ||

నడఁత నీకుఁ గివ్వరవలుకు గానుక యుంపె
 నీ మాటలు నీకే వచ్చెనంటాను
 తడయక మరి మొల్లదండలు నీవద్ది కంపె
 నడుమనే తనపాటు నవ్వులాయ ననుచు

|| ఇంత ||

పుచ్చిననీలాలదండ గొబ్బున నీకు నంపె
 మచ్చక నీచూపు నీకే మరలెనంటా
 అచ్చపుబంగారుబొమ్మ విడియను నీ కంపె
 యుచ్చితిఁబో తనదేహ మిదె కొమ్మునుచు

|| ||

తోడనే చెలియఁ దొంతరపువ్వులు నంపె

కూడినకూటములకు గురుతంటాను

యీడనె శ్రీవేంకటేశ యిద్దరుఁ గూడితి రిట్టె

వేడుక తొల్లిపెల్లా వీడుకు వీడనుచు || ఇంత || 95 ||

తెలుఁగుఁగాంబోది

చెలులాల కోరిటు చేరి మఠించఁగ

అలమేల్కంగకు నమరినది || పల్లవి ||

వూపుబాణములు పొదినేసె మరుఁడు

కావవి నవ్వులు కాంతవి

భావించ మందపవనుఁడు మలసెను

తావివూరు పీది తరుణిది || చెలు ||

మొదల నారదుఁడు మోయించె వీరెను

అదిగాదు మాఁట లంగనవి

చదల నదివో యరసంజ వొడమె నిటు

మదరాగము లవి మానినివి || చెలు ||

మెఱుగులు మెరిచి మింటను మేఘము

యెఱుగలేరు కళ లింతివి

అణిముఱిసిగ మాకంటెను కా దెలిసి

యెఱుకల శ్రీవేంకటేశునిఁ గూడె || చెలు || 96 ||

కు 1617

రామక్రియ

అప్పుఁ జెల్లెండ్ల మింతే ఆతఁడు నప్పి నంతనె

ఇప్పుడు వేరుగఁ జూచే విది యేమే నీవు || పల్లవి ||

వోరగండ్ల జూచేది వొక్కొక్కమా లాడేది
 యారసాలువలె దోచి నిదేమే నీవు
 కేరి కేరి నవ్వేది కేరడము లాడేది
 నేరుచుకొంటివి నాతో నీకేలే వొరల || అప్పు ||

దొమ్మలు ముడివెట్టేది పొరపొచ్చము నేనేది
 యెమ్మల రేసులు దోచి నిదేమే నీవు
 దిమ్ముల జెమరించేది తిగెసాగ నూకొనేది
 కమ్మర గమ్మర నీకు గలిగెగా నేడు || వ్వు ||

ముక్కున నుసురనేది మొగము వంచుకొనేది
 ఇక్కువనేలలు దోచి నిదేమే నీవు
 తెక్కుల శ్రీవేంకటాద్రిదేవు డెట్టె నన్ను గూడె
 వొక్కమనసున నింక నుండవే నీవు || అప్పు || 97 ||

అపొరినాలు

అప్పుడే యెంతకు వచ్చె వదేరా నీవు
 రప్పలు నే వంచితేనే రేసు వుట్టె బనులు || పల్లవి ||

శిరసువంచి తిట్టి సిగ్గులుమోవ జెనకె
 అరగన్ను మోడ్చి చూచే వదేరా నీవు
 గరిమ నిన్ను చొక్కించి కళలంటి యిందు మారు
 సరికిసరి నవ్వితే చక్కనయ్యా బనులు || అప్పు ||

దొమ్మల నే జంకించి పోకుండా నానలు వెట్టి
 అమ్మరో కోపమురేచే వదేరా నీవు
 తమ్మిమోము పోకజేసి తల పెల్లా మరపించి
 కమ్మర ముచ్చట వట్టతే కానవచ్చి బనులు || అప్పు ||

దిగువ్వుఁగాఁగిట నించి పెదవిఁబెదవి మోపె
అగడునేఁతలు సేసే వదేరా నీవు
జూరీ నేను నట్టే శ్రీవేంకటేశ నిన్ను
మగుడఁ గూడితి నింక మంచిదాయఁ బనులు||అష్ట||98||

పాడి

మగువ నీవే మాతో మాటలే యాడవుగాని
తగవాయఁ బనులెల్ల తనిసితి మమ్మా || పల్లవి ||
పూచెఁ బూచె వెన్నెలలు పున్నమచంద్రుని వర్త
రాచిలుకలందు దోచె రంతు వనాన
వీచె నిదె చల్లగాలి వేడుక ముంగిట నిదే
యేచి మరురాజ్యమాయ నేవి గడమమ్మా || మగు ||
కుందనపుజక్కువలు కుంకుమలే కురిసేని
ముందుముందె లతలను ముత్తైలువందె
కందువతో నాకసము గంటు వదలె నింతలో
కందువ నామని మించె గడవేఁబడమ్మా || మగు ||
తుమ్మిదలు చెలరేగె దొడర యూడవాడను
పుమ్మడి నుగ్గుదేసియు బట్టపడెను
కొమ్మరొ శ్రీవేంకటేశుకూట విది గాఁబోలు
నమ్మతించితిమి మేము చాలదా వోయమ్మ|| మగు || 99 ||

బైరవి

వద్దు వద్దు బలిమి వచ్చె మాకుఁ జెలిమి
పెద్దరిక మింతే చాలు పేరడయ్యఁ జలము || పల్లవి ||

మాటలాడనేలరా మాణిక్యాలు రాల్చిని

తేటలనీకన్నుల తేలింపే చాలు

వాటము నేయకురా వలపులు మామీద

కూటములు చాలకుంటే కొనరలేము || వద్దు ||

చెక్కులు నొక్కకురా చిత్తమెల్లా జిల్లులై (తా?)

తక్కురితనాలయెడతాకులే చాలు

తొక్కకురా పాదమున తొల్లె అన్నియు నాయ

అక్కడనుండి చేలుల నంపినదే చాలు || వద్దు ||

నవ్వులు నవ్వుకురా నారుకొన బులకించి

వువ్విళ్ళూర సంగడి గూచుండుటే చాలు

రవ్వలాయ మారకపురముచెన్నరాయ! నేడు

యివ్వల శ్రీవేంకటాద్రి నిటు నన్ను గూడఁగా||వద్దు||100.

సామంతం

చెల్లె చెల్లె బనులెల్ల జేత లింకేలే

కొల్లలాయ వలపులు కొనరు లింకేటే || పల్లవి

చెక్కిట చెట్టిన చేత సేసవెట్టితివి సీవు

యొక్కడా రమణి సీను నేలే చింత

ముక్కునచెట్టినవేల ముదిమంది మెచ్చితివి

చక్కనాయ బనులెల్ల జాగతినా లేటే || చెల్లె

తెట్టినవెదవిపైనే తేటనవ్వు లవె సిందె

పట్టినచలము చెల్లె బదిరనేలే

1 మాచిక్క పురం చెన్నకేశవస్వామి వారి దేవాలయమున భక్తముఖం బంతులు జేర్చినట్లు వర్ణన

కొట్టఁగొన తలఁపులు కోరి మొదలికి వచ్చె

చుట్టపువరుస మించె సోకనాడనేటికే || చెల్లెఁ ||

వాడిన వదనమున వడి గళలెల్లా నిండె

వేడుకలే దైవారె వేసట లేలే

కూడిన నీ శోకశోక గూఢిమిఁ గడపలోన

పాడిఁబంతాలెల్లఁజెల్లె పచ్చినేయ నేటికే ||చెల్లెఁ||101||

శ్రీరాగం

ఒంటి నూరకేలుందాన¹ వోయమ్మ పతి

జంట నిన్నుఁ జేయవట్టె సంగడి నుండవమ్మా || పల్లవి ||

అంగన నీచెక్కు లివి హరికి నద్దములమ్మ

ముంగిటినవ్వులు మంచిముగ్గు లోయమ్మా

అంగవించినసీచూపు లతనికి సొమ్ములమ్మ

పొంగారు మాటలు తేనె బోనమః లోయమ్మా || ఒంటి ||

అతివ నీ పూరుపులే ఆలపట్టముః లోయమ్మ

తతి మేనిమెఱుఁగు లారతులమ్మా

మితిలేని నీకుచాలు మెత్తిన యొరగులమ్మ

అతనికి నీకొను వయ్యాలి బయలమ్మా || ఒంటి ||

తరుణి నీ కరములు తామరల పూజలమ్మ

ధర నీభావ మాతని తల పోయమ్మా

మరిగిన యలమేలుఃమంగిపు శ్రీవేంకటేశః-

దురముపై హరముగా నునిచె నిన్నమ్మా || ఒంటి || 102 ||

¹ పొరు + పిల + పంచానమ

అహిరి

అందుకేపో నిన్ను తూరనాడితి మిందరిలోనా

ఇందుముఖిభావ మిది ఇంకను నీ చిత్తము || పల్లవి ||

చిత్తము నీపై నిలిపి చెలితో ముచ్చట చెప్పి

తత్తరించి తనమాట తా మరచె

కొత్తగా మోచిని నవ్వి కోపమే బొమ్మల నించి

చిత్తరు వతిమవలె చేతలెల్లా మరచె || అందు ||

చెప్పిననుద్దులె చెప్పి నేసినచేతలె నేసి

అప్పు డేమంటినోయని అడిగిందాని

రెప్పల తుదల సెగ్గు రేసులై నిట్టూర్పులను

దప్పిదేరేమేనితోడ తడఁబాటుఁ బొందెను || అందు ||

అంతలోనే నిన్నుఁ జూచి అంగన కన్నీరు నించి

వంతపుఁ గారిమితో నీపై నొరగెను

ఇంతనేసి మాడితివి ఇప్పుడే శ్రీవేంకటేశ

చింతగాఁ గళలఁ జొక్కి వేడుక నలసెను ||అందు||103||

దేసాళం

దగ్గరి ఇంకానేల తలపోతలు

వెగ్గళపు మోచిఁదేనె వెల్లివిరియఁగను || పల్లవి ||

చెక్కు చేయి ఇంకనేలే శిరసు వంచఁగనేలే

అక్కరతోఁ బతి నిన్ను నాదరించఁగ

చక్కఁ జూడ విదియేలే చలముఁ లింకానేలే

వాక్కటై నేమిందరముఁ నొడఁబరచఁగను || దగ్గ ||

వాడుమోము ఇంకనేలే వలచనిమోసమేలే

యీడనే విభుడు సీతో ఇంత నవ్వగా

అడుకొన నింకనేలే అప్పటి వేసటలేలే

యేడలేని తమకము లేద నుండగాను

|| దగ్గ ||

కన్నులు ముయ్యంగనేలే కాంకల బొరలనేలే

అన్నిటా శ్రీవేంకటేశు డండ నుండగా

వన్నిన మాయ లివేలే వంతపు దిగువు లేలే

వున్నతపు మీమోహ లొద్దికె కూడియును || దగ్గ || 104 ||

శ్రీరాగం

కానకుంటి¹ మిందాకా కంటి మాడకుం బోదము

కాసీలే అందుకేమి కళవళ మేలయ్యా

|| పల్లవి ||

తొంగి చూచె నదె సీత తూరుపున దమ్ముడా

సంగతిఁ జందురుఁ డింతె సతి గాదయ్యా

చెంగట నే వెదకఁగూఁ జేరి నవ్వె జూడరాదా

రంగగు వెన్నెల లింతే రామచంద్ర చూడుమా || కాన ||

పొంచి చేతఁ బిలిచిని పాద దండ నదె సీత

అంచెలఁ దీగె ఇంతే అటుగాదయ్యా

యెంచనేల దవ్వులను యెరింగించి వినరాదా

పెంచపు నెమలి గాని పేలుపు గాదయ్యా || కాన ||

నిలుచుండి చూచె నదె నిండుఁగొలఁకులో సీత

కలువ లింతే అపెగాదయ్యా

¹ సీతను చాసిన రామయ్య శిష్యునితో. ఈ పంభాషణాత్మక పంక్తివలన విశ్లేషమం-
దరము (కా. శ్రీ.)

కలిపి శ్రీ వేంకటాద్రి గాఢిలిచె సదె నన్ను
తలపులో నాకె సిన్ను దగిలుండునయ్య|| కాన || 105 ||

రామక్రియ

పట్టకు నన్ను బలిమి బదవే సీవు
అట్టె యానలు వెట్టె వదేమే సీకింత || పల్లవి ||

కడు సిందరియెదులు కాకుగా బేరెలుపున
బడి నన్ను బిలువక వదవే సూపు
యెడనెలిగతిసంతా¹ యొడ కాతని బలిచే-
వడరి వర్తన్న మాన వదేమే సీకింత || పట్ట ||

మరిగిని మగిదాని మాదేరు దలపించి
మరిగి ఎవ్వేగాన వదవే సీవు
వొచివేత నిమ్మపండు దూరుగా నా కిచ్చేవు
అనిసేవు మా మనసు అదేమే సీకింత || పట్ట ||

గట్టున శ్రీ వేంకటేశు గూరిచిత విలు నన్ను
పట్టినచలము చెల్లె బదవే సీవు
వొట్టి జాణతనా లొకటొకటె యాతనితోడ
అట్టె కేరుచు జెప్పేవు అదేమే సీకింత|| పట్ట || 106 ||

శుద్ధవసంతం

ఊరకున్న యూలుదాసి నొరయుటెల్ల
కూరిమితో రతిసేయ గోరుటె || పల్లవి ||

¹ ఎవని+బలిగితిసంతా

మాటలాడించినదే మతిలోనియాస గాదా

నాటఁజూచుటే వలపు ననుచగాదా

తేట నవ్వులే పొందుల తెరువు చూపుట గాదా

పాట వాడుటే తమి పైఁ జల్లుట గాదా || 106 ||

గక్కనఁ బొలయుటలు కాఁకలుసేయుట గాదా

అక్కరఁ గొనెట (గొనుట?) మే' గుట్టరయఁ గాదా

తక్కరి జాణతనాలే తగులవేసుట గాదా

ఇక్కువఁ బేరడుగుటే ఇంపు రేఁచఁ గాదా || 107 ||

కొప్పనెరుసు దీసుటే కూడేటి భావము గాదా

యెప్పడూ వద్ద నుండుటే ఇన్నియుఁ గాదా

వాప్సగ శ్రీవేంకటేశ వాకటాకటే సేసి

కప్పి కుసిత విదే కరు నేర్పు గాదా || 108 ||

బొలి

వద్దు సుమీ చెప్పితిమి వాసిగల దొరవు

మద్దు మద్దు వలె నీకు మెఁక్కితినేను || పల్లవి ||

నిమ్మిపంట వేతుఁజుమ్మి నిందలు గట్టుదుఁజుమ్మి

యెమ్మెలకు నీవు మమ్ము నేమన్నాడు

చొమ్మల జంకింతఁ జూచి చూతునఁ దిట్టుదుఁజూచి

చిమ్మడు నీవేమి మమ్ముఁ జెనకేనాను || వద్దు ||

కదకంటఁ జాతుఁ జూచి కాఁకలు చల్లుదుఁ జూచి

వడిగా మూచెంట నీవు వచ్చితేను

కొడిమ లెన్నుదుఁ జూచి కోపాన సాదెంతుఁజూచి

బడలివుందాను గొంగు పట్టితేను || వద్దు ||

¹ 'మెమ్మె' 'మమ్మ' యొక్క చూపాంతములు కావచ్చు.

జీరవారఁ దీతుఁజుమీసెలవి నవ్వుదుఁ జుమీ
 పేరుకొని నీవు మమ్ముఁ దిలిచితేను
 యేరా శ్రీవేంకటేశ యేమన్నా మానక కూడి
 అరితి నేరితి విక నట్లే అవుఁ జమ్మీ || వద్దు || 108 ||

దేవగాంధారి

కోపముఁ దీరినమీదఁ గూడేఁగాని
 యీ పాద్మ కెదిరిమెచ్చు కింత చాలురా || వల్లవి ||
 సెలవి నీవు నవ్వుఁగాఁ జేరి మేను నవ్వేఁగాని
 అలరి నామతిన్నైతే నలుకలేరా
 నిలిచి నీవు చూడఁగా నేనూఁజూచితిఁగాని
 బలు దొరవైన నీతో బాడి గాదురా || కోప ||
 మాటలాడఁగా నీతో మాటలు నే నాడేఁగాని
 మాటి మాటికి నాకు నమ్మతిగాదురా
 కూటమిఁ బలువగా నే గుట్టున నూఁకొంటేఁగాని
 యీటునఁ గూడినదాఁకా యెరవెరవేరా || కోప ||
 కాఁగిలింపఁగా నిన్నుఁ గాఁగిలింపేఁగాని నేను
 కాఁగిన నామేనిమీఁదికాక చూడరా
 దాఁగక శ్రీవేంకటేశ తలఁపులో చింతవాసె
 అఁగిన నీరతిలోన నలసితిరా || కోప || 109 ||

దేసాళం

ఏమని¹ వర్ణించునొకో ఇకఁ జురాణములెల్ల
 వేమారుఁ గొత్తలాయు విశ్వలోకపతికి || వల్లవి ||

¹ ఇది అధ్యాత్మ కీర్తనలో వుండదగినది

పాలజలనిధిలోన పలుమారుఁ దేలఁగాను

నీలవర్ణమెల్లఁ బోయి నిండుఁ దెలుపైనట్టు

మేలిమి కప్పురకాపు మేన నిండఁ నించఁగాను

పోలికె వేరొక్కటాయ పురుషోత్తమునికి || ఏమ ||

వేడుకఁ గాచిందిలోన వేమారు సేదఁగాను

అడనే కమ్మర నలుపైనట్టు

తోడనే తట్టుపుణుఁగు తొప్పదోఁగ నించఁగాను

జాడ వేరొక్కటాయ నర్వేశ్వరునికి || ఏమ ||

అలమేలుమంగ నురమందునే నిలుపఁగాను

అలరీ బంగారువర్ణమైనట్టు

నలుగడ సొమ్ములతో నానావర్ణములు

నిలిచె శ్రీవేంకటనిలయమూరికి || ఏమ || 110 ||

పాడి

నీడ నుండి యలవేపు నిక్కి చూచి సాలవేపు

కోడైనవతికింతఁ బాపరా నీవు || వల్లవి ||

కప్పురపుఁ బలుకులు బలికి నీ పలుకులు

ముప్పిరి జెనుటవాన మోహపుసోన

చిప్పిలునీమోవితిపు చిత్తజానివింటికోపు

ఇప్పుడీ భావానఁ బతిభంటికి రారాదా || నీడ ||

జక్కన ఎల్లలతీరు నతి నీపయ్యద జారు

చెక్కిట ముత్యాలముగ్గు చెలి నీసిగ్గు

చొక్కపు వెన్నెల పువ్వు సుదతి నీ లేత నవ్వు

చుక్కలనీవతి వద్దఁ జాపవద్దా యిపుడు || నీడ ||

కామిని సీతొంగి చూపు వారు మెరుగులరూపు
 దోమటి సీతాభక్తరు తుమ్మిదనారు
 అమసి శ్రీ వేంకటేశు సంతరించె చూడెతివి
 వేమరు నాతని మూడు విల్లువేగువమ్మా || సీత || 111 ||

దేవగాంధారి

హరి సిన్నుఁ బరిచిసి అదిగో వమ్మా
 తెరమఱు గొకినేల తీయ్యవమ్మా || పల్లవి ||

చిత్తరు పతిమవంటి చెలియూ
 యిత్తల పతికి విడె మియ్యవమ్మా
 పొత్తమెఱుఁగు బోలిన కోమలి
 మొత్తమి కూరివిఃపతిమోము చూడవమ్మా || హరి ||

బంగారుబొమ్మవంటి పడఁతీ
 అంగవించి పతితో మాటాడవమ్మా
 అంగజ శరమువంటి అతిదె సీను
 సంగతిన ఛిది యూల నవ్వవమ్మా || హరి ||

చంచల చిగురువంటి జన్మసి
 కొంచక శ్రీ వేంకటేశుఁ గూడితివమ్మా
 మించుదమ్మిలోని యలమేలుమంగా
 యెంచి యుద్ధరును మమ్ము నేలరమ్మా || హరి || 112 ||

శంకరాభరణం

ఎన్నఁడు నెఱుగమమ్మా యిటువంటి కొత్తలు
 కన్నె ఘుద్దరలో కాక కాంతుని మోహనమో || పల్లవి ||

హరి చెక్కుటద్దములయందుఁ దనరూపు చూచి
 పరసతిఁ దెచ్చెనంటాఁ బతి దూరీని
 అరుదుగఁ దానే నవ్వి యాకె గందవొడి చల్లె
 సరివచ్చె నిదియంటా జంకించె బొమ్మలము' || ఎన్నఁ ||
 పతి కంఠమునఁ జంద్రాభరణము వెట్టి యే-
 సతి చంద్రవంకలంటా సాదించీని
 తతిఁ దనచూపులందుఁ దామెరల్లె నిండితేను
 రతి నాకె వేశెనంటా రమణుని దూరెను || ఎన్నఁ ||
 కాంతుని కాఁగిటఁ దనకమ్మవాస నంటితేను
 వింతవాస నేడదంటా వెరగందెను
 యింతట నా శ్రీవేంకటేశుఁ డన్నీఁదెలుపగా
 చెంత నలమేలుమంగి చేకొని తా నమ్మెను || ఎన్నఁ || 113||
 ముఖారి

రారాఁపు లిఁకినేల రావే నీవు
 సారెఁనుఁ ఎఱి విలువఁ జలన్మా నీపి || పల్లవి ||
 వేడుకలు దైవారె వెన్నెల నవ్వులు గారె
 యేడకేడ పతిమాఁట లియ్యకొనవే
 కూడుటే కావలె నొండె కోపమే కావలె నొండె
 నీడనుండే యెండ దాఁకి నీమఁ జెల్లనా || రారాఁ ||
 మొక్కిని చేతఁలు రాసె మొకిమోటముఁలు వాసె
 యిమ్మున విఘ్ననిచేతి కియ్యకొనవే
 మక్కువైయుండుట వొండె మత్సరమైయుండుట బొండె
 వెక్కిసాలు వినియ్యఁలు వెలయుంచఁ జెల్లనా || రారాఁ ||

'బొమ్మలము' లేదా 'బొమ్మలము' కావలె (కా. శ్రీ.)

చిత్తములు నరివచ్చె సెగ్గులెల్లా గురివిచ్చె
 యెత్తి శ్రీ వేంకటేశుమే లియ్యకొనవే
 మిత్తల గూడితిరి మీరిద్దరును నొండొండె
 మత్తలి తొల్లిటపొందు మరవగఁ జెల్లునా ||రారా||114||

రేకు 1620

పాడి

చెక్కుచేయి సీకేలే చెలులతోఁ జెప్పనేలే
 చక్కినివిడునితోనే జంట నుందు గాక || పల్లవి ||

వలచిన సీకు నీకి వాసులునుఁ జెల్లనటె
 కొలదిగా నప్పు నేసుకొనుట గాక
 చెలిమినాటినమీద సెగ్గులునుఁ జెల్లనటె
 జలిమి నాతనికంటెఁ బైకొందు గాక || చెక్కు ||

మాట పట్టచ్చినచోట మతకాలు చెల్లనటె
 వోటైనా నందాలు నేసుకొనుట గాక
 యీటైన సరసమాడి యెగ్గులెంచఁ జెల్లనటె
 కూటములే గురినేసుకొను టంతే కాక || చెక్కు ||

కాగిటఁ గూడినదేలి కళవళ మిఁకనేలే
 వీగనిరతుల చిట్టవీగెందు గాక
 అగితి శ్రీ వేంకటేశు నలమేలుమంగి నీవు
 లోగనేలే యన్నిటికి లోనాట గాక || చెక్కు || 115 ||

వసంతవరాళి

మగవాఁడు తాను మానిన నేను
 తగవులఁ బెల్ల నిందు తననుఁ జోటేదే || పల్లవి ||

నిక్క నిక్క తాఁజాచె నే ~~.....~~ నవ్వితిని
 యెక్కువైన, రమణుఁడు యేమనీనే
 వెక్కనపు నిమ్మవంట వేసె నేఁ బులకించితి
 తక్కిన సుద్దులేల తడవీనే తాను || మగ ||

రమ్మని పేరఁ బిలిచేరంతున నే నూఁకొంట
 యెమ్మెలకు విభుఁడు నన్నేమనీనే
 కమ్మరఁ దా నన్నసేసె కాయము నే మరచుంటి
 అమ్మరో యింకా నన్నాడ చోటేదే || మగ ||

కందువఁ దాఁ గాఁగిలింపె ~~.....~~ నట్టె నేను
 యిందుకు శ్రీవేంకటేశుఁ డేమనీనే
 అంది తానె మోచి ఇచ్చె నలమేలుమంగ నేను
 ముందువెన కెంచిచూడ మొరఁ గిందుఁ గలదా ||మగ||116||

భూపాళం

అష్ట డెంత చొక్కెతివో అది నా మఱి దలఁచి
 ఇన్నడే వెరగందితి నింతలో వేగినది || పల్లవి ||

కనకపుటందెలతో కలలోన నొకనతి
 ననువు నీ చేయి వట్టి నవ్విసది
 మనువు నీ మోము చూచి ముచ్చటెల్లఁ దీరనట్టె
 మనసిచ్చి సీతో నొక్కమా తాడినది || అప్ప ||

కీలుగంటు వేనుకొని కేలు చాచి నీ మీఁద
 వలవేసి వలపుల నొరగినది
 పోలింది నీకుఁగఱ బూసుకవచ్చొకతెతో .
 అలరితనాన వాదులడిచినది || అప్ప ||

కాగిలించి మేను కరగించి తాఁ గరగి
 పాగివ' మై చెమటలఁ జరిగినది
 దాగక శ్రీవేంకటేశ తతి వదె నిక్కలాడు
 అగి నీ పురాన వాకె అలమేల్పంగఱునది ||అమ్మ||117||

మధ్యమావతి

దాతేరా నీ గుణము అలిగిన వానివలె
 తేలిచె నీ తమకము తెలిసెఁబో నాకును || వల్లవి ||

సుద్దులు చెప్ప వదేర పొంది నీమోచి మీఁద
 అద్దిన కెంపులు రాగేనని యంటానో
 అద్దొ కన్నులఁ జొచి అదరించ వదేర
 నిద్దుర కన్నుఁగొనల నిండెనంటానో || దాతే ||

దగ్గరి కూచుండవేర వింతవాసనలు
 బగ్గన నా మీఁద నిట్టె పారినంటానో
 సెగ్గవఁ దలవంచేపు చెల్లఁబో నీవిదియేర
 అగ్గలపు మోము కల అవి గనేనంటానో || దాతే ||

కాగిలింపవదియేర గక్కున నేఁ గూడ్ఁగాను
 కాగిన నీమేని కాక గనేనంటానో
 వీగక శ్రీవేంకటాద్రి విభుండ కూడితి రతి
 మాగిననే నలమేలుమంగ నంటానో || దాతే || 118 ||

సారంగనాట

పురుషులలోనెల్లా పురుషోత్తముఁడు వాడె
 తిరుతేరు మీఁద నేగి దేవదేవోత్తముఁడు || వల్లవి ||

చెక్కులు మెరవఁగాను నేసముత్యాలు రాజుగ

యెక్కువైన తేరుమీఁద నేగివాఁడె

యిక్కువలు గరఁగుచు యిరుమేల నొరగుచు

చిక్కని సవ్యలు నవ్వీ చెలులతో వాఁడె || పురు ||

నిమ్మపంట వేసుకొంటా నిక్కీ నిక్కీ చూచుకొంటా

యెమ్మెలకుఁ దేరిమీఁద నేగి వాఁడె

తమ్ములము సారెఁ జేసి తగవల్లెవాటువేసి

చెమ్మఁజెమట గందాలఁ జెలరేఁగివాఁడె || పురు ||

అలయుచు సొలయుచు నలమేలుమంగఁ గూడి

యెలమిఁ దిరుతేరుపై నేగి వాఁడె

బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపతి యీ పెండ్లికొడుకు

నిలువుఁ జిక్కఁదనాన నిండుకొని వాఁడె || పురు || 119 ||

శంకరాభరణం

వడ్డు వడ్డు మాతో వాదులుఁ బోదులు

పొడ్డు వోయ నీకఁ బోరాదా || పల్లవి ||

పట్టుకు పట్టుకు పయ్యద దొలఁగి

అట్టె వుండి మాఁటలాడు నాతో

నిట్ట చూపు చూచి నీవేల నవ్వేవు

పొట్టఁ బొరుగునఁ బొడ్డు వోదా || వడ్డు ||

పిల్లవకు మమ్ముఁ బెను వేసటయ్యా

నిలిచితేఁ జాలు పెదుట

నిలిగి¹ నిలిగి నీవేల దూరేపు

యెలమి నీకెప్పు డిదే

|| వద్దు ||

నొక్కకు నాచెక్క మనుగోరు నాఁటి

మొక్కనంతచాలు మున్ను నీవు

యెక్కడు శ్రీ వేంకటేశ కలసితి

యిక్కవ మొఱగులు యింకనేలా || వద్దు || 120 ||

రేకు 1621

దేశాక్షి

ఇందాఁకాఁ బొడగాన మిటువంటివి

ఇందిరారమణి భావ మిప్పుడే సొంపెక్కెను || వల్లవి ||

మగువ నెమ్మోము తామరపువ్వు వికసించె

విభుఁడనే సూర్యోదయవేళను

నిగిడి నెన్నడుమనే నెమలియుఁ జెలరేఁగ

మిగుల విభునికాంతి మేఘోదయమున || ఇందాఁ ||

కనుగవలనే చకోరములు నిక్కె

అతనిన్న(న?) వువెన్నెలలామనివేళ

జతనాన పిరుదనే నైకతము నీరువట్టె

రమణుని కృపారసవేళను || ఇందాఁ ||

అంగనదేహవల్లి అంతయునుఁబులకించె

రంగగు శ్రీ వేంకటేశురతివేళను

ముంగిట చెలి చెమటముంగారు లవెముంచె

అంగఙసాములచేత² నలసినవేళను || ఇందాఁ || 121 ||

¹ 'నిలిగి నిలిగి' (కా.శ్రీ.)

² అంగఙ సాముల వంటి ముచ్చెనిమానిము మొదలయిన చల్లర బోషముల కీవాఙ్మయమున

మంగళకౌశిక

ఎక్కడ పరాకునేనే వేటి నుద్దులు చెప్పవు
చెక్కుచేయి దీని యిట్టే నేన చల్లరాదా || పల్లవి ||

మించుమణిదంతములు మెరువంగ మాటలాడే
చెంచెలాక్షి¹ నీతోడ సారెసారెకు
నంచిన మోవిలేనె వడియంగా నవ్వు నవ్వి
యించుకంత చెలిదిక్కు ~~.....~~ చూపరాదా || ఎక్క ||

కమ్మ దామెరలవంటి కరములు చాచిచాచి
కొమ్మ నిన్ను నన్ననేనే గూరిమితోడ
పుమ్మ పన్నీటి చెమట నుసురనురనుకొంటా
దిమ్మురేచి వలపులు దిష్టింపరాదా || ఎక్క ||

వచ్చని తీగెలవంటి బాహుమూలముల నిన్ను
పుచ్చి కాంగిలించి పట్టి కోమలి నేడు
ఇచ్చెరింగి శ్రీవేంకటేశ కూడితివి ఇట్టే
ముచ్చటసిగ్గికనేల మోము చూపరాదా || ఎక్క || 122 ||

అపొరి

ఎక్కడోతా నెఱుంగదు ఇంతి నీమీది యానల
చెక్కులెల్ల బులకించె చెల్లెదో నీవలపు || పల్లవి ||

గుబ్బలపై పట్టంచుకొంగు జారునెఱుంగదు²
అబ్బురపడి మాటాడే ఎప్పటి నీతో

¹ 'చంచలాక్షి'

² 'జారుట-నెఱుంగదు. భావార్థంలో 'త' ప్రత్యయం ఇట్లానే 'పీడుత' మొదలైనవి

గొబ్బున సంపెంగలకొప్పు వీడు తెరంగదు

నిచ్చరాన నవ్వీ చెలి నిండెఁబో నీ వలపు

|| ఎక్క ||

చెముట కన్నూరి బొట్టు చెదరిన దెరంగదు

తమకాన నిన్నుఁ జూచి తప్పక మోము

జమలివడ్డాణము జారినది యెఱుంగదు

కొమరె నీమాట ౨౨ కూడెఁబో నీవలపు

|| ఎక్క ||

అందెలు దిక్కుల గల్లురనే దది యెఱుంగదు

ఇందుముఖి కాఁగిలింపి ఇంపురతుల

విందుగఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశ మానతిని

ముందువెన కెరంగదు ముంచెఁబో నీ వలపు ||ఎక్క||123||

రామక్రియ

మించి దేవాంగన లిట్టె మెచ్చేరమ్మ

యెంచ నలమేలుమంగ యెంతదానవమ్మా

|| పల్లవి ||

మాటలనే వూరడించి మచ్చికలఁ బొద్దు వుచ్చి

నీటునఁ బఠిఁ దేలింప నేరుతువమ్మ

పాటలనే కరఁగించి పంతుములు మరిగించి

చాటువ నాతనిఁ గూడ జాణవమ్మా

|| మించి ||

నగుతానే రప్పించి నటనల మెప్పించి

తగుఁబఠి దక్కఁగొన దంటవమ్మా

వగటుల భ్రమయించి బడినుండే వలపించి

చిగిరించఁ జేయఁ బఠిచిత్తము వత్తువమ్మా

|| మించి ||

కాగిటనే చొక్కించి కందువల మొక్కించి
 ఆగి పరియురమెక్కే వచ్చడే యమ్మ
 పాగిన శ్రీవేంకటేశు పట్టపురాణివి నీవు
 నీగని వేడుకతోచ నీవారమమ్మా || మించి || 124 ||

ముఖారి

ఇంత చాలదా నాకు యిందరిలో రమణుండ
 సంతసాన నీకు నొక్కే సరసుండ విందుకు || పల్లవి ||
 చింతలన్నియును బాసె సిగ్గు లన్నియును దేరె
 ఇంతలోనే విభుండ నీ వీడకు రాగా
 మంతనాలు సరివచ్చె మర్మములన్నియుఁగొచ్చె
 దొంతులైన మాటలు నాతో నాడఁగాను || ఇంత ||

కవట మింతయు బాసె కాకలెల్ల చల్లనారె
 ఇపుడు నా చెక్కు నొక్కే యెనయఁగాను
 తపమెల్లా ఫలిశించె తలఁపులు సరిగూడె
 అపురూపముగ నాతో నంది నవ్వఁగాను || ఇంత ||

వలపులు దైవారె వాడికెలు తుదమీరె
 వెలయ నాపై చేయి వేయఁగాను
 కలికి శ్రీవేంకటేశ కాయము లొక్కటి యాయు
 సాలపు రతుల నన్ను జొక్కించఁగాను || ఇంత || 125 ||

కాంబోది

ఓయ్యనే దగ్గరరమ్మ వూడిగపుసతులు
 అయ్యో విసరరమ్మ అలశున్నవాడు || పల్లవి ||

మెఱయుఁజెనుటలతో మెత్తని పరపు మీఁద

వొఱగి పవ్వలించినాఁ డొత్తగిలి

జుఱయునుటలతోడ చాఁచిన పాదములతో

గుఱియైన సతులతో గోవిందరాజు

॥ ఓయ్య ॥

తెల్లని కన్నులతోడ తేనె గారేమోనితోడ

చెల్లుబడిఁ బవ్వలించె శేషునిమీఁద

వెల్లిగొను పూర్పులతో వెన్నెల నవ్వులతో

కొల్లనలపులు చల్లి గోవిందరాజు

॥ ఓయ్య ॥

బొడ్డు పూవ కొడుకుతో పుక్కిటి వీడెము తోడ

వాడ్తిన రతులలోన నోలలాడిని

వెడ్డువెట్టి కూడెను శ్రీపేంకటేశుఁ డింతులను

గొడ్డువోని పరముల గోవిందరాజు

॥ ఓయ్య ॥ 126 ॥

రేకు 1622

రామక్రియ

ఏమీఁ దర్కుఁ దడవము ఇదివో తాను

సామాన నుండిన నాతోఁ జలమా తాను

॥ పల్లవి ॥

వొద్ద వచ్చికూచుండేది పూరకైనా నవ్వేది

వద్దన్నా మానఁ డిదేఁటి వలపే తాను

నుద్దులు చెప్పవచ్చేది చూపులఁ దేలించేది

చద్దికి వేడికి నాతోఁ జలమా తాను

॥ ఏమీఁ ॥

పువ్వులు పైఁ జల్లేది బొమ్మల ఐకించేది

యెవ్వరి ముందరనైనా నిదేమే తాను

రవ్వగాఁ బేరుకొనేది రమ్మని చేయివట్టేది

జవ్వనులతోడ నింతచలమా తాను

॥ ఏమీఁ ॥

గక్కనఁ గాఁగిరించేది కన్పర మియ్యవచ్చేది
అక్కర నిన్నిటా జాఁదానే తాను
యెక్కువ శ్రీవేంకటేశుఁ డిప్పు డిట్టె నన్నుఁగూడె
జక్కవకుచము లంటే జలమా తాను || ఏమీ || 127 ||

సామంతం

తడవాయ నేము వచ్చి తతి వచ్చెఁ జెరియకు
కడుదక్కె రావయ్య కాంతభాగ్యములు || పల్లవి ||

పూచెను జవ్వనము పొలిఁతి మైపులకల
కాచెను నిమ్మవండ్లు మనకుచాల
వాచపుల దొండవండు వడిఁ బండెఁ గెమ్మొవి
చూచివత్తురావయ్య సుదతి భాగ్యములు || తడ ||

వలికెఁ జిలుకలు వడిఁతి మాటలలోనె
తొలకెఁ జల్లని గారి దొమ్మి పూర్వుల
వలపుల కందువల వసంతకాలము వచ్చె
తెలిసివత్తు రావయ్య తరిత భాగ్యములు || తడ ||

చెమటల కొలఁకులు చెలిమీన దైవారె
తమి నవ్వువెన్నెలలు దట్టమాయును
అమర శ్రీవేంకటేశ అంగనఁ గూడితి విట్టె
రమియింతు రావయ్య రమణి భాగ్యములు ||తడ||128||

బౌరి

ఎంత చెప్పినా మానపు ఇది యేటికే
ఎంతనేసి రమణుని పెంగెమాడ నేటికే || పల్లవి ||

చెక్కునొక్కీ నీవు బుద్ధి చెప్పరాదా తొలుతనే

ఇక్కడ నాతని తప్పు లెంచనేటికే

చక్కనివతిని నీవు జంట వాడుకుండరాదా

నిక్కచూచి నేడతని నిందలాడ నేటికే

|| ఎంత ||

అయమంటి మొదలనే అనపెట్టించుకోరాదా

నాయితప్పి యిప్పు డీక వాడు లేటికే

చేయివేసి కాగిలనే చిక్కించుకొనరాదా

బాయిటికీ దీసి వేరే వగచాలనేటికే

|| ఎంత ||

యెదుట శ్రీవేంకటేశు నిన్నియు నడుగరాదా

అదన నాతనిపై వేగంపనేటికే

పుదుటురతులఁ గూడి వొక్క బుద్ధినుండరాదా

అదివో పురమెక్కియు ననుమేటికే || ఎంత || 129 ||

ముఖారి

వనిత నిన్నిటా నీవు వహించుకోక పోదు

వేనక ముందరి కిదె విన్నవము సుమ్మీ

|| పల్లవి ||

జవ్వన భారమెల్లా సతికుచముల నిండె

మువ్వంక విభుండ నీకు మోవక పోదు

చివ్వన మోహరసాలు చెమటలై దైవారె

పువ్వుళ్ళురుచు నీకు నోలలాడవలసె

|| వని ||

కామిని కోరికెల్లెల్లా కనుచూపులై మెఱసె

దీమసాన నది నీవు తీర్చక పోదు

అమనిగుణాలు మోవియందుఁ దేనెలై పుట్టె

గోమున నీవిది చవిగొనక పోదు

|| వని ||

పొంచిన తమకములు పులకములైములాయ

యెంచి నీమై నవి సింగారించక పోదు

చంచల శ్రీవేంకటేశ నతః గూడితివి యిట్టై

కంచపు పాత్తులు మీకు కలయఁగఁ గలిగె || నవి || 130 ||

సింధురామక్రియ

ఇందరు బుద్ధులు చెప్పే దిందాకానే

కందువఁ గూడితి రిదె కాక లిందాకానే || పల్లవి ||

యేటి కేక మాటలు యెదురైతి రిద్దరు

గాటపుటలుకలు దగ్గరుదాకానే

నాటె దొల్లె మోహము నవ్వలఁ బొద్దు గడవ

చోటులేదు చలములు సోకినందాకానే || ఇంద ||

వొద్దు వొద్దు కొసరులు పొక్కపైతి రిద్దరును

నుద్దులెల్లా మేనులు నుక్కుదాకానే

కొద్దిమాలె కోరికెలు కొంకులుఁగొసరు లింక

పొద్దు లేదు పంతములు పొందినందాకానే || ఇంద ||

చాలు చాలు సిగ్గులు నమ్మలైతి రిద్దరును

తేలింపులన్నియు మీలో తేరుదాకానే

అలరి శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగానీపు

వేళతోఁగూడితిరి యీవేడుకాదాకానే || ఇంద || 131 ||

సాళంగం

నీ నెఱుంగవి లేవు నెఱుఁజానవు

మోచితేనె కడునైతే మొగచాటొనయ్యా || పల్లవి ||

జగ్గరి కూడుట కంటె తలపోతలే ఇతవు

వెగ్గళమైతే గాదు విడువవయ్యా

సిగ్గుతో నవ్వుటకంటె చిమ్ముడిట్టులే యితవు

బక్కన నీకు మొక్కేము పదరకువయ్యా || నీవె ||

యెనసివుండుటకంటె యెరవెరవే యితవు

వనిలేదు వెనగక పదవయ్యా

తనిసి మాటాడుకంటె దవ్వులమాటె యితవు

కొనకెక్క వలపులు కొనరకువయ్యా || నీవె ||

కాగిట నిద్రించుకంటె కాకక బొరలు టితవు

తోగిలిక జెమటంచే తొలవయ్యా

వీగక శ్రీవేంకటాద్రి విధుండ కూర్చి విట్టె

దాగ విక వేడుకలు దక్కతి నోయయ్యా ||నీవె||132||

రేకు 1332

శంకరాభరణం

ఎంతైన మాన జెమి యేమి నేతునే

వింతల నాలోని గుట్టు వెళ్లవేసేబాయము || పల్లవి ||

మనసులోపలి మాట మతిలోనే దాచితేను

తనువునక జెమటలై దైవారీసే

మునుకొన్నసిగ్గులెల్ల మోవిపై నదాచితేను

వెనక నవ్వువెన్నెలై పెల్లి విరిసినే || ఎంతై ||

గక్కన గోరికలెల్ల కాయములో దాచితేను

చిక్కల పులకలై చిగిరించినే

మక్కువనా వలపులు మరుగునబెట్టితేను

చిక్కని నిట్టూరుపులై చేగలు బెరిగె || ఎంతై ||

తనుకములకుఁ గాఁ తలవంచుకొంటేను

దమలిఁ బరవశమై జాజా కొనినే

అమరి శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనె కూడఁగాను

గములైన సంతసాలు కళలు మీరినే || ఎంతై || 133 ||

సాయంతం

అసోదవుదాననన్నా నంటివిగాని

పాసి వుండలేఁ జమ్మి పాయకుండు గాని || పల్లవి ||

సారె(చాల?)¹ నీతో మాటలాడి చాలించఁ జాల నేను

తేలించి యొక్కమాటే తీతుఁగాని

అలించి నీతోడి నవ్వు అలసియు మానలేదు

కేలిఁ దలంచి తలంచి కేరుదుఁగాని || అసో ||

తగిలి నీవద్దనుండి తనియె(య?) దు నా మనసు

సాగిసి నీమోము సారెఁ జాతుఁగాని

దిగువుఁగాఁగిట నిన్నుఁ బెనఁగియుఁ దమివోదు

అగవ డప్పటప్పటి కప్పలింతుఁగాని || అసో ||

గక్కన నీరతిఁ జొక్కి కంటికి నిద్దుర రాదు

పెక్కు రతిబంధములఁ బ్రేరేతుఁగాని

ఇక్కువ శ్రీవేంకటేశ ఇట్టై యెంత గూడినాను

అక్కరై నీమోచితేనె కాన గింతుఁ గాని || అసో || 134 ||

ముఖారి

అంత మమ్ముఁ జెనకకు మందుకేమి

ఇంత నీతోఁ జెప్పనేల ఇప్పు డందుకేమి || పల్లవి ||

¹ ప్రాసభంగము

నాములుగా బొంకనేర వట్టివంతా లాడనేర

అమాటే ~~మందుకేమి~~ మందుకేమి

నీ మచ్చము లెంచ రాము నిన్ను దడవగ రాము

అముకొని మమ్ము నవ్వే వందుకేమి || అంత ||

తప్పులు వట్టగనేల తారుకాణించగనేల

అప్పుడే చెప్పేగాని అందుకేమి

రెప్పలెత్తి చూడవద్దు రేనులు పుట్టించవద్దు

చప్పు జేసేపు వలపు సారె నందుకేమి || అంత ||

కొంగువట్టి తియ్యలేదు కూరిమి గొనరలేదు

అంగవించి కాగిరించే వందుకేమి

రంగగు శ్రీవేంకటేశ రవ్వసేయ నికనేల

యెంగిలి సేసితి మోవి యింక నందుకేమి || అంత || 135 ||

దేవగాంధారి

పిలువరే కృష్ణుని పేరుకొని యింతలాను

పొలసి యారగించే పొద్దాయ నిపుడు || పల్లవి ||

వెన్నలారగించబోయి వీడులలో దిరిగినో

యెన్నరాని యమునలో యీదులాడీనో

సన్నల సాందీపనితో చదువగగబోయినాడో

చిన్నవాడొకరి గొనె చైలులాల యిపుడు || పిలు ||

మగువల కాగిళ్ల మఱచి నిద్దిరించినో

సాగిసి యావుల గాచే చోట నున్నాడో

యెగువ నుట్లకెక్కి యింతులకు దిక్కినాడో

నగము వేడికూరలు చల్లనాయ నిపుడు || పిలు ||

చెంది నెమలి చుంగుల సంగారించుకొన్నో
 ఇందునే దేవరవలె ఇంటనున్నాడో
 అందపు శ్రీవేంకటేశుఁ డాడివచ్చె నది నీఁడె
 విందుల మాపొత్తుకు రా వేళాయ నిపుడు ||పీట||136||

సామంతం

అకె నీకే తగు నమరుఁ బెండ్లికి
 పోక ముడిచితిమి పొలఁతికి నేము || పల్లవి ||
 కొండల వంటివి కోమలి కుచములు
 బండగు రాలురప్పలుఁ గావు
 దండనే నెమ్మోపు తామెరవంటిది
 గుండుమూఁకరేకులవలెఁ గాదు || అకె ||
 మెలుఁతనెరిఁదురుము మేఘము వంటిది
 అలరు గాలిగొట్టిది గాదు
 చెలువపు నడుమిది సింహమువంటిది
 పొలసి అడవిఁగాఁపురమటు గాదు || అకె ||
 నతిమేను మెఱుఁగు చాయ వంటిది
 తతితో మెరిచటు దాఁగదు
 యితవగు శ్రీవేంకటేశ యీ చెలికిఁ
 బతివై కూడితివి పలుకెడగాదు || అకె || 137 ||

శంకరాభరణం

ఏమిగట్టుకొంటి వింతి యేమనే నిన్ను
 తామసింపక బాస తలఁచుకోరాదా || పల్లవి ||

యింటికిఁ దిలువవచ్చె యిటు నీవు రాకుండఁగా
 వెంటనే కోపముమాని విచ్చేయరాదా
 నంటున నీ మోము చూచి నవ్వునవ్వెనిదె యాకె
 దంటతనమునఁ గొంత తలయెత్తరాదా || ఏమి ||
 కన్నులఁ దప్పక చూచిఁ గాంత నీ పూరకుండఁగా
 నన్ని లెదురేఁగి పైకొనరాదా
 మిన్నకైనా నీ మీఁద మెలపు మాటలు చల్లీ
 వున్నతి నీ వందుకెల్లా నుత్తరువీరాదా || ఏమి ||
 గక్కనఁ జెలియ నిన్నుఁ గాఁగిలించె ముందుముందె
 చెక్కునొక్కి యీచనపు చెల్లించరాదా
 మక్కువ శ్రీమేంకటేశ మంకుదేరి కూడె నాకె
 అక్కడ మీముచ్చటలే యాడుకొనరాదా ||ఏమి||138||

రేకు 1624

అపరి

అంటినా తన్నేమైనా నావగింజంలైనా మాట
 కంటిచూపు తాఁ జూచె కన్నులలో నున్నవి (ది?) ||పల్లవి||
 అయలేనే తనమాట కందాలు¹ చెప్పఁగవచ్చి
 చాయసేనుకొన్నఁ బోరు సాదించిని
 చేయారఁ దనమేవిచిన్న లివె చేనివంట
 కోయిలకాలే² చెప్పే గోప మేటికననే || అంటి ||
 పదివే తనుదావె పొగడే దన నిజము
 మానేనన్నాఁ బోసేడు మళ్లదీసేని

¹ 'అంజాలు' శాకమృతమో. వ్యంగ్యముగ దెప్పుటలో 'అందాలు' కూడ నవహమే.

² 'పైరుకోడుగా మిగిలిన మొదళ్లకు కొయ్యలు, కొయ్యలకొళ్లు, కోరలు' వంటివి.

అనలే తనగుట మదె గొండంటి మెత్తన

వానగానే కానవచ్చి నయమైతేగనక || అంటి ||

కడ్డులేవే తనగాని కాంగిటనే చూవవచ్చి

వొడ్లన్నా మానఁడు నాపై వొట్ల వేసివి

వొడ్డికే శ్రీవేంకటేశుఁ డొనగూడె తననేర్పు

తిడ్డవేల నీరుకొలఁది. తామెర గాదా || అంటి || 139 ||

రీతిగౌళ

ఇతవైనప్పుడే వతి యీడకు వచ్చిఁ గాని

చతురుని నిందుకుఁగా జంకించనోపనే || పల్లవి ||

చనపుగల్గుమాట చక్కనై యిన్నిటాఁ

మనసెనసిన పొందు మఱపుఁ గాదు

ననువులేనిచోట నగవులకైనాను

పెనఁగితేఁ జలమెక్కు పిలువ నేనోపనే || ఇత ||

ముసిపి దీరనిచోట మోనమైనా నింపులే

నునరమయిన చోటి నుడ్డులే చవి

కపిగాటు మోహముతో కలగంప వలపులు

పసికేఁ బసురొను పిలువ నే నోపనే || ఇత ||

చే నరనపు వేళఁ జేసినదెల్లా

యారీతి శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు గూడెను

వూరకే యిట్లు గా నొకరి నైతము

పెట్టకొని పారెపారె చిలువ నేనోపనే || ఇంత || 140 ||

హిందోళనసంతం

సింగారరవములోనఁ

నను నేను మేలే

॥ పల్లవి ॥

మాచికాల పెట్టెవంటి మగున నీనోర నన్ను

జాలనిమ్మారా లిన్నేసి చల్లదగదే

అణిముత్యాల చివ్వులయంతలు (ల?) గమ్మల నన్ను

రాణించు నేడిచూపుల రమణి చూడకువే ॥ సింగా ॥

చల్లనిచందురువంటి సతి మోమున నన్ను

చల్లు వెడబొమ్మలను జంకించనేలే

యొల్లగాఁ బిచ్చమువంటి వివిగో నీ కరములు

పెల్లవిరిగాఁ బట్టలే విదిలించనేలే ॥ సింగా ॥

బంగారువోవరివంటిపడఁతి నీ కాఁగిటిలో

చెంగలింపు సిగ్గులనే చీకటు లైలే

రంగగు శ్రీవేంకటాద్రిరాయఁడఁ గూడితి నిన్ను

ముంగురుల నీలాలమునుఁ గింకనేలే ॥ సింగా ॥ 141 ॥

దేసాళం

పట్టువనే చలమింత వైవై నీవు

యొట్టయిన నీవు నేను యిద్దరము నొక్కటే ॥ పల్లవి ॥

¹ మాచికాల పెట్టెవంటి నోరు. "మాచికాలపెట్టె నోరు" పదముల మధ్య 'మగువ' సంబోధనము మోచిగి. అపొందెదాడుకమైన పమానమును. వాఙ్మయమున క్రొత్తకాపు.

² 'బంగారు' అనునది కాఁగిటి'యగుట సహజము. ³ వోచరి 'పడతిలో' అన్వయించినది. ⁴ రెండు శాస్త్రాల యితి నిర్బంధము సాహిత్య పమాన సంప్రదాయములను భేదించినది కాబోలు.

చూడకువే వాడిచూపు చురుకనీ మనసు

అడకువే వేడిమూట అయమంటిని

యేడనైన గర్భఫల మెదిడికి జేసినంత

తోడనే మరలివచ్చు దోసమిది వలెనా || పట్ట ||

దాచకువే నీ గుణము తమకించి విన్నదాక

కాచకువే కుచయుగముల కాకరేగిని

యేచకు ముయికి ముఖ యేడనుండినా బోదు

రేచినదే వమ్ము నేసీ రిచ్చల యామాయ || పట్ట ||

నవ్వకువే నీవు నన్ను నాగువారీ వలపులు

దవ్వలఁ జేయి చాచకువే తలి వచ్చెను

యివ్వల నిన్ను శ్రీవేంకటేశుడఁ గూడితి నిట్టె

జవ్వనము నీకు నాకు సరియే యీతగవు || పట్ట || 142 ||

అపొరినాట

చలువకు వేడికిని సరి సరి యింతేకాక

అలయించి మీది పొందు లవియేలే నాకు || పల్లవి ||

పిలిచినప్పుడు రా బిగిసి వెనక వచ్చి

యెలమి బైకొనగా నదేటికే నాకు

తొలుత రాళ్లవేసి తోడఁ బూవుల వేయఁగ

అందేమైన కానీవే తాను || చలు ||

నవ్వినప్పుడు నవ్వక నాతో మర్నాడు వచ్చి

ఇవ్వల సరసమాడీ నేటికే నాకు

నెవ్వగా నీరువట్టెలే నేయి చేతికివచ్చి మరి

అవ్వలఁ బన్నీరిచ్చితే అనువోనా తాను || చలు ||

చూపులనే కరంగక నోకులఁ గాఁగిలఁ గూడి
 యేపునఁ గరంగఁగా నదేటికే నాకు
 వైవై శ్రీవేంకటాద్రి పతితో నే నొక్కటైతి
 కోపాన నేనంటి నింతే కొనరేలే యింకను || చలు || 143 ||

భైరవి

మేలు మేలే జవ్వని మెచ్చితిఁ బో నిన్నును
 తాలిమిఁ దెలిసెఁగాక తారుకాణ లేటికే || పల్లవి ||

కప్పర మిచ్చె నంటివి కాకరేఁగె నంటివి
 యెప్పటి కెప్పటి మాఁట యేది నిజమే
 రెప్పలు మూసితివి రేనులుఁ జేసితివి
 గుప్పటి నీ వలపులు కొలఁదెంచఁగలనా || మేలు ||

దాకించితివి గక్కన మొక్కితివి
 యేల నీ కింత పగలు యేమందమే
 యాలిల నీకు గొణఁగు యిందులోనే సణఁగు
 లేలే నీ నుద్దు లివి లెక్కవెట్టవనమా || మేలు ||

చెఱఁగూ బట్టితివి నేసాఁ బెట్టితివి
 యెఱఁగిన నీ చనవు నియ్య కొంటనే
 మెఱయ శ్రీవేంకటాద్రి మేటివై నిన్నుఁగూడితి
 తఱ నీ చేతకుఁజేత తతివచ్చెఁ గదవే || మేలు || 144 ||

రేకు 1625

పరవంజరం

అందుకే తా నెగ్గువట్టి నంతకొక
 పొందిన పాద బుద్ధి చెప్పరమ్మా || పల్లవి ||

కోపగించితి నటవే కొంగవట్టి¹ తియ్యగఁగాను

వోపనంటాఁ బెనఁగితి నూరకే నేను

వైవైఁ దిట్టితి నట వచ్చిమాట

కోపులఁ బెదపులనే గొడఁగితిఁ గా

|| అందు ||

తైకోనటవే నేను గద్దితనాల నుండఁగ

అకడ నే నవ్వలి మోమైతిఁ గాక

దోకఁ దాఁ దిలిచినట్టి చోటికి రానట నేను

యేకతానఁ దా నుండఁగా ఇంట మంటఁగాక

|| అందు ||

కూడిపుండనట నేను గొబ్బున నుమ్మగించఁగా

వారుచు వాకిటికేఁగి వంతనుంటిని

వేడుక శ్రీవేంకటాద్రివిభుఁడు నన్నిటు గూడె

పాడివంతా లెఱుగనా భ్రమసితిఁ గా

|| అందు || 145 ||

పాడి

ఓనమే చాలును యింతకోపమే నేము

చేపట్టి యిద్దరి నరిసేసీ దాను

|| పల్లవి ||

పడఁతివైకోపాన పతి నేమైనా నందు

అడరి నిష్కా (ష్టా?) రిఁ జేయకురే నన్ను

ముడిశాఁ దిద్దరిమీఁద మొకమోటమే తనకు

అడఁచినా యిద్దరినా దాడకేలే నేను

|| ఓన ||

పట్టుకురే నన్ను మీరు పలుమారు రమ్మనుచు

అట్టే నవతివద్ద దున్నాఁడు

¹ 'కొంగవట్టి' వ్రాసుకాని

ఇట్టే కల్లంగలిగితే యెవ్వరిఁ గోపించలేదు
అట్టిట్టు విధుని తెదురాడఁ దలి గాదు

|| ఓప ||

అంత గలితే మీరు ఆకెను రాకుండఁజేసి
చెంతలఁ దోడుకరారే శ్రీవేంకటేశు
యింతలో నా ఇంట నుండె యీతఁడిదె నన్నుఁగూడె
వింతసతులఁ గంటెను వేనటయ్యా నాకు || ఓప || 146 ||

భైరవి

పట్టివిడిచినమాట పడితాళించె నిదివో
యిట్టే నోరారుతువు నీ వెందరినైనా

|| పల్లవి ||

చాలులేరా నేఁడె నాకు సరివచ్చె నామతికి
కాలమందే నమ్మినట్టి కల్ల గలదు
కోలగాచి వందెమాడి కోపగించఁ జాలఁగాక
వోలి నీవురాన సతి వున్న దది గాదా

|| పట్టి ||

కడ్డు లేరా నావొల్లి కల్లలే నీ వేమి సేతు
వొద్దఁ గాచుకుండకుంటే పూరకుందురా
చద్దికి వేడికి వాదు చవిగాదనుచుఁగాక
అద్దివో నీ వీఁపు మీఁద నంగన గాదా

|| పట్టి ||

తగులేరా నీకు నాకు తారుకాణించఁగ నేల
మొగమోట నున్నదే నా మోసము గాదా
వాఁడా శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి నేఁడు
నిగిడి నీ శిరసుపై నేనే కాన

|| పట్టి || 147 ||

పూర్వగౌళ

అతనితలఁపు గంటి రంత చాలదా నేఁడు

చేతిచెక్కుతోడ వట్టి చింతనకేలమ్మా || పల్లవి ||

వీడెమిచ్చెఁ జాలదా వేగించితే నేమాయ

తోడ మాటలాడకుంటే దోసమా యేమి

వాడికాయ సందడినే వలపింత చాలదా

సూదుఁబాడు పంఠాలకుఁ జోటేదమ్మా || అత ||

అలనైతిఁ జాలదా అలిగుంటే నేమాయ

కాలుదొక్కుని దొక్కుటే కడమింతే పో

వేలు వెట్టి యిమ్ముగొనె వెనకకే చాలదా

నాలుక బెల్లలు చూప నాయము గాదమ్మా || అత ||

యింటికివచ్చెఁ జాలదా యేడ నున్న నేమాయ

వొంటి మోవి పిప్పెయిన¹ దొక్కుటే కాక

అంటి పట్టి శ్రీవేంకటాద్రిపతి నన్నుఁగాడె

వెంటఁ బాయలే మిఁక వెలితి లేదమ్మా || అత || 148 ||

సాళంగనాట

వేళలేదు పొద్దులేదు వేగిరించీని

వోలవేసేఁ జాపులనేఁ పూరకున్న మానఁడు || పల్లవి ||

అంతేపో వోయమ్మ అదేమే వీఁడు

చింతవావి నామీద వేసి నవ్వీని

యెంతయినఁ బోసీఁడు యెంగిలిమోవి మాఁటలు

దొంతులు వేరుచవచ్చి తొలమన్నా మానఁడు || వేళ ||

¹పిప్పి + అయిన (కా.శ్రీ.)

పోపో అదేడమాఁట పొద్దువోడటే

రేపుమాపు రమ్మంటా రేను చల్లని

వోవనన్నఁ బోసేఁడు పుంబడిపొత్తు చేతుల

మోఁవవచ్చి నాకుచాల మొక్కినాను మానఁడు || వేళ ||

తగునే యేమని చెప్పె తానే వీఁడు

మొగమోడితేనే చేయి ముంచి కూడెను

నిగిడి శ్రీవేంకటాద్రినిలయుఁడు నన్నుఁ గూడి

నగము సరసమాడి చాలునన్న మానఁడు || వేళ || 149 ||

సారాశ్శ్రం

నిన్ను దూరనోప కానీవయ్యా

కడమలిన్నియుఁ బాసెఁ గానీవయ్యా || పల్లవి ||

నీ కితవైతేఁజాలు నీనెలఁత లేమన్న

కైకొనేవఁ అందుకేమి కానీవయ్యా

అకెకు సపు వలపు అకె నీకు వలవనీ

కాకు సేయకుంటేఁజాలుఁ గానీవయ్యా || కడు ||

యింటికి వచ్చిన మేలు యేడ నుండినా మేలు

కంటిమి నీగుణమెల్లాఁ గానీవయ్య

నంటున నిట్టె నవ్వు నవ్వకుంటే యాకెఁ జాపి

కంటకాలాడకు చాలుఁ గానీవయ్యా || కడు ||

మాఁగినకోవము దీర మాఁటల బుజ్జగించితి

కాఁగినకాఁకలు జారెఁ గానీవయ్యా

పాఁగి వాకు సతమయి పరచిత్తము మానితి

కాఁగిన శ్రీవేంకటేశ కానీవయ్యా || కడు || 150 ||

రేకు 1626

వేదావలి

ఏమనిన మామూలు యెగ్గులొన్ తప్పలొన్

కామిని వొడ్డనె ఇన్నె గండువు రావయ్యా || పల్లవి ||

ముత్తెప్పుఁ జివ్వలలోన ముంగారు లనె ముంచె

పొత్తుల గారి నువ్వుఁ బువ్వునఁ బుట్టె

నిత్తెమిది గారిమాటో నీలిమాటో కానరాదు

అత్తి చెలి ఆనతిచ్చి అడకు రావయ్యా || ఏమ ||

చెలఁగు నద్దాల మీద చిగురాకు లనె పుట్టె

పులుగు జక్కవలపై పూవులు పూచె

వలరాజుమాయ లివో వలపు మిక్కుటమిదో

తలఁచుకొందువు చెలిదండకు రావయ్యా || ఏమ ||

అందుకోలై దొండపంట నమ్మతరసము పుట్టె

చిందఁదోనె తిఁగెమీద చిమ్ముఁగఱలు

అందపు శ్రీవేంకటేశ అంగనఁగూడితి విట్టె

దిందుపడ నతిఁ గూడ దినము రావయ్యా || ఏమ || 151 ||

బాలి

బాపు బాపు కృష్ణా బాలకృష్ణా

బాపురే నీ ప్రతాప భాగ్యము లివెన్ || పల్లవి ||

బాలుఁడనై రేవల్లె బాలు నీ వారగించఁగ

పాల జలనిధి యెంత భయపడెన్

అలించి తొడలుమూల లాడనేరుచుకొనఁగ

యీలీల ననురసతు లెంత భ్రమసిరో || బాపు ||

తప్పటదుగులు నీవు ధరమీదఁ బెట్టఁగాను
 తప్పక బలీంద్రుఁ డేమి దలఁచినాఁడో
 అప్పుడే దాఁగిలిముచ్చు లందరితో నాడఁగాను
 చెప్పేటివేద్యాలు నిన్నుఁ జేరి యెంత నగునో || బాపు ||

సందడి గోపికల చంకలెక్కి వున్ననాఁడు
 • చెంది వీ పురము మీది శ్రీసతి యేమనెనో
 విందుగ శ్రీవేంకటాద్రి విఘ్నఁడనై యున్న నేఁడు
 కందువైనదేవతలఘనత యెట్టుండునో || బాపు||152||

పాడి

మీఁద మిక్కిలి పనులు మీ చిత్తము
 యీఁదితిని మోహజలధిప్పుడే నేనయ్యా || పల్లవి ||

కన్నులఁ జూచినంతనే కరఁగితిని | యింక
 నిన్ను నేము సోదించనేరమయ్య
 యెన్నిలేవు నాయాస లెంచబోలేను | నీవు
 మన్నించినకొలది మాకుఁ జాలునయ్యా || మీఁద ||

నవ్వులు నవ్వినంతనే ననిచితిని | ఇంక--
 నవ్వలిపనులు నిన్ను నడుగనయ్య
 యెవ్వ రేమిబుద్ధి చెప్పే రిటమీఁదను | నీవు
 అవ్వలివ్వలినుం డెప్పుడైనా రావయ్యా || మీఁద ||

ఇంటికి వచ్చినంతనే యెనసితిని
 వొంటి నిన్నుఁబాసి వుండనోపనయ్యా
 నంటున శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁగూడితి | నీ
 వంటి నన్ను జెక్కు నొక్క తది చాలునయ్యా ||మీఁద||153||

వరాధి

ఏమనా-- జేయవయ్య ఇయ్యకొనే నిక నేను

నీ మనసు నేర దెలియనేర కింతే ❧ ❧ పల్లవి ❧

కామించి చేయివట్టంగఁ గాదనేనా నేను

యేమందురో మావారనే దిందుకే కాక

దోమటి నానవెట్టంగఁ దోనేనా ఇట్టే నన్ను--

నామని సిగ్గులు ముంచె అందుకింతే ❧ ❧ ఏమ ❧

కొంగువట్టి తియ్యఁగాను కోపగించేనా నిన్ను

పోంగేటి సవతులచే పోరుకే కాక

చెంగటఁ బిలువఁగాను చేరని నా గర్వమా

అంగపుఁ జమట నిన్ను నంటినని కాక ❧ ❧ ఏమ ❧

మించిన నీ కాఁగి లిట్టే మెచ్చకున్న దాననా

ఇంచుక పరవశమై యిందుకే ❧ ❧

అంచెల శ్రీవేంకటేశ ఆదరించి కూడితివి

మంచిదానఁ గానా వొక్కమాట కింతే ❧ ❧ || ఏమ || 154 ||

సామంతం

కందమువో ఇకమీఁద కడమదొడమలెల్ల

చెంది నావద్దనే వుంటేఁ జెల్లదా పంథము ❧ ❧ పల్లవి ❧

తా నాడఁగ నేనాడఁగఁ దారుకాణ లీడనేల

పోనీవే కడుఁగడుఁ బొద్దు వోయను

మేని మీది గురుతులు మేనిమీఁదనుండఁగాను

నానఁ బెట్టి నిజములు నవ్వరాదా ఇందుకు ❧ ❧ కంద ❧

తా ముట్టంగ నే ముట్టంగఁ దడబాట్లీడనేల
 యేమిసేసీ జేయనీవే ఇంతలోనేమి
 దోమటిఁ దనచేతను దొంతులనే వుండఁగాను
 యేమరించి కాఁగిరించి నిది మేలుగాదా || కంద ||

నాఁగూడఁగ నేఁగూడఁగ ~~అపరీక్షిత~~ లింకనేల
 చేగదేర రతులెల్లఁ జెప్పఁగ నేల
 వీఁగక శ్రీవేంకటాద్రి విభుఁ డిట్టె నన్నుఁ గూడ
 మూఁగిన మోవిలేనేల ముయికిముయి గాదా ||కంద||155||

అదిత

ఏ మంద మీకతోడ నిందుకే వెరగయ్యూ
 యీమై పాదాలు గడుగ నిదియు నేమైనది || పల్లవి ||

ఇదివో కృష్ణుడు మా ఇంటిపాలు నేయిఁద్రాగి
 చెదర రుత్తకుండలు సేసి పోఁగాను
 యెదుట యశోదఁ దెచ్చి యిటె (ట్టె?) చూపఁబూతేను
 అదన నీరాళ్లుఁ గూరఁ (ళ్ల?) న్నియుఁబూలెనది||ఏమం||

అల్లవీది నొకలేమి అమ్ముడుఁబండ్లగంప
 కొల్లలాడీ(డె?) కృష్ణుడని కోరి చెప్పఁగా
 చుల్లరపు టాగడాలు చూపఁబోతే గంపనిండా
 పెల్లుమాణికా లున్నవి బేలుపోయి మాఁటా || ఏమం ||

పంతపు శ్రీవేంకటాద్రి పతియైన కృష్ణుడు
 యెంతటి మాయలవాఁడో యేమిమందులో
 అంతటిబాలుని వట్టియూరడిఁ బెట్టితిమని
 చెంతల యశోద గూర చిన్నబోవలసె ||ఏమం||156||

మేకతానఁ జెవిలోన యెవ్వరికిఁ జెప్పరాని¹
 పైకొని బూతు లాడీని బాలుఁడావీఁడు
 వోకాంతపండ్లాని² వొడి గొప్పై వున్నదంటా
 చేకొని చేచాచీని శిశువా వీఁడు || మోస ||

ముంచి ముద్దువెట్టేనంటా మోవి నేమో నేయవచ్చె
 పంచనుండేదుష్టుగాక పడుచా వీఁడు
 అంచెల నప్పలప్పలని వచ్చి కాఁగిలించి
 చంచుల మేనెల్ల గీరె నన్నమా వీఁడు || మోస ||

చలిగోనీని వచ్చి నరి నాపయ్యద గప్పి (ప్ప?)
 చెలఁగి కోకెల్లాఁ దీసె చిరుతా వీఁడు
 తెలసి శ్రీ వేంకటాద్రిక్రిష్ణుఁడు ఇందరి నిట్టె
 కలగొనె మూలమూల కలకారి వీఁడు || మోస || 158 ||

సాళంగం

కావలసినపనులు కాకమానీనా నీవు
 కావరాన ముకుందాట కాలుగుచ్చేవేలరా || పల్లవి ||
 కానీ కానీ నీవేమన్నాఁ గాదనరా | యిట్టె
 అనించక పిలువవద్దంటి మింతేరా
 మేనవావి నీకు నాకు మెరసెఁ దొల్లె | నేడె
 నానఁబెట్టి నెలవుల నవ్వవలెనటరా || కావ ||

¹ 'చెప్పరాని' అను లాటక విశేషము 'బూతుల'తో ననుసంపదపరియున్నది. నమాస-
 మర్థమున 'పై కొని' పదముతో వ్యవధానము ఇట్టి స్వతంత్ర నమాస పద్యము లక్కడక్కడ
 గలవు.

² కొంత ఒకకాంత?

అయనాయ నిందరిలో అరడేలరా | నీవు
 చాయలకు మొక్కగానే చాలునంటరా
 పోయినపొద్దులు వోయఁ బొందకుండేమా | నీవు
 చేయి మించి ఇంతలోనే చెనకనేటికిరా || 158 ||

కంటిగంటి నీమాట కల్ల గాదురా | నీవే
 ఇంటికి వచ్చితి వన్నీ నియ్యకొంటరా
 నంటున శ్రీవేంకటేశ నన్ను గూడితి | ఇక
 బయట (బు?) పంతమా ఇది స్రవిన లేటికిరా||కావ||159||

గుఱ్ఱరి

అవ్వలిమో మిదియేల అలుక లింకా నేల
 జవ్వని మీదఁ బ్రియము చల్లఁగదవయ్యా || పల్లవి ||

చెవి నీపై చింతకు చెక్కిటిచేయే సాక్షి
 కలవిరహానకు మెయికాకే సాక్షి
 నెలకొన్నయాసలకు నిట్ట చూపులే సాక్షి
 తెలుసుకొందువుగాని ద్రిష్టింపవయ్యా || అవ్వ ||

నిండుఁగాఁతాఁతమునకు నిట్టూర్పులే సాక్షి
 దండి తమకమునకు తబ్బిబ్బు సాక్షి
 చూడిపడ్డ కోరికకు జాగరములే సాక్షి
 వుండవెల్లా నికనేల వొకటి గావయ్యా || అవ్వ ||

కాఁగిటికి లాచుటకుఁ గదిసియుండుటే సాక్షి
 మాఁగినమనసునకు మనసే సాక్షి
 పాఁగిన శ్రీవేంకటేశ పడఁతిఁ గూడితి ఎట్టె
 నాఁగువారి వేడుకలు నవ్వు నవ్వవయ్యా ||అవ్వ||160||

దేవగాంధారి

బలిమినేయక నీవు పదవమ్మా

చెలియ నా మన విది చేకొనవమ్మా || పల్లవి ||

ననువు లేనిచోట నవ్వుకంటెను

జనిగి వాడులడుఁచుట సుఖము

మనసురానిచోట మాటలాడుట కంటె

మునుపనే తనలోన మోనమే సుఖము || బలి ||

ప్రేమలేనిపతిఁ బిలుచుటకంటెను

సోమరై వేగించుట సుఖము

కొమించనిరతిఁ గరఁగుటకంటె

అమారు కంటము నలముట సుఖము || బలి ||

వొల్లమి నరఁగూచుండుటకంటె

చల్లఁగఁ దొలఁగుట నమ సుఖము

యెల్లగ శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్నుఁ గూడె

కొల్లగ నిదియే కోరుట సుఖము || పల్లవి || 161 ||

వాదరామక్రియ

అన్నియు నే నెఱుఁగుదు నందుకేమి

న్న నేనీ యాకె నిన్నుఁ జక్కఁ జాడరాదా || పల్లవి ||

కప్పరమిచ్చి యాకె గైకొనఁగ రాదా

అప్పుడే నా మోము చూచే వందుకేమి

చెప్పియంపినది యేమో చెలియి(య?) మాటలు విను

యెప్పుడు నీవర్త నుండు దెందు వొయ్యే నేను || అన్ని ||

మొక్కలు మొక్కే అకెముచ్చట దేరుచరాదా
 యెక్కడు నాతో వవ్వే విందుకేమి
 దిక్కులనే కోపగించి తిట్టే నిన్నదిగో
 అక్కడి దీవెనఁ బొందు అలిగేనా నేను || అన్ని ||

కాగిరించి అకె నిట్టై కరఁగించరాదా
 అఁగి నన్నుఁ గూడితివి అందుకేమి
 మూఁగుచుఁ గామలాపురమునఁ¹ గంచెరాయఁడవై
 చేగదర నేరితివి శ్రీవేంకటేశుఁడా || అన్ని || 162 ||

శ్లో 1628

ముఖారి

చాలుదో యీ పొందే చవులు నీకును
 అరించి యేమి నేసినా ఆయము పోకేవి || పల్లవి ||

అచ్చపు గుట్టున నుండవయ్య నీవు | నీతో
 పాచ్చి నిజమాడరాదు యీకాలము
 ఇచ్చకము లాడువారే ఇతపు నీకు | నిన్నుఁ
 బచ్చిగా నేమన్నాను పనురువేసేవి || చాలు ||

అంటిముట్టే సరసా లేలయ్యా నీవు
 యింటిచెట్టు నుండు గాదు యీకాలము
 వెంటఁదిరుగాడువారే వేడుక నీకు | నిన్ను
 దంటనై నేనేమన్నాఁదగవు దప్పేవి || చాలు ||

అలయించేవు రతి నేలయ్యా నీవు
 యేలమిఁ గాఁగిలే చాలు నీ కాలము
 బలిమి శ్రీవేంకటేశ పట్టి గూడితివి నన్ను
 అఁగి నిన్నేమన్నాను దోసము వచ్చేవి || చాలు || 163 ||

¹ క. కమలాపురం కరవల్లికల పెంచివది. (శ.శ్రీ.)

రామక్రియ

అడఁబోత వచ్చి దోచి నంత చాలు

యీడ నాకుఁదెలియుట కింగితమే చాలు || పల్లవి ||

చెప్పరానిమాటలకు నెలవినవ్వే గురుతు

అప్పటి నిన్నడిగేనా అంత చాలు

పువ్వుతిల్లె ~~గూడితి~~ పున్నురనుటే గురుతు

ముప్పిరిఁ గొనరకుమీ మొదలిదే చాలు || అడ ||

వక్కన రమ్మనుటకు వచ్చరించుటే ~~గురుతు~~

యొక్కడు సుద్దుల కేమి యింతచాలు

చిక్కి నాకు వేఁగుటకు చిరుఁజెమటే గురుతు

నిక్కి చూడకుమీ ఇంక నేలవ్రాతే చాలు || అడ ||

దిమ్మురతిఁ జొక్కుటకు తేలగింపులే గురుతు

కమ్మర నలయించేనాకాంగిలే

నెమ్మది శ్రీవేంకటాద్రినిలియుండనైన నమ్మ

పుమ్మడిఁ గూడితివి యీ వొడఁబాటే చాలు || అడ || 164 ||

సామంతం

ఇంకానా నేనూ యిప్పీ రోత | తన-

వంకలాడేనాధిపాండు వదలకుమననే' || పల్లవి ||

అప్పుడే నేనాడనా అడకు నే రానని

యిప్పుడే పిలువనంపె యిదేమో కాక

చెప్పరమ్మ చెలులు చిల్లలాయఁ జిత్తము

తప్పనిబొంకనివారఁడు తాఁదానే కడనే || ఇంకా ||

కంటా నే నవ్వనా కాంతాఁ దానుఁ గూతుండఁగి
 ఇంటికిఁ దానేల వచ్చె నిదేమో కాక
 అంటకురమ్మ మీరు ఆయనాయఁ దగవులు
 తుంటరి తన బాసలు తొల్లిటివే కదవే || ఇంకా ||

దగ్గరితే మొక్కనా తనతో నే మొకమోడి
 యెగ్గుదీర బుజ్జగించి యిదేమో కాక
 అగ్గమై శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనె నన్నుఁ గూడె
 సిగ్గురిపెండ్లికొడుకు చేలువుడే కదవే || ఇంకా || 165 ||

శంకరాభరణం

మూల నున్నవారి నీవు ముంగిట వేసితి | నీవే
 నారికాడ నేము నీతో నవ్వవచ్చితిమా || వల్లవి ||

యెగ్గువట్టేవాఁడవు ఇంటికి రమ్మననేల
 బగ్గన నీయంత నీవే బదుకరాదా
 సిగ్గువడేవాఁడవు చేయి మాపైఁ బొంచనేల
 కగ్గి దవ్వుల నుండఁగఁ గాదు గూడ దంటిమా || మూల ||

అంతకోపగాఁడవు ఆయము లంటగనేల
 కొంత దొరతనముతోఁ గూచుండరాదా
 వంతమాడేవాఁడవు బడిబడి రానేల
 కొంతపు నీకు బత్తి గొట్టానఁ బెట్టితిమా || మూల ||

కాఁగిరించేవాఁడవు నీయఁగనేల
 నీఁగని మంచితనమే నెరవ రాదా
 దాఁగక శ్రీవేంకటేశ దక్కఁ గూడితివి నన్ను
 పాఁగినరతుల నిన్నుఁ బచ్చిగా నాడితిమా ||మూల||166||

వేదావధి

తననంది నానందిఁ దలపోతలా

వెనకముందు ముఠి వినుకొనేఁగాకా || పల్లవి ||

వద్దనేనా నేనూ వడిఁ దా విచ్చేసితేను

గద్దరిమా కోవమెంత కట కటా

అద్దరించఁగలమా అతనితో బరిమా

తిద్దరాని తనమేలు తెలిసేఁగాక || తన ||

యెదురాడేనా నేను యేమని తాఁజెప్పినాను

గదరుకోఁజోటది కటకటా

పదరేటిదాననా పతియౌత గాననా

అదనైన యుండాఁకా నాలకించేఁగాక || తన ||

వొల్ల ననేనా నేను వూరకే తాఁగూఢఁగాను

కల్ల దాఁ జేసెనంటినా కటకటా

యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశుఁ డీదె నన్నుఁ గాఁగిరించె

చెల్లించెఁ దనచనపు చెప్పకొనేఁ గాక || తన || 167 ||

నాదరామక్రియ

చేతనైసపాటినేన సేయఁ గలదాన నింతే

అతల సీచిత్రమెట్టో అది నే నెఱుంగను || పల్లవి ||

నిద్దిరించేవో కొంత కన్ను లెఱ్ఱనున్నవి

వొద్దనే మంచమూ నదె వోవరి నదె

తిద్దుకొనేవో కుమారి తిరుమఱి చేదరెను

అద్దమిదె మొకమదె అవ్వల యెఱుంగను || చేత ||

జలకమాడేవో నీవు సారె మేను చెమరించె

కొల వదె తడియొత్తుఁ గోకలూ నవె

నలనో విడెము నీకు వాడి మోవి తెల్లఁబారె

కలయడవ మదివో కడమ యెఱుంగను

|| వేళ ||

విసరుకొనేవో నీవు అనురును రయ్యేవు

వననైననుర టదె బయలూ నదె

పొనఁగ శ్రీవేంకటేశ పొందితివి నన్ను నిట్టె

పొనఁగితి నెనఁగితి బూటకా లెఱుంగను || 168 ||

రేకు 1629

పరారె

వేళలేదు పొద్దులేదు వేగిరించే వింతలోన

నీలాగు లెఱుంగరు నిందలాడేరు

|| పల్లవి ||

చెక్కులు నొక్కకుమీ చేతిగోరు నాటుఁజేను

యెక్కువ మావారు చూచి యేడదనేరు

వక్కన నవ్వకుమీ పడఁతు లింద రున్నారు

వక్కఁగా నిందరిలోన నందేహించేరు

|| వేళ ||

మించి పై నొరగకుమీ మేనితావు లంటుఁ జేను

అంచెలఁ జాట్టాలు పక్కా లాడుకొనేరు

మంచానకుఁ దియ్యకుమీ మరి తురుము చ (చె?) 169

మంచుల మాయత్తవారు చొప్పవట్టేరు

|| వేళ ||

బెట్టిమాట లాడకుమీ పిమ్మట రట్టాఁ జేను

పొట్టఁ బొరుగువారెల్లఁ బొంచు వినేరు

గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కాఁగిఁ గూడితి విట్టె

వట్టి నీ కిందరు భ్రమఁబున్నారు¹

||వేళ||169||

¹ భ్రమపఁబున్నారు (కా.శ్రీ.)

అహరి

బలుగుండెదానఁగాన బదికే

వివేక వివేకగతి మనసు నీదనవే || పల్లవి ||

యెడమూఁ గొంత వొడ్డు యెదురుండి కొంతవొడ్డు

కడపితి దను నే గలసేనంటా

అడియానలే సింఢె అంతటా రాదాయ

పడలేను విరహానఁ బ్రాయము నీదనవే || బలు ||

తనఁ దలపోసి కొంత తనరూపు వాసి కొంత

పెనఁగితి నన్ను దాఁ బిలిచినంటా

వినుకలే మనమాయ విడమూఁ దా నంపఁదాగు

దిన మొక్కయేదాయ దేహము నీదనవే || బలు ||

కలలోనఁ గూడి కొంత కమ్మలు నడపి కొంత

నిలిపితి దీమనము నీవే వేనంటా

శ్రీవేంకటాద్రిపతి దా విచ్చేసి కూడె

చలఁగితి సంతసాన చిత్తము నీ దనవే || బలు || 170 ||

లలిత

తారుకాణ నివి ఇట్టై తప్పదు గాక

తారి తారి తమకానఁ దమకించే గాక || పల్లవి ||

తరుణి విలువఁదోయి తానుసించి దాదాయ

వరుసెరింగి నాపతి పచ్చినో కాక

అరిది నాయెడమక న్నదరీ నే డిపు డిట్టై

సారిది నాప్రాణేశుఁ జాచేనో కాక || తారు ||

మక్కువఁ బఠిఁ దలఁచి మర్మములు గలఁగె నే-
 వక్కుడఁ బఠికిఁ దలఁపైతిన్ కాక
 ఇక్కునైనదంతపుటింటిలోనే చప్పుడయ్యా
 పుక్కుమిరి యీడనే తా నున్నాఁడోకాక || తాను ||

వరగఁ బరపునై నాపతి కాఁగిటిలోఁ గూడె
 నిదిమి నిందాక కలగంటిన్ కాక
 యిరనై శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁ డెంతమాయలాఁడు
 నరనములే నాతో జరపెన్ కాక || తారు || 171 ||

శంకరాభరణం

నీళ్లడిచితే నేడేల రెండయ్యా(య్యి?)
 నోళ్లు మారోనే నొడిగితిమి || వల్లం ||

దావగుమేనులే దప్పుల నున్నవి
 చూపు లొండొరుల సోకినవి
 మాపుదాఁకా నేము మాటల నెదాడి¹
 పైపై నూరకె బడలితిమి || నీళ్ల ||

పెనఁగేవంతాలే దిగిసిపున్నవి
 మనసులు రెండు మాఁగినవి
 వనిమాలి నేమే బాసలునేయుచు
 తనివోక తిట్టె దప్పిగొంటిమి || నీళ్ల ||

కందున మోహాలే కాఁగిళ్ల నున్నవి
 అంది మోవికెంపు లంటినవి

¹ ఎడ+అడి=ఎదాడిదూరముచేసి మాటలాడి. 'మాటలన్' అనుదానికి 'ఎదాడి' లోని 'అడి'తో అన్వయము కాబోలు.

యెందును మిగుట్టు యెఱుంగమైతిమి

చెందితివి చెలి శ్రీవేంకటేశా

|| పల్ల || 172 ||

శ్రీరాగం

ఘనుడా నీమన నెంతగట్టో కాక

నినుజూచి వెరగంది నేననేగాక

|| పల్లవి ||

నిట్టూర్పుగారిచేత నిలువఁ గలదా యింతి

నెట్టనఁ జనుఁగొండలే నిలిపెఁగాక

పుట్టిపరుమదనాగ్ని కోరువఁగలదా మేన

జట్టఁజెమటయేరులే చల్లార్చెఁగాక

|| ఘనుఁ ||

తుఱుము చీకటి ముంచె దూరఁగలదా యింతి

నెఱుఁ మోముచంద్రుఁడు నెగడెఁగాక

తఱిఁ బులకవాములు తరుణి మోయఁగలదా

పిఱిఁదిబొడి గలుగ బీరమెక్కెఁ గాక

|| ఘనుఁ ||

వలవనేనానెక్కి వనిత యేమైనఁగాదా

బలిమదరావృతాన బలికెఁగాక

నెలనై శ్రీవేంకటేశ నీవిట్టై నతిఁ గూడఁగ

తెలిసి నీపురమునైఁ దిరమాయఁ గాక || ఘనుఁ || 173 ||

నాదరామక్రియ

పాటి పాటి జగదాలు వనిలేదయ్యా

మోటిలే మోదటిమాట మోకుఁ జెప్పనయ్యా || పల్లవి ||

యిట్టై కోపగింతుగాని యింటికి రాకుండలేవు

వొట్టులు సత్యాలు నీకు నొమ్మనయ్యా

వట్టిసలలే ~~...~~ వాచిచడ మందుగద్దా
 బెట్టి నిన్ను ~~...~~ బెనంగకువయ్యా || పాట ||
 వెంగేన దిట్టుదుగాని వేడుకొనకుండ లేవు
 చెంగటి బొమ్మలకుకె చెల్లదయ్యా
 అంగవింతలే నీళ్లదంతలే రెండొన
 కొంగువట్టి తియ్యగొను గుట్టు నీకేలయ్యా || పాట ||
 గరిమె మెఱుగుగాని కాగిరించకుండలేవు
 పొరపొచ్చా తింక నీకుఁ బొనంగదయ్యా
 ఇరవై శ్రీవేంకటేశ యేలిలివి నన్ను నిట్టె
 తెరమఱు గింకనేల తెలిసితివయ్యా || పాట || 174 ||

రేకు 1630

ముఖారి

ఏమని విన్నవించేము ఇంతిభావ విచిత్ర
 నీ మనసుకొలఁ దింక నెలఁతకుఁ ద్రియుఁడా || పల్లవి ||
 గందాన బొట్టువెట్టంగఁ గాంతకు నిట్టార్పు రేగె
 పొందగుగాలికి నది పుట్టినిల్లంటా
~~...~~ దామెరిచ్చితే విరహ సూర్యుఁడు మించె
 అందులోఁ జాట్టరికము లమరునంటాను || ఏమ ||
 కలికి మేఘవన్నె గప్పితేఁ జెనుటవాన
 గలిగె నదియే ~~...~~
 బలిమిఁ జొరుపొన్ను ~~...~~ బులకలు
~~...~~ బూచె నవంతపువేళ వచ్చెననుచు || ఏమ ||

కాంత చంద్రశాల కేగ కన్నుంగలువలు విచ్చె
 పొంతనే వొండొకటికే బొందొనంటా
 ఇంతలో శ్రీవేంకటేశ ~~మూలము~~ నీవు గూడఁగాను
 సంతసాలు దైవారి చవులాయ నివియె || పును || 175 ||

రామక్రియ

ఏడనేడ నెవ్వతచే యేమిచేతఁ బడితివో
 నీడలు యెండలు నాతో నీవు నడవకురా || పల్లవి ||

అక్కరై మాటలాడేవు అనురునురు ననేవు
 యెక్కడ నున్నది చిత్త మిది యేమిరా
 వక్కన నప్పునప్పేవు ~~వాడ~~ నేనుకొనేవు
 కక్కనపునీవలపు కానరాదురా || ఏడ ||

దగ్గరి విడమిచ్చేవు తలయు వంచుకొనేవు
 యెగ్గుసిగ్గు ననుమానా లెంతగడ్డురా
 వొగ్గి ~~వాడ~~ చూసేవు పూర్వకైన వాడేవు
 దిగ్గన నీవిధమేదో తెలియఁగరాదురా || ఏడ ||

కాఁగిటనే కలనేవు కన్నులును మూసేవు
 నీగవి నీ పొందులకు నిజమేదిరా
 పాఁగినశ్రీవేంకటేశ భ్రమించి కూడితివి
 నీగవు రతుల నిజ వివరించరాదురా || ఏడ || 176 ||

పాడి

అంగడిఁ బడెను ~~వాడు~~ లతివకు నీకుఁ బోదు
 బంగిలిసలులు మాతోఁ బాలు రారాదా || పల్లవి ||

వెన్నెల నెలవిఁ గారీ వేడుకలు దైవారీ
యెన్నేవు చెలియకోప మిందులో నేది
కన్నులనే కప్పురాలు కరముల నుప్పురాలు
వన్నెకక్కీఁ జెలియందు వడఁబడనేటికి || అంగ ||

మేనిపైఁ గమ్మనితావి మించి తేనెలు మోవి
యా నెలఁత నీ మోద నీరసమేది
మోసముతోడి గుట్టు ముదితకు వట్టిరట్టు
కానఁబడి పుండఁగానుఁ గడమేలించేవు || అంగ ||

మాటలోనివెరగు మరునియింటిపొరుగు
చాటువ నింతికి నబ్బె చల మిందేది
పాటించి శ్రీవేంకటేశ పైపైఁ గూడితివింక
యేటికి వట్టి సుద్దులు యియ్యకోలు మాకు ||అంగ||177||

గుండక్రియ

నీకునీవే పదరేవు నేనేమోసనను
కైకొని యేరా నీవు కన్నులు మూసేవు || వల్లవి ||

చేరలంతలుకన్నుల చేరి జంకించితిన్
కోరి నిన్నుఁ బెదవుల గొణఁగితిన్
కేరి నెలపుల నవ్వి కేరడమాడితిన్
యేరా సిగ్గుపడెవు యింతలోనే నీవు || నీకు ||

జక్కవ చన్నుల నిన్ను సారె నొరసితిన్
వెక్కనవు మాటలు పెంగెములాడితిన్
మక్కువ నీమేనిమీదిమచ్చము వట్టితిన్
తక్కక యేరా నీవు తలవంచేవిపుడు || నీకు ||

కాంగిరించి నీమేన మాతలు సేసితిన్

తోగినరతుల సరిదూఁగనైతిన్

దాఁగక శ్రీవేంకటేశ తగ నమ్మఁ గూడితివి

మాఁగుచు నేరా నీవు మఱచేవు మేను || నీకు || 178 ||

భైరవి

చల్లఁగా బతుకవయ్య నమ్మతైనపాటే చాలు

వొల్లకున్నా బుద్ధిచెప్పే వాడఁబాటు లేలా || పల్లవి ||

తొలుత రానికోపాన దూరితిఁగాక నిన్ను

వలపుగలంతేకాక వచ్చేవా నీవు

తలఁచి తలఁచి నీకే తగ వొప్పగింతుఁగాక

అలయుంచి నిన్నుఁదెచ్చేయంత బలిమేలా || చల్లఁ ||

తత్తరించి కొంగువట్టి తమి రేఁచితిఁ గా|| నీ-

చిత్తము వచ్చినఁగాక సేసేవా నీవు

పొత్తులకూటమి నీకే పుణ్యము గట్టుదుఁగాక

బత్తి గొట్టాన బెట్టెటి పంతము వాకేలా || చల్లఁ ||

యెదుట నుండఁగా నిన్ను ఇన్నియు నవ్వితీ నేను

అదనైనదాఁకఁగాక అంటేవా నీవు

ఇదివో శ్రీవేంకటేశ ఇచ్చడే కలసితివి

ముదమైన రతి చాలు మొక్కులములేలా || చల్లఁ || 179 ||

వరాధి

వద్దు వద్దు మాతోడ వైలాళాలు

వొద్ద నిన్నుఁ జెనకలే వొల్లననఁగలవా || పల్లవి ||

అసము దించని మాట లాడితే నాడుదుగాని

పిసికి పిసికి వొట్టు వెట్టుకోకురా

పనురు వేసే మోవి పలచనిచిగురాకు

కసిగాటు సేసితేను కాదనఁగఁగలవా

|| వద్దు ||

చెల్లినదొరతనాలు సేసితే జేతువుగాని

కెల్లరేగి నీవు కోపగించుకోకురా

జుల్లు ముంటనే తీరీ ముసలమేటికి నే-

నిల్లిదె కాలుదొక్కితే నెదురాడఁగలవా

|| వద్దు ||

గుట్టునఁ గాఁగిట నన్నుఁ గూడితే గూడుదుగాని

నట్టుకొట్టి నీవంత నవ్వవద్దురా

ఇట్టే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి రతులను

పట్టి కళదాఁకించితే భావించఁగలవా

|| వద్దు || 180 ||

రేకు 1631.

మాళవి

అరగించి కూచున్నాఁ డల్లవాఁడె

చేరువనే చూడరె లక్ష్మీనారసింహుడు¹

|| పల్లవి ||

ఇందిరనుఁ దొడమీద నిడుకొని కొలువిచ్చి

అందపునవ్వులు చల్లీ నల్లవాఁడె

చెందినమాణికముల శేషునిపడగమీద

చెంది వరాలిచ్చి లక్ష్మీనారసింహుడు

|| అర ||

బంగారుమేడలోన పచ్చలగద్దియలమీద

అంగనలయాట చూచీ నల్లవాఁడె

¹ రేకులో అంతలా 'సింహుడు' అనియే

రంగగుసాములతోడ రాజసపువిభవాల

చెంగట నున్నాడు లక్ష్మీనారసింహుడు || ఆర ||

పెండెపుఁ బాదము చాచి పెనచి వొకపాదము

అండనే పూజలుగొనీ నల్లవాడె

కొండలశ్రీవేంకటాద్రి గోరి యహోబలమున

మెండుగాను మెరసీ లక్ష్మీనారసింహుడు || ఆర || 181 ||

రామక్రియ

వేగిరమా కోనతిరువెంగళేళ | నిండె

దేగపు వలపు కోనతిరువెంగళేళ || పల్లవి ||

కాయమెల్లఁ బులకించె గక్కన సీచేయి నాపై

వేయఁగానే కోనతిరువెంగళేళ

బాయిటనే ఇదె నా గుబ్బలపై పయ్యదకొంగు

తీయకుమీ యంత కోనతిరువెంగళేళ || వేగి ||

కొల్లున సీవు నవ్వితే కొప్పవిరులు పైరాలె

వెల్లవిరిఁ గోనతిరువెంగళేళ

చెల్లెనీకు నామేనఁ జేసినచేతలు తేట-

తెల్లమాయ నిదె కోనతిరువెంగళేళ || వేగి ||

భావించి కూడితి విట్టె పంతములు వచ్చె మాకు

వేవేలుఁ గోనతిరువెంగళేళ

శ్రీవేంకటాద్రి మీఁద చిత్తమెల్ల గంట నిదె

దేవుండ విన్నిటాఁ గోనతిరువెంగళేళ || వేగి || 182 ||

సామంతం

అప్పుడే యెగ్గులు వట్టి నలిగితినా

తప్పకుండా మెదల నూత్రపు బొమ్మనా || పల్లవి ||

యేమన్న నూరకుందానా నీక నేమి గావలెనే

దోమటా దా నవ్వితే నే తోడు నవ్వేదా

తా మాటలాడెనంటా దగ్గరి నే మాటలాడ

కోమలమయినపెద్ద కొండసెలనా || అప్పు ||

తలవంచుకున్నదాన తనతో నే గోపమేదే

నిలిచి తా జూచెనంటా నిక్కీ చూచేదా

అలసి తా జేయివేసె అట్టే నేనూజేయివేయ

బలిమి బంతాలతోడ పందమాడేనా || అప్పు ||

అంగి తనకొమరొక నట్టే వుండంగ తాను

కాగిలింపినప్పుడే నేగాగిలించేదా

చేగదేర గూడ నిట్టే శ్రీవేంకటేశ్వరుడు

యేగించె (చ?) వెంట నే యింత తోడునీడనా||అప్పు||183||

బౌధి

అననుమ్మి యింక నీకు నాభరేళ

మోనమేల మాటలాడు మొక్కే నాభరేళ || పల్లవి ||

కాయమెల్ల జెమరించె కడుబడలితి విదె

అయినాయు జాలు గోప మౌభరేళ

అయములు గరగించి అండకు వచ్చితి నేను

మాయలేల నవ్వరాదా మాతో నౌభళేశ

|| అన ||

మెఱుగుమోవి వాడె మిక్కిలి బుసకొట్టెవు

అఱిముఱి మఱవేల యౌభళేశ

గుఱిగా నీకొనగోరు గుబ్బలు సోకించితి నీ-

మఱపులు చెల్లవిక మాను మౌభళేశ

|| అన ||

కలసితి మిద్దరము కన్నులనె కెంపుదేరె

మిక నీవు ఔభళేశ

తలపోతలు మనకు తారుకాణ లివె వచ్చె

బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపతి యౌభళేశ || అన || 184 ||

సామంతం

సంగడిదొణతనాల నటకాడ

అంగడివలపు చల్లె వడ్డమాడనోపరా

|| పల్లవి ||

కన్నులనే నవ్వినవ్వి కడుగొవ్వు దువ్విదువ్వి

వెన్నెలమాయలు నేయ వస్తవా వోరి

చమ్మ లంటకుమీయంటే చాచేవు మానానకు

ఇన్నేసి నేరకుండితే నెట్టు బతికేవురా

|| సంగ ||

చెక్కులిటు నొక్కి నొక్కి చేతులు పై వేసివేసి

మక్కువనీచేత లిందు మాపే (నే?) వోరి

తొక్కుకుమీ పాదమంటే దొరనె వావి యనేవు

యెక్కునమాటలు దయ్య మిచ్చెగా వోరి

|| సంగ ||

పామపువైః కేరీరి వైః గొంగు వేసి వేసి
 పూనిన కళలు రేచి పొందేవా వోరి
 మోనాన నే నుండుమంటే మొక్కుమొక్కి కూడితివి
 పదిదే శ్రీవేంకటేశ కైవసమైతివిరా || సం || 185 ||

దేసాళం

కుందనపుల్లంగోచి గోపీనాథా¹ | మావైః
 తిందేవు మోహరసాలు చిన్నిగోపీనాథ || పల్లవి ||
 కొలనిలోపలిమాతో గోపీనాథా | యేల
 కులికి నవ్వు నవ్వేవు గోపీనాథా
 కొలుపు మొక్కు మొక్కేము గోపీనాథా | ఏ-
 చలము చెల్లితేఁ జాలు జాణ గోపీనాథా || కుంద ||
 గొబ్బన మాచీరలిమ్ము గోపీనాథా | మా
 గుబ్బలవైః రేగ గోపీనాథా
 గుబ్బతిల్లిఁ దమకమే గోపీనాథా | ఏ-
 కబ్బితి మేమైనఁ జేయవయ్య గోపీనాథా || కుంద ||
 కుప్పవడె మాసిగ్గు గోపీనాథా | మా-
 కొప్పు ముడుపునగా గోపీనాథా
 వొప్పుగ శ్రీవేంకటాద్రినుండి వచ్చి కూడితివి
 అప్ప తొందామారేగుళ్ల అదిగోపీనాథా || || 186 ||

¹ 'గోపీనాథ' అనుటమే అయి కనుకూలమేమో? ఈ పాటలో తర్వాతి పాటలోను
 అంతలా ఇంతే.

కొనకత్తి వలపులు గోపీనాథ | మన--

మనసాక్కటాయ నింక మదనగోపీనాథా || వల్లవి ||

కొమ్మరువదారువేల గోపీనాథా¹ | వీకుఁ

గుమ్మెలాయ మోమ్మెల్ల గోపీనాథా

కుమ్మరింపురాగ్గాల గోపీనాథా | అంత

చిమ్మకు నీవంతములు చిమ్మిగోపీనాథా || కొన ||

కోరివకోరికె చెల్లె గోపీనాథా | యింకాఁ

గూరిమేల కొనరేపు గోపీనాథా

గోరు నోకవీయకుమీ గోపీనాథా | నమ--

తారుకాణలాయ నిమ్మిఁ దగు గోపీనాథా || కొన ||

కొండుకపాయాలు సరి గోపీనాథా | యింక

గుండెవట్టి పుండరాదా గోపీనాథా

కొండల శ్రీవేంకటాద్రి గోపీనాథా | పొందు

తొండమారేళ్ల గూడె దొర గోపీనాథా || కొన || 187 ||

సామంతం

ఏమని వొడఁబరచే వెట్టు నేనేవో కాన

నొమ్మి వలపులలో నుడిగొనున్నాఁడు || వల్లవి ||

దంతపు వెన్నెలలతోఁ దగ నీవు మాటలాడఁ

గొంతపు నీ చూపులైతేఁ గొచ్చిపారించి

¹ 'వదారువేల కొమ్మల గోపీనాథా' అనుట సహజము. 'గోపీనాథ'లోని 'గో' యతివ్వి-
వము కావున 'కొమ్మల' ముందువదివారు. 'కొమ్మల' వ్రాయునగాని తప్ప (కా.శ్రీ.)

యింతలో నీ చక్కదన మిటు దారామోనఁ జూపె
వంతపు నీ రమణుఁడు భ్రమసి వున్నాఁడు || ఏమ ||

సెలవి నప్పుల నీవు నేమంతులు చల్లఁగాను
మొలకచెన్నులు పైపై మొనరెత్తివి
మెలుపు నీ సొమ్ములెల్లా మృదువులో వాడి చూపె
వెలినేమీననలేక వెరగైయున్నాఁడు || ఏమ ||

కందువకాఁగిట నీవు కలసి మెలఁగఁ గాను
ముందరనే నీ తురుము ముడి వీడివి
చెంది పురుషోత్తమాన శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
అందునిందు వచ్చి కూడి యలసివున్నాఁడు || ఏమ || 188 ||

శంకరాభరణం

ఇంతి నేసినమేలు కిదియూ | నీవు
వంతుకు వంతే వైపొఁ గాక || పల్లవి ||

వెన్నెలరేకులు వెదచల్లినదె
కన్నుల నీపయిఁగలికి
నన్నపు బొమ్మల జంకెన చీకటి
వన్ని నీ వేటికిఁ బతి' చల్లెవు || ఇంతి ||

తామెరచేతులఁ దగఁ బూజించి
నామనిపన్నల నతివ
వేమరు సిగ్గులవెడమంచవుడే
గోమునఁ బతిగాఁ గురియించెవు || ఇంతి ||

¹ ఈ 'పతి' 'ప్రతి'కి వికృతి. ఈ పాటంతటా అంతే.

పెనుకొండపాదము నిమ్మనందు లనె

చలంగి కానుకెచ్చెను నీకు

బలిమి శ్రీవేంకటవతి విలు చేకొని

వలచుకెమ్మోని పతి యిచ్చితిని || ఇంతి || 189 ||

ముఖారి

పాత్తులనుగడుగవ వూనుకవచ్చితి నేను

బత్తిసేయ వద్దంటినా వట్టుకుమంటేగాక || పల్లవి ||

పొయి కన్నుల బతిక జాడగా వద్దంటినా

జాడ వుప్పొలించవద్దంటి గాక

మలయుచు నీవు మంచిమాటాడవద్దంటినా

వలచనిసేరా లెంచవద్దంటేగాక || పాత్తు ||

కడ రే పొందుసేయంగా నే వద్దంటినా

వడివెట్టి పెనంగంగ వద్దంటే గాక

చిరుముడి గొలుపులు సేయంగా వద్దంటినా

వడదాక వెంట దిప్పవద్దంటే గాక || పాత్తు ||

కాంత యాతవికాంగిట గలయవద్దంటినా

వంతల గుల్లల నొత్తవద్దంటే గాక

యంతలో శ్రీవేంకటేశు డీత డిట్టె నమ్మగూడె

వంతు వద్దంటినా వోలి వద్దంటేగాక || పాత్తు || 190 ||

బొలి

పొయి పచరించు నెమ్మది నిన్నాళ్లు దాను

భజన నన్నియు నేడు బట్ట బయలాయనే || పల్లవి ||

పొద్దు వోయినదాఁకా పొలఁతితో మాటలాడి
 నిద్దిరించి వుండినది నే నెఱుగనే
 నుద్దులు చెప్పేనంటా చూచి మేలుకొలిపితే
 ఇద్దరు నన్నుఁ జూచి తామెల సిగ్గువడేరే

|| నిజ ||

చిదుముడి నిందాఁకా చెలికి సింగారించి
 బడలి తానున్నది భావించనే
 వడిఁ దలుపు దెఱచి వద్దికి నే వచ్చితేను
 తమలోదాము తలలువంచేరే

|| నిజ ||

యింపుల శ్రీవేంకటేశుఁ డీవనితరతిఁ గూడి
 సొంపుమొగచాటైనది చూడనైతినే
 జంపులేక నే వచ్చి నరీగాఁగిలించుకొంటే
 ముంపులఁ జూచి తామెల మొనసి నవ్వేరే

||నిజ||191||

కాంబోది

మగఁడు చెప్పినవని మగువకుఁ జేయవలె
 తగవులన్నియు నేఁడు తలఁచుకో నీవే
 ఇప్పుడేల లోఁగేపు యింతిఁ దోడుకరమ్మని
 అప్పణగా నీవు నాతో నానతియ్యనా
 చెప్పట మరచితివో చింతలోఁ బూతైతివో
 తప్పలేదు నావల్ల తలఁచుకో నీవే

|| వల్లవి ||

||మగఁ||

నెఱుగులేల వడేపు విడె మాపె కిమ్మని
 బఱసి కొలుపులోన నన్నసేయవా
 దొరతనమో మగువల మొరఁగేవో
 తఱియఁబుగనా నేను తలఁచుకో నీవే

|| మగఁ ||

తెలుపుమనే వాకె దెరవేయుమనెనవి

పలుకఁగ సిగ్గునడి భావించుకోవా

యిల నేలితివి మమ్ము నిద్దరి నీజాడలెట్టే

తలర శ్రీ వేంకటేశ తలఁచుకో నీవే || మగఁ || 192 ||

రేకు' 1633.

రామక్రీడు

ఎడసిన నొకనక యెనసిన నొకనక

పడఁతికి నెటువంటిభాగ్యమో || పల్లవి ||

చింతాజలధిఁ బాసి చేరె నినుఁ జెలి యంటే

వంతచెముటజలధి వచ్చె నొకటి

చెంతల నీ విరహపు చీకటిఁ బాసె నంటే

కాంతకు తురుముచీకటి ముంచుకొనెను || ఎడ ||

కొండలంత కోరికలు గొచ్చి నినుఁ గూడెనంటే

అండనే చనుఁగొండ లడ్డమాయను

వెండివలె దేహమెల్లా వెల్లఁబారి మానెనంటే

వెండి కంటఁ దెల్లనాయఁ వెలఁదికి కన్నులు || ఎడ ||

మరునమ్ముల కంతలు మాని నినుఁ బొందెనంటే

సీరులపులకలచే చిల్లులాయను

నరుగ శ్రీ వేంకటేశ గూడితివి నేడు

ఇరవై తొల్లిటివెల్లా నియ్యకోలే ఆయను || ఎడ || 193 ||

శంకరాభరణం

నవ్వువచ్చి మూకైతే నాఁటకపునిన్నుఁ

రవ్వలాయ నీ కతలు రాఁగారాఁగాను || పల్లవి ||

¹ అక్కడక్కడ చిల్లులు పడివది. ఇక్కడములు చెడలేదు.

రమణుడు వచ్చెనంటే రాగము కన్నుల నుబ్బె
 కొమరె పాయపు సిగ్గే కొనరీగాని
 కమలాక్షి నీ గుట్టు కంటిమి నేమింతలోనే
 చెమరించె చెక్కు లింకాఁ జెప్పవేమే మాకు || నవ్వు ||

పతి యెలుగు వింటేనే పచ్చి దోచెఁ గళశెల్ల
 కలకారి మోనమేలో కదిమి నిన్ను
 నీ వలపు మా యిచ్చటనే వెల్లవిరాయ
 ఇతవై మై పులకించె నేల దాచే విపుడు || నవ్వు ||

అతఁడు దగ్గరిలేనే ఆడితివి సరసము
 కాలరాన నీకుచాలే కప్పేవుగాని
 యేతరి శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె నిన్నుఁగూడె
 యీతల నివ్వెరగైతి వెంతనేరుపరివే || నవ్వు || 194 ||

పాడి

'కూడి సుఖించుటకంటె కూడుదమనేదే ఇంపు
 తాడుపడి వుండుకంటె తరితేవే ఇంపు || పల్లవి ||

దగ్గరి వుండుటకంటె దవ్వుల నినుఁ దలఁచి
 అగ్గలపురతిఁ జొక్కే ఆసలే ఇంపు
 సగ్గక పానుపుమీఁద చలివాసె వుండుకంటె
 సిగ్గుతోడఁ గొనచూపు చిమ్ముటే ఇంపు || కూడి ||

సరికి బేసికి నీతో సరసములాడుకంటె
 మరుగుచునుండే యెడమాటలే ఇంపు

¹ దివ్యమూర్తియగు వేంకటేశ్వరునితో ప్రత్యక్ష కామమతము అనుభవించుటకు నీటలే-

అన్నమయ్య మహాభావమే ఈ పాటగా వేటవడినదేమో.

నరుగ నీ మీదఁ జేయి వాఁచి కాఁకఁదీరుకంటె

నరునఁ బూవుల చెందువాల్లే ఇంపు || కూడి ||

అగవర్జరతులచే నలసి నిద్రించుకంటె

దిగువుఁ గాఁగితోని ప్రియమే ఇంపు

నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్నుఁ గూడితివి

పగటుల నుండుకంటె పచ్చినేయు టింపు || కూడి || 195 ||

. ముఖారి

వింతవారివల్లనైతే వెననిన్నీ నమ్మతాను

చెంతల నావల్లనైతే చిత్తమెట్టువచ్చునో || వల్లవి ||

తప్పకుండా నీ వొల్లి తగవులే నెరవేవు

చెప్పరాదా నీమూట చెలులతోను

అప్పుడే పాఠ తెలిపే రోగాములెల్లా నీకు

చిప్పిల నే నేమనినా చిత్తాన నెట్టుందునో || వింత ||

వోపకతో నీకువీవే పూరకే మెచ్చుకొనేవు

మోచియోనా నీ నేత నుదతులకు

రూపించేరు వారే నీనేరుపులెల్లా నొక్కమాట

దీపించ నే నేర్పరచితే నేమందువో || వింత ||

నిలువఁబెట్టేవు నీ నిజములే పలుమారు

తెలువరాదా నీవొద్దితెలువలకు

మోచి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె

వెలయ నే గొనరితే నేడు కెంతవుట్టునో || వింత || 196 ||

నాదరామక్రియ

ఊరకేల భ్రమసేవు వాగినేల పాగడేవు
నేరమా నేమందరము నీకే తెలిసేని || పల్లవి ||

కతలు తొల్ల భూమిఁ గలవె కావా నేఁ డీ-
సతి నీతోఁ జెప్పఁగానే చవులాయను
గతులైన చూపులు కన్నుల సాజమే కాదా
తతి నాపె చూడఁగా నీమతి నాటఁగాక || ఊర ||

అందరిచ్చేకానుకలు అరచేతిలోనేకావా
ఇందుముతి యియ్యఁగా నీ కింపాయఁగాక
చందేటి నవ్వు లింతులనెలవులనే కావా
చెంది యాపె నవ్వఁగా నీ కందమాయఁగాక || ఊర ||

వింతమొక్కులు లోకులవివోదములే కావా
యింతి మొక్కఁగా రతికెక్కఁగాక
ఇంతలోన శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
చెంత నాపెఁ గూడఁగా నచ్చెరువాయఁగాక ||ఊర||197||

గుఱ్ఱరి

సారె సారె మమ్మునేల సాకిరివెట్టేవు నీవు
అరణముగా నిమ్ను నొఁగాదనఁగలమా || పల్లవి ||

చెప్పేటి మాటలెల్లాను చెవులొగ్గి వింటగాక
తిప్పిచెప్పి నీ గుణాలు తిర్దఁగలమా
అప్పటప్పటికీ యిచ్చలాడ వోవుదుముగాక
చొప్పరెత్తి విప్పింతేసి సోదించఁగలమా || సారె ||

నూటగా ■ నేనేచేత చూడంగల మింతకాక

సాటికి బేటికి నిన్ను సాగించేమా

యీటునెట్టి వొకనూటు యెచ్చరించు టింత కా

గొంటమైన నీ మనసు కరంగించగలమా || సారె

నంటున నీ వునికికి నవ్వుట వచ్చుగా

అంటిముట్టి యేమైనా విన్నాడగలమా

ఇంటిలో శ్రీవేంకటేశ యింతి నీవు గూడితివి

జంటలమిమ్మిద్దరి మెచ్చక మానగలమా ||సారె||198

రేకు 1634.

అహరి

వనిత నీకుఁ గడవారము గాము

వొనరిన వలపులు వొక్కనరే నుమ్మీ || పల్లవి

వంచిన నా కనుగలువలకు చుట్టము నేడు

అంచెల నీమోముచంద్రుఁ డదియే నుమ్మీ

యించుకంత అనుమాన మింకనేల నీకునాకు

కంచపు పొత్తులు మోవిఁ గలనుఁజమ్మీ || వని

నెలఁత నీ నడపు నెమలికి చుట్టము

మెలుపు నా నీలవర్ణమేమే నుమ్మీ

పలుకుల చిలుకలు నీకును నాకు

కులము పొంగెన నొక్క గూటివాయ నుమ్మీ || వని ||

మనఁ నా జన్మన వనంతునికి చుట్టము

దినము నీ బాహులనే తీగెలే నుమ్మీ

యెనసితి శ్రీవేంకటేశుఁ డిది నే నిదె

తనువులుఁదనువులు తారుకాణ నుమ్మీ || వని || 199

రామక్రియ

ఎండమావి వీరునేనే నేమే వీవు

అండమంటేగాక దప్పులైతే నవిగావా

|| పల్లవి ||

అలాంటిది నిన్ను దిలిచివదిగదే | నాకు

బలిగొండలుకలె నలికే బోవ

అది నిందుకే యతఁడు తా నవ్వినే | అట్టే

దెలిసె నందు మారువెన్నెలలు గావా

|| ఎండ ||

తప్పకచూచి గదె తగ నతఁడు | నా-

ముప్పరిఁ జాపుల మారు మొల్లలే పోవ

చెప్పి చేయించి నన్ననేసేగదే

చిప్పిలు నాచేతి మారు చిగుళ్లు గావా

|| ఎండ ||

అలమీ గాంగిట నిన్ను నాతఁడే కదే | నే

గలసినట్టే తిగలు కలసే బోవ

బలిమి క్రినేకటాద్రవతి నిన్ను చొక్కించె

నిలువునఁ చొక్కించేనానేరువులే కావా

||ఎండ||200||

వరాలి

నెంత నేమిచెప్పేవు నిన్నే చెప్పవలె గాక

తిరికించి ఇటువలె దిడ్డుకొన నకమా

|| పల్లవి ||

క్కులనే మాటలాడి కవురాన నేనె నిన్ను

కన్నె దెచ్చి యింతకల్కిగా జేసితివి

నన్నల వాయలనే చల్లె నలవులు వీనై

పిన్ననాడివి వెన్నతోబెట్టించితివేమో

|| నెల ||

వలనే మెచ్చులు మెచ్చి విరులు నీపై (వై?) గుప్పె
 బాలదెచ్చి యింతనేరువరిఁ జేసితి
 వారిక చూపులు నీపై వంచె నొక్కమాట నేఁడు
 పోలికలు నాఁడె నూరిపోసితివేమో || నెలఁ ||

పిడికిట విడమిచ్చి దిగువుఁ జిన్నుల నొత్తి
 పడుచుఁ దెచ్చిఁ దిట్టఁగాఁ గడుఁ జెసితి
 అడవి శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
 బెడఁగుటాన మొలవఁ బెట్టితివేమో || నెలఁ || 201 ||

భైరవి

విరహతాపముచేత విసిగె నిందాఁకాను
 యిరవై మొక్కులు మొక్కి ఇదివో నీ దేవుఁడు || పల్లవి ||
 చెంపలఁ జెమటఁగారి నెలపుల సిగ్గు బూరి
 గుంపుగట్టి మూఁపుమీదఁ గొప్పఁజారివి
 పెంపుడుఁజిలుక చేత పీటమీదఁగూచున్నది
 ఇంపుతోడఁ జిత్తగించు ఇదివో నీ దేవుడు || 202 ||

మోమునఁ గళలు మూఁగి ముక్కున నిట్టార్పు రేఁగి
 వేమరుఁ జిన్ను లురావ విట్టవీఁగిని
 తామెరపువ్వు ధరించి దండనె కాచుకున్నది
 యేమని మాటాడవయ్య ఇదివో || దేవుఁడు || విర ||

కాయమెల్లాఁ బులకించి కాఁగిలిరతికిఁ బొంచి
 తీరుని కమ్మొవిమీద తేనెలు మించి
 పాయపు శ్రీవేంకటేశ పానుపుపై నిన్నుఁగూడె
 యాయెడ నలమేల్కొంగ ఇదివో || దేవుఁడు || విర || 202 ||

పాడి

నెలయ నానతివయ్యా వినే నేను

తలపోతలో నీకుఁ దమకము గలదో || పల్లవి ||

పంచనున్న నీ సతితో పంథాలు నే నాడఁగాను

మంచి మాటలెల్లా నీవు మాతో నాడేవు
పొంచి ఎవ్వరైనా నిన్నుఁ బొగడఁగవలశో
ఏంచి నీదయ నాపై నిజాలకుఁ గలదో || వెల ||

చాయలకు నీ ఇంతితో చలము సాదించఁగాను

నేయరాని వినయాలు వేసేవు నీవు
నాయగాఁడవుగనక నమ్మించవలయశో
యాయెడ నిట్టే నీవు నన్నేలుకొనేవిధమో || వెల ||

అలమేల్మంగ నీచెలి అవెకు నే మొక్కఁగాను

సులభుఁడనై నాకు సొమ్ములిచ్చేవు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యెవ్వరైనాఁ జెప్పిరో
వలెనని నీవు వలచిన తెరఁగో || వెల || 203 ||

బౌళి

ఎంత బాసలు నేసినా యెవ్వరును నమ్మరు

చెంత నీ మచ్చము అపెచేత నుంది గనక || పల్లవి ||

నీ వేలి వుంగరము నెలఁత దాఁ బెట్టుకొని

వాని చెప్పే నీకుఁదాను వదినంటాను
కావిరి నీవిక లోనుగాక వుండినాను నీ-
దేవులనే అడుదురు తెఱవ లిందరును || ఎంత ||

గద్దించి ¹ మెడనున్న కంఠమాల దాఁ బెట్టుక
 నుద్దులెల్లాఁ జెప్పేని చుట్టమనంటా
 బద్దగాదనుచు నొడఁబరచి యేమిచెప్పినా
 అద్దుక ² పొందుదని అచుదురు నెరుచు

|| ఎంత ||

కడియాలు ³ చేతివి గక్కనఁ దాఁ బెట్టుకొని
 అడియాలు చెప్పేని అల నంటాను
 అది శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగను
 ఐడియఁ గూడితి వాకెనవతెందు⁴ రింతులు

|| ఎంత || 204 ||

'రేకు 1835.

చౌరి

పదరంగవచ్చుఁగాని పంతమియ్యరాదు ⁵

పొదిగి ఇంతేసి నీకు బుద్ధి చెప్పవలెనా

|| వల్లవి ||

అలుగఁ బోతే నీకే అదరించవలసీని

బలిమి చెల్లదు నీకుఁ బక్కన మాతో

తలవంచుకొంటేను తనుకించ వలసీని

తెలిసినదే తలుతెల్లమిగావలెనా

|| పద ||

పుల్లసాన నవ్వఁబోతే వొడఁ బరచవలసీ

కల్లగా దిప్పటియట్టు గాదు మీదను

వొల్లక దిగియఁబోతే నున్నురనవలసీని

యెల్లవారుఁ ⁶ ఇంతేసి వలెనా

|| పద ||

¹ అకెవతలి + అందుకు.

² ఈ రేకులో కుడి ప్రక్కన క్రింది తొగముతో రెండు నైపుల రేకులు దిగించి అతి-
 కివారు. అక్షరములకు ఛింగములేదు. మొదటనే రేకు చీలియుండుటచే చేసినవని కావచ్చు
 ఇది. దీనివలన ³ ⁴ ⁵ ⁶ అదు పొటలే వెక్కివారు.

కాలుఁ దొక్కఁదోలేను కడు మొక్కవలసేని
 చాలుఁ ~~చాలు~~ నికనేల చలపాదాలు¹
 యేల యింక శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ గూడితివి
 మేలు మేలు సారెసారె మేలమాడవలెనా || పద || 205 ||

ముఖారి

నీమన సింకా రాదు నే నేమి నేతురా
 యేమాట కేమాట ఇంతేల దూరులు || పల్లవి ||

అంటినా నిన్నేమైన నందరిలోఁ బచ్చినేసి
 కంటకములాడితినా కపటాలెత్తి
 వెంట వెంట నీ గుట్టు వెల్లవిరిసేసితినా
 ఇంటిలోన నున్నదాన నిక నేలదూరులు || నీమ ||

రమ్మంటినా నిన్ను రమణివద్ద నుండఁగ
 సొమ్మల మోవికెంపులు చూడఁదోతినా
 నెమ్మది నీ యానలలో నేడవ్వపట్టితినా
 వుమ్మడినే వున్నదాన నూరకేల దూరును || నీమ ||

యూడ నన్నుఁ గూడి చిత్త మేడ నున్నదంటినా
 వారుమోము తెల్లఁ బారవద్దంటినా
 యీదులేక శ్రీవేంకటేశ కూడితివి నన్ను
 వేడుకతో నున్నదాన వేయేల దూరుదు || నీమ || 206 ||

¹‘చలము, చలపాది, చలపాదికవము,’ వహజములే. ‘చలపాదము’ అపురూపమే,

అట్లేనగాని ‘చలపాదాలు’ రూపము ఏర్పడదు.

దేపాశం

పూజ లందరుఁ జేసేదే పుష్పయాగము

అది నర్జునుఁడు చేసినది పుష్పయాగము || వల్లవి ||

మొదల శ్రీనతిచేతి మోహనకమలమే

పాదల నీకెపుడును పుష్పయాగము

గుదిగొన మిమ్మిద్దరిఁ గూడించే మరువిరులు

పాదిగి పూడించిన పుష్పయాగము || పూజ ||

మాలాకారుఁ డిచ్చిన¹ మధురలో పూదండ

పోలింప నీకు నదె పుష్పయాగము

కేలితో నారదుఁ డొనగిన పుష్పయాగము

భూలోకమున నీకుఁ బుష్పయాగము || పూజ ||

తొరలి అలమేల్మంగతురుమువిరులే నీకు

పొరసి నీపురమువై పుష్పయాగము

సిరులతో మునులెల్ల శ్రీవేంకటాద్రికి నీకు

పారిఁ బొరిఁ జేసేరు పుష్పయాగము || పూజ || 207 ||

రామక్రియ

ఎంత అట్టునేనుకొనే విందుకుఁ గాను

ఎంతలుగా నన్ను నెట్టు వేడుకొనేవు || వల్లవి ||

అట్టై యాడనుండితేనే అలిగిన జాడలా

బెట్టిమాఁట లాడితేనే పెనుఁగోపమా

¹ 'ఇచ్చిన' అను భావము విశేషము 'పూదండ'తో నమపించి 'ఇచ్చిన పూజంతో' గావలసియుండెను. సమాసమధ్యములో 'మధురవో' అనువ్యవహరము చొరబడినది. ఇట్టి అపహాసములు ఈ వాఙ్మయములో కొద్దిలు.

పొట్టఁ బొరుగున నుంటే పొంచులు వినుటలా
యిట్టు నట్టు వట్టి దూరు లేల దూరేపు || ఎంత ||

తప్పక చూచితేనే తగఁ జొప్పు వెదకుటా
నెవ్వన నెందుంటివంటే నేరమెంచుటా
యివ్వడు లోన మండితే యెలయించిన చందమా
పువ్వుతించి మమ్మునేల వోవలు నేనేపు || ఎంత ||

సెలవుల నవ్వితేను చేరి యెగనక్కమా
కలువల వేసితేను కాఁతాళమా
అలమేలుమంగ నేను అట్టై శ్రీవేంకటేశ
యెలమి నన్నుఁ గూడితి వేల సాదించేపు ||ఎంత||208||

నాదరామక్రియ

తప్పితారినవనికి తగ నేమిసేయవచ్చు
చిప్పిల నేఁ గంటినంటా సిగ్గువడనేటికి || వల్లవి ||

చెక్కుపై చెమట' చెలి చేతఁ దీసివేసితేను
మిక్కుటమై నంగడి నీమేన నిండెను
అక్కజపు గందవొడి యందుపైఁజల్లుకోవయ్య
చొక్కపు నతులు నీపై చొప్పులెత్తకుండాను || తప్పి ||

కొప్పు వేఁకము గాఁగాను కొమ్మ విదలించితేను
పువ్వుతిల్లి విరులు నీవొల్లిపై రాలె
దుప్పటి మఱుగుగాను తోడనే కవ్వకోవయ్య
ముప్పిరిఁ గాంతలు నిన్నుఁ దప్పలెంచకుండాను || తప్పి ||

నిన్ను నలమేలుమంగ నెమ్మదిఁ గాఁగిరించితే
 చన్నుల మీఁది కుంకుమ చాలా నంటెను
 యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
 పన్నీరు చల్లకోవయ్యా కన్నె లాడకుండాను ||తప్పి||209||

రేకు 1636

శ్రీరాగం

ఉమ్మడినే వుండినట్టే వుండనియ్యరా
 కమ్మి యేమైనఁ బైఁడికత వో నా పొందులు || పల్లవి ||
 మట్టులేక నీవు నన్ను మాటలాడించకురా
 గట్టి వజ్రపుదంతాలగని మానోరు
 చెట్టముట్టి నీవు నన్నుఁ జెమరింపించకురా
 వెట్టయిని నలపులవెల్లి వో నామేను || ఉమ్మ ||
 మాటలాడి నీవు నన్ను మరిగింపించకురా
 కాటుక కన్నుల గీము గందు నామోము
 అంటదానఁ బెనఁగి నన్నలయింపించకురా
 గాఁబుటెట్లుని గోళ్లగాతలు నాచేతులు || ఉమ్మ ||
 బచ్చెనరతుల నన్ను భ్రమయింపించకురా
 మచ్చుల పాయములోని మంపు నామతి
 ఇచ్చట శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్నుఁ గూడితివి
 నిచ్చ కల్యాణమునకు నెలవు నా పంతము ||ఉమ్మ||210||

పాడి

ఇంక నేలే కొసరు ఇదె అనురుసురు
 నంకడేరె. తనకిన్నీ నరివచ్చె ననవే || పల్లవి ||

పనిలేనిపిలుపు బయలీతవలపు

వొనర నెంతనేసినా వొల్లనొల్లనే

మనసుముట్టనిమాట మాయామృగము వేట

తనకె ఇన్నియుఁ జెల్లు తతి వచ్చె ననవే || ఇంక ||

పచ్చి వెచ్చి నవ్వులు పసలేని రవ్వలు

తచ్చి వేసీ నా మీదఁ దనిసితినే

నిచ్చ నిచ్చ ఆనలు నెరులపై నేనలు

అచ్చపడెఁ దన కిన్నీ నడ్డము లేదనవే || ఇంక ||

చెల్లుబడియానలు చెమటలసోనలు

కల్లగాదు యిందుకు నేఁ గరఁగితినే

యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్నుఁగూడె

మొల్లమాయ రతులివి మొక్కితి నే ననవే ||ఇంక||211||

గౌళ

అందువల్లఁ గానవచ్చి నన్నివేడుకలు నీకు

నందునుడిమోహమెల్లా చవిగొనరాదా || పల్లవి ||

నవతుల నిద్దరిని సరిఁ బెనఁగు మనేపు

యినల నీ కందువంక నేమివచ్చెను

జవలి నొకరొకరినత్వ చూడవలసిలే

లివిరి నీ కాఁగిట సోదించి చూడరాదా || అందు ||

పొలఁతుల మిద్దరిని పూఁచి పందేలాడించేపు

యెలమి నీ కందువంక నేమి వచ్చెను

నెలకొని వారివారి నేర్పు(ర్పు?) చూడవలసిలే

కలదెల్లా యేకలానఁ గనుఁగొనరాదా || అందు ||

చలములు సారె సారె సాదించ వద్దు గాక
 తలఁపుకొలది నుంటే తగదనేనా
 బలిమిఁదెనఁగితేను పంతమాడుకొందుఁ గాక
 పిలిచి లాచించితేను ప్రియములు చెప్పనా || తానే ||

అయములు ముట్టి ముట్టి అలఇంచవద్దు గాక
 చాయసేనుక పుంటేను నమ్మతించనా
 రాయడిఁ జన్ను లంటితే రవ్వగా జంకింతుఁగాక
 నాయములు నడపితే నమపుతో నవ్వనా || తానే ||

బాసల్లాఁ జేసి చేసి భ్రమయించవద్దు గాక
 అనయిచ్చి కూడితేను అట్టే మెచ్చనా
 నేనెట్టి కూడినాఁడు శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
 వేసరక పుండితేను వేడుక చెల్లించనా || తానే || 214 ||

అహిరి

ఏరాలిఁ దొగడఁగా యేమీ ననము గాక
 మీ రింటేసిజాణలు మీకే తెలుసునే || పల్లవి ||

జక్కవలు చన్నులట చందురుఁడు మోముట
 వక్కఁగించి సింగారము వర్ణించేదేమే
 ముక్కు సంవంగిపువ్వుట మొగిఁ గొప్ప తేఱులట
 మిక్కిలితగవరులు మీకే తెలుసులే || ఏరా ||

కరికుంభజగవట మన సింహమధ్యయుట
 ఇరవుగా నెరి గిది యెట్లు వోల్చేరే
 నరిగురు లురులట చకోరాలు కన్నులట
 మెరమెచ్చుమాటలు మీకే తెలుసులే || ఏరా ||

చేతులు తామరలట చెమట లేమంచట
 యేతులకు బురుణించ నింత యేటికే
 యీతల శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్ను నేలె
 మీతరుణి బాగులెల్లా మీకే తెలుసులే || ఏరా || 215 ||

రేకు 1637

శంకరాభరణం

ఎంతనేర్చెనే యీ కలికి
 ఇంతులకేటికే ఇంతేసి పగటు || పల్లవి ||

చలములు నెరవుచు సవతుల దూరుచు
 సలిగెలఁ బొరలీ జవరాలు
 చెలువుని సొలయుచు చేతులు చావుచు
 కెలవుల నగవులఁ గెరలీని || ఎంత ||

సాటికిఁ బెనఁగుచు నణఁగులు రాల్పుచు
 నీటున మురిసీ నెరజాణ
 మాటల గునియుచు మదమున మొరయుచు
 జాటుఁదనంబునఁజూచీని || ఎంత ||

మంతనమాడుచు మలయుచు నవ్వుచు
 పంతములాడీ పసలాడి
 యింతలో శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్నేలె
 పొంతనుండి ననుఁ బొగడీని || ఎంత || 216 ||

నాదరామక్రియ

చిత్తగించవయ్య నీకు సిగ్గులు వడఁగనేల
 కొత్తగాను తనలోనికోరి కెంతగలదో || పల్లవి ||

వాలుకచూపులు నీపై వంచి మాటలాడీఁ జెలి
 తాలిమిలేని మనసుతమి యెట్టిదో
 వేళగాచి విన్నవించి వేసర దెంతైనాను
 వాలాయించి నీయెడకు వల పెటువంటిదో || చిత్త ||

చన్ను లొరయఁగను నీ సంగడిఁ గూచుండీఁ దాను
 సన్నల నీతోడిరతిచవి యెట్టిదో
 తన్నుదానె నవ్వునవ్వి తనియఁదెంతైనాను
 యిన్నిటా నీమీఁదటియేఁకట యేలాగుదో || చిత్త ||

గక్కనఁ బాదాలొత్తుతా కాఁగిలించి నీ దేవుఁడు
 వెక్కసమైన తన వేడు కెట్టిదో
 యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ యీకెను మన్నించితివి
 మొక్కుతానే నెంచి మెచ్చి ముదము బొందినదో ||చిత్త||217||

వరాళి

అమరఁ జెప్పే వప్పటి అందరితోదా నీవు
 తిమురుచు నీ సుద్దులు తేట పడకున్నవా || వల్లవి ||

అందెలరవళితోడ ఆపె వెంటరాఁగాను
 విందువలె నా చప్పుడు వినకున్నారా
 కందువ సొమ్ముల మాణిక్యులు వెలుఁగఁగాను
 అందులో చీఁకటితప్ప అణఁచఁగ వచ్చునా || అమ ||

కోవిలఁకూతలతోడ కోరి యాపె మాటాడఁగా
 అవల పొరుగువారు ఆలకించరా
 వావిలి పుష్పకోమలి వాసనలు నీందుకోఁగా
 మూవంకల నీచేతలు మూసి దాఁచవశమా || అమ ||

గుట్టున నీవద్దనె కొలువై ఆపె వుండఁగా
 చుట్టరిక మందరును చూడకున్నారా
 ఇట్టే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు
 ఊట్టు తొల్లిటాపె పొందాఁడి కెక్కఁ దగదా ||అమ||218||

సాశంగనాట

ఎవ్వరికిఁ జెప్పేవే యీ సుద్దులు
 నవ్వు వచ్చి నిన్నుఁ జూచి నాకు నాకే యిపుడు || పల్లవి ||

'చనవరిదానపు నముకానఁ బతికి నీ—
 మనపులు చెప్పేపు మాటిమాటికి
 వనిగల దానపు పాదాలు వట్టుకొని
 వెనఁగే వాతనితోను పెద్దరికమునను || ఎవ్వ ||

నందునుడిదాఁపు చప్పన వుప్పన చేసి
 విందులు చెప్పవచ్చేపు విభునికెని
 పొందుగలదానపు పూసుకవాసుకవచ్చి¹
 గందము పూనేపు మేన కడు బత్తితోను || ఎవ్వ ||

చుట్టరికపు దానపు సొలసి కాఁగిలించేపు
 యిట్టే నీవు శ్రీవేంకటేశ్వరుని
 వట్టుడిగపుదానపు² వడి నన్ను నీతఁడేలే
 మట్టుమీరి మెచ్చేపు మాకు నితవరివి || ఎవ్వ || 219 ||

¹ పూసుక + పాసుక.

² వట్టి + తిడిగపుదానపు

హిందోళవనంతం

జులుముచు మీ వలపు సరిచేసులాయ నేడు

గుఱిగాఁ బెఁ (బెం?) జెమటులు చూచి మేనులను ||వల్లవి||

కొంకక నీ పూఁదినట్టి కొనగోరుతాఁకులకు

జంకెన చూపులు నీపైఁ బల్లెఁ జెలి

కొంకపు పయ్యదకొంగు పొరలఁదీసినందుకు

మంకుల వొట్టుపెట్టి మారుకొనీని || జులు ||

నంగడిఁ జన్నులమీఁద చాఁచిన నీపాదాలకు

ముంగిటి సిగ్గులు వై వై ముంచీఁ జెలి

ముంగురులు వట్టి తీసి మోచి చవిగొన్నందుకు

కెంగేలు గీలించి గిలిగించిని || జులు ||

శ్రీ వేంకటేశ కాఁగిట చిమ్మి రేఁగిన యందుకు

నీ వదనాన బాగాలు నించీఁ

చేవమీర నింతలోనె చేరినన్న నేలితివి

భావించి మెచ్చి మెచ్చి పంతమాడీని || జులు || 220 ||

మేఁచబౌలి

వట్టి విచారములేల వాడలు దిరుగనేల

చుట్టమవయ్యేపుండి నూడువట్టరాదా || వల్లవి ||

యింతిలోడ నవ్వివవాఁడ వింటికి రారాదా

చెంతలనే యాడ రచ్చ నేయఁగ నేల

పంతగాఁడ వైలేగన పడఁతులనెల్లాఁ గూర్చి

చింతదీర తగవులు చెప్పించుకోరాదా || వట్టి ||

మోము చూచినవాడవు మొగిల గూచుండంగరాదా

సాము లేమినేనేవు సలలకును

నేమముగలితేగన నెలతల గూడపెట్టి

కామ శాస్త్రములు చూచి గతి గనరాదా || వట్టి ||

మోవి యిచ్చినవాడవు ముచ్చటాడరాదా

శ్రీవేంకటేశ యేల సిగ్గు వడేవు

కావరమెక్కితేగన కాంతలను మందడిగి

భావములో కనటెల్లా బాపుకొనరాదా || వట్టి || 221 ||

కు 1638

బాళి

చెప్పకుండితే బోదిక చెలికత్తెలము నేము

కప్పి అన్నిటి కాపెనే కాగిలింపరాదా || పల్లవి ||

తవిలి ఇంతులలోడ తారుకాణకు వచ్చేవు

పువిద నీ ఇంటిలోన నున్నది లేదా

వివరించి నిజములే వేమారు నెరవేవు

అవల నీ మేన నున్న దావె సొమ్ముగాదా || చెప్ప ||

వోపుదునంటా నీవు వొట్టు వెట్టుకొనేవు

మాపుదాకా నాపెలోడ మాటలాడవా

పైపై నిట్టె మాతో బాసలు నేనేవు గాక

యేపొద్దు నావె చింత నీయెదలోనగాదా || చెప్ప ||

పలుమారు యీ నేమమే పచారించవచ్చేవు

యెలమి యీమోవి ఆపె యెంగిలి గాదా

నెలవై శ్రీవేంకటేశ నే డీకెగూడ్చి

అలరి యీపొందు లావె అనుభవే కా || 222 ||

లలిత

మేలయ్యా నీభాగ్యము మెచ్చితి నేను

పోలింది మిమ్ముఁ జూచి పొగడేరు నతులు || పల్లవి ||

కొండలు(ల?) వంటి చన్నులు కొమ్ముకుఁ గలిగితేను

నిండుఁ గళలు దేరీ నీ నెమ్మొమునను

దండి వేఁక మాపెకును తగు సంతోసము నికు

వొందొరుల కెటువలె నొనగూర్చె దైవము || మేల ||

తీపులతో నాకె మోవి తేనేలు గారఁగాను

వోపితో మిక్కిలి నోరూరీ నూకు

రూపమెల్లా నాపెకు రుచులెల్లా నీకును

యేపున నిద్దరికిని యెట్టు గూర్చె దైవము || మేల ||

పెంపుడరఁటులవంటి పెందొడ లాపెకుఁగల్గె

ముంపునఁ బులక లెట్టు మొలచె నీమై

సంవద లాపెకు నాకు సమరతి నీకును

ఇంపుతో శ్రీవేంకటేశ యెట్టు గూర్చె దైవము||మేల||223||

పాడి

నాకేల వెరచేపు నడుమ నీవు

నీ కిచ్చకురాల నింతే నిన్ను మీరేనా || పల్లవి ||

సారె జారేపచ్చడము చక్కఁగప్పవచ్చితఁగా-

కీరీతి నీమేనఁ జొప్పలెత్తఁగవచ్చినా

గోర దిద్దఁగ నామము కూరిమిఁ జూచితఁ గాక

పోరి నొసలి లత్తుకదొట్లు చూచితినా || నాకే ||

అకుమడిచి నీమోవి కంది నే నిచ్చితఁగాక
 రేకగా మోవికెంపులు రేగఁగ నిచ్చితినా
 వైకొని నీ చెమటలు వయ్యద నొత్తితఁగాక
 కాకునేసి నిన్ను చనుఁ గవల నొత్తినా || నాకే ||

కందువ నీచెవిలో నేకతము లాడితఁగాక
 నిందలు గడించి నేఁడు నీతో నాడితినా
 యిందునె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
 అందాలు సేసితఁగాక యాఱడి సేసితినా || నాకే || 224 ||

రామక్రియ

తొల్లిటి నాకంటెను దొడ్డదా తాను
 పల్లదాలు నేర్పితేనే బలిమి గలిగినా || పల్లవి ||

రమణునియెదుటనే రాజసముచూపీని
 తిమురుచు నిందుఁగాని తేటపడదా
 తమకించి మురిసీని తా నిన్నాళ్లదేకాదా
 కొమరె వయసైతే నెక్కుడుగర్వ మెక్కెనా || తొల్లి ||

మగఁడు లినఁగానే మాట లెన్ని యాడీనే
 పగ టిందుఁగాని యేరుపడదాయనా
 నగీ నూరకయైనా నాతులలోనెల్లాను
 మిగులా వలచితేనే మేర మీరవలెనా || తొల్లి ||

శ్రీవేంకటేశువద్దనే చేత లెన్ని సేసీనే
 కావర మిందునఁగాని కానిపించదా
 యీవేళఁ దన్నుఁగూడి యీతఁడే నన్ను నేలె
 వావి చెప్పీ దీనివల్ల వన్నె వచ్చెనా || తొల్లి || 225 ||

శంకరాభరణం

నే మేమనేము నిన్ను నీకేల సిగ్గువడ
దీమసాన మిరిద్దరుఁ దెలుపుకోరే || పల్లవి ||

చెలపల చెమటలు చెక్కుల పులకలు
వలపుకొలఁదిఁగాక వచ్చినటే
మలకలమాట లాడి మాతోనేల మొరఁగేవు
లలవాఁడే నీ విభుఁడు ఆడుకోఁగదే || నేమే ||

కనుఁగొన చూపులును కడలేనియానలును
ననుపు కొలఁదిఁగాక నాటేనటే
మననుమర్మాలు చెప్పి మమ్మేల నమ్మించేవు
పనివడి మగనికే బాస లీయఁగదవే || నేమే ||

నయగారి సేతలును నవ్వుల సొలపులును
ప్రియము కొలఁదిఁగాక పెరిగినటే
నియతాన నీవు గూడి నేఁడు నన్నేలిఁచితివి
క్రియ శ్రీవేంకటేశుకే తెరలించవే || నేమే || 226 ||

నాదరామక్రియ

తనుఁ దడవితేనే తడవఁగ వలెఁ గాక
చనవిచ్చి మిగులాను సాదించి తాను || పల్లవి ||

అందరు నతులు మాటలాడుకోఁగా నీతఁడు
మందలిఁచి నందునుడిమా టాడేదాను
పొందుగాఁ గొమ్ములు వంచి పువ్వులు గోయఁగాను
మందెమేళమునను వేమరు నవ్వేదాను || తనుఁ ||

చెలు లొక్కరొకరే సింగారిండు కొనఁగాను
 అలరుచువచ్చి చీర లందిచ్చిదాను
 పొలయుచు నేఁడు వనభోజనాలు సేయఁగాను
 అలమి పొత్తుల నుండి ఆరగించిదాను || తనుఁ ||

మేరమీరి చెలులెల్లా మేడమీఁద నుండఁగాను
 కోరి వరుసవెట్టుక కూడిదాను
 యీరీతి శ్రీవేంకటేశుఁ డీమెయింటికి రాఁగా
 పేరుకొని సేసలెల్లా బెట్టెదాను || తనుఁ || 227 ||

రేకు 1629

లలిత

నే మంత నేరుతుమా నేరుపులు తనతోను
 గామిడి సతులయందే కనుఁగొను చునవే || పల్లవి ||

బలిమీఁ జేసేపనులు పంతగత్తెలకుఁగాక
 కలుపుకోలు గలుగుకాంతలకేలే
 చలము సాదించేది మచ్చరపు వారికిఁగాక
 సులభులై యుండిన చుట్టాలకేలే || నేమం ||

రా రాఁపుఁదనములు రవ్వలవారికిఁగాక
 సారె నోజగలిగిన సత్తులకేలే
 బీరములు నెరవేది బేసబెల్లలకుఁగాక
 మేరతోఁ బెండ్లాడినమేనవారికేలే || నేమం ||

అలయించి కూడేది గయ్యాళిమేంట్లకుఁగాక
 వలచిన గుట్టుతోడి వనితకేలే
 యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడిట్టె నన్ను నేలె
 సొలపులు మావంటి సుదతులకేలే || నేమం || 228 ||

మంగళకౌశిక

ఏమయ్య చూచినవారు ఇందరును నగరా
నీ మనసు గరగితే నిండుకుండ రాదా || పల్లవి ||

చెప్పరాని విన్నపాలు నేనుకొంటి నల్లనాడె
అప్పటి నేమిటికాడే వా మాటలు
చిప్పిలుఁజెనుటలతో చేతులెత్తి మొక్కితిని
ఇప్పుడేల చేయిచాచే వింకా నీవు || ఏమ ||

ఇవల నీనేవనేసి ఇన్నిటా మందాడుకొంటి
అవియేల తలచేవు ఆసుద్దులు
చివురుఁ జేతులను నీ చెక్కు నొక్క వేడుకొంటి
జవలి నేమిటికీ నానలఁబెట్టె వివ్వడు || ఏమ ||

ముట్టకుమనుచు నీతమ్ములము నేఁ జవిగొంటి
అట్టె విడువరాదా అకతలు
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నేఁడు నన్నుఁ గూడితివి
చుట్టమ నయితి నెంత చొక్కులఁ బెట్టెవు || ఏమ || 229 ||

దేసార

నీవెంతనేసినా నీకె విన్ను మీరీనా
కావరించేవు మచ్చము గనేనంటా నీకెను || పల్లవి ||

చలవట్టి నీవేల సాదించవచ్చేవు
నలినాక్షి గోర నూఁదె నవ్వులా నిన్ను
మలసి యుంటేసి దిమ్మరితిల్లు దిట్టేవు
చలిగొవఁ భువ్వీరు చల్లెనంటా నీవెను || నీవె ||

మంత్రముగాడిగి నేల పలుమారు నాకెతోను

వింతవింతమూలలాడేవేడుకకును

పాంతనుండి పూరకైనా భొమ్మల జంకించేపు

దొంతిఁబెట్టి పాదములఁ దొక్కెనంటా నీపెను || నీపె ||

వాసులేల నెరవేపు పడి నలమేల్కంగతో

రేనువోఁ జాట్టరికమే పూసె నీకును

అనపెట్టి శ్రీవేంకటాధిప కూడితి ఎట్టె

నేనకొప్పు పరిచి బత్తిసేసెనంటా నీపెను|| నీపె || 230 ||

పాడి

పలుమారు మాకె(కు?) మాకె బాఁతిపడే మింతేకాక

తలఁకేవే కోరికలు దక్కివున్న ఎప్పుడు || వల్లవి ||

శిరసుపై సేసెపెట్టి చేత విడమిచ్చి పరిచి

దెరవేసి రతికిని దిద్దుకొంటివి

బాఁదరించి యెవ్వరు పొందులు నీతో జేయకున్నా

సీమలతో వెలుచేవా చేతఁజిక్కవేడక || ము ||

పక్కఁబెట్టు కాపెతోడ పచ్చిమూలలెల్లా నాడి

చెక్కునొక్కి కైవళము సేసుకొంటివి

తక్కించి యెవ్వతె నీకుఁ దరితీపు సేసినాను

కక్కదలేవా నీకు కడుఁ దనివొందెను || పలు ||

మంచముపై నిడుకొని మనసు రంజిల్లఁ జేసి

పెంచి యలమేలుమంగఁ బెండ్లాడితివి

యెంచి నన్నుఁ గూడితివి యిప్పుడే శ్రీవేంకటేశ

పొంచేవా నీవలపులు కొల్లలాయ నెదుట || పలు || 231 ||

నాగవరాళి

గనక వుడివోపు పాయము

దూరి బుద్ధి చెప్పి పతి దోడితేగదరే || పల్లవి ||

బడి నాయకుండితేనే భావములు గరగెను

వొడలు సోకితే దమి పుట్టినకును

విడువక చూచితేనే వేరుకలు పెచ్చురేగు

చిడుముడి మాటాడితే సిగ్గు గొంత దేరును || పల్లవి ||

నెలపుల నవ్వితేనే చే(చె?)గలింపు మోహము

పిలిచి వేరుకొంటేనే ప్రియము పుట్టు

వలపులు చల్లితేనే వాడికలు దైవారు

చెలిమి సారెజేసితే లోనాను || పల్లవి ||

వరసము లాడంగానే చవులు వెగ్గళమవును

గరిమలు దెసంగితే కళలు నిండు

యిరవై శ్రీవేంకటేశు డింతలోన నమ్మ గూడె

తిరమై వుండితే మోమితేనెకునోరూరును || పల్లవి || 232 ||

రామక్రియ

ఇలమోద వీవు మరి యేమిసేసేవు

చిటుకన నేమే అక్కచెల్లెండ్ల మైతిమి || పల్లవి ||

చెప్పేవు తగవులు వీకు వీనే

యితవరివలనే యీకెకు

మతకారివాడవు మర్మము నేనెఱుంగుదు

మిద్దరమును సంతమైతి మివుడు || పల్లవి ||

¹ 'మోద' వ్రాయువాడి తప్పు.

నెట్టుకొని పాకిరై నిలిచేవు నీవే వచ్చి
 చుట్టము వలెనే వుండి సారిది మాకు
 గట్టువాయవాడవు నీ కతలు నే నెఱుగుదు
 గుట్టువ బానలు నేనుకొంటిమి నే నివుడు || ఇట ||

యీవేళ పొందులు పడే లిచ్చేవు చేత నీవే
 భావ మరచివలెనే పైపై నీవు
 శ్రీవేంకటేశ్వరుని చిత్తము నేనెఱుగుదును
 యీవర నవతులమై యాడేరితిమివుడు || ఇట || 233 ||

రేకు 1640

సామంతం

ఎంత తమకవడేవు యింతలో నీవు
 ఎంతగానె తెరవేయఁగవలెనా || పల్లవి ||

బలిమేల నేనేవు పయ్యడేల ముట్టేవు
 అలరి మాట గలితే నానరీరాదా
 పిలువఁగా వస్తే దింతే పెనఁగినదానఁ గాను
 కలయ లోనికిఁ దీసి గడెనెట్టవలెనా || ఎంత ||

నన్నరేల నేనేవు పారెనేల నమ్మించేవు
 చెన్నుగా వలసినట్టు నేయఁగరాదా
 మన్నించఁగా నవ్వే-ఎంతే ఘట్టుమీరదానఁ గాను
 మిన్నక నానొడి వట్టి మేడ యెక్కువలెనా || ఎంత ||

గోరనేల దూరేవు కొప్పేల దువ్వేవు
 కూరిమిఁ బెండ్లాడితివి కూడఁగరాదా

¹ అరచివలె = 'పిల్లలు పెట్టవట్టు' అని శ్లోకము కాదోలు

యారీతి శ్రీవేంకటేశ యెడనేటిదానఁ గాము

చేరి పచ్చడము గప్పి చెక్కు నొక్కవలెనా॥ ఎంత ॥ 234 ॥

అహరినాట

ఇందాఁకా నోరిచితి ఇంత చాలదా

కందువలెల్లాఁ దారుకాణించవలెనా ॥ పల్లవి ॥

కక్కన మేమిటికే నవ్వనోపనంటే

వొక్కరీతి చాయనేను కుండఁగవద్దా

తక్కరీదు తనచేత తనమనసే యెరుఁగు

వెక్కనమై నేనే యింత విచ్చి చెప్పవలెనా ॥ ఇందాఁ ॥

వేగిర మేమిటికే వెనకఁ బలిచేనంటే

చేగదేరకుండా గుట్టునేయఁగవద్దా

అగడీదు తనసుద్దులవి దలఁచుకొమ్మను

తీగెసాగ నందరిలో తెలుపఁగ వలెనా ॥ ఇందాఁ ॥

చలము లేమిటికే విచారించుకొనేనంటే

కొలఁదితో నందు కియ్యకొనవద్దా

అలి శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోఁ దా నన్నుఁ గూడె

మెలఁగి యంతలోఁ దన్ను మెచ్చు మెచ్చవలెనా॥ఇందాఁ॥235॥

శ్రీరాగం

చెలులాల విధువికీఁ జెప్పరే బుద్ధి

చలవట్టి తను సాదించవచ్చునా ॥ పల్లవి ॥

మాటలు పాంకములాయ మనసు లొక్కటలాయ

గాఁబునున్నేర్పు తనాదే కానవచ్చెను

వోటలేక తనతో నూకొనేటిదాననా

యేటికి జేప్పే నుద్దు లెంతవదైనాను || చెలు ||

నేనలు కొప్పున నిండె నెలవుల నవ్వు నిండె

అనలుపెట్టెగి లానే అన్నిటా జాణ

నేనరక చేతలు భావించి చూచేదాననా

వోనరించి నను నెంత వొరసే దా నిపుడ || చెలు ||

కోరికలు దైవారె కూటములఁ దెల్లవారె

పారెకు వలపు లానే చవిసేనెను

యారీతి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్ను నేరె

వేరడి నింకా నెంత పెనగే రతులకు || చెలు || 236 ||

కురంజి

ఎట్టు మఱవఁగవచ్చు నిటువంటి సేనుద్దులు

చుట్టమనైతివిగా నులభాన నిపుడు || వల్లవి ||

విగ్నే నిన్ను జంకించి నే నాడినమూలకు

నగితివిగా¹ నీవు నాలోను

జగి నీటుజాలమోద చేతులు చాచినందుకు

మొగము చూచితిగా మోదముతో నేడు || ఎట్టు ||

ఇచ్చకముతో నీకుఁ జేయెత్తి మొక్కినయందుకు

మెచ్చితివిగా నీవు మోదమోద

పచ్చిగా పానువుమోద పాదములొత్తినందుకు

కుచ్చితివిగా కాగిట గురుతుగా నన్నును || ఎట్టు ||

¹ ఈ పాదము వాం చిన్నగా తోచుచున్నది

'వొక్కటై ఇందాఁకా కొలుపులు సేసినయందుకు
 తొక్కితివిగా పాదము దోసుటిగాను
 ఇక్కువ నన్నేలితివి ఇంతలో శ్రీవేంకటేశ
 చిక్కితివిగా నాపాల చెల్లుబడి నివటా || ఎట్టు || 237 ||

ముఖారి

బాపు బాపు మెచ్చితినే ~~బాపు~~ నిన్ను
 రేపు మాపు నితనినే మరిగించుకొంటివి || పల్లవి ||

నేయరానివిదయాలు సేసినేసి ~~దేవుని~~
 వాయుకుఁ దెచ్చుకొంటివి జాణవొడువే
 పాయకుండాఁ జెప్పరానిబాస సేయించుకొంటివి
 నీయంతటి దెవ్వతె నెఱతలలోనను || బాపు ||

కడలేనికతలును కారణాలుఁ జెప్పి పతి-
 నొడఁబరుకొంటివి వొద్దికాయనే
 జడియక సేవసేసి చన విప్పించుకొంటివి
 కడు నీగుణములు పొగడ నెట్టు వచ్చునే || బాపు ||

~~నెయిదు~~ మోవిలేనెదనులు చూపి చూపి
 నెలయఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశ్వరు
 యెలమితో నన్ను నేలె యీతఁడే అప్పటి నేడు
 బలిమి నీతో నెట్టు పచరించవచ్చునే || బాపు || 238 ||

¹'ఒక్కటి'తో అచ్చుస్థానమైన 'వో'కును, 'కొలుపు' లో పాశ్చాత్య 'పు' కును
²'చెఱచుకొంటివి' వ్రాయవగాని తప్పు. (కా. శ్రీ.)

దేశాక్షి

కడవారు చెప్పితేను కడువెంగెమై వుండు

అది నీచేతులనే అంటి చూచుకోవయ్యా || పల్లవి ||

వనితచెవుల నున్న వజ్రాల కమ్మలనొత్తు-

తొనర నీచెక్కులపై నున్నవి నే డు

మునుకొన్నవలపుల ముద్రలవలె నున్నవి

తనర నీకు నివే(దే?) యద్దము చూచుకోవయ్యా || కడ ||

కాంతనుదుట నున్నకస్తూరి వట్టువ బొట్టు

అంతలోనే నీనొసల నంటివున్నది

చెంత నీరతికి నీలచ్చెన¹ గురులైవున్నది

వింతగా గోర గీరి నీవే చూచుకోవయ్యా || కడ ||

కలికికన్నుల నున్నకాటుకరేకలు నీ-

పలచనికెమ్మోవి పాఁగి వున్నవి

అలరి శ్రీవేంకటేశ ఆపె నన్నుఁ గూడితివి

చలివాయ నీపెదవి చాచి చూచుకోవయ్యా ||కడ||239||

రేకు 1641

వరాళి

నాలో నేమినవ్వేపు నడుమ నే వద్దనేనా

కాతరాన, నియ్యరాదా కప్పరబాగాలు || పల్లవి ||

వేడుకకు వెలలేదు వేసాలకు గురిలేదు

అడవయ్యా మాటలెల్లా ఆపెతోడను

¹ క్రీగీతగల యక్షురములు బాగా చిలుమెక్కినవి.

వాడిక రట్టెఱుంగదు వలపు సిగ్గెఱుంగదు
చూడరాదా ఆపెమోము నూటదప్పకుండాను || నాతో ||

పాయము తప్పించదు భావము కొంచమెంచదు
నేయవయ్యా ఆపెవద్ద నేతలెల్లాను
కాయము తనివందదు గర్వము భయమందదు
వేయరాదా పందె మాపె వేయుమన్నట్టెల్లాను || నాతో ||

కోరిక చాయకు రాదు గుణము కొనితేరాదు
చేరవయ్యా రతి కాపె చిత్తము రాను
యారీతి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
మేరమీరకుండరాదా మెచ్చినందాకాను || నాతో || 240 ||

గౌళ

ఇప్పటనుంటి మాటలేలరా వోరి
కొప్పవట్టి తీసినగా కోపము మానేది || పల్లవి ||

చెక్కులపైఁ జేతలెల్లాఁ జేసినయప్పడుగా
తక్కుక నే నాడినపంతము వచ్చేది
పిక్కటిల్లు నీమోవి పిప్పి నేసినయప్పడుగా
చిక్కించి నామనసు నెంజెరివి దీరేది || ఇప్పు ||

సిగ్గు వాపి ప్రియములు చెప్పించుకొన్నయప్పడుగా
తగ్గ కిందరిలో నాటదాన నయ్యేది
వొగ్గి చెప్పరానివని కొడిగట్టించితేగా
నిగ్గుల నా కోరికలు నెరవేరేది || ఇప్పు ||

పాదాలపై యానకు లోఁబరచినవృడుగా
 కాదనక నాచలము గానవచ్చేది
 యీదెస శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిటు
 మోదమున నేడుగదా మొక్కులు చెల్లెది ||ఇవ్వి||241||

దేసాళం

కన్నులపండుగపై కానవచ్చే మీనుద్దులు
 అప్పిటాఁ గడమ లేదు అనుమానాలేలా || పల్లవి ||

వెలఁది శిరసుమీఁదివిరులు నీపై రాలె
 అలరి నీ చెమటలు అమెపైఁ జిందె
 కలగంవలాయ మీ కందునైన వలపులు
 యెలమి నప్పటి మాఁట లింకానేలా || కన్ను ||

ముదితకరకండ ముండేతఁ బగలె నీకు
 అదె నీ కంటనరులు అవెపై నిందె
 యొడురుబడి మించె ఇద్దరి మీసింగారాలు¹
 దీరె మనసులఁ గొంచించనేలా || కన్ను ||

పువిదచన్నులు నీపురముపై వెలవెట్టె
 కవనీకరము² లాకెకాఁగిట కెక్క
 యీదె శ్రీవేంకటేశ యిప్పుడే నన్నేలితివి
 చవులాయ మీరతులు చాటి చెప్పనేలా || కన్ను || 242 ||

¹ 'మీ యిద్దరి సింగారాలు' అనుట వెపాటము.

² 'నీకరములకు' అనుట వెపాటము.

శ్రీరాగం

చొక్కులఁబెట్టి నేడు చూడవే తాను

వక్కున నిందరిలోన బయట వేతునా || పల్లవి ||

తను నేమో అంటినంటా తారుకాణించుమనీని

వెనకటినుద్ది వెల్లవిరినేతునా

కొనచూపులఁజూచితే కొంగువట్టి వెనఁగివి

వనువడ్డతనచేత వచ్చి నేతునా || చొక్కు ||

వాడి వట్టితినంటాను వూరకే సోదవిచ్చిని

కడలేనిదొర తన్ను కాకునేతునా

తడవి నవ్వితినంటా తగిలి యానవెట్టిని

అడఁకువ తనగుట్టు అరడిఁబెట్టుదునా || చొక్కు ||

అట్టె చేయి వట్టితేను అడియాలా రిచ్చిని

రట్టునేసి తన్ను రచ్చ నిట్టె వేతునా

యెట్టైన శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలో నన్నేలినాఁడు

బెట్టి తనమోవియంతా పిప్పినేతునా || చొక్కు || 243 ||

రామక్రియ

ఇందరు నీపెద్దరికా లెఱుంగుదురే

నందడి నరనమాడ మిమ్మరి వాడువే || పల్లవి ||

సెంతనుండి యంటిముట్టి నేవలెల్లా కేసేవు

యెంతచనవడివే యీతనికిని

బంతినుండి కూరలవలుచవులు చెప్పేవు

కాంతునినై ఇంత బత్తిగలదాన వాడువే || ఇంద ||

వట్టవేసాలఁ బూసుక వాసుక వచ్చే వీతని--

కట్టు నిట్టుఁ జాట్టమవు నాదువే నీవు

బట్టబయలు నడుమఁ బలుమారు మురిసేవు

దిట్టువాగెలఁ బెండ్లిపేరటాల వాదువే

|| ఇంద ||

కందువఁ బొన్నపై నుండి కాపురాలు నేసేవు

దేవులతనము చెల్లిన నీకు

ఇందునే శ్రీవేంకటేశఁ నను నీకలాన

పందెమా డీతని నింతవనిగొంటి వాదువే

|| ఇంద || 244 ||

సామంతం

ఎటువంటి దొరతన మేమి నేరుచుకొంటివి

తటుకన నీకు నీవే తగ వెంచవలదా

|| పల్లవి ||

అరగించ రమ్మని అపె నిన్నుఁ బిలువఁగా

చేరి నీనతికి విందు చెప్పమనేవు

నేరుపుతో వలచిన నీకుఁ బ్రియ మింతేకాక

యారసపువనితలు ఇంత కోపఁగలదా

ఎటు ||

వేడుకతో నప్పటిని విడెము నీకియ్యఁగాను

కూడా నున్నచెలి నందుకొమ్మనేవు

అడ నీవదినెయ్యేలే అపె నీకు దొర్డుగాక

యీడుదోడు నవతులు యింత కోపఁగలరా

|| ఎటు ||

అకె నీకాగిటఁ గూడి అట్టె నిన్ను మెచ్చఁగాను

మేకొని నీ దేవులనే మెచ్చుమనేవు

శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె

యీకడాకడినతులు యింత కోపఁగలరా

|| ఎటు || 245 ||

శకు 1642

లరిత

చూడరమ్మ సేతులాల సోబానఁ బాడరమ్మ

కూడున్నది వతిఁ జూడికుడనాచారి¹ || పల్లవి ||

శ్రీమహాల్క్ష్మీయట సింగారాల కేమరుదు

కాముని తల్లియట చక్కఁదనాల కేమరుదు

సోముని తోఁబుట్టువట సాంపుఁ గళ కేమరుదు

కోమలాంగి యీ చూడికుడుతనాచారి || చూడ ||

కలశాబ్దికూఁతురట గంధీరాల కేమరుదు

తలఁప లోకమాతయట దయ మరి యేమరుదు

జలజనివాసియట చల్లఁదన మేమరుదు

కొలఁదిమీర యీ చూడికుడనాచారి || చూడ ||

అమరవందితయట అట్టై మహా మేమరుదు

అమృతము చుట్టమట ఆనందాల కేమరుదు

తమిలో శ్రీవేంకటేశుఁ దానె వచ్చి పెండ్లాడె

కొమెరవయసు చూడికుడుతనాచారి || చూడ || 246 ||

బౌధి

నమ్మితిఁగదవే నిన్ను నాకుఁ జెల్లెలవంటాను

కమ్మర నాతనితోడ కాకు సేతురటవే || పల్లవి ||

వింటినే నా చెవులను విధునితో నీ వాడఁగా

అంటలేదనుచునేల ఆనవెట్టేవే

¹ చూడికుడుత్త నాచ్చియార్ అని తమిళము. 'అముత్తమాంబ' గోదాదేవి ముతంబే సంకీర్తన (కా.శ్రీ.)

దంటపు నీవామాట తలఁచుకొనవే నీవే
నంటున వే నాడేనంటే నాకే సిగ్గయ్యాని || నమ్మి ||

ఇట్టే కంటినే నాకమ్మలెదుట నన్నసేయఁగా
గట్టిగా నాకేల మతకము నేసేవే
రట్టడిచి నీవే యాగుట్టు దెలుసుకోవే
వాట్టి నే నడిగేనంటే వొగి నవ్వు వచ్చిని || నమ్మి ||

వెఱిఁ బట్టుకొంటిగదే నీవు లేక లంపఁగాను
గుఱిగాక యేల మఱిగులు వెట్టేవే
మఱిగి శ్రీవేంకటేశుఁడిద్దరి నేలినాఁడు
మఱి చూచుకొనేనంటే వెఱిగయ్యా నాకు ||నమ్మి||247||

వరాళి

వొద్దఁ గూచుండఁ గదవే వొడివట్టి తీసీని
గద్దించి సాలతురా కాంతునితోను || పల్లవి ||

చెలువుఁ డేమిసేసినా చొలి లోనాట గాక
చలము సాదించురా సారె సారెకు
పిలిచి మాటాడితేను ప్రేయము చెప్పట గాక
బలిమిఁ బెనఁగుదురా పంతముతోను || వొద్దఁ ||

¹బఱిశాలఁ డేమనినా నమ్మతించుట గాక
కఱికఱిఁ బెట్టుదురా కాలతాళానను
నఱపువైకి రమ్మంటే బత్తిసేయుదురు గాక
వెఱిగుతో జంకించురా వేసటతోను || వొద్దఁ ||

¹ బఱిశాలఁ డేమనినా (కా.శ్రీ.)

శ్రీవేంకటేశుఁ డేలితే చేకొని మెచ్చుట గాక
 యీవలిమోమోదుదురా ఇంతసిగ్గుతో
 వేవేగ నవ్వఁగాను వేడుకపడుటగాక
 పూవులచెందునఁ గొని పొంచిపొంచి వేతురా ||వౌద్దఁ||248||

కాంబోది

ఇచ్చకురాలఁ దొలుతే యేటికే లోఁగే నేను
 నిచ్చ నాతో సరసము నేఁడుగాక యెన్నఁడే || పల్లవి ||

వొత్తి గుబ్బలు విసికీ వొద్దన్నా మానఁడు
 చిత్తము వచ్చినయట్టు నేయుమనవే
 పొత్తి వలచినదాన నొఁగాదనఁగరాదు
 తత్తరపునావయసు తన సొమ్ము గాదా || ఇచ్చ ||

లవి మోవి పిప్పినేసీ లావణ్య మెఱుంగఁడు
 అలరి తా నాడినదే అట యునవే
 కులమునాలను తనకోరిక మానుపరాదు
 తలఁప నాభావమెల్లా తనసొమ్ము గాదా || ఇచ్చ ||

మనసు గరఁగించిని మట్టుతోడ నిలువఁడు
 యెనసినాఁ డేకఁ దనయిచ్చ యునవే
 అనుగు శ్రీవేంకటేశు కర్ణమాడఁగరాదు
 తనర నాసంతోసము తనసొమ్ముగాదా || ఇచ్చ || 249 ||

కురంజి

నేరుతువే అన్నిటాను నెపాననే చలపంచ
 మేరమీరే వింతలోనే మెచ్చులాఁడి వాదువే || పల్లవి ||

తెరలోని కిట వచ్చి తీగసాగ మాటలాడి
 వారసేవే రమణుని పూరకే నీవు
 సీరిమించ నవ్వు నవ్వి చేతల నట్టే కదిసి
 సరమాడే¹ వప్పటి జాణవోదువే || నేరు ||

చెంతలనే కూచుండి చేతులఁ బాదా లొత్తుతా
 మంతనాన యీతనిమర్మము లంటేవు
 కొంత మోవిసన్న చూపి గుబ్బలు మెయి సోకించి
 దొంతిఁబెట్టేవు పొందులు దొరవోదువే || నేరు ||

వీడెము చేతికిచ్చితే పెనఁ బచ్చడము గప్పి
 కూడేవు శ్రీవేంకటేశుఁ గూరిమితోను
 యీడ నన్నేలె యీతఁడే యెఱుకలు నేనుకొని
 బోదువాయ వెప్పుడును సుగుణపు నోదువే || నేరు || 250 ||

అహిరి

చల్లఁగా బతుకవయ్య జాణతనాలు నేర్తువు
 యెల్లచోట నెఁకఁ దప్ప లెంచేమా నిన్నును || పల్లవి ||

నేను విన్నవినికికి నీవుండేవునికికి
 కానీలేరా అన్నీఁ దారుకాణ వచ్చెను
 ఆనలేల పెట్టేవు అమరనేల చెప్పేవు
 దానికేమి యెవ్వరైనాఁ దడవేరా నిన్నును || చల్లఁ ||

చేరి నాపూహలకు చేసేటి నీ చేతలకు
 సారెకు నారా నేఁడు సరివచ్చెను

¹ 'పరమాడే' వ్రాదునగానితప్ప.

యారీతల కేందుపడే విచ్చకాలేల నేనేవు
 నీరపమైతే నాఁగాక నిలిపేరా నిన్నును || చల్లఁ ||

యిట్టే నేఁ గూడినందుకు యెన్నిక నీరతులకు
 గట్టాయరా నీగుణాలు కథలాయను
 నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నీ వెంతవేడుకొనేవు
 చుట్టమవైతివి యింక సోదించేరా నిన్నును || చల్లఁ || 251 ||

రేకు 1643

ముఖారి

ఎఱుగవచ్చెనే నేఁడు యెమ్మెలెల్లాను
 తఱియాయ విభునిపాదము లొత్తఁగదవే || పల్లవి ||

చలపాది తనమైతే నంగడిఁ గూచుండనేల
 తలఁపు మానలేనికాఁతాళము గాక
 అలుకే నిజమైతే ఆనలు చూవఁగనేల
 కలిగిన చలపుల గతులు గాక || ఎఱు ||

కోపమే కలిగితేను కొసరు మాటాడనేల
 రూపులేని కోరికలరుచులు గాక
 రాఁపుల మచ్చరమైతే రమ్మని పిలువనేల
 ఆఁవరాని తమకపుటలముట గాక || ఎఱు ||

సిగ్గులే నిజమైతే సేవలు సేయఁగనేల
 అగ్గలపురతుల చయ్యటము గాక
 యెగ్గులేక శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టే నిన్ను నేలే
 బగ్గన నిదెల్లా నీ భాగ్యమే కాక || ఎఱు || 252 ||

మారవిగౌళ

ఇందరయ్యా ఏడేలు మీ కిద్దరికిని

పొందులు మఱవవద్దు పొనఁగిన చోటను || పల్లవి ||

ముచ్చటలాడఁగవలె మొగము చూడఁగవలె

మచ్చరమేటికి నాలిమగనికిని

కొచ్చి కొచ్చి నవ్వవలె. కూడి మాడి వుండవలె

వొచ్చెము లెంచఁగవొద్దు వొనరినచోటను || ఇంద ||

కాఁపురాలు నేయవలె కాయములు సోఁకవలె

తోపునూపు డేమిటికి దొరలకును

యేపొద్దుఁ జెలఁగవలె ఇంటిలో మెలఁగవలె

కోపాలొద్దు చుట్టాలై గురియైనచోటను || ఇంద ||

రమ్మని పిలువవలె రతుల మెప్పించవలె

దొమ్మి జగడములేల దొడ్లవారికి

ఁముల శ్రీవేంకటేశ యీకె నీవూఁగూడితిరి

కమ్మరఁ జెప్పఁగ వద్దు కలసిన చోటను || ఇంద || 253 ||

భైరవి

అవధరించవయ్యా అపె నేనే చేతలు

తిగ్గిరి చేతులు చాచి దిట్టయేతులాఁడె || పల్లవి ||

చిక్కని నవ్వులు నవ్వి సెగ్గులు పైఁ జిలికించి

మొక్కినిదె కొలుపులో ముద్దరాలు

వెక్కినపుష్పాల లాడి వేడుకలు పచరించి

కక్కసించి రతులకు క్షతకారివనిత || అవ ||

తేటలచూపులు చూచి తీపులు పైఁ బడనిచ్చి
నాటించి గోరు నీవై నాలికత్తై
వాఁటముగా వై నొరగి వలుదచన్నుల నొత్తి
గాఁటపు సన్నలు నేసీ గయ్యాలి మగువ || అవ ||

దొంతరసాములు నేసి దోమటి మోచి దొడిగి
వింతగాఁ గాఁగిటఁ గూడీ వేసదా రీకె
యింతలో శ్రీవేంకటేశ యేలితవి నన్ను నిట్టై
రంతునేసీ నిన్ను మెచ్చి రచనల తరుణి || 254 ||

వరాళి

నాతో నేమిచెప్పేవు నాయము లేమడిగేవు
కాతరించితే సతులు కడు మీరకుందురా   " పల్లవి ||

వూడిగము నేనేయుట్టి పువిదలతో నవ్వితే
యీడుజోరై నీ మెక్కకుందురా
వాడలోన దిరిగాడేవారితో జూజమాడితే
కూడినపందెము నిన్నుఁ గొనకుందురా || నాతో ||

కొలుపు నేనేవారితో కోరి సరసమాడితే
అలరి మాటకు మాట అడకుందురా
వెలుపలివారిఁ దెచ్చి వెన లోన నిడుకొంటే
చలనట్టి నీతోడి¹సరికి రాకుందురా || నాతో ||

కడవారిచేత నీవు కానికె లందుకొంటే
నుడిగొని మోచి చవిచూడకుందురా

¹ 'తోడ' కావచ్చు.

కడఁగి శ్రీవేంకటేశ కమ్మర నన్నేలితివి
విడెమందుకొన్నవారు వియ్యమందకుందురా ||నాతో||255||

సాళంగం

చేయవే యతనివద్ద సేతలెల్లాను
దాయనే నీతో నేను తప్ప లెంచేనటవే || పల్లవి ||

చెలువుని సొలసేవు చేరి మాట లడిగేవు
కలికితనాలు నీకు గలవే కదే
పలుమారు నవ్వేవు పానుపువైఁ గూచుండేవు
చలమున యీవిద్యలు సాదించితివి గదే || చేయ ||

కన్నుసన్నలు సేసేవు కాఁపురాన మెప్పించేవు
అన్నియు నీమేనికి నమరుఁ గదే
వన్నెలు వెట్టుకొనేవు వద్దఁ గూచుండవచ్చేవు
పన్నిలమాయలకు నేర్పరివి గదే || చేయ ||

మోవితనె లడిగేవు మొక్కులెల్లా మొక్కేవు
రావాడిరతులకు రాజువు గదే
యీవేళ శ్రీవేంకటేశుఁ డేలినాఁడు వన్ను నిట్టె
దేవుల్లిందరికిని దేవరవు గదవే || చేయ || 256 ||

సామవరాళి

ఇద్దరము సరిగాదా ఇదివో నీకు
పెద్దరికా లెక్కించేవు ప్రియమా నీకు || పల్లవి ||

మగువకు ననమిచ్చి మాటలెల్లా నాడించి
తగవు. దిద్దవచ్చేవు తగునా నీకు

యెగనక్కల కిద్దరి నెదురుబడి నిలిపి

జిగి బంటలు రేచేపు చెల్లనా నీకు

|| ఇద్ద ||

వెంట బెట్టుకొని వచ్చి వెలది నెనకొలిపి

జంటలు సేయవచ్చేవు చలమా నీకు

దంటతనములు నేర్పి తారసిల్ల జేసి మమ్ము

వొంటి సిగ్గువరచేవు పుచితమా నీకు

|| ఇద్ద ||

పానుపువై నాకె బెట్టి బలిమి నన్ను గూడేవు

పూని శ్రీవేంకటేశ అబ్బురమా నీకు

ఆనుకొని యిద్దరిని అక్క జెల్లెండ్ల జేసి

నాన బెట్టేవు వలపు నగవా నీకు

|| ఇద్ద || 257 ||

కు 1644

మేఘరంజి

నెట్టన రెంటికి వచ్చు నీ జాడలు

గట్టువాయతనమో కరుణించు విధమో

|| పల్లవి ||

చిత్తము రంజిల్ల జేసి చెక్కుల గస్తూరి వ్రాసి

పొత్తి యెంత బుజ్జగించే వాటదానిని

ఇత్తల జేసినకల్ల యేమైనా దొర్లి కలదో

కొత్తలైన నీమంచిగుణ మిట్టిదో

|| నెట్ట ||

భావము సోకకబలికి పన్నీరు పై జిలికి

మూవంకల జొక్కించేవు ముద్దరాలిని

ఆవల మర్మములు నీయందు నేమైనాగలవో

నీవొక్క గలిగిననేరు పిలువంటిదో

|| నెట్ట ||

చేసిన నేవకు మెచ్చి చేతికి విడమిచ్చి
 బాస ఇచ్చి కూడితివి పంతుగలైనను
 అనల శ్రీవేంకటేశ ■■■ నీ విహోదమో
 బాసె ■ నిందరి నిట్టె వలసించేసాణమో || నెట్టు || 258 ||

హిందోళం

నెమ్మది నలుక దీర్చు నీవైనాను | అనె-
 నిమ్మవండు ■ నంటు నీవైనాను || పల్లవి ||

యెఱిగియు చిత్తములో యేటికో చింతించి నీకె
 నెఱువుగా నవ్వవయ్య నీవైనను
 తఱి గందమిచ్చితే చేతనే పట్టుకవున్నది
 నెఱువూత వూయవయ్య నీవైనాను || నెమ్మ ||

వాయ్యనే ■■■ వూరకే తా నున్నది
 నెయ్యవూమా బాడవయ్య నీవైనాను
 పయ్యదలోఁ దెచ్చినట్టిబాగా లట్టె వున్నది
 నియ్యంత¹ విడమివయ్య నీవైనాను || నెమ్మ ||

బానువుమీద ఇంత గుట్టుతో నున్నది
 నెలకొని కూడవయ్య నీవైనాను
 కలసి శ్రీవేంకటేశ కాచుకున్నది నేనకు
 నిలువునఁ బోయవయ్య నీవైనాను || నెమ్మ || 259 ||

¹ 'నీయంతవియ్యంత' వింతశ్రుతివంది. 'నీయంతకు నీవే' అని అర్థము.

గౌళ

అది లెస్స తెలుసుకో అప్పుడు విడువరాదు
 వెదకో నావైఁ జేయివేసేవు నేఁడు || పల్లవి ||

వోపుదువా ఆపెతోను వొడ్డైఁ బెట్టా మాటలాడ
 యీ పొద్దున మా ఇంటికే యెట్టు వచ్చితి
 ఆవఁగలవా కోప మాపె నిన్ను జంకించితే
 చూపుల నన్ను దప్పకచూచేవు నీవు || అది ||

నేయనోపుదువా ఆపె చేరి బాస నేయుమంటే
 యాయెడ నా చనుఁగవ యిట్టై అంటేవు
 నాయానకు రాఁగలవా నమ్మనంటే ఆపెతోను
 చేయిమీఁదుగా నావై సేసలు వెట్టేవు || అది ||

నిలువఁగనోపుదువా నేర మాపె యెంచితేను
 కొలఁదిమీరఁగ నన్నుఁ గూడితివి
 యెలమి నాపెకు పంతమియ్యకుండఁ గలవా
 నలి శ్రీవేంకటేశుండ నవ్వేవు నాతోను || అది || 260 ||

రామక్రియ

కానీలే అందుకేమి కద్దా నోయి
 వూని యాకె నీ యింట నున్నదని వింటిమి || పల్లవి ||

పోలింప నీ కాపెకునుఁ బొందు గద్దని వింటిమి
 ఆలించి ఆమాట దోయవని వింటిమి
 యేలేనని నీవు బాసలిచ్చితివని వింటిమి
 శీలముతో విందారగించితివని వింటిమి || కానీ ||

నంటున నావెగోరు మేన నున్నదని వింటిమి
 అంటువాయని చుట్టమవని వింటిమి
 యింటిలో నేపొద్దు కాఁగి లెడయవని వింటిమి
 దంటతనపు మీయేకతములెల్ల వింటిమి || కానీ ||

నేయరాని వినయాలు నేయుదువని వింటిమి
 ఆయాలు మోచినరతు లని వింటిమి
 యాయెడ శ్రీవేంకటేశ యెనసితి విటు నన్ను
 వాయల నన్ను మన్నించే సంగతులు వింటిమి ||కానీ||261||

వరాళి

మనసులో గుబ్బతిల్లీ మర్కము లెల్లా
 కొనవేసీ చూపరాదు గురిలేని ఆన || పల్లవి ||

చేరి నీమోము చూచితే సెలపుల నవ్వువచ్చి
 వూరకే తలవంచుక వుండఁగరాదు
 ఆరీతి నీవు దొరపు అఁటదాన నే నింతే
 తారుకాణించఁగరాదు తలఁపులోపలపు || మన ||

చెవి నీమాటలు వింటే సిగ్గులెల్లా జిమ్మిరేచి
 తవిలి పరాకునేయఁ దగవు గాదు
 యివల నీవు మగఁడ విటు నీకు నే నాలను
 రవలి నాడుకోరాదు రతులలో సుద్దులు || మన ||

అంటి కాఁగిలించుకొంటే ఆయములెల్లా గరఁగు
 అంటిననాతమకము అణఁచఁజాల
 యింటిలోన శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
 వెంట వెంట మాన్పరాదు వేవేలు వేడుకలు ||మన||262||

శంకరాభరణం

చిత్తగించు మిదె చెలువుఁడవు

మొత్తపు వలపులు ముంచీని

॥ పల్లవి ॥

పుత్రడిఁ బోలినపొలఁతి నీ రూపము

చిత్తరువున వ్రాసీ నిదివో

గుత్తపు గుబ్బల గురిగా మోపుచు

బత్తులు చేసీఁ బలుమరును

॥ చిత్త ॥

వలరాజు ప్రతిమవంటిది నీపేరు

చలములఁ బలకలఁ జదివీని

అలరి పురంబున అచ్చుగా నొత్తుచు

సులభాన మోహము చూపీని

॥ చిత్త ॥

చక్కెర బొమ్మయిననతి నీకాఁగిలి

గక్కన కణఁజముగాఁ గట్టి

యిక్కువ శ్రీవేంకటేశ నిన్నెనయుచు

అక్కరదెలిపీ ననువుగను

॥ చిత్త ॥ 263 ॥

రేకు 1645

రీతిగౌళ

నామోము చూచి చూచి నన్నేమి బుద్ధెడిగేవు¹

కాముకునకు నీతి యెక్కడనైనాఁ గలదా

॥ పల్లవి ॥

నెమ్మది నీతో నేను నేరువుల మాటలాడి

పుమ్మడి పుండేఁ గాని పొరయనోప

¹బుద్ధి + అడిగేవు = బుద్ధెడిగేవు.

కమ్మటి నీకు నిచ్చకప్పుఁ జేతలెల్లాఁ జేసి
నమ్మతి మొక్కేఁ గాని సాదించనోప || నామో ||

అప్పటప్పటికి నీతో నంతెలకు నప్పు నవ్వి
కొప్పు దువ్వేఁగాని కడుఁ గొసరనోప
యెప్పుడు చూచినా నీకు యెవ్వతెనైనాఁ దెచ్చి
నెప్పున మెప్పించేఁగాని నీరప మెంచనోప || నామో ||

వూడినట్లనే¹కూడి కొలుపులోపన నీచే
నీడె మందుకొనేఁగాని వెంగనకోప
యీడనే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి కడపలో
పాడి నెరవేఁగాని పంగించనోప || నామో || 264 ||

బాధ

చూపవయ్యా నాకాపెను సోద్యమయ్యాని
మోపుగట్టి నయూలు మోహమెంతగలదో || పల్లవి ||

తెరమఱుగున నుండి తియ్యని మాట లాడి
తరితీపు నేసీని తా నెంతాదో
విరులు నీపైఁ జల్లి వేరుక నప్పులు నవ్వి
తరపువెట్టి వలపు తగ నెంత వేర్చెనో || చూప ||

పానుపువైఁ బవళించి పదమగా నన్ననేసి
నానఁ బెట్టే దమకము నను పెట్టిరో
సోనలచూపులు చూచి చొక్కుల మొక్కులు మొక్కి
పానఁబట్టే గొనగోళ్లు చల మెంతగలదో || చూప ||

¹ 'కూడినట్లనే' వ్రాయునగాని తప్పు (కా.శ్రీ.)

బలిమిగాఁ గాఁగిలించి భావము గరఁగఁజేసి
 మొలపించిఁ బులకలు ముదమెట్టిదో
 అలమె శ్రీవేంకటేశ అలమెలుమంగ యీత
 వెలయించె నీకరుణ వినోద మెంతటిదో || చూప || 265 ||

పాడి

రమణుండ నేడు నీరపమాయను
 తమకించే చిది మంచితగవాయను || పల్లవి ||

సారిది నీవు నేసినచొప్పు లెత్తి యాడఁగాను
 విరులఁగొని యాపెను వేసేవు నీవు
 మరిగి విన్న కథలు మర్మములు పోకితేను
 మరునమ్ములు నడుమ మనికాయను || రమ ||

తలకొన్న నీ కళలు తరుణి చూడఁగాను
 జల జలఁ బన్నీరు చల్లేవు నీవు
¹చలరేఁగినయానలు చిమ్మిరేగి మొలచితే
 చలపాది వెడమంచు సందడించెను || రమ ||

కదిసిన నీ రతులు శాంత గడు మెచ్చఁగాను
 వొదిగి గందము మేనఁ బూసేవు నీవు
 పొది జవ్వనవన ముప్పొంగితే శ్రీవేంకటేశ
 చిదివచ్చి వట్టిమాకు చిగిరించెను || రమ || 266 ||

¹ 'చలరేఁగి' యతి గమనించేది (శా.శ్రీ.)

కాంబోది

ఏటికి ననుమానము యెందాఁకాను

కూటమిగలచోటికి గుట్టు సేయగలదు

॥ పల్లవి ॥

వరుసకు నాపె నేడు వచ్చెఁగా నీవద్దికి

వెరవేది లోపలికి విచ్చేయరాదా

వరగ నాపై వలపు వండి పొల్లవోయానా

దొరపాటివానికి దోసమే లేదు

॥ ఏటి ॥

అనతో నీమోము చూచి నదివో యీ జవరాలు

సేసవెట్టి పెండ్లాడి చేకొనరాదా

బాసలు నాకిచ్చితేనే పరిసిపోయానా

అసరిఁ గోడెకానికి నంటుముట్టు లేదు

॥ ఏటి ॥

పొరుగుపోరచి వచ్చి పొలసీ నీనేస్తగత్తె

గరిమ నీ పచ్చడము గప్పఁగరాదా

యిరవై శ్రీవేంకటేశ యెనసితీ విటు నన్ను

సీరులుగలవానికి చింతించఁదగదు

॥ ఏటి ॥ 267 ॥

ద్రావిడ భైరవి

నీతలఁపు రీడేరె నెలఁత నీకు దత్కె

రాతిరిఁ బగలు నింత రవ్వలేలా

॥ పల్లవి ॥

అనెతో మాటలాడితి వందుకొంటివి కానికె

వైవైఁ గొంకుదేరెను పలుకులేలా

మోపులుగా నవ్వితివి మొగము చూచితివి

మాపుదాఁకా నిక వట్టిమాటలేల

॥ నీత ॥

నతిఁ గొంగువట్టితివి సరసములాడితివి
 సతమాయను మనువు సాదించనేల
 యితవులు చేకొంటివి యింటి కిట్టె వచ్చితివి
 కఠలెల్లాఁ జెప్పి నిన్ను కాతరించనేల || నీత ||

కూటములు మెచ్చితివి కొమ్మఁ బెండ్లాడితివి
 సూటికెక్కె వలపులు నుద్దు లింకేల
 యాటున శ్రీవేంకటేశ యే నలమేలుమంగను
 గాట్రాన నన్నేలితివి గరిసించనేలా || నీత || 268 ||

నాదరామక్రియ

అప్పుడే కానఁగవచ్చి నొఁగాము లెల్లాను
 చిప్పిలు జవ్వనముపై చేయివెట్టరాదా || వల్లవి ||

చండి పోరి నీవు నాతో సాములేల వేసేవు
 వుండఁ బట్టదా నీకు నోజతోడను
 కండగర్వ మెంతే నీకు గలిగితేఁగనక యీ—
 కొండలవంటి చన్నులు కుచ్చి యెత్తరాదా || అప్పు ||

గుట్టుతోడ నవ్వు నవ్వి గురులేల వేసేవు
 పట్టరాదా నీవొల్లిపాయము నేఁడుఁ
 బట్టబయ లిందేనని పంతము నీకింత గల్తే
 కిట్టి నా నడుము పిడికిటఁ బట్టరాదా || అప్పు ||

తలపోసి నన్ను నిట్టే తమకించి కూడేవు
 నిలువరాదా మనసు నీయంత నీకు
 యెలమి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టే
 అలమేలుమంగ నేను అక్కున నించరాదా ||అప్పు||269||

రేకు 1646

సామంతం

మన్నించు మామూలు మగువను దయనేలు

నన్నల రాఁపునేయకు మహారిని

|| పల్లవి ||

చలవట్టి యెంచరాదు సడిఁబెట్టఁగారాదు

చెలరేఁగి కడుమోహించినకాంతను

అలఇంపించగవద్దు అన చెరుచందగదు

పిలువకే వచ్చినస్రియురాలిని

|| మన్నిం ||

చిమ్మిరేఁచ బాడిగాదు సిగ్గువరుచ దోసము

నమ్మతించి కాచుకున్న జలజాక్షిని

వమ్మి నవ్వనీదగదు వైకొనకుండు తొచ్చము

నెమ్మది సరసమాడే నేరువరినతిని

|| మన్నిం ||

బాసియ్య నది నేరమి పరాకునేయుట నీతి

నేనవెట్టి కూడిన మచ్చిక సతిని

వాసిలో వేంకటేశ వడి నలమేల్కంగను

తానువలెఁ గూడితివి తాని యాయితని

||మన్నిం||270||

దేసాళం

తప్పలు వట్టఁగనేల తరుణులను

కప్పరముమోవి నిచ్చి కాఁగిలింతురు

|| పల్లవి ||

పెనఁగుచు రమణుఁడు ప్రియుములు చెప్పినాను

చనవుగలనతులు జంకింతురు

తనిసి తమతమపంతము లీడేరినమీఁద

పెనక నవ్వుటి మరి వేఁడుకొందురు

|| తప్ప ||

యెడయక నాయకుఁడు ఇచ్చక మాడినాను

కడుపొందైనవారు కాఁతాళి తురు

తడయక రతులను తమకు లోనైనవేళ

చిడుముడిఁ జేయరానిసేవలెల్లాఁ జేతురు

|| తప్ప ||

అసల శ్రీవేంకటేశ ఆయాలు నీ వెంతంటినా

సేనలు వెట్టినవారు చిమ్మిరేఁతురు

నీసరి నలమేల్మంగ నీవుర మెక్కినమీఁద

వాసుల నందరు నిట్టే వంతులకు వత్తురు

||తప్ప||271||

అహీరినాట

తగునా నీ కింతవేసిదంటతనాలు

నగినంతలోనె యావలు వెట్టఁజెల్లునా

|| పల్లవి ||

కలికి తనవతికి గండము కానుకంపితే

బలిమిఁ దీసి యేల కంబానఁ బూసేవే

వెలయ నప్పటి నాపె ఏడెము వెట్టి యంపితే

పలుమారుఁ జెలులకు పంచివెట్టనేఁటికే

|| తగు ||

మంచిపువ్వుదండ లొపె మగనికి నంపితేను

కొంచకేల నీమంచముకోటఁ జూట్టేవే

మించుఁగడియా లొకె మెలుఁతచే నంపితేను

పించెపు నీపాదమునఁ బెట్టవచ్చునటవే

|| తగు ||

యెనసి శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టే పొన్ను వేయించితే

మొనసి నీవేల పాదమునఁ దొక్కేవే

అనిశము నేరె నీతఁ డలమేలుమంగపు నిన్ను

తనిసి యాపెకు నిఁక దాఁచవచ్చునటవే || తగు || 272 ||

శంకరాభరణం

అన్నిటా జాణఁడ నైతే నొదువుగాని

కన్నచోటనెల్లాను కాంతను దూరకుమీ || పల్లవి ||

పంతములేలాడేవుఁ బయలేలీదించేవు

యింతేసికి నోపునా యీవె నీతోను

చెంత మోము పంచుకొని సిగ్గువడి నున్న నింతే

జంతల నాడినయట్టు నకియ నాడకుమీ || అన్ని ||

వేసారేల నేనేవు వెగ్గళించేల నవ్వేవు

గాసిఁబెట్టితే నోర్చునా కామిని గోల

మూసినముతైమువలె మోనమున నున్న దింతే

యీసడపువారివలె నీకె నెంచకుమీ || అన్ని ||

బాగులేల నేనేవు చలమేల సాదించేవు

యీగతి నలమేల్కంగ యిచ్చగించునా

బాగుగా శ్రీవేంకటేశ బత్తితోఁ గూడె నింతె

భోగపు టింతులవలె పొలఁతిఁ జేయకుమీ || అన్ని || 273 ||

సామంతం

అంతటి బలువురాల వొదువే నీవు

చెంత నుండే మచ్చికలు నేయించుకొంటివి || పల్లవి ||

వలసినచోటికి వాసు లెంతురటవే

పీరిపించుకొంటివి ప్రియునిచేత

మలసే నీ పంథాలు మగనితోడనా

యెలమిఁ జేతికి మిప్పించుకొంటివి || అంత ||

ఆసపడి వున్నచోట అలయింతురటవే
 బాస సేఇంచుకొంటివి పతిచేతను
 యీసట లీతరితీపు లిక్కడఁ జూపుదురా
 రాసికెక్క నింటికిని రప్పించుకొంటివి || అంత ||

వొక్కటైనచోటికి వొడ్డించుకొందురటవే
 చెక్కు నొక్కించుకొంటివి చెల్వనిచేత
 వెక్కుసపునేర్పులు శ్రీవేంకటేశుకొరకా
 మిక్కిలి యీతనిచేత మెప్పించుకొంటివి || అంత || 274 ||

ముఖారి

ఇందాఁకా రాఁడంటా పతినేల దూరేవే
 కందువ నెదురుకొని కాఁగిలించుకొనవే || పల్లవి ||

పగవారికైనాను పంతములిచ్చుట మేలు
 మొగమోట మతిలోన ముంచుకొంటేను
 జగడములాడినాను నగుతా నుండుట మేలు
 పగటుఁ జుట్టరికము పాయరాకుండితేను || ఇందాఁ ||

కడుఁగోపినైనాను కనిపొగడుట మేలు
 వడి నందుఁ బనిగొనవలసితేను
 తడవవచ్చినఁ దానె తప్పించుకొనుట మేలు
 వొడఁబాటు బాసలు వొనరి వుండితేను || ఇందాఁ ||

వొక్కసియైన దొరను వేఁడుకొనుటే మేలు
 యొక్కదా నుకము తన కెడవైతేను

¹ వెక్కునము + ఇ = వెక్కునము కంపాడు

చక్కని శ్రీవేంకటేశ్వరుండు నిన్నిదె కూడె

మొక్కుటమేలు రతి ముచ్చటైతేను || ఇందాఁ || 275 ||

రేకు 1647

మారవి

వాఁడు గదె ప్రహ్లాదవరదుండు

నాఁడాడినమాటలకు నవ్వీని చూడరే || పల్లవి ||

పంతుములెల్లాఁ జెల్లించె ప్రహ్లాదవరదుండు

పంతుకెక్కించెఁ బ్రహ్లాదవరదుండు

బంతి విడలు వెట్టెను ప్రహ్లాదవరదుండు

ఇంతటి నారమణుని నేమని చెప్పదునే || వాఁడు ||

బలిమిఁ జన్ను లంటె నీ ప్రహ్లాదవరదుండు

వలపు నించెఁ బ్రహ్లాదవరదుండు

వలుకుఁబంత మీదేర్చెఁ బ్రహ్లాదవరదుండు

అలరించె నిన్నిటా నేమని పొగడుదునే || వాఁడు ||

వన్నుగ శ్రీవేంకటాద్రి ప్రహ్లాదవరదుండు

వన్నెగాఁ గూడెఁ బ్రహ్లాదవరదుండు

పన్నినమాయ దెలిపె ప్రహ్లాదవరదుండు

యిన్నిటా నీతనినుడ్డు లోన్నని నే మెత్తునే ||వాఁడు||276||

దేసారం

విరులదండలతోడి విట్టలేశా| నీవు

యెరపులేనివాఁడవు యెప్పుడు విట్టలేశా || పల్లవి ||

¹ 'ప్రహ్లాద' అనియే రేకులందంతటా కందు

² ఎన్ని+అని

³ 'విట్టలేశా' అనియే రేకులో కందు. 'వికలా' అనియు వ్యవహారమున గలదు

విచ్చేయు మా ఇంటికి విట్టలేశా| నీకు
 విచ్చనవిడాయ నిది విట్టలేశా
 విచ్చి చెప్పే నిటు నీకు విట్టలేశా| నాకు-
 నిచ్చినబాస దప్పకు మిఁక విట్టలేశా || విరు ||

వీడె మియ్యగదవోయి విట్టలేశా| కడు-
 వేడుకకాడవు నీవు విట్టలేశా
 వీడుకోడాయ వలపు విట్టలేశా
 పాడిఁ బంతాలెల్లఁ బాపు విట్టలేశా || విరు ||

విడిచేవు పోకముడి విట్టలేశా| యెంత
 వెడమాయకాడవయ్య విట్టలేశా
 కడఁగి శ్రీవేంకటాద్రిఁ గలసితివి
 అడియాలముగ నన్ను నొర విట్టలేశా || విరు || 277 ||

రామక్రియ

చూడఁ బిన్నవాఁడుగాని సుద్దులైతే వేవేలు
 వోడక వింతలునేసీ పుద్దగిరి¹ కృష్ణుఁడు || పల్లవి ||

సెలవినవ్వులతోడ చెలులమోములు చూచి
 పలికీ ముద్దుమాటల(లు?) బాలకృష్ణుడు
 చలపాదిగొల్లెతల చనుఁగొండలతోడుత
 తులఁదూచి వలపులు దొంగాదుఁ గృష్ణుఁడు || చూడ ||

తప్పటదుగులతోడ తరుణలకెల్లాను
 చిప్పీల ముద్దులువెట్టి చెన్నకృష్ణుఁడు

¹ పుద్దగిరి = 'ఉదయగిరి' కావచ్చు

ముప్పిరియానలఁ బొంది ముదితలవాడిలోన
వొప్పగఁ జేతులు చూచి నుద్దగిరికృష్ణుడు || చూడ ||

గట్టి వెన్నముద్దతోడ కాంతలను మరిగించి
పట్టవగలే కూడ గోపాలకృష్ణుడు
ఇట్టే విజనగరాన యెమ్మైలెల్లాఁ జూపేని
చిట్టకప్పుఁ జేతల శ్రీవేంకటకృష్ణుడు || చూడ || 278 ||

బౌలి

అదరిపాటు వచ్చి అప్పుడే నీవు
పదిమారులును యేల పంతాలాడేవే || పల్లవి ||

వలపు నిలువలేక వద్దనున్న చెలులతో
కలికితనాల నెంత కాఁతాళించేవే
బలుపుఁడాతఁడు నీవై బత్తి చూచుకొంట గాక
సాలసి మలసి యేమి సోదించేవే || అద ||

విరహ మాఁపఁగలేక విభని¹ మొగము చూచి
మరులుకొలిపి యేటిమాట లాడేవే
సరసుఁ డాతఁడిచ్చినచనవే చూచుట గాక
తిరిగి తిరిగి యెంత తెలువవచ్చేవే || అద ||

ఋనసు వారించలేక మచ్చిక శ్రీవేంకటేశుఁ
దెనఁగి కాఁగిట నెంత దిగింయించేవే
నను నిట్టే యేలినాఁడు ననువే చూచుటగాక
వనివడి యింకా నెంత పచారించేవే || అద || 279 ||

¹ 'విభుని' వ్రాయునగాని తప్పు (కా.శ్రీ.)

నాదరామక్రియ

బుద్ధి చెప్పవయ్య నేను పూచి వినేను

గద్దరిఁ గా నెప్పుడు సిగ్గరిదాన నేను || పల్లవి ||

అమగువకు నీవు అన్నిటా మోహింతు వంటి

యేమనవలెను నానతివయ్యా

గామిడిదానఁ గాను కతలు నీవే నేరుపు

కామించి వచ్చిన వాసికత్తెనే నేను || బుద్ధి ||

చాయల నాపెకు నీకు సరిఁ బొందునేసితి

నేయవలసినపని చెప్పవయ్యా

రాయడించేదానఁ గాను రచ్చలఁబెట్టకు నీవే

పాయముతోడిమానాపతిదాన నేను || బుద్ధి ||

కూడా నీతోనున్నా పెకూటములు చూచితి

చూడవలసిన వింకాఁ జూపించవయ్యా

వోడక భూపతిచెర్వువొద్ది శ్రీవేంకటేశ్వర

జాడ నన్నేరితివి యిచ్చకురాల నేను || బుద్ధి || 280 ||

శుద్ధవసంతం

చెప్పవయ్య నాతోను చెలి నీకెంత. చుట్టమో

తెప్పల భూపతిచెర్వు¹ తిరువెంగళప్పఁడా || పల్లవి ||

ముంచి తేనెలుగారేమోవినే మాటలాడిని

అంచగమన యెవ్వతో అదె నీతోను

¹ భూపతిచెర్వు = కోనేరు. కోన్ + పిరు. 'కోన్' అనగా 'నెరుపు' అని తమిళము. 'పిరి' అనగా చెరువు. అదియే తెలుగులో 'కోనేరు'. దానికి సంస్కృతీకరణమే "భూపతిచెర్వు" (స్వామిపుష్పరిణి) (గౌ.రా.). ఇది పితృము (కా.శ్రీ.)

చంచుల కనుఁదమ్ముల సారె సన్నలు నేసేని

యెంచరానివేడుకతో యిదె నీతోను

॥ చెప్ప ॥

చిప్పిలఁగ నోరూర నెలవుల నవ్వు నవ్వు

అప్పటిని నే డెవ్వతో అదె నీతోను

వొప్పగ శిరసు వంచి పూరకే సిగ్గులువడి

యిప్పు డిందరుఁ జూడఁగ యిదె నీతోను

॥ చెప్ప ॥

మొగిఁ జిమ్మిరేఁగ చన్నుమొనల మోహము చల్ల

అగడుగ నెవ్వతో అదె నీతోను

జిగి నన్నుఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశుఁడ

చిగరించ మొక్కి మెచ్చి నిదె నీతోను

॥ చెప్ప ॥ 281 ॥

రేకు 1648

సాళంగం

ఏమిసేను నాతఁడు యెందరికని వోపును

నేనుములు నేర్చుకురే నెలఁతలాల

॥ పల్లవి ॥

అక్కడనుండి వచ్చి ఆ పరాకైపున్నాడేమో

కక్కసించకురే వో కాంతలాల

నెక్కొని యలసి వచ్చి నిద్దురతో నున్నాడేమో

వక్కన లేసకురే పడఁతులాల

॥ ఏమి ॥

వలపు చవుల సోకి వడిఁ జొక్కివున్నాడేమో

బలిమినేయకురే భామలాల

మొంచు నాపెకు బాస ఇచ్చి వచ్చినాడేమో

చలము సాదింకురే జలజాక్షులాల

॥ ఏమి ॥

తగిలి వారిరూపులు తలఁచుకొనీనో యేమో

అగడుసేయకురే యంగనలాల

|| శ్రీవేంకటేశుఁడు సింగారవనములోన

నగి కూడఁ గోనేటిలో నన్ను నింతులాల || ఏమి || 282 ||

వరాళి

ఎంతేసి నేరిచినాఁడు ఇటు చూడరే

కాంతలాల దాఁగి వీఁపు గానరాఁగా నీతఁడు || పల్లవి ||

చెక్కులపై వడినేటి చెమటలు చూడరే

చక్కనిమోములో సిగ్గు చల్లఁ జూడరే

నెక్కినఁగ బుసకొట్టే నేరుపులు చూడరే

పక్కనఁ దన నిజము పచరించి నీతఁడు || ఎంతే ||

కడలేనితనమేనికళలెల్లాఁ జూడరే

అడియాలపుఁబులక లటు చూడరే

బెడిదమై జారిన పెనుఁదురుము చూడరే

వాడఁబరచి నన్ను వొడ్డికతో నీతఁడు || ఎంతే ||

తెల్లనికన్నుల మించుతేటతెలివి చూడరే

తొల్లిటమోచిపై గురుతులు చూడరే

యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశుఁ డీప్పడు దా నన్ను గూడె

కల్లలు నిజముసేసి కరఁగించి నీతఁడు || ఎంతే || 283 ||

బాళి

ఏల రట్టుసేనేవోయి యిదిగో ఆపె

తాలిమి సిగ్గురిదాన దండనున్నదాపె || పల్లవి ||

కోలుముందై మన మాడుకోనేటిమాటలెల్లాను
 ఆలకించి వినవచ్చె నదివో ఆపె
 వోలి సదమదములై వున్న మనపొందులెల్లా
 వారిమితోఁ జూడవచ్చె పొరుగున నాపె || ఏల ||

యారీతి నేకతమున ఇద్దరము నుండఁగాను
 కేరదాన నవ్వవచ్చెఁ గెరలి యాపె
 సారె నొకరొకఁడు చనవులు మెరయఁగా
 మేరమీరఁ దానువచ్చె మిక్కిలి నాపె || ఏల ||

యిత్తల నీవును నేను యెనయుచు నుండఁగాను
 పాత్తులుగలయ వచ్చె పొదిగి యాపె
 బత్తితో శ్రీవేంకటేశ పైకొన్న మేనవారము
 కొత్తవావి చెప్ప వచ్చెఁ గొసరి యాపె || ఏల || 284 ||

గౌళ

ఏమిసేతునయ్యా నీ విందరికి నముఁడవు
 ఆముకొని నినుఁ జూపి అందరి దూరీని || పల్లవి ||

యెట్టకేలకుఁ దనతో యెన్నఁదో నవ్వితివంటా
 వట్టిసలిగెఁ బొరలి వంతుకు నాపె
 గుట్టున నొకకడ నీకొలుపు సేసినంటా
 బట్టబయలు గర్వించి పరచి నవతుల || ఏమి ||

తెరమఱుగున నీవు ద్రిష్టించి చూచితివంటా
 దొరతనాల మురిసీఁ దోడనె యాపె
 ఇరవెఱుగక నీవేమో మాటాడితివంటా
 బెరసి పెచ్చు వెరిగి ప్రియురాండ్లతోను || ఏమి ||

వూరకే యెప్పుడో పాదా లొత్తించుకొంటివంటా
 తేరకె వేసాలునేసీ దిక్కుల నాపె
 గారవించి నేడు శ్రీవేంకటేశ నన్నేలితివి
 దూరఁజూచి నీ పట్టపుతొయ్యలులఁ దాను || ఏమి || 285 ||

సాశంగనాట

ఇదివో నీ భాగ్యము లిన్నిటా మెరసెనమ్మ
 సదరాన నిటువంటి జన్మము గావలదా || పల్లవి ||

చెంతనుండి యాతఁడు నీ చెప్పినట్టు సేయఁగాను
 పంతాలాడుకొననేలే పడఁతి
 యింతటి సవతు లింద కియ్యకొని వుండఁగాను
 సంతతము నీకుఁగల చలము లీడేరెనే || ఇది ||

సారెకు నాతఁడు నీ చనవు చెల్లించఁగాను
 యారీతి నెమ్మెలు చూప నింకా నేలే
 నేరుపున సరివారు నీకింద నడవఁగాను
 కూరిమితో నీవుగోరే కోరికె ప(ఫ?) లించెనే || ఇది ||

కుచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁ డక్కున ని న్నుంచకుండఁగా
 ఇచ్చకొలది నవ్వేపు యింతేసి యేలే
 వొచ్చము లే కింతులెల్లా వూడిగాలు సేయఁగాను
 తచ్చి నీవు పట్టిన వ్రతములు చేకూరెనే || ఇది || 286 ||

ముఖారి

ఏమిగాఁ జూచినాఁడే ఇప్పుడు నన్ను
 వేమారు తను సంత వేసరించేదాననా || పల్లవి ||

కొప్పు దువ్వి న న్నితఁడు కొసరి వేఁడుకొసీని
 అప్పటిమాటలకు నే నలిగేనటే
 తప్పకచూచి నన్ను నవ్వు నవ్విచి
 తప్ప లెంచి నేఁ దనతో తమకించేదాననా || ఏమి ||

వెనఁగి నావొడివట్టి ప్రియములు చెప్పేఁ దాను
 వెనకటి నేఁతలకు విసిగే నటే
 కనునన్న సేసి నన్ను కమ్మటేఁ జొక్కించీని
 మనసు సోదించి తనమర్మాలెత్తే దాననా || ఏమి ||

చేతులు చాచి నన్నుఁ జెనకి కాఁగిట నించీ
 రా'తిటి పంతములకు రా'వాడేనటే
 యీతల శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడిట్టె నన్నునేల
 యేతులకు నేఁ దనతో యెదురాడేదాననా|| ఏమి || 287 ||

రేకు 1649

పాడి

అన్నిటా జోగఁడు దాను అదెఱుగఁడా
 కన్నెపాయపుమదము కారుకొనె ననరే || పల్లవి ||

చెలులచే నేనింకాఁ జెప్పిపంపవలెనా
 తలఁపులోపలిమాట తా నెఱుగఁడా
 చెలప చెమట నిండె చెక్కులునుఁబులకించె
 కొలఁదిలేని వలపు గుబ్బుతిల్లి ననరే || అన్ని ||

¹ 'రాత్రి' శబ్దము 'రాతిరి' కాగా దాని కడపటి వర్ణమునకు దానిభక్తికముగు 'టి' అదేశముగా వచ్చినది కాబోలు. ఇది అపురూపము.

² రాపు+అడమ. రాపు=రాజవము, గాంధీర్యము ఇత్యాది అర్థములతో నేటికి వ్యవహరించుచున్నది. రానైన మొగము ఇత్యాది వ్యవహారము ముద్రపెట్టెను.

జిగిఁ గడితాన వ్రాసి చేతి కియ్యవలెనా
 తగిఁ జేసేపనులెల్లా తా నెఱుంగఁడా
 నిగిడె నివ్వెరగులు నిట్టూర్పు లివె రేఁగె
 చిగిరింపుఁదమకము చిమ్మిరేఁచి ననరే || అన్ని ||

యితవైనరతులెల్లా యెచ్చరించవలెనా
 తతి నాప్రియములెల్లా తా నెఱుంగఁడా
 సతమాయఁ గూటము లిచ్చటఁదా శ్రీవేంకటేశుఁ-
 డతి సంతోషము నాకు నలవడె ననరే || అన్ని || 288 ||

కాంబోది

ఊరకుండఁగదరే పువిదలాలా
 మేరతోడివారికి మితిమీరవచ్చునా || పల్లవి ||

సలిగెగలవారికి సరసములాడవచ్చు
 బలిమిగలవారికి పైకొనగవచ్చు
 వలపుగలవారికి వాడికలు చూపవచ్చు
 అలవోకవారికెల్లా ఆయా లంటవచ్చునా || ఊర ||

చుట్టరికపువారికి సుద్దులు చెప్పఁగవచ్చు
 దిట్టతనపువారికి దీకొనవచ్చు
 నెట్టుకొన్నవారికి నేరుపులు చూపవచ్చు
 కట్టఁగడవారికెల్లా గాఁతాలించవచ్చునా || ఊర ||

తగులుగలవారికి తమకము లెంచవచ్చు
 సాగిసినవారికి సొలయవచ్చు

¹ కడ+కడ=కట్టగడ. అరసున్న వివార్యము.

అగపడి శ్రీవేంకటాధిపతి నన్ను నేలె

వెగటైనవారికెల్లా వేసరించ వచ్చునా || కూర || 289 ||

సౌళంగం

వేళైనదాకా మా విడిదికిఁబోయివచ్చే

దాలుమీర సిగ్గులు వడఁగనేల యింకను || పల్లవి ||

కొలుపులో నుండి చెలి కొసరి మాటాడఁగాను

కలకల నవ్వు నవ్వి కాఁగిలించేవు

తలకించి యిద్దరును తెరవేసుకొనరాదా

వలవనిజోలి యీడ వద్దు వద్దు ఇంకను || వేళె ||

యేకతాన నుండి యాపె యెగనక్కేలు సేయఁగా

దాకొని తొడలపైఁ బాదాలు చాచేవు

లోకులు మెచ్చఁగ మేడలోనికికైనఁ బదరాదా¹

కైకొని పూరకుండఁ దగవు గాదు ఇంకను || వేళె ||

గక్కన శ్రీవేంకటేశ కాంత నిన్నుఁ గూడఁగాను

ఇక్కడ నన్నేరితివి ఇంతలోననే

మక్కువ మీకు గలితే మా యింటికి రారాదా

పిక్కటిల్లి వలపులు పెనఁగకు మింకను || వేళె || 290 ||

రామక్రియ

ఇద్దరును నొకటైతి రింకనేటికి

బుద్ధులు బోదించఁబోతే వొసఁగినా ఇప్పుడు || పల్లవి ||

¹ 'హా' థావు థావమైన 'వద' నై 'రాదా' అను ఘటకక్రియ చేర్పులు వింత.

'హారాదా' వలె ఇది.

చేయెత్తి నీకు మొక్కె చెలియ కానుకలిచ్చె
 చేయరాని విన్నపాలు నేనె నీతోను
 నాయకుండ నీవాకెను నమ్మించితి వన్నిటాను
 నాయములు చెప్పబోలే నవ్వు రాదా ఇంకను || ఇద్ద ||

చేరి యాపె కూచుండె చిత్తము రా నేవనేనె
 కూరిమి వేడుకొంటా జెక్కులు నొక్కెను
 నేరిపితి వీకతలు నీసొమ్ము నేనుకొంటివి
 కారణా లదుగఁబోలే కడమ యేదింకను || ఇద్ద ||

నేనెవెట్టె నీనై నాకె చెలరేగి విడె మిచ్చె
 ఆసతో శ్రీవేంకటేశ అక్కునఁ జేర్చె
 వాసులెంచి నీవు నన్ను వలెనని కూడితిని
 రాసికూటా లెంచబోలే రవ్వగాదా ఇంకను ||ఇద్ద||291||

కాంబోది

చెక్కుచేయిఁ దియ్యరాదు సిగ్గులువడక పోదు
 ఇక్కువ నా తడఁబాటు నేమిసేతునే || పల్లవి ||

మొక్కఁగా వీడినకొప్ప ముదుచుకొనఁగఁబోలే
 పక్కనఁ జిన్నులమీదివయ్యద జొరె
 పక్కఁ దనవంతము తలఁచినట్టె ఆరు
 యెక్కువనా తమకము నేమిసేతునే || చెక్కు ||

మీటఁగా గట్టినవీడెమెట్టు చక్కఁబెట్టఁబోలే
 పోటించి బాహుమూలాలు బయటఁబడె
 సూటిఁబడఁ దననేర్పు చూచిన చూపు రీడెరె
 యీటులేనినావలపు నేమిసేతునే || చెక్కు ||

వొరయఁగా వదలిన వొడ్డాణము పట్టఁబోతే
 మురిపెప్పనాపోకముడి వీడెను
 సరుస శ్రీవేంకటేశు సరసము నెరవేరె
 యిరవైన పరవశ మేమిసేతునే || చెక్కు || 292 ||

శంకరాభరణం

చూడవయ్య నీ సుదలివిలాసము
 వేడుకకాఁడవు విభుఁడవు నీవు || పల్లవి ||

పున్నమవెన్నెల పోగులువోసీ
 సన్నపు నవ్వుల జవరాలు
 వన్నెలఁ గుంకుమ వసంతమాడీ
 యిన్నిటాఁ గళలతో యీ మెఱుంగుఁబోడి || చూడ ||

పాటించి తుమ్మిదపౌఁజాలు దీర్చి
 కాటుక కన్నుల కలికి
 నూటి జక్కవల జోడలరించి
 నాటకపు గతుల నాభిసరసి || చూడ ||

అంగజా రథమున హంసలు (ల?) నిలిపి
 కంగులేని ఘనగజగమనా
 యింగితపు శ్రీవేంకటేశ నిన్నెననె
 పంగెన సురతపు పల్లవాధరి || చూడ || 293 ||

శ్లో 1650

శ్రీరాగం

వెన్నెలఁ గాయఁగాను వేసవందురా¹

మన్ననలు చేకొని నెమ్మది నుండఁగదవే || పల్లవి ||

పగటున నాతఁడు పకపక నవ్వుఁగాను

యెగసక్కేరెల్లా నీవు యేలాడేవే

తగినట్టెల్లా నవ్వుటఁ దగవులు నెరవఁగ

సగిడ నీ వింతలోనే నింద వేతురా || వెన్నె ||

పొదిగి నీ శిరసున పువ్వుల మురువఁగాను

గుదిగొని నీ వతని గోర గీరేవే

వెదకి యతఁడు నీ వెంట వెంటఁదిరుగఁగా

పదిలాన మంచముపైఁ బవ్వళింతురా || వెన్నె ||

శ్రీవేంకటేశుఁడు నిన్ను తెలి కాఁగిలించుకోఁగా

చేపమీరి నీవేల సిగ్గు పడేవే

భావించి వెక్కురతులఁ బచారించి కూడినాడు

తావుల నీ నేర్పు చూపి తమకింతురా || వెన్నె 294 ||

మూలవిగ్రహ

తనకేమే చెలియా దండకు రమ్మనవే

జానిగి తెరలో తొంగిచూడ నింత యేటికే || పల్లవి ||

వినఁగదె యీ మాట విభుఁడు యెవ్వతెతోనో

చెనకీ గరిడీసాము సేసెనట

¹ వేసవి + అందురా = వేసవందురా.

కొనగోరు సోకెనట గొబ్బునఁ జెక్కులమీఁద
 వానరి సిగ్గున లోన నున్నాఁడట || తన ||

చూడవే యీతఁడే మరి సొగసి వేరొకతెతో
 వేడుక వసంతములాడినాఁడట
 వీడక ఆకె తీగెట¹ వెంట్రికలఁ జిక్కెనట
 వోడ కొకరితోఁ జెప్పకున్నాఁడట || తన ||

అడుగఁగదె శ్రీవేంకటాధిపతి నాతోనే
 యెడయక చెప్పి నన్ను నేలె నేడు
 అడియాలాలాయనట అండనే యిద్దరి పొందు
 జడియక యిన్నిటాను చలివాసినాఁడట || తన || 295 ||

బాధ

మేలు మేలు కాంతలకు మేకునేయ నేరుతువు
 తాలిమితో నన్నిటా నాదరించనేరుతువు

పంతగాఁడ వొదువు పదారువేలు సతుల
 బంతిఁబెట్టి వొక్కమాటే భ్రమశించితి
 యెంతవాఁడవైనా నొదు వెమ్మెలకు సీతాదేవి—
 నంతవట్టువారు² జూడ నగ్గి బాస గొంటివి || మేలు ||

అలరుక్మీణిఁ బెండ్లాడి ఆకెయన్నను బోదిం (డిం?)చి
 లలి సంతోసముగా నెలవు నేసితి
 పొలసి సత్యభామకు పూవు దెచ్చి చేతికిచ్చి
 యెలమి సవతులలో నెక్కుడు నేసితివి || మేలు ||

¹ తీగె+అట (కా.శ్రీ.)

² అంతవట్టువారున్ = ■ సమయమునకా ప్రాంతము నందున్నవారందరును

వీచున భూకాంత నిల్చి వేడుకతో శ్రీశక్తిని
 మోపుగా నే పొద్దు సురమున నించిత
 కాపాడి మిక్కిలి ననుఁ గరుణించి కాఁగిరించ
 యేవున శ్రీవేంకటేశ యేలి మన్నించితివి ||మేలు||296||

అహరి

తలఁచిన తలఁపులు తలకూడఁ గాక ఇంక
 కలిగిన నీ బల్లి కడమవడనా || పల్లవి ||

యెవ్వతె రానికోపమో యెదలోనఁ బెట్టుక నే
 నవ్వినాను వూరక వున్నాడపు నీవు
 తవ్వితే నిసుకపాఁతరవంటిది వలపు
 మవ్వపు వేడుకతోడ మాటలాడవయ్యా || తలఁ ||

వుమ్మడి నెందుకేఁగేవుద్యోగ మున్నదో నీకు
 రమ్మని నేఁ బిల్వఁగాఁ బరాకు మానవు
 చిమ్మిరేఁగి వూరేటిచలమవంటిది తమి
 యెమ్మె చూప నెంతలేదు యింటికి రావయ్యా || తలఁ ||

అక్కడ నెక్కడిమాట లాలకించుకున్నాడవో
 యిక్కువలు నే నంటినా యేమీ ననవు
 చక్కని శ్రీవేంకటేశ జలధివంటిది యాస
 యెక్కువ నన్నేలితివి యిట్టే వుండవయ్యా ||తలఁ||297||

దేసాళఁ

రట్టడి కడసరాయఁ డిట్టే వీఁడు
 గట్టిగా వేఁడిపుడు తగవు దేర్చరే || పల్లవి ||
 Vol 28 - F 18

చలము సాదించరాదు నముకొనఁ గొంచరాదు

వలుమారు మాటలాడి వదరీ వీఁడు

మొలకచన్నులు నావి మొనలెత్తెదనమీద

చెలులార మాకు బుద్ధిచెప్పఁగదరే || రట్ట ||

పందెములదువరాదు పంఠము విడువరాదు

కందువలు చూపి పొత్తుగలనీ వీఁడు

అందపు నాచూపు లివి అంటుకొనీఁ దనమీద

చందపు మావలపులు చక్కఁబెట్టరే || రట్ట ||

తమక మాఁపఁగరాదు తాలిమి చూపఁగరాదు

అమర గూడె శ్రీవెంకటప్పఁడు వీఁడు

చెమటల నామేను చేతనేనీఁ దనమీద

జమిది మమ్మిద్దరిని సారె మెచ్చరే || రట్ట || 298 ||

సామంతం

కోరిక లీడరె నేఁడు కోనేటిరాయ | ఇట్టె

కూరిముల పూటుకూరికోనేటిరాయ || పల్లవి ||

కుమ్మరించేపు సిగ్గులు కోనేటిరాయ | యీ—

కొమ్మలెల్లఁ జూడఁగాను కోనేటిరాయ

కొమ్మువంటి కొనగోరఁ గోనేటిరాయ | మేను

కుమ్మెలుగా నొత్తకుమీ కోనేటిరాయ || కోరి ||

కొప్పగడు పెడచారె కోనేటిరాయ | నిండా

గుప్పేపు నెలవిసప్పు కోనేటిరాయ

కుప్పలింపుఁ జెమటలగోనేటిరాయ | యెంత

గొప్పవాఁడవయ్య నీవు కోనేటిరాయ || కోరి ||

కొండీకపాయ మమరెఁ గోనేటిరాయ | పైఁడి-
 గొండెలపచ్చడముతో గోనేటిరాయ
 అండనే శ్రీవేంకటాద్రి నలరి నన్నేలిలివి
 కొండలలో నెలకొన్న కోనేటిరాయ || కోరి || 299 ||

రేకు 1651

కాంబోది

ఏమి సేశించుకొంటి యేమందు నిన్ను
 కామించినవారికెల్లా కాలతాళము పుట్టదా || పల్లవి ||

చీటి వ్రాసి యెవ్వతే నీ శిరసునఁ జెక్కినది
 చాటువగా నేనది చదువుకొంటి
 తాటించి నీ మోపెల్లా యెంగిలేయుట
 అంటది యీ మాట వింటే సెగ్గు గాదా || ఏమి ||

కోరి ముద్దుటుంగరము కొంగుతోఁ గట్టినది
 తేరి చూచి ఇది నేఁ దెలుసుకొంటి
 బోరున నీమేను తానే భోగించినదనియేమో
 భారచాచె నీకాఁగిలిపైఁ బంఠము గాదా || ఏమి ||

పూవులదండ నీ మెడఁ బూచి సంగారింపినది
 శ్రీవేంకటేశుడ నేను భాసించుకొంటి
 నీ వొల్లెల్లా దనకే నిర్మాల్యమనుటది
 యీవేళ నన్నేలిలివి యింకఁ గొత్తగాదా || ఏమి || 300 ||

మమభారి

ఇందాకా నేడ నుంటివి యెదురుచూచె నీకు
 చిందీ నవ్వు చిమ్మిరేగుచు || పల్లవి ||

ముద్దుల పెదవిమీద ముక్కర గదలఁగాను
 పుద్దండపు మాట లాడె నువిద నిన్ను
 కొద్దిమీరి నొసలివై కుంతలా లల్లాడఁగాను
 గద్దించి బొమ్మల నీవై కాతరానను || ఇందాఁ ||

మెఱుంగుఁ జెక్కులమీద మించుఁజెమటలు నిండ
 పుటిముఱిమి చూచివి వొరసి చెలి
 జుఱిసి చన్నులమీద జారుఁబయ్యదతోడ
 గుఱిగాఁ జేతులు చాచి కొసరీ బీరానను || ఇందాఁ ||

చక్కనిమేననెల్లా జాఱకొనఁ బులకించి
 మిక్కుటమై కూడె నలమేలుమంగ
 ఇక్కువ లంటి శ్రీవేంకటేశ నిన్ను మెప్పించి
 చొక్కించె రతుల నేడు నులభానను || ఇందాఁ || ౧01 ||

లలిత

నీ పల్లనే యీ చేతలు నెట్టన బాయిటఁ బడె
 కావరించఁ జమ్మి ఇచ్చకము నేసితిగాని || పల్లవి ||

పవ్వళించి పుండఁగాను పక్కనఁ దెరవేసితే
 నవ్వు లేమి నవ్వేపు నాతో నీవు
 యెవ్వతెకుఁ గాచుకుండే దెరఁగఁ జమ్మి నేను
 చివ్వన నుపచారము నేసితిగాని || నీవ ||

వేళతో వేగించఁగాను విడలు వద్దఁ బెట్టితే
 వీల సిగ్గులువడేపు యింతలో నీవు
 వాలాయించి వేరొకతే వచ్చేది యెఱుంగఁజమ్మి
 మేలిమి నా పూడిగాన మెప్పించితిగాని || నీవ ||

పురాన నలమేల్మంగ వుండఁగా నీకు మొక్కితే
 వెరవు లేమి యెంచేవు వేసాన నీవు
 నిరతి శ్రీవేంకటేశ నే నిన్నుఁబెండ్లాడితి
 విరసముగాదు సుమ్మీ వేడుకగాని || నీవ || 302 ||

బొలి

నెరవేరెఁ బనులెల్లా నీ భాగ్యమాయ నిక
 వెరగువడి నీవేమి విచారించేవయ్యా || వల్లవి ||

నెట్టుకొని జవరాలు నీ పాదాలు గుడ్డఁగాను
 చుట్టి యెవ్వతె కెదురు చూచేవయ్యా
 ముట్టి మడిచినయాకు మోవికి నందియ్యఁగాను
 గుట్టున లోలో నేమి గోరేమయ్యా || నెర ||

నమ్మితించి నీతో నాపై సరసములాడఁగాను
 కిమ్ముల నే మాట లాలకించేవయ్యా
 కుమ్మెలుగా నురమున కుచముల నొత్తఁగాను
 పిమ్మట నెక్కడ పెండ్లిపీట యెక్కేవయ్యా || నెర ||

అలమేలుమంగ నిన్ను నదె కాఁగిలింపఁగాను
 అలి యేటికి వెరగందేవయ్యా
 యిల శ్రీవేంకటేశ నీ స్నేహ యేలింపఁగాను
 నలువంక మరియేమి నవ్వు నవ్వేవయ్యా || నెర || 303 ||

వరాలి

పెంగమాడఁ బనిలేదు నా నొకరొకరికి
 సంగతాయ నీ పొందు జమలి నిర్దురికి || వల్లవి ||

పాత్తులఁ గూచుండి యాపె పూచి చేతికియ్యుగా

ఇల్లం నీ వందిచ్చేవు ఇదివో నాకు

బత్తి నీవు నాపైని పడఁతికి నీ మీఁదను

నాత్తి పున్న విద్దరిపుణ్యములు మంచివే || వెంగె ||

■ దనతొడమీఁద నటు నిన్నుంచుకొనఁగ-

నీ ■ నీతొడపై నన్నిడుకొంటివి

నీకు నేను ప్రియమైతి ■ నాపెకు బాఁలైతివి

పైకొని ఇద్దరి తపః ఫలములు మంచివే || వెంగె ||

వెలినుండి వచ్చి యాకె వేడుక నిన్నుఁ గూడితే-

నలమేల్మంగనైన నన్నలమితివి

వలతువు నీవు నాకు వనిత నీకు మోహించె

యెలమి శ్రీవేంకటేశ యారెండు మంచివే || వెంగె||304||

హిందోళం

ఇందు నాపెను రప్పించు యెవ్వరైరేమి

విందులకుఁ దిరుగఁగా వెంగెమాడేనా || పల్లవి ||

యాపొద్దు వొంటి నుండఁగా యింటికి రమ్మంటిఁగాక

అపెతో మాటలాడఁగా అదేలనేనా

యేవున నీతలఁపోత యెఱుంగ కాడితిఁగాక

కాపురాలు నేయఁగాను కాదనేనా || ఇందు ||

నివ్వెరగుతో నుండఁగా నివ్వెంచరించితి¹ గాక

యెవ్వతెకు మోహించినా యేటికనేనా

¹ 'నివ్వెచ్చరించితి' అని కాదోలు (కా.శ్రీ.)

నివ్వటిల్లు నీ గుణము నిశ్చయించనైతిఁ గాక
అవ్వలఁ బెండ్లి పనికి ఆరడి సేసేనా || ఇందు ||

పానుపుపై నుండఁగాను పాదము లొత్తితిఁగాక
యేనెలఁతకుఁ బొంచి నా యెడవోచ్చేనా
కానిమ్మని నన్ను శ్రీవేంకటేశుండ కూడితివి
మానని చుట్టరికము మఱపించేనా || ఇందు || 305 ||

కు 1652

సాళంగవాళు

సంతకూటాలవారెల్లా సతమయ్యేరా
మంతుకెక్కిన నామేలు మఱవకు మిఁకను || పల్లవి ||

పంతమాడేదానఁ గాను పలుమారు సీతోను
రంతుసేయని ఇచ్చకురాలఁ గాని
బంతికూటినతులెల్ల పనికివత్తురా నీకు
వంతుకుఁ, బెండ్లాడినటువంటివారే కాక || సంత ||

కక్కసించేదానఁ గాను కాదుకూడదని సీతో
దక్కివుండే చిత్తములోదానఁ గాని
వక్కఁ గూచున్నవారెల్లా బందుగులొదురా నీకు
గక్కన నీకు మేనరికపువారే కాక || సంత ||

వేసరించేదానఁగాను వేడుకశ్రీవేంకటేశ
అనతో నిన్నుఁ గూడిన అలఁగాని
వేసాలపారుగువారు వేళకొదిగేరా నీకు
వాసి నింట(టి?) వరునకు వచ్చేవారే కాక ||సంత||306||

సామవరాలి

ఇంత గడ్డా పట్టి రట్టు యెందాకాను
పంతము నెఱపుదురా పతితోను || పల్లవి ||

పిలిచితే రావలె ప్రియము చేకొనవలె
చలపాదితనమేలే నతికి
సులభాన నవ్వవలె నూటికిఁదెనఁగవలె
బలిమి చూపుదురా పతితోను || ఇంత ||

కడుఁబొందు నేయవలె కనునన్న నుండవలె
గడునుఁదనము బిడి కాంతలకు
అడరి మాటాడవలె అంకెకు లోఁగావలె
బడి బడి సొలతురా పతితోను || ఇంత ||

యింగిత మెఱఁగవలె ఇచ్చకము నేయవలె
వెంగలితనము బిడి వెలఁదికి
అంగవించి కూడితివి అలమేల్మంగవు నీవు
పంగింతురా శ్రీవేంకటపతితోను || ఇంత || 307 ||

రామక్రియ

కంటిమి నేఁ దీకొత్తలు కన్నుల పండుగలాయః
జంటలైన మీలోని జాతనా లెట్టివో || పల్లవి ||

కోమలపు నీకాంత గుబ్బలపై మెఱుంగులు
మోమున నీకు గళలై ముంచుకొన్నవి
యేమి స్మృతమోకాని ఇందుకునందుకు నేఁడు
రామ మొగ్గల సొంపద్దముపై బిడినను || కంటి ||

కడు మంచి జవరాల కనుగవతేటలు నడుమ
 నడుమ నీమోవిమీఁద నవ్వులాయను
 యెడయక యీరెంటికి నేమిగారణమోకాని
 అడరి కలువలనిగ్గంటెఁ జిగురులను || కంటి ||

అలమేలుమంగ నీయండఁ బాయకుండితేను
 నెలవై శ్రీవేంకటేశ నీవు గూడితి
 యెలిమి నాపై నీకు నెన్నటి పొందోకాని
 కలసి మెఱుంగుదీవె కల్పకముఁజెందెను || కంటి || 308 ||

దేశాశం

అన్నిటా భాగ్యవంతుఁడ వాడు వయ్యా
 నన్నలు నేనీ నిదె చక్కని జవరాలు || పల్లవి ||

మోము చూచి నీ మీఁద మోహము చల్లి నేఁడు
 ప్రేమగలసేనపాల పెండ్లికూఁతురు
 చేముట్టి సరసమాడి నేవలెల్లాఁజేయఁజొచ్చె
 ఆనుని నవ్వులతో మోహపు దేవులు || అన్ని ||

మల్లాడి యడుగులకు మడుగులు వరచీని
 చెల్లుబడిగలిగిన చెలిమికత్తె
 పుల్లము గరఁగను నీ ఒడివట్టి పెనఁగిని
 బల్లిదురాలైన నీ పాయరాని చుట్టము || అన్ని ||

గక్కన నిన్నుఁజూచి కాఁగిటఁ బాయక కూడె
 మిక్కిలినేర్పుల యలమేలుమంగ
 ఇక్కువతో శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
 పక్కఁ బాయ దక్కుమీఁది బంగారు పతిమ ||అన్ని||309||

మాళవిగౌళ

దేవ దేవ జగన్నాథ దివ్యమూరితి

చేవదేరే సింగారాన చిత్తగించు మికను || పల్లవి ||

కలికి పిఱుందు నీకు ఘనచక్రముల తేరు

బలుచనుగుబ్బల¹ పైడి కుండలు

అలరిననడపులె హంసవాహనములు

తలన నీకెగైకొని గలుపుము మరుని || దేవ ||

వరున మించుఁ బయ్యద వ్రాతలపెనుటెక్కెము

యిరుదెసల చెక్కులె యివె యద్దాలు

మొరయుగంటలతోడిమొలనూల్లె వగ్గములు

నీకె బెండ్లాడి వచారించు పంతుము || దేవ ||

కాదలేనిహారమునో కుచ్చుల పూదండలు

చదల నః మీల్మంగే సామ్రాజ్యము

యెదుట శ్రీవేంకటేశ యీకె నిట్టై కూడితివి

వదలక మన్నించి వన్నెకెక్కు రతుల || దేవ || 310 ||

కాంత వద్దనే వున్నది కాంగిలించుకొమ్మనవే

పంతుల నెవ్వరైనాను వలదనేరా || పల్లవి ||

యెన్ని వేసాలు నేసినే యీతఁ డాకెకు వలచి

వెన్నెలలు వేడులంటా వెరగందీని

¹'గుబ్బల'. అవధారణమున ~~అవధారణము~~ పీఠో అరుదు

విన్నవారుఁ గన్నవారు వెన నవ్వేదెఱుంగఁడు

వన్నెల పూపుటమ్ములువాండ్రనీని || కాంత ||

యింత బూటకములేలే యీపె భ్రమలకు లోనై

కంతుఁడు దోసకారెని¹ కడు దూరీని

చెంతల నిందరిలోనా సిగ్గువడ నేరఁడు

పొంతనున్న చలిగాలి బూత మనీని || కాంత ||

అగడాలు నేర్పెఁగదె అలమేలుమంగఁ గూడి

సోగ కన్నులను నవ్వి సొంపు మీరీని

యీగతిని శ్రీవేంకటేశుఁ డిదె నన్ను నేరె

బాగుగా బెక్కురతుల పంతమాడీని || కాంత || 311 ||

రేకు 1653

శుద్ధసంతం

ఎంతకు నేరపు నీవు యేమిచెప్పేది

చెంతల నీ వేసాలకు సిగ్గయ్యా నాకు || పల్లవి ||

తెలమఱుగున నాపె దివ్యము కత చెప్పఁగా

వరున మాచెలి విని వచ్చెను నేఁడు

శిరసెత్తి నీమాటలే చెల్లఁబెట్టె వప్పటిని

అరుదయ్యా నిన్నుఁ జూచి అంతలోనే నాకు || ఎంత ||

సంగడిఁ గూచుండి యీపె నరసములాడఁగాను

చెంగటఁ జూచివచ్చి చెప్పె మానతి

అంగడిఁబడ్డవలపు అంతలోనే దాఁచేవు

పుంగిటి నీవోజకు నప్పులు వచ్చి నాకు || ఎంత ||

గక్కనఁ బాన్పుపై నాకె కాఁగిట నిన్నుఁగూడఁగా
 ఇక్కువఁ దెలిపివచ్చె నిదె మాకాంత
 వొక్కటై శ్రీవేంకటేశ వాగి నన్నుఁ గూడితివి
 చొక్కి యలమేల్మంగను సాద్యమయ్యా నాకు ||ఎంత||312||

కాంబోది

అడుగరే అతనినే అవువోకాదో

పెడ పెడ మాటలెల్లా వేడుకలొనా || పల్లవి ||

మనసురానిచోట మగుడి మగుడి వచ్చి

చనవులు నెరపితే సంగతులొనా

పెనఁగుతా నుండఁగాను ప్రియములు పచారించి

చెనకఁబోతే దనకు చేతికి లోనాదురా || అడు ||

చలము సాదించేనేక చవులు సేనుకొని

పిలిచి విందుచెప్పితే ప్రియము లొనా

వలపు చాలకుండఁగా వడివెట్టి వడివెట్టి

బలిమిఁ గాఁగిలింపితే బత్తి సేతురా || అడు ||

సిగ్గువడివుండఁగాను చెక్కునొక్క వేడుకొని

వొగ్గి విడమిచ్చితేను వొడఁబాటొనా

అగ్గమై శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగను నేను

క్కలైక కూడె నిఁకఁ గవటము లెఱురా ||అడు||313||

పాడి

అడకుఁ బోయిరావయ్యా అన్నీ విన్నవించేగాని

యీడ మాతోడిపొందులు యేకాలముఁ గలవే || పల్లవి ||

చిత్తము రంజిల్ల నీవు చెప్పినట్టల్లాఁ జేసి
మెత్తనిమాట లాడి మెప్పించె నాపె
గుత్తపు గుబ్బలు సోక కొప్పు నీకుఁ జక్కఁబెట్టి
చిత్తజకేళికి నిన్నుఁ జిమ్మిరేఁచె నాపె || ౩౧౩ ||

తనవైఁ బరాకునేసి తమి నీకు బుట్టించి
వనయములనే దక్కఁగొనె నిన్నాపె
కొనగోళ్లు మోవ చెక్కులను జవ్వాది మెత్తి
కనునన్న రతులకుఁ గైకొలిపె నాపె || ౩౧౪ ||

తెరమఱుగుకుఁ దీసి తియ్యనిమోవి యొసగి
మరిగించె నలమేలుమంగే యాపె
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
సరసపునపులను చవిచూపె నాపె || ౩౧౫ ||

సామంతం

అపెకు నీకుఁ దెలుసు నంతరంగపు సుద్దులు
కోవగించఁ బనిలేదు గోవిందరాజ || ౩౧౬ ||

యెంత చనవిచ్చితివో యీపెకు నీవు నేఁడు
వంతులు వాసులుఁ బట్టి వడిగా నీతో
పంతగత్తె గానోపు పలుమారు నీకె నిన్ను
కొంతపుఁ జొపులఁ జూచి గోవిందరాజ || ౩౧౭ ||

యేరీతి వాడఁబాటో యీకెనీనందిఁ దొర్లి
మేరతో మాటాడి మందెమేళముఁ జూపి
నేరుపరి గాఁదోలు నిన్నుఁ గడుఁబచారించి
కూరిములు గొనరిని గోవిందరాజ || ౩౧౮ ||

బాసలేమి నేసితివో పలుమారు నీకే నీతో
 రాసికెక్కఁ గూడి మేరలు మీరిని
 వేసాలది గాఁబోలు శ్రీవేంకటాద్రి నన్నేలఁగా
 గోస నాసచేసీని గోవిందరాజు || అపె || 315 ||

కాంబోది

ఊరకే గుట్టుతోడుత నుండుటగాక
 కూరిములు వచరించి కొనరఁగవచ్చునా || పల్లవి ||

దయదలఁచుక నీవే దండకు వచ్చితిగాక
 నయాన నిన్ను రప్పించ నావనమా
 నియతపు నీ బాస నెరవేర్చుకొంటిగాక
 ప్రియమున నీ గుణము భేదించవచ్చునా || ఊర ||

లోకము మెచ్చవలసి లోనైతివిగాక
 నాకు చేకొని నిన్ను గరఁగించే దాననా
 యీకడ నీ కీర్తికి ఇటు నన్నేలితిగాక
 దాకొని చిత్తము రా నేస్తము నేయవచ్చునా || ఊర ||

తగవెంచుకొని నన్ను తరిఁ బెండ్లాడితిగాక
 తగుఁబొంతనాలు నీకు తలఁపించేనా
 నగుతా శ్రీవేంకటేశ నన్ను మన్నించితిగాక
 మిగులా నిన్నొరయుచు మెప్పించవచ్చునా || ఊర || 316 ||

లలిత

మందలించి యతనికి మంచిదానివలెనే
 యిందులోనే చూపేనే ఇతపు లెల్లాను || పల్లవి ||

అవ్వలి నీరమణుని నాడఁగలవెల్లా నాడి
 నవ్వితి ననే వపునే నాలికలైవు
 పువ్వులను నొవ్వవేసి పుప్పొడి మోమునఁ జల్లి
 నివ్వటిల్ల వసంతము నే నాడితి ననేవు || మంద ||

చేనకులు మేన నిండా నేయఁగలవెల్లాఁ
 పెనఁగితి ననేవేమే బేసదెల్లివి
 కొనచూపులనుఁ జూచి కొంగువట్టి చేతఁ దీసి
 లనువుగా వేఁడుకొంటినని యాడేవేమే || మంద ||

అలయించి రతిఁగూడి అంగము లెంగిలిచేఁ
 వలచినబాడనేవే వైపులాఁడివి
 యెలమి శ్రీవేంకటేశు నిటు నన్ను నొనగూర్చి
 యుందరికిని ద్రిష్టము చూపేవే || మంద || 317 ||

శ్లో 1654

వరాలి

నవ్వు వచ్చి మిమ్ముఁ జూచి నాకు నేఁడు
 కువ్వలై వలపు గుదివచ్చినట్లాయను || పల్లవి ||

పెట్టినవయ్యదకొంగు పెనుచెమటలచేత
 గుట్టుతోడనే చెలికి గుట్టల నంటె
 పట్టరానిసిగ్గుతో నీ పచ్చడము గప్పకొనె
 నెట్టుకొన్న రమణుడ నీ భాగ్యము లాయెను || నవ్వు ||

మోవిదొండవండు నతిముండేతి చిలుకచే¹
 కావరించి తొడుకఁగా² గంటి వడెను

¹ 'చిలుకచే = చిలుకచేయి' కావరె.

² 'తొడుకఁగా' అనునది అంతర్యామిత ప్రేరణార్థకముగానైన కావరె.

వావిరి సిగ్గుతో నీ వదనానఁ జిక్కించె
రేవగలు విభుండ కోరిన కోర్కులాయను || నవ్వు ||

జలజాక్షి నిలువెల్లా జవ్వనమదముచేత
చెలరేఁగి పులకలు చిమ్మిరేఁగెను
|| ౩౧ || సిగ్గుతో నిన్నుఁ గాఁగిరించుకొనె నేడు
నెలవై శ్రీవేంకటేశ నీకు వేడుకాయను ||నవ్వు||318||

పాడి

చెప్పరాదు నీవు వలచిన సొంపులు
లష్టలై రాలె గందము లగ్గదింపులు || పల్లవి ||

|| ౩౨ || నీపైఁ జల్లి కనుచూపులు
తలపోయ నీకవి తరితీపులు
తొలఁకించీ జన్నులను తోదోపులను
మలసితే మారుకొనీ మరుతూపులు || చెప్ప ||

చెంది నెలపులఁ జిమ్మి చిటునవ్వులు
యిందరిలో నీకు నవి యెడదవ్వులు¹
కందువ నీతో సిగ్గులు కమ్మఁ బువ్వులు
దిందుపడ్డయాపెకొవ్వు తేఁటికొవ్వులు || చెప్ప ||

కెరలి చేకొనీ నీ కాఁగిటిపొందులు
మరుగకు నీకు నవి మాటుమందులు
మురివేనఁ గూడి యిచ్చె మోవివిందులు
యిరవై శ్రీవేంకటేశ యిదె సందులు || చెప్ప || 319 ||

¹యెడదవ్వులు = పొడదుమును తవ్వులలు.

రామక్రియ

నిరతపుజాణ వపుదు నేరుపరి వాడుపు

సరసమెంతాడేపు చాలు నుండంగదవే || పల్లవి ||

పుక్కువంటిది నీగోరు వాగ నాటుజేసు బతి

చెక్కులేల నొక్కేవే చెలియ

మొక్కుకు అప్పటి నీ ముద్దుటుంగర మాతని-

చక్కనిపాదము లొత్తించి నుండంగదవే || 319 ||

కొండలు (ల?) వంటి చన్నులు కుమ్మెలుగాఁ దాఁకుఁ జేసు

అండనేల కాఁగిరించే తిరిచి

పండే వాతని పక్కను బంగారువంటినీమేను

చెండిగాఁ గాఁకలు సేసేఁ బాలు నుండంగదవే || నిర ||

అమ్ములవంటివి కన్ను లాయము లంటుఁ జేసు

పమ్మి యాతని చూచేపు పడఁతీ

ఇమ్ముల శ్రీవేంకటేశుఁ డీటు నన్ను నేలినాడు

సమ్మతిగాఁ గూడితివి చాలు నుండంగదవే || నిర || 320 ||

సామంతం

సిగ్గువడి నీలో నీవే చిరునవ్వుల నవ్వేపు

అగ్గలమై మాతోనైనా నాలోచించరాదా || పల్లవి ||

వెలఁది నీచెవిలోన విన్నవించినయందుకు--

నలరి మారుత్రరము లానతిరాదా

చలివాయ గోర నూఁది సన్నసేసినయందుకు

తిల్లకీంచి యీవెచేతఁ దెలుసుకోరాదా || సిగ్గు ||

చీటి వా(నా?) సీ నీచేతికి ~~నా~~ యిచ్చినయందుకు
 పాటించి యర్థములు చెప్పగరాదా
 తాటించి ప్రియములు చెప్పి తన్నక చూచినందుకు
 జాటరితనాన మేను సోద నియ్యరాదా || సిగ్గు ||

కాంగిటిలో వినయాలు కాంత సేసినయందుకు
 చేగదేర నిందరిలోఁ జెప్పకోరాదా
 వీగక శ్రీవేంకటేశ వెన నన్నుఁ గూడితివి
 మాంగిన మోవి యిచ్చి మన్నించరాదా || సిగ్గు || 321 ||

అహరినాట

ఇటు నీకు మగఁడైతే ~~నా~~ యలవాటులా
 కటకటా జంకించేవు కనుగందదా || పల్లవి ||

సన్నలకు లోనైన జవ్వనపు మగవాని
 కన్నుల నింత చూచితే కాడి పారదా
 పిన్నదాననైననుండి బెట్టిమాట లాడేవు
 చెన్నుఁడాతని వీనులు చీదరలు గొనవా || ఇటు ||

యేకటతోనుండేటి ఇచ్చకపురమణుని
 కాకలనప్పు నవ్విలే గరివడదా
 వీకతో నీ నాయకుని వెసఁ జన్నుల నొత్తేవు
 తేకువ నాతనిమే నొద్దికఁ గాయగావదా || ఇటు ||

చిత్తము కోమలమైన శ్రీవేంకటేశ్వరుని
 తత్తరించి పొందితిని తమి రేగదా
 యిత్తరి నన్నేలినాఁడు యిందరిలోపల నేఁడు
 కొత్తలు సేసితే మతి గుబ్బుతిల్లదా || ఇటు || 322 ||

శంకరాభరణం

ఏమే యిది నీ వెఱుంగనిదా

కామినిని సొలయఁగాఁ గనరుదురా || పల్లవి ||

నంటున నీతో నవ్వేరమఱుని

గొంటుఁదనంటున గుంపింతురా

అంటుచు నీచన్ను లటు గని మొక్కఁగ

పెంటగా నానలు పెట్టుదురా || ఏమే ||

తమకపు టానల తప్పక చూచితే

నముకానఁ బతిని జఱయుదురా

ప్రమదంటున నీ పాదము దొక్కఁగ

జమళి బొమ్మలను జంకింతురా || ఏమే ||

శ్రీవేంకటేశుఁడు చేరి కూడె నిను

లావగురతుల నలయింతురా

కావరించి మరీఁ గాఁగిలింపఁగా

అనలఁ బంజానాదుదురా || ఏమే || 323 ||

రేకు 1655

గౌళ

నీ గుట్టు దెలియరాదు నిండుక పున్నాడవు

యోగిని నీసేవ నేతు మెఱింగించవయ్యా || పల్లవి ||

చెక్కులపైఁ జెముటలు జిగిమించి పూరఁ జొచ్చె

యొక్కడఁ డలఁచితినో యెఱుంగ నేను

చక్కని నీ కెమ్మోవి జడియుచు మనవారె

పెక్కుమాట లెవ్వతతో రెఱుపి యాడితినో || ఏమే ||

విలువెల్లాఁ బరాకులె నెయ్యమునఁ గానుపించె
 వల పెందునున్నదో నీవైపు దెలియ
 తిలకింప కన్నులతేటలలో కెంపు మీరె
 తలఁక కెవ్వతెదిక్కు తప్పక చూచితివో || నీగు ||

నీగులు మోమున ముంచి నెలపుల నవ్వు దేరె
 వొగ్గి యెవ్వతెఁ గూడితివో ఇదెంచను
 యెగ్గులేక శ్రీవేంకటేశ మమ్ము నేలితివి
 కగుదేరె నెటువంటికతలు నేర్చితివో || నీగు || 324 ||

దేసాశం

నే మెఱుంగమా అది నీవు చెప్పనేమిటికి
 కాముకుడైనవాఁడవు కఱుంగఁగ నేరవా || వల్లవి ||

వక్కణలో నాపెకు వలచినవాఁడవు
 గక్కన నింతేసి పొగడనేరవా
 చిక్కించుక నేవలెల్లాఁ జేయించుకొన్నవాఁడవు
 మిక్కిలి నీ వాపెను మెచ్చనేరవా || నేమెఱు ||

కోరి నేడి యాపెఁ దెచ్చుకొనిన యట్టివాఁడవు
 గారవించి నున్నించ మిక్కడ నేరవా
 కారుకమ్మఁ బచ్చడము గప్పిన యట్టివాఁడవు
 సారె సారె నీగులెల్ల జరవఁగ నేరవా || నేమెఱు ||

చలమున నాకెమోవి చవిగొన్నవాఁడవు
 సాలసి సాలసి లోలోఁ జొక్కనేరవా

కలసితి విటు శ్రీవేంకటగిరీశ్వర నన్ను
తలచి ఇద్దరిని సంతము¹ నేయనేరవా

|| 325 ||

బౌలి

నీమాటలు నిన్నే మోచె నెలఁతవంతము చెల్లె

యేమనేవు మాతో నానతియ్యవయ్య యిప్పుడు || పల్లవి ||

వలచి యాపె నీమై వడిఁ జేతలు నేసితే

చెలితో మారుకుమారు నేనే నంటివి

నెలవి నవ్వులతోడ చేతులెత్తి మొక్క నీకు.

మలయుచు నీ వింక మారు మొక్కఁగలవా || నీమా ||

గుట్టుతో నాపె నిన్నుఁ గోరి తిట్టు దిట్టితేను

అట్టై మాటకుమాట లాడే నంటివి

బెట్టి యెలుఁగెత్తి నిన్ను ప్రేయము చెప్పిపొగడె

పొట్టఁ బొరుగున నాపెఁ బొగడఁగఁ గలవా || నీమా ||

ఇచ్చగించి యాపె నీకు యెంగిలిమోవి ఇచ్చితే

ఇచ్చినందుకును నరి ఇచ్చేనంటివి

కొచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁడ కూడి మడిచి యాకిచ్చె²

నిచ్చలు నిట్టై యాపెకు నీవూ నియ్యఁగలవా ||నీమా||326||

రీతిగౌళ

అన్నిటా నాగుణమెల్లా నాతఁ డెఱుఁగు

నిన్ను మెప్పించవేర్చిన నెరబాణ నేను || పల్లవి ||

¹ 'సంతము' శాంతశబ్దము కాదే. అర్థము అడ.

² అకు + ఇచ్చె.

రెప్పలెత్తి చూచి నీవు రేనులు పుటించకువే¹

యెప్పుడు రమణునికి ఇల్లాల నేను

చప్పనిమాట లాడి చవులు దప్పించకువే

చిప్పల నీతో సాగుసేసిన దాన నేను

|| అన్ని ||

సెలవుల నవ్వునవ్వి సిగ్గులువరచకువే

తలఁపులో నుండే మేనదాన నేను

బలిమిఁ బట్టి పెనఁగి బయలీఁదించకువే

చలములకైతే నీతో సరిదాన నేను

|| అన్ని ||

మరిగించి నీ వింత మనసు సోదించకువే

తిరమై శ్రీవేంకటేశుడేవుల నేను

పారి నీ వాతనిఁ గూడి పాత్తులు గలవకువే

సిరుల నీ కొద్దికైన చెల్లెల నేను

|| అన్ని || 327 ||

వాదరామక్రియ

|| 328 || నీ విన్నిటా జాణవైతివి

పువిదరో యింటిలోన నుండె తనిసీతిమే

|| వల్లవి ||

చనవరివొడువే సంగడిఁగూఁచుందానవు²

ననిచెనే మీ పాండులు నవ్వే రిద్దరు

యెనసి మేమైతేను యింతేసి నేరమైతిమే

మొనసి పెండ్లాడినందె మొగిఁ దనిసీతిమే

|| నవ ||

పొందైనదాన వొడువే వూనుక వచ్చేవు నీవు

ముందే చుట్టాలపుదురే మొక్కులాడేరు

¹ 'రేనులు పుట్టించకువే' వ్రాసుకొని తప్పు (కా.శ్రీ.)

² తన్ను+దానవు = తిందానవు (కా.శ్రీ.)

పందేలు వేసి నీవలె బయల్దొంచ మైతిమె
కందువఁ గంకణములు గట్టి తనిసితిమే || నవ ||

బత్తిగలదానవె నై నై నేవలు నేనేవు
పొత్తు మీకుఁ గలనునే బువ్వ యందేరు
యిత్తల శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు నన్ను నేలినాఁడు
పొత్తి నేనలుపెట్టినయందె తనిసితిమే || నవ || 328 ||

కాంబోది

పడఁతి నింతె నన్నేల పచ్చినేసినే
తడఁబడ నీ సుద్దులు తనకే యమరునే || పల్లవి ||

బగ్గన నాలిమగనిఁ బలకలో వా(వ్రా?)⁹ తెచ్చి
సిగ్గుపడఁగానే నాచేతి కిచ్చినే
యెగ్గులేక యిది దన కెవ్వతె నేర్చెనో కాని
అగ్గమైన దొరలకు నవి వోజలటవే || పడఁ ||

గబ్బియాడోమాటలు చిల్కలకెల్లాను నేరిపి
పుట్టించి మాయంటికాడ నొప్పగించినే
జొట్టల నే పొస్తకానఁ జూచుకొనెనోకాని
నిట్టరపుజాణనికి నేమి మిదియటవే || పడఁ ||

చవ్వుడు **వివాహ** మంచముపై నన్నుంచుకొని
కప్పి తలవంచుకోఁగాఁ గాఁగిరించినే
ఇవ్వుడె శ్రీవేంకటేశుఁ డెక్కడఁ దెచ్చెనోకాని
తవ్వలేని ఘనునకు తగ నిదానటవే || పడఁ || 329 ||

రేకు 1656

అహరినాట

ఇంతి నేలుకోవయ్య యిది మొదలు

వంతు(త?)లకు బెట్టి నిదె వలపుల వెదలు || పల్లవి ||

మగువ నీకుఁ గొనెమరులు

వెగటుగఁ గాముఁ డేనె విరులు

విగట వీడెఁ గొప్ప నెరులు

తగ నీకుఁ గానుకీచ్చె తనకుచగిరులు || ఇంతి ||

సుదతి నీ కెదురంపెఁ జాపులు

తుద నొక్క టొకటిపై తో దోపులు

మదితలపోత రేపుమాపులు

కదియ కింత సేతురా కడుఁ దరితీపులు || ఇంతి ||

మోవి నిండెఁ జిరునవ్వు మొలకలు

వూవకవూచె మేనఁ బులకలు

యీవేళ శ్రీవేంకటేశ యెనసితవి

సోవగా మాఁటలలోనఁ జాట్టకు మలకలు || ఇంతి || 330||

తెలుఁగుఁగొందోది

విరిదమ్మివాఁడేయ¹ విరహము వేఁడేయ²

పరగ నాతనికి పంతమియ్యరాదా || పల్లవి ||

వేఁడుకొనేపు చెలుల విభునిఁ గూరుచుమని

వేఁడుకోరాదా ఆ విభుని నీవే

¹ వాడి + అయ.² వేడి + అయ.

పోడిమిఁ బగవట్టెవు పున్ననుచందురు మీఁద
 నేఁడే యీతని పాదాలు నీవు వట్టుకోరాదా || ౩౦ ||
 మరుని మీదుదీసి మరి మొక్కుకొనేదాన-
 వరసి మొక్కుగరాదా అతనికిని
 బెరసి కోవిలలకు ప్రేయముచెప్పేదానవు
 సిరుల నాతనికే చెప్పరాదా ప్రేయము || ౩౦ ||
 మంతనానఁ జిలుకతో మాటలాడేదానవు
 ఇంతలో మాటాడరాదా యీతనితోనే
 అంతటా శ్రీవేంకటేశుఁ డాతఁడే నిన్నుఁ గూడె
 రంతు నేనేటిదానవు రతి నేయరాదా || ౩౦ || 331 ||

పాడి

తలఁచుకోఁడుగాక తనలాగులు
 ఇల రెంటు దెప్పరాన ఇతనొనా వలపు || పల్లవి ||
 మనసేల రేచినే మర్మమేల దాచినే
 చనుఁగవకేల చెయ్యి సారెఁ జొచ్చినే
 మొనసి యొకతె నురమునఁ బెట్టుకొన్నాఁడు
 ననిచి యాపెయినాను¹ నగదా ఇందుకును || తలఁ ||
 తరితేవేల నేసినే యేల మూసినే
 విరుల నేటికి నన్ను నేసినే
 శిరసుపై నొకతెను చేరి యెక్కించుకొన్నాఁడు
 అరసి యాపెఇనా² వెంగేలాడదా ఇందుకును || తలఁ ||
 నన్నలనేల పొంచినే చలమేల పెంచినే
 కన్నచోటనెల్లానేల గరిసించినే

¹ యాపె+అయినాను (కా.శ్రీ.)

² యాపె+అఇనా (కా.శ్రీ.)

నన్ను శ్రీవేంకటేశుడు నమ్మించి బుజాన మోచె
చిన్నిగోలదైనా రట్టు సేయదా యిందుకును ||తల||332||

ముఖారి

అన్నియు వేసాలే మీకు నలుకేడది

మన్నించు మా ముందరనే మతకము లేటికి || పల్లవి ||

పువ్వులిల్ల నాకె నీవు వొకరొకరి మొకాలు

రెప్పలెత్తి చూడఁగాను రేనులేడవి

తొప్పదోఁగుఁ జెమటలతోడ మీనెలపుల

చిప్పిల నవ్వఁగాను చింతలేడవి || అన్ని ||

సంగతిగా మీలోమీరు సరసములాడుకొంటా

కొంగులు వట్టుకుండఁగా కోపాలేడవి

యెంగిలి మోపులతోడ యేకమై పానుపుమీఁద

సంగతిఁ బెనఁగఁగా మచ్చరములేడవి || అన్ని ||

తైవసమై యిట్లు నను కనునన్నలకు లోలో

భావములు గరఁగఁగా పంతాలేడవి

యీవల శ్రీవేంకటేశ యెనసితిరి రతుల

చేవదేరె బనులెల్లా సిగ్గులేడవి || అన్ని || 333 ||

దేసాళం

అట్టేకానీ అందుకేమి అవునోయి

తొట్టిపున్నది మదము దొరవొడువోయి || పల్లవి ||

నిన్నుఁ బిలువవచ్చిన నెచ్చెరి చెక్కుపై గోరు

పున్నతి నేల తిసితివోయీ నీవు

అన్నిటా పిలువక అసె నేనైతివా

కన్నులార నీ సుద్దులు కానవచ్చెనోయి || అట్టే ||

చేదివ్వె తెచ్చిన నాచెలి చన్నులమీఁద-

నా దెన నేమో వా(వా?) సీతి వానావోయి

దాదాత నాపెకొంక్ష దానిపైఁ జాపితివా

వేడుగా నీనేత వెల్లవిరియాయ నోయి || అట్టే ||

చేకానుకిచ్చిన నాచెలియ మోవిమీఁద

కాకుగాఁ జేసితివట కద్దా వోయి

యీకడ శ్రీవేంకటేశ యిద్దరి మమ్మేలితివి

దీకొని నీ యాసోదాలు తెలిసితిమోయి || అట్టే || 334 ||

నాదరామక్రియ

ఎంతలేదన్నా నవి ఏల మానీని

చెంతల నీవేడుకలు చెల్లింతువుగాక || పల్లవి ||

పఱపుపై నీకు నాపె పాదములు గుడ్డఁగాను

తఱిలోడి వలపులు దైవారవా

నెఱి సురటి విసరి నిన్ను నిట్టె చూడఁగాను

గుఱిలేనికోరికలు గుబ్బుతిలవా || ఎంత ||

వేసరక సారెసారె విడెము నీ కియ్యఁగాను

అసలు నీమతిలోన నల్లుకొనవా

రాసికెక్క నీతో సరసములెల్లా నాడఁగా

సోసరించి తమకము పొరిఁ దిక్కటిల్లదా || ఎంత ||

పాయక యేపొద్దు నాపె పక్కనే పండుండఁగాను

ఆయాలంటి వరవశమందదా మేను

| యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు

చాయల నీజవ్వనము సఫలము గాదా || ఎంత || 335 ||

శ్లో 1057

అహరి

చలమేల వడ్డు వడ్డు బాణఁడవు యీ పాడ్డు

యేలుఁగెత్తి విన్నవించే ఇంటికి రారాదా || పల్లవి ||

మమ్మునేల రోచేవు మర్యాలేల రేచేవు

కమ్మర మాపైనేల కాలు వాచేవు

తమ్మిపువ్వు కడువాఁడి దండనే పెన్నెల వేఁడి

ఇమ్ముల నింతటనైనా ఇంటికి రారాదా || చల ||

నన్నలేల చేసేవు నడి యేల వేసేవు

చన్నులపై వాఁ(వ్రా?) తలేల సారె వాఁ(వ్రా?) సేవు

చిన్నిగాలికాఁక బెట్టు చిలుకలపలుకు రట్టు

యెని(న్ని?)¹మాయలు సేసేవు ఇంటికి రారాదా || చల ||

అసలేల పెట్టేవు అట్టె కొంగేల పట్టేవు

వాసికి నాపాద మెంత వడి మెట్టేవు

వేసరక నన్నును శ్రీవేంకటేశ కూడితివి

యాసుద్దులన్నియు వింటి నింటికి రారాదా || చల||336||

నారాయణి

పులకల మొలకలపున్నమ² తోడనె కూడె

అలీవేణి నీవతితో నాడవే వసంతము || పల్లవి ||

మాటలు తీగెలువారె మక్కువలు చిగిరించె

మాటలకొద్దినవ్వులు మొగ(గ్గ?) రెత్తెను

¹ప్రావేశంగము.²వైశాఖ కుష్ఠ పూర్ణిమకు 'మొలకలిపున్నమ' యని వ్యవహారము. మా: 12 ౪

వాఁటపు జవ్వనానకు వసంతకాలము వచ్చె

ఆఁటదానపు పతితో నాడవే వసంతము || పుల ||

చెమటరసము లూరె సిగ్గులు పూవక పూచె

తిమురుఁ దరితీపుల తేనె లుబ్బెను

క్రమమునఁ దమకముగద్దియ మదనుఁ డెక్కె

అడ -- ౩ నాడవే వసంతము || పుల ||

కడుగోరితాఁకులు కాయము కాయలుగాచె

బడినే కెమ్మోవిని పండు పండెను

యెడలేక శ్రీవేంకటేశుఁడిట్టె నిన్నుఁ గూడె

అడరి నీవతితోనే అడవే వసంతము || పుల || 337 ||

పాడి

ఎందు వోయీ మనబత్తి యెప్పుడునుఁ గలదె

వొందిలిఁ గొంతదడపు పూరకుండఁగదవే || పల్లవి ||

చనపుగల్గుకాంత జంకంచి పతిఁ దిట్టితే

గునిసి నీవేల అపె గోపగించేవే

వనజాక్షి! తలపోయ వారువారు నొక్కటే

వొనర నన్నీఁ జూతము పూరకుండఁగదవే || ఎందు ||

బాసలుకొన్నకామిని పైకొని పెనఁగితేను

యాసుతోడ నడ్డాలు నీవేల వచ్చేవే

అసల నిద్దరికిని అన్నీ నమ్మతులే

వోసరించి తెలుతము పూరకుండఁగదవే || ఎందు ||

సిగ్గులు విడిచినాపె శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితే

యెగ్గులు వట్టుచు నీవేల నవ్వేవే

తగ్గుమొగ్గు లేమీ లేవు తమలోన నింపులే
వొగ్గి మనములా¹ గూడె నూరకుండఁగదవే || ఎందు || 338 ||

వరాళి

నవ్వేవారి నెఱుఁగవు నాలుగుదిక్కులా నుండి
యివ్వల వాసి వద్దా ఇంతిరో నీకు || పల్లవి ||

నెలవి నవ్వులు నవ్వి చేసెన్నలు నేసి
కలువపువ్వుల వేసి కాతరించేవు
వలవనిపతిమీఁద వట్టి బత్తి నేయఁగాను
కలిగినదేమే యిందు కాంతిరో నీకు || నవ్వే ||

ఆయములు గోర నంటి ఆరణ్యమాట లాడి
కాయము చేత నిమిరి గరిసించేవు
చాయకాని కేంతలేసిచవులు పుట్టించఁబోతే
అయెడ నేమి లాభము అతివరో నీకు || నవ్వే .

కప్పరపు విడె మిచ్చి కాఁగిటిలో రతిఁ గూడె
చిప్పిల శ్రీవేంకటేశుఁ జిమ్మిరేచేవు
అప్పుడే నన్ను నేలె ఆతనిపైఁ గొనరఁగా
చెప్పవే కూడినదేమి చెలియరో నీకు || నవ్వే || 339 ||

మాళవిగౌళ

సూటిగాఁ దప్పక మోము చూడవయ్యా
చాటున నీ విందుకెంత జడిసివుండేవు || పల్లవి ||

¹‘మనములాన్’ అనునది ‘మనములన్’ అనునది నంగీత దీర్ఘము కావచ్చు. ■ ‘మనములోన్’ అనియైనా పుండవచ్చు.

జిమించు సిగ్గులేల నెలపుల నవ్వులేల
మగువతో మొగమెత్తి మాటాడరాదా
యొగనక్కేలకు విన్న యేమీ నన్నది గాదు
నిగిడి ఇంటిలోనే నీవేల లోఁగేవు || నూటి ||

ముంగిటివెరపులేల మొగమోట యంతయేల
అంగన యిచ్చినకాను కందుకోరాదా
వెంగేనకు విన్న నీకె వెస రట్టునేయదు
చెంగట నీ విందుకేల చింతించుకొనేవు || నూటి ||

బట్టబయ లీడనేల భావించుకొననేల
గుట్టుతో నాపె నిట్టె క్కూడఁగరాదా
రట్టుగా శ్రీవేంకటేశ యిట్టె యాపె పంగించదు
మట్టుతో వనిత వనుమానించనేమిటికి || నూటి || 340 ||

పాడి

ఇంకనేలే మరఁగులు ఇన్నియునుఁ దేటపడె
పంకించి నివ్వెరగులు పడనేలే || పల్లవి ||

పొందెనయాపె నుద్దులు బొంకక చెప్పమంటేను
అందగారిమాటలేల అడీనే తాను
విందమంటా నే ననేకవేడుకతో నుండఁగాను
చెంది యందరిలోఁ దాను సిగ్గులు పడుదురా || ఇంక ||

పెల్లన నాపె నిందుకుఁ దిలిపించుకుండఁగాను
చెల్లఁబో వట్టిగుట్టే నేసీనే తాను
చల్లఁగా నిద్దరిఁ జూచి సంతోసించుకొందమంటే
పల్లదానఁ దలవంచి పరాకున నుందురా || ఇంక ||

చెలరేగి యాపెచేత సేనలు పెట్టించగాను
 నలువంకఁ జూచి యేల నవ్వినే తాను
 యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డిటు తానే నన్నుఁ గూడె
 వలపు పొగడఁగాను వద్దందురా || ఇంక || 341 ||

రేకు 1658

మూళవి

నిన్నమాపే తనకు నేను లోననరే
 యెన్ని చేసినాఁ జేసె ఇంకనేలే వెఱపు || పల్లవి ||

పొలఁతు లిందరు దను పోది సేసి పొగడఁగా
 అలయును నే వెంగేలాడే దాననా
 పలుమారు వద్దివారు బత్తులు సేయఁగాను
 నెలఁత నే నొక్కతెనే నిష్ఠూరినా || నిన్న ||

ఇంటికాడినతులెల్లా యిచ్చకము సేయఁగాను
 జంటనుండి నేనే కడుఁ జూచి పోరేనా
 వెంటనే చుట్టరికాలు వీరెల్లాఁ జెప్పఁగాను
 గొంటరితనాన నేను గొరబుసేసేనా || నిన్న ||

సేనపెట్టినవారెల్లా చేకొని పంఠాలియ్యఁగా
 యీనున నేనే యెలయిందే దాననా
 ఆనల శ్రీవేంకటేశుఁ డట్టె తా నన్నుఁగలసె
 పోనరించి తనకు నే బుద్ది చెప్పేదాననా || నిన్న || 342 ||

మంగళకౌశిక

ఎక్కడెక్కడోనుద్దుల కెంత సేసేరు
 నిక్కీ యాపెఁ జూచితేను నింద నీపైవేయరా || పల్లవి ||

జన్మనితో నీ వాకనన్న నేసితివంటానా
 రవ్వలుగా నాడేరు రమణులెల్లా
 పువ్విక్కుర నీవుగన వొద్దఁ బెట్టుకుండితేను
 చివ్వన సోబానఁ బాడి నేనపెట్టుకుండేరా || ఎక్క ||

అపెమోద నీ చూపు లటు గొంత నాటెనంటా
 మూపులు మూఁడై కొంగులు ముట్లు వేసేరు
 యేపునఁ దొడవై నీవు యీపె నెక్కించుకొంటేను
 కాపురపు బాసికాలు కట్టకమానేరా || ఎక్క ||

పమ్మి యీపెపై నీవు పాదాలు వాచితివంటా
 దిమ్మరైఁగి ఇందరు నీదేవు లనేరు
 ఇమ్ముల శ్రీవేంకటేశ యేలితివి మమ్ము నిట్టె
 కమ్మర నందురును నీ కైవశమే యనరా || ఎక్క || 343 ||

బౌరి

కొమ్మ కెంత ఆసోదమో కొలుపులు నేయవచ్చె
 రమ్మని చేరఁదిలిచి రతిసేయరాదా || పల్లవి ||

చుట్టి చుట్టి నీతో నాకె నుద్దులు చెప్పఁగ వచ్చి
 బట్టబయలెమ్మెలు చూపఁగ వచ్చిని
 గుట్టుతో నుండఁగా నీకు కొప్పులు వెట్టఁగవచ్చి
 అట్టె లోనికి బిచ్చి అదరించరాదా || కొమ్మ ||

కమ్మటి నింటిలో నెల్లా కాపురాలు దిద్దవచ్చి
 చిమ్మిరేచి ఇచ్చకాలు నేయవచ్చిని
 తమ్మిపువ్వు గానుకీచ్చి తలఁపులు చెప్పవచ్చి
 నమ్మితించి ఇయ్యకొని చనవియ్యరాదా || కొమ్మ ||

చలరేగి చలరేగి¹ నేవలు నేయఁగవచ్చి
 మొలకనవ్వులు నవ్వి మొక్కవచ్చిని
 యెలమి నన్నేలితిని యివ్వడే శ్రీవేంకటేశ
 బలిమి నాపెనుఁ గొంత పనిగొనరాదా॥ కొమ్మ ॥ 344 ॥

భైరవి

నెలఁతరో రమణుని నేరమెంచనేటికే
 చలము సాదించవచ్చే నతులకుఁగాక ॥ పల్లవి ॥
 మగనాలితేటికే మంకుఁదనాలవొట్లు
 తెగనాడే వీరిడికత్తెలకుఁగాక
 మొగమోటదానికేలే మొనగోరితాఁకులు
 అగడైనరతుల గయ్యాలిదానికేఁగాక ॥ నెలఁ ॥
 గుట్టుతోడిదానికేలే గొరలు బొమ్మజంకెలు
 రట్టడితనముల కరాళికిఁగాక
 చుట్టపుదానికేలే నూడుఁబాడు సాలపులు
 దిట్టతనమున నవ్వేతెక్కలికిఁ ॥ ३ ॥ ॥ నెలఁ ॥
 పెండ్లికూతురుకేలే పెనఁగొన్న పంతుములు
 భండితనాలను మేనదానికేఁగాక
 అండనే శ్రీవేంకటేశుఁడాతఁడే నిన్నుఁ గూడె
 బెండునేయ, ॥ ३ ॥ పెరవారికిఁ గాక ॥ నెలఁ ॥ 345 ॥

దేవక్రీయ

తానేతలఁచుకొని దయఁ జూచిని
 అనించి కానుకలెల్లా నందియ్యరే ॥ పల్లవి ॥

¹చలరేగి చలరేగి (శా.శ్రీ.)

మాటల ప్సేమిసేసీ మచ్చికగలితేఁ జాలు
 పాటించి రమణుండే వంతుమిచ్చిని
 గాఁటాచి నాతనివేల గాసిసేసేరే మీరు
 చీటివా(నా?)సి తనదాస చేతికియ్యరే || తానే ||

నడతప్సేమిసేసీ నమ్మిక గలితేఁ జాలు
 విడిచి తానే వచ్చి వేడుకొనిని
 నడిచెట్టి మీరేల వట్టిదూరులు దూరరే
 ముడెగట్టి తన నవ్వు ముంగిటనే పెట్టరే || తానే ||

తననతప్సేమిసేసీ తానే కూడితేఁ జాలు
 యివల శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్టె యేలీవి
 తవిలి యీతనివేల తగవులఁ బెట్టరే
 జనకట్టి తనమేలు చాటి చెప్పరే || తానే || 346 ||

నాదరామక్రియ

మంచివాఁడవయ్య నీవు మమ్మేల రట్టు సేసేవు
 ముంచి నీకు మొక్కేము మన్నించవయ్యా యిప్పుడు ||వల్లవి||

వరికినట్టే నీతోఁ బలుకుమనేవు నన్ను
 మెలుఁత కింతేసి మందెమేళమేఁటికి
 బలిమిలో వనంతము వైఁజల్లుమని యాడేవు
 వలపులు గనమైతే వరునదవ్వదురా || మంచి ||

వరికి దేసికి నీతో సారెఁ బెనఁగు మనేవు
 తరుణిని నాకింత వుద్దండారేఁటికి

¹ముడెగట్టి=మూటగట్టి (ముడియునట్లుగా కట్టి) కావచ్చు.

వరగ జాఁతలాడే వంద(దె?)ము గొవమనేవు

మురిపెము గవమైతే మొక్కలము లెంతురా || మంచి ||

మెట్టినట్టే వీపాదము మెట్టుమనేవు నన్నిట

మట్టపురాణే నాకింత పంపమేటికి

యిట్టే శ్రీవేంకటేశ యెనపితివి రతుల

చుట్టరికము గలితే పొంట్లు సోదింతురా || మంచి || 347 ||

రేకు 1659

భూపాళం

నానక దోసము లేదు నరినాక్షులాల మీరు

కేవలమై ఇందుకు సాకిరినుండే ఇప్పుడు || వల్లవి ||

విందులు¹ చెప్పవచ్చిన వెలది మోవి తీవంటా

అందుకొని చవిగొనీ నదివోతాను

ఇందు కిట్టే తమయక్క యెరింగితే నేమియును

ముంద రెరంగెడు తాను మొక్కలీడు చూడరే || నానం ||

నిమ్మనండ్లు చేతికేరే గానికియ్యంగా నాచన్ను

నిమ్మనండ్లు మంచివంటా నిక్కి తినే

పుమ్మడి ■ నుద్దులు మాయమ్మ పింటే నేమియును

కొమ్మలాల యీతగుడు కక్కూర్తికాడు గదరే || నానం ||

చేరి పిల్వవచ్చిననెచ్చెరి తననేడుకంటా

యీరీతి నన్ను శ్రీవేంకటేశుడు గూడె

¹ ఈ పదములన్నిటో మూడవ పాదముందు వరుసగా “యెరింగితే, పింటే, పింటే” అన్నవి చరిత్రవ్రాక్యములు. దానికి తరువాతి “నిమి” అనునది వాయుకుని మాట. చేద్య-ములకు ముందున్నవాక్యములన్నీ వాయుకుని గడుమడనమును తెలిపే చేతలుగలవి.

నారె నిది మాయేలికెసాని ఎంటే నేమియును
కారుకొన్నజాణకాడంగదరె నేగిగారు || నానం || 348. ||

ధన్నాసి

ఇక్కడ నేమి నేనేవు యెంతవని గడ్డు ఏకు
గక్కన నాపెమేలు కందువు రారాదా || పల్లవి ||

చక్కచేతితోడిచింత చిరిచేడులనంత
ముక్కుమోది వేలు మరుముంగిటివాలు
అక్కజపుతలపోత అజారు వా(నా?)సినవా(నా?)త
చొక్కపు సీసతిలాగు చూతువు రారాదా || ఇక్క ||

తప్పక చూచేటి చూపు తడఁబాటుతోదోవు
ముప్పిరిశిరసునంపు మోచిదింపు¹
చిప్పిల సిగ్గులమొక్కు చిత్తజాఁ డిడిన చిక్కు
చొప్పగ సీసతిలాగు చూతువు రారాదా || ఇక్క ||

చెడరునిరింగురులు చిమ్ముఁగూటపుగురులు
పొదిగొన్న అడియాస పూచిననేన
యిదివో శ్రీవేంకటేశ యింతలో బెండ్లాడితివి
నుదతి, నీదేవిలాగు చూతువు రారాదా || ఇక్క || 349 ||

గౌళ

ఎన్నిలేవు నీవిద్య లేమి నేనేది
ఇన్నిటా నీ మోహము నా యెడనే పూనేవు || పల్లవి ||
నందడించే పూడిగపు సతులెల్లా నుండఁగాను
గొందినుండి నన్ను నేల కొంగువట్టేవు

¹ మోచిదింపు = 'బరుపుదించుట' కావచ్చు.

విందలకు వెఱచేవా నేమము నీకున్నదా
ఇందులో నీ పెద్దరిక మివ్వడే చూపేవు

॥ ఎన్ని ॥

కప్పములు దెచ్చుకొన్న కాంతలెల్లా నుండఁగాను
చిప్పిల నామోడనేల చేయి వాఁచేవు
తప్పఁగులము లెంచేవా తగురూపాలు చూచేవా
ముప్పిరి దొరతనములు పచారించేవు

॥ ఎన్ని ॥

కోరి కొలువులుసేసే కొమ్మలెల్లా నుండఁగాను
పేరుకొని వచ్చి వన్నే పెండ్లాడేవు
యారితీ శ్రీవేంకటేశ ఇంటిని విచారించేవా
ఁగరించి వన్నుఁ గడు కాఁగిట నించేవు॥ ఎన్ని ॥ 350 ॥

మృత్యువేదం

చెప్పఁగదె మీసుద్దులు చెవులార వినేము
తప్పక వలపులెల్లా తారుకాణ వచ్చెనా

॥ పల్లవి ॥

వేఁగినంతా నేకతాలు విభునితో నాడితివి
చేఁగదేర విడలు సేపితివి
యొగతిఁ బట్టరికా రిద్దరికీఁ గనెనా
భోగపురతులకెల్లా పొంతనాలు గూడెనా

॥ చెప్పఁ ॥

యెదురుబడి నుండి యింపులుగా నవ్పితివి
మొదలఁ జూచుకొంటి మొకమొకాలు
నదరాన మీలో మీకు నగినాలు లెప్పాయనా
మదనతంత్రముల మీమనసు లెనసెనా

॥ చెప్పఁ ॥

గక్కనఁ శ్రీవేంకటేశుఁ గాఁగిలించుకొంటివి
 చిక్కించుక నేవలెల్లాఁ జేసితివి
 యిక్కువ నీతఁడె నన్ను యిచ్చగించి రతిఁగూడె
 చొక్కపు మీపెండ్లికి సోబానఁ బాడిరా॥ చెప్పఁ ॥ 351 ॥

హిందోళం

నీకే తెలుసునే నెలఁత యీ గరిమలు
 దాకొని నీలోసీవే తలఁచుకోఁగదవే ॥ పల్లవి ॥

పిలిచి యాతనిముందు పేరుకుచ్చి దూరనేల
 వెలయుఁగ నంతలోనే వేడుకోనేలా
 చలువయు వేడియును సరి నొక్కచో నుండునా
 చలరేగి మరుఁడు చేసినచేతగాక ॥ నీకే ॥

పిక్కటిల్లఁ దొలిసారి దీరములాడఁగనేల
 పక్కన నీవాతనికి పంతమీనేలా
 నెక్కొని చీకటియు వెన్నెలాఁ గూడించవచ్చునా
 చిక్కించుక మరుఁడు చేసినచేత గాక ॥ నీకే ॥

పొదిగి శ్రీవేంకటేశుఁ బొం దెలయంచనేల
 ముదమున నింటేసి మొక్కఁగనేల
 కదిసి కల్లా నిజము గాడిఁగట్టవసమా
 చెదరక మరుఁడు చేసినచేత గాక ॥ నీకే ॥ 352 ॥

సౌళంగనాట

అవులేవే యెమ్మెలేమి ఆరుకొనేవే
 చివురైన మీఁద మరి చేవగాకపోదు ॥ పల్లవి ॥

నగవచ్చుగాని మరి నగినట్టై తమలోన
 శిమిరఁ బొందులు నేయరాదు
 మొగమోటలుఁ గలవు ముంచి యంకెకు రాకుంటే
 శిగున నేకోవము లదఁచఁగరాదు || అవు ||

మాటలాడవచ్చుగాని మాటలాడినట్లానే
 మేటియైన రతులను మెప్పించరాదు
 పాటించి మొక్కఁగఁదగు వంశములు మూరితేను
 నీటునఁ జాట్టరికాలు నెరవఁగరాదు || అవు ||

పెనఁగఁగవచ్చుగాని పెనఁగినయట్లానే
 చనవులు చెల్లించి జరవరాదు
 యెనఁగితివి శ్రీ వేంకటేశు కరుణయు మించె
 ననునేలె నీతని మానఁగ నెక రాదు || అవు || 353 |

రేకు 1660

అపొరి

నీవిధుఁడు నిన్నుఁ జూచి నివ్వెరగుతో నున్నాఁడు
 వేవేగఁ గాఁగిలింపవే మోహనాంగి || పల్లవి ||

తియ్యనిమాటలతోను తేనెలేల చిందేవే
 చయ్యటపు సదఁగులచక్కైరదొమ్మ
 నెయ్యపు చన్నుల పైఁడి నిగ్గులేల దులిపేవే
 వుయ్యల మంచము మీఁద నో మెరుఁగుఁబోఁడి || నీవి ||

పువ్వుల తురుములోను పుప్పాడి యేల రాల్చేవే
 నవ్వుల మొల్లల మోహనపు లతిక
 జవ్వనపు మదమున జొజర లేలాడేవే
 రవ్వలైన వసంతపు రాజీవనేత్రి || నీవి ||

వడిగా నిట్టూర్పుల వానన లెంత నించేనే

కరుఁ జల్లఁదనమున కప్పరగంది

అదరి శ్రీవేంకటేశుఁ దాతఁడే నిన్నేరినాఁడు

యేలలనేవే¹ కరికుంభ జఘన || నీవి || 354||

మంగళకౌశిక

ఈ సుద్దు లెఱుఁగుదునా యిల్లాఁ నేను

నానరున సుండి యేమి నవ్వేపు నీవు || పల్లవి ||

నేమముతోఁ గాచుకుండి నీ కొలుపు నేనె నీకె

యేమి వోజలు నేర్పెనో యిందాఁకా నీకు

గామిడివి నీవు దొల్లె కతలకారి యాపె

నామోము చూచి యేల నవ్వేపు నీవు || ఈసు ||

చనవరై పొస్తకాలు చదువుతానుండె నీకె

మననెందు మరపెనో మచ్చికె నీకు

యెనయ నాసోదకాఁడ వేల యింపులాఁడి యీకె

ననిచి నాతో నేమి నవ్వేపు నీవు || ఈసు ||

పాసువువై నీవుండఁగా పాదాలు పిసికె నీకె

పూని యెంతలయించెనో పొందుల నీకె

అనుక శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి

నానఁబెట్టి నాతో నెంత నవ్వేపు నీవు || ఈసు || 355 ||

గుజ్జరి

మంచివానితో నింత మంకులేటికి

కంచము పొత్తు గలసి కైకొనఁగరాదా || పల్లవి ||

¹ ఏల+అలనేవే

పట్టపుదేవులనంటా పాయపుదాననంటా

ఋజుగా దూరనేలే యాఱడి

గుట్టుతోడివాఁ డతఁడు గుణము కోటిసేనును

చుట్టరికమే నెరపి సొంపు మొరరాదా || మంచి ||

అయ మెఱుంగుదునంటా అతఁడు బాసిచ్చెనంటా

చేయివట్టి తియ్యనేలే చెలువునిసే

దాయగాఁ డతఁడు మంచితనమే నిలువెల్లా

వాయుసేనుకొని మోవి చవిచూపరాదా || మంచి ||

భావ మెఱుంగుదునంటా పచ్చిగాఁ గూడితినంటా

కావరించనేలే శ్రీవేంకటేశ్వరుని

యీవల నన్నేరినాఁడు యీతనికి సరిలేరు

వాపులు గలయఁజెప్పి వద్ద నుండరాదా|| మంచి || 356 ||

రామక్రీడు

వనితలతోనేల పట్టిగుట్టు

చనవిచ్చితే వలపు చప్పనయ్యానా || వల్లవి ||

చెక్కు నొక్కనవాఁడవు నేనవెట్టితే నేమాయ

తక్కుక నిమోఁదట తప్ప మోచినా

మొక్క రెచుకొన్నవాఁడవు మోవి ఇచ్చితే నేమాయ

వెక్కునవు నీ పంతుము వెలితయ్యానా || వని ||

కరఁగించినవాఁడవు కాలుదొక్కితే నేమాయ

వొరయ నీగుణము వేరొక్కటయ్యానా

నవ్విసవాఁడవు చమ్మలంటితే నేమాయ

గరిమఁ జుట్టరికము గడ్డెము వేసేరా || వని ||

పెండిలాడినవాడవు పెనఁగితే నేమాయ
 దుండగవుఁదమకాన దొమ్మి నేనేరా
 అండ శ్రీవేంకటేశ నీ వటు మెచ్చితేనేమాయ
 కొండుకపాయపు నిన్ను కొంగువట్టెరా || 357 ||

వరాలి

నీకే¹ తెలును నివి నీవు చేసిన చేతలు
 జోకతే మహిమలు చూడమఱచితిని || పల్లవి ||
 చెక్కులమెఱుఁగు చూచి చిత్తానఁ దలఁచుకొంటా
 మక్కువ నీ కొప్పు మఱచితిని
 చక్కని నీమోవి చూచి సంతోసానఁ దనివొంది
 చొక్కపు నీగళరేఖ చూడమఱచితిని || నీకే ||
 కచ్చుపెట్టి నీ నుదుటి కన్నూరి నామము చూచి
 మచ్చపు నీమోవి చూడ మఱచితిని
 అచ్చపు సింగారాల నమరిన రూపు చూచి
 చొచ్చి నీమేను సోదించచూడ మఱచితిని || నీకే ||
 నెట్టుకొన్న కళలతో నీనిలువెల్లాఁ జూచి
 మట్టున నీ బుజాలు చూడమరచితిని
 ఇట్టే శ్రీవేంకటేశ యిటు నిన్నుఁ గూడి చూచి
 చుట్టి చుట్టి మర్కారెత్తి చూడ మఱచితిని || 358 ||

చూడి

మాకేలయ్యా ఇంత నీతో మారుకొనను
 చేకొని ఇట్టే అందాలు నేనుకొంటా || పల్లవి ||

¹ ఇది ఒకపాటి అధ్యాత్మ కీర్తనలలో వుండదగినది.

చెక్కులపై చెముటలు చిగిరింపుఁ బలకలు
 యెక్కుడి¹ వనెడిగితే నేమందువో
 ముక్కున నిట్టూరుపులు ముందెనె మోముకళలు
 నెక్కునె నీకనియంటే నీచిత్త మెట్టుందునో || మాకే ||

కనుఁగొనల నిద్రలు కాయముపై యలపులు
 ఘనమాయనంటే నెంత కాఁతాళింతువో
 వెనుకొన్న సన్నలును వేవేలు తమకములు
 వెనగొసినంటే ముందెనె దీరములాడుదువో || మాకే ||

పెదవిపై వసివాడు పిక్కటిలుఁ బరాకులు
 యిదివోయని చూపితే నెంత మెత్తువో
 ముందెనె శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితిని
 కదిసి గరిసించితే కైవస మెట్టొందువో || మాకే || 359 ||

రేకు 1661

దేవగాంధారి

పలుకులు² నేర్పితివే పడఁతీ
 పలుకులు కప్పరపుభరణిలో నున్నవి || పల్లవి ||

విన్నవము చేసుకోవే విధునికిని | తొల్లె
 విన్నసుద్దు లికనేలే వేమారును
 నన్నలైనాఁ జూపవే నముకొనను
 నన్నలు వెట్టుదురా సారె వలపులకు || పలు ||

మొక్కువే చేతులెత్తి ముమ్మారును
 మొక్కులీఁ డతఁడు చూడ మొగమెత్తినా

¹ ఎక్కుడివి+అని+అడిగితే.

² ఇది వాకోవాక్యము.

మిక్కిలి కాంగిలించనే మేటివిధుని | యివె
మిక్కిలి ~~మిక్కిలి~~ యిమ్మెయిఁ జనుజక్కవలు || వలు ||

బంతికఁ దిలువనే నీవతిని | నేఁడు వూ—
బంతినే నేటులాడితి బలుమారును
చింతదీరఁ గూడితిని శ్రీవేంకటేశు—
చింతనీడ చల్లఁగదె చెప్పరే మీరు || వలు || 360 ||

తెలుఁగుఁగాంబోది

మగువభావము చూచి మన్నించవయ్యా
వెగటుగా మోవితేనె విందువెట్టిని || పల్లవి ||

చెక్కుమీఁదఁ జేయివెట్టి నెలవుల నవ్వు నవ్వి
తక్కుక తనమోహము దాఁచిఁ జెలి
వక్కునఁ బాపట దువ్వి పరాకులు పచరించి
గక్కునఁ దనసిగ్గులు గాదెఁ బోసేని || మగు ||

వాలుకరెప్పలు వంచి వదనానఁ గళరేంచి
చాలా నీవైఁ దమకము జరపేఁ జెలి
తారిమి నిట్టూర్పు చల్లి తలపోతలెల్లాఁ బెంచి
వోరిఁ దనయాసలెల్లా వొడిఁగట్టుకొనీని || మగు ||

వెయ్యద జొరఁగఁదీసి పలుమారుఁగాఁగిలించి
నెయ్యమెల్లా నీమీఁద నెరపేఁజెలి
యిమ్మెడ శ్రీవేంకటేశ యేలితిని యీకె నిట్టె
చయ్యస రతులెల్లాను జట్టి నేసీని || మగు || 361 ||

౧౫

ఇంతటివాడవయ్యా నిన్నెట్టు గెలువగవచ్చు

కాంతల భ్రమఇంచేకనుకట్టువాడవు

|| పల్లవి ||

ముప్పిరి హస్తలాఘవములనే ఇంతి చన్నుల

చివ్వుగతులాడేటి సిద్ధుడవు¹

తప్పక మదనమంత్రాలనే చెమటవాన్,

రప్పించనేరిచిన ఇంద్రజాలపువాడవు

|| ఇంత ||

వలుమణులు సోకించి వడఁతిమైఁ బులకలు

వెలయఁగ మొలపించే విద్యవాడవు

పలచని కొనగోరిబదనికలు సోకించి

కళలు రేచి చొక్కించేగబ్బిటొలికాడవు

|| ఇంత ||

చిత్తజభూతము బంపి చెలుల నాకరిషించి

తత్తరించి కూడేటి భూతనాథుడవు

మత్తిలి శ్రీవేంకటేశ మన్నించితి విటు నన్ను

పుత్తమ వినోదాల యోగిపురుషుడవు || ఇంత || 362 ||

భైరవి

ఎంచ నెట్టు వచ్చు నమ్మ ఇలమీద నీకొత్తలు

పంచశరు బలములే భామ సింగారములు

|| పల్లవి ||

తామరల విరులపైని తగుశాలిగర్పములు

ఆ మీద నరఁటులును అంగజా తేరు

చీమకదొంతరకొన సింహపుఁగొదమ వా(వా?)లె

యేమని పొగడవచ్చు నింతిసింగారములు

|| వించ ||

¹ ౧౫: సిద్ధుడు విప్రవినోదియ?

జక్కవల నరుసనే జంటతామరతూండ్లు
అక్కడ శంఖముమీద నమరె బోక
చొక్కపు చిగురులును బోడైన యద్దములు
యెక్కువల కెక్కుడాయ నింతి సంగారములు || ఎంచ ||

ఇరవై సంవేగపువ్వు ఇరువంక శ్రీకారాలు
అరచంద్రుడు దుమ్మిద లన్నిటిమీద
నిరతి శ్రీవేంకటేశ నీకాగిటిలోపల
గరిమ గీర్తన కెక్కె కాంత సంగారములు ||ఎంచ||363||

అహిరి

అనతియ్యవే మాతో నానతిమన్ననలెల్లా
వ్రాని సంతోసాన నిన్ను బొగడేము గాని || వల్లవి ||

జల జల జలమరించె జాజుకొనఁ బులకించె
తలఁపులోనివలపు దాచనేటికే
కళలు మోమున రేగె కానవచ్చెదమకము
చెలుల మింతే మాతో సిగ్గువడ నేటికే || అన ||

కొప్పు గడువెడఁజారె గురుతు లాడాడ నిండె
చిప్పిల నేడే పరాకునేయనేటికే
దప్పిదేరె బెదపుల దగదొట్టె నూర్పుల
యెప్పుడును నీవారమే యింక నేలే మఱుగు || ఎంచ ||

కన్నుల నిద్దుర దేరె గందపు బేంట్లు రాతె
సన్నలా చాయలా వట్టిసట లేటికే
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డిదివో నిన్ను గూడె
యెన్న నూడిగవువార మింక వేసాలేటికే || అన || 364 ||

రామక్రియ

చెల్లఁబో' సిగ్గు లేదట చెల్లెల

అల్లన నిన్నెంచుకోవే అక్కరో నేడు || పల్లవి ||

నేనకావ్వల వదల చెల్లెలా

అనుద్ది బావ నడుగు మక్కరో నీవు

నేసితినే బలుచేత చెల్లెలా

అస నీవంటిదే అక్కరో నాకు || చెల్లె ||

చెంది నిన్ను నమ్మితిఁగా చెల్లెలా

అందుఁ బాలు గద్దు గదె అక్కరో నాకు

చిందువందాయ వాపులు చెల్లెలా

అంది నీమారే నేను అక్కరో నేడు || చెల్లె ||

చిన్నదానవంటా నుంటఁ జెల్లెలా

అన్నిటా నీవే పెంచితి వక్కరో నన్ను

చిన్నలు నీమేన నిండఁ జెల్లెలా

అన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డక్కరో కూడెనో || చెల్లె || 365 ||

రేకు 1662

సారాశ్రవం

నీవంటివారమే కామా నేమెల్లా నింత నేనేమా

కావరించి కడునేల గయ్యారించేవే || పల్లవి ||

సిగ్గువడ్డదానవు శిరసు వంచుకుండఁగ

వొగ్గి పతితోనేల వొడ్డారించేవే

వెగ్గరించి ఇవీ గొన్నివేసాలు నేనేవుగాక

యెగ్గులేని సతులకు నివి వోజలటవే || నీవంటి ||

¹ ఇది అక్కా చెల్లెండ్ల పెంపాదము. ఇద్దరికీ శ్రీవేంకటేశుడే నాయకుడు.

పంతపుదానపు నీ వప్పటి గుట్టు చూపక
 కాంతుని నింతేసి యెల గరిసించేవే
 యెంత లేదు ఇవీఁ గొన్నియెమ్మెలు నేనేవుగాక
 ఇంతలోఁ జూచినవార లిది మెత్తు రటవే || నీవంటి ||

వొట్టు వెట్టుకున్నదాన పూరకే వుండుటగాక
 కిట్టి శ్రీవేంకటేశుఁ గాఁగిలింతురటే
 గట్టిగా న న్నితఁ డేలే కతలు చెప్పేవుగాక
 యిట్టే నవతులకు నింత దగునటవే || నీవంటి || 366 ||

రామక్రియ

ఈతని గెలుచుటకు నిదే వుపాయము
 నీ తగవులెల్లాను నెరవవే నీవు || పల్లవి ||

మనసు వచ్చినప్పడృ మాటలాడేఁగాని తాను
 మునుప నాతనికిని మొక్కవే నీవు
 ననుపైనవేళను నప్పులు నవ్వేఁగాని
 వొనరఁగ వద్దనే గూచుండవే నీవు || ఈత ||

యితవైతేఁ గనక తా నింటికి వచ్చిఁ గాని
 చతురత నేనలు చల్లవే నీవు
 తతిగొని మోవితిపు తానే చూపేఁగాని
 మితిమీరఁ బొగడుచు మెచ్చవే నీవు || ఈత ||

తమకము రేఁగితేను తానే వెండ్లాడేఁ గాని
 అమర నాతని గోర నంటవే నీవు
 సమరతి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ డిదె నిన్నుఁ గూడె
 సముకాన చేతలు పచారించవే నీవు || ఈత || 367 ||

ముఖారి

ఇంకానేల వట్టియాన లేమిటికిఁ బెట్టెవు

అంకెఁ జాచితే ~~అంకె~~ లద్దములో నున్నవి || పల్లవి ||

యీతల నాపె నీవు యెదిరించినప్పుడే

చూతమువో మీలోని నుద్దులెల్లాను

మాతో నింతేసి యేల మరేఁగులు వెట్టెరు

కాతరపుమీచేతలు కాయలుగాచున్నవి || ఇంకా ||

మనసిచ్చి మీరిద్దరు మాటలాడినప్పుడే

వినేముగా వీనుల మీ వేడుకలెల్లా

పెనఁగి మావద్దనేల బేరి జోకొట్టవచ్చేరు

దినము మీ సరితలు తీగెలు వా రున్నవి || ఇంకా ||

అలమేలుమంగ నీవు నంటికూడినప్పుడే

తెలియరాదా మోములతేటలెల్లాను

మలసి శ్రీవేంకటేశ మమ్ము నెంత మన్నించేరు

వలపులమీరఁగులు వాండైక్కివున్నవి || ఇంకా || 368 ||

హిందోళవసంతం

ఎటువంటివాఁడవయ్యా యేమయ్యా

తటుకన మొక్కితేను తలవంచేవు || పల్లవి ||

కొసరితే దోసమా కూరిమి గలుగుసతి

యెసగ సాదించేవు ఇందరిలోన

పుసురనఁదగదా పుడివోసి విరహాన

కసుగాటు మాటల గరిసించేవు || ఎటు ||

చెనకంగరాదా చేతికిఁబోనైనయూపె

పనివడి జంకించేవు వంతమాదుతా

తనిసి యలయరాదా తమకప్పుఁగాఁకలకు

పెనఁగుచు దీరానఁ బెచ్చరేఁగేవు

|| ఎటు ||

అలమితే నేమాయ అలమేలుమంగ నిన్ను

చలరేఁగి గుంపించేవు శ్రీవేంకటేశ

తలపోయవలదా తగిలినరతులను

పలుసోఁకులనుఁ గదుఁ బచ్చి నేనేవు || ఎటు || 369 ||

అహిరినాట

వట్టి విచారములేల వడఁబడ నిక నేల

నెట్టన నన్నేలుకొనే నేరుపు నీ దిఁకను

|| వల్లవి ||

కన్నుల నిన్నుఁ జూచితి కానుక చేతికిచ్చితి

యెన్నికలు మరియేమీ నెఱుంగ నేను

విన్నపముఁ జేసితి వేవేగ నీకు మొక్కితి

పన్ని నన్ను ధక్షించేటి భారము నీ దిఁకను

|| వట్టి ||

ఇంటికి వచ్చితి నీకు నిచ్చకము లాడితి

దంటతన మెఱుంగ నీ తరుణి నేను

నంటునను వేడుకొంటి నయమే పచరించితి

పెంటగా నన్నమన్నించే¹ ప్రియము నీ దిఁకను

|| వట్టి ||

పొగడితి నన్నిటాను పొందులెల్లాఁ జేసితి

తగినపుపాయాలు దలఁచ నేను

నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

మొగి నన్నుఁ గూడితివి ముదము నీ దిఁకను ||వట్టి||370||

¹ 'పన్ను మన్నించే' వ్రాయునగాని తప్పు. (కా.శ్రీ.)

శంకరాభరణం

చుట్టమైతే యాతనికి తోడై వుందువుగాక

జుట్టి గొని యింకనేమి సాదించేవే

|| వల్లవి ||

యెదుటఁ తిత్తమురానే యిచ్చకమాడుదుగాని

వదరి మాటాడకువే పలుమారును

మొదలఁ బదారువేలనుదతులవాఁ డతఁడు

వెదకి నీ వింకనేమి వెంగమాడేవే

|| చుట్ట ||

నెలపుల నవ్వుతానే నేవలు నేతువు గాని

మలసి చేచాచకువే మాటిమాటికి

తలఁకక చీకటి తప్ప చేసేవాఁ డతఁడు

చలపట్టి యింకనేమి చక్కఁ బెట్టేవే

|| చుట్ట ||

కైవసమై నీ విట్టై కాఁగిటఁ గూడుదు గాని

చేవమీరి యింక రట్టు సేయకువే

శ్రీ వేంకటేశుఁడు సర్వ జీవాంతరాత్మకుఁడు

దేవులవు యింకనేమి తిద్దుకొనేవే

|| చుట్ట || 371 ||

రేకు 1063

ముఖారి

కానీవయ్యా అందుకేమి కాదనేమా నిన్నును

నానఁబెట్టి యందరితో నవ్వేవు నీవు

|| వల్లవి ||

చిత్తము నీకొకవంక చిమ్ముఁ జూపు లొకవంక

మత్తిలి యప్పటి మాతో మాటలాడేవు

బత్తి ■ కెక్కడనని భావించి నమ్మగవచ్చు

పాతులవిధుఁడవై పొదిగేవు నీవు

|| కానీ ||

చెనకు లొకరితోడ చేసన్న లొకరితోడ

పెనఁగులాట నాతో బెరయించేవు

ననుపు నీ కెందునని నలి నేర్పరవవచ్చు

తనివోనిచుట్టమవై తగిలేవు నీవు

|| కానీ ||

వలపులు వాడలోన వాడికలు పూరిలోన

కలసేవు నీవు నా కాఁగిటిలోన

యెలమి శ్రీవేంకటేశ ఇంపు లెట్టు గానవచ్చు

తలఁపు కొద్దివాఁడవై తనివేవు నీవు || కానీ || 372 ||

ద్రావిడ భైరవి

నీవల్లనే కంటిమే నేఁడు యీ కొత్తలెల్లాను

భావించుక పైకొనేటి పడఁతియుఁ గలదా

|| పల్లవి ||

మగఁడు నాలుఁ గూడి మంతనము లాడేవేళ

యెగనక్కేలకు తొంగి యేల చూచేవే

సాగిసి మరుతంత్రానఁ జొక్కెచ్చుండేటివారి--

నగడునేనేయట్టి అఁటదియుఁ గలదా

|| నీవల్ల ||

కందువఁ దామిద్దరును కాఁగిలించుకొన్నవేళ

గొంది నీవు వద్ద నేల కూచుండేవే

పొంది పానువుమీఁద భోగించేయట్టివారి

అంది సిగ్గువరచేటి అతివయు గలదా

|| నీవల్ల ||

అట్టై శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్కంగఁ గూడఁగ

గుట్టునఁ జిన్నుల నెంత గుచ్చియెత్తేవే

తొట్టుకొని మోపులవిందులు చవిచూచేవారి

నెట్టినఁ బచ్చినేనేటి నెలఁతయుఁ గలదా ||నీవల్ల||373||

బౌధి

ఎంతరాతిమనహో నీకెప్పు డీకక గరగీనో

పాంత సిగ్గువడే నీతోఁబొందేటి వేడుకను || పల్లవి ||

కొప్పు నీదు¹ పెఱుగదు కొంగు జారు పెఱుగదు

తప్పక నిన్నుఁ జూచి దరుణి

దప్పిదేరి బెడపుల తడఁబడే దత్తరాన

అవ్వుటనుండి మాటలాడే నిబ్బరానను || ఎంత ||

చెలులనుఁ దలఁచదు చింత నిల్లు దలఁచదు

కొలుపులు నీకుఁ జేసి కొమలి

పులకలు మేన నించీ పొంగుఁ జెమటల నీడి

బిచ్చి నీతోఁ బెనఁగి పంతపుటాసలను || ఎంత ||

వెన నలయికెంచదు వెనకముం దెంచదు

పొనఁగ నిన్నుఁ గూడుచుఁ బొలఁతి

యెనగ శ్రీవేంకటేశ యేపురేఁగి రతులను

వనగా నరవమాడే బహువరాకునను || ఎంత || 374 ||

దేశాక్షి

అంతదొడ్డదానవా అందరికంటె నీవు

మంతుకెక్క నీవే ముందు మాటలేలాడేవే || పల్లవి ||

పంతులకే వెనఁగేవు వాసులకే వచ్చేవు

ఇంతయుఁ గానవచ్చె నీ యెమ్మెలు నేఁడు

బంతినే సతులకెల్ల బాగా లాతఁ డియ్యఁగాను

చెంత నీవు ముందే వచ్చి చెయ్యేల చాచేవే || అంత ||

¹ నీదుపెఱుగదు. తాళ్లపాళ 'త' ప్రత్యయం (కా.శ్రీ.)

తప్పక మోము చూచేవు తగవులే వెదకేవు
 చెప్పరాదే నీవగుట చెలులలోన
 అప్పటి బొత్తుల నాతఁ డందరిని నిడుకోఁగా
 కప్పి ముందే కడి నీవు గక్కన నే రెత్తేవే || అంత ||

కొరతనాలు నేనేవు తొంటివాపులు చెప్పేవు
 సరవి నన్నిటా నీవు జాణవొడువే
 యిరనై శ్రీవేంకటేశుఁ డిందరినిఁ గూడఁగాను
 పురమెక్కి ముందే రతి నోలలాడేవే || అంత || 375 ||

కాంబోది

అడుగరే చెలులాల ఆతనినే యీమాట
 బడి వాసి వచ్చితేను బాసగొనవలదా || పల్లవి ||

చెలిమి వేరొకతెతోఁ జేసిన యారమణుని
 సాలసినఁగాక యీసులు దీరినా
 వెలినుండి వచ్చి పట్టివినయాలు నేనేవాని
 చలములు సాదించక సమ్మతయ్యానా || అడు ||

తగ నావద్దనుం డాపెఁ దలఁపోసే మగవాని
 యెగసక్కేలాడక యింపు వుట్టినా
 అగడుఁజేతలు నేసి యమరఁ జెప్పేవాని
 నిగిడి పంగించక నెఁ(నెం?) జిరివి దీరునా || అడు ||

యెందునైనా భోగించి యెంగిలైవుండినవాని
 అంది వన్నీటఁ గడుగ కఁ(కం?) కె వచ్చినా
 జెంది నాతో నా నుద్దులు చెప్పేటే శ్రీవేంకటేశు
 నందఁడి గూడి నవ్వుక చవి గానవచ్చునా ||అడు||376||

మాళవిగౌళ

పట్టపుదేవులము ప్రాణేశ్వరి వీరినికి

రట్టు నేసితే నవ్వరా ఇట్టే ఇందరును || పల్లవి ||

యెనసి నీపతి బాస లెవ్వతెకో చేసెనంటా

మనసునఁ బెట్టుకొని మాటలాడేవు

పనివడి ఇంక నొడఁబడక దిద్దఁబోలేను

నిను మోచిరాదా ఆనేరుపు నేరములు || పట్ట ||

యెఱిఁ గెవ్వతోమేనిసా¹ మీతనిమై నుండఁగ

గుఱుతుగాఁ బట్టుకొని గుంపించేవు

వెఱపు దెలుపుకొని వెల్లవిరిసేయఁబోతే

మెఱయవా యిట్టేతే మీఁదఁ బుణ్యపాపాలు || పట్ట ||

శ్రీవేంకటేశుఁ డెవ్వతోచేతికి²లోనాయనంటా

కావరించి యీతనితో కాఁలాళించేవు

వేవేగ నిన్నుఁగూడే నీ విభునిఁ జూచి నవ్వితే

చేవదేర వానియందే చేతమోతలును || పట్ట || 377. ||

రేకు 1664

సామంతం

నీవు చేసిన చేతలు నీవే తలఁచుకొనేవు

కావరించి నీతోఁ దారుకాణించనేమిటికి || పల్లవి ||

¹ 'ఎవ్వతోమేనిసామ్మా' అనుట సహజము. సమాసాంతమువండు రావరిసిన సందేహవారకన్వరము (ఓ) సమాసమధ్యమున 'ఎవ్వతె' శబ్దముపై చూర్వులు అన్నమయ్య స్వాతంత్ర్యము. సందేహము 'సాచమ్మ' పైగాక 'ఎవ్వతె' లోనే చూపబడలెనేమో?

² ఇదియు నంతే

ఇచ్చకమాడినందుకు ఇయ్యకౌనవలెగాక

అచ్చట గరిసించి ని న్నడుగనేల

కుచ్చి కాంగిలించగా జేకొని లోఁగావలెగాక

వెచ్చువెరుగుచు నీతోఁ బెనఁగనేమిటికి || నీవు ||

చెక్కులు నీవు నొక్కఁగా చెలరేగవలెగాక

వెక్కుసించి నీతో విజ్ఞప్తంగనేల

గక్కునఁ బాదము దొక్కఁగా మొక్కువలెగాక

మిక్కిలి జంకించి మితిమీరఁగనేమిటికి || నీవు ||

కడు నీవు మన్నించఁగా కలయఁగవలెగాక

బడి బడి వట్టి సిగ్గు వడఁగనేల

కడఁగి శ్రీవేంకటేశ గక్కున న న్నేలితివి

అడరి మెచ్చుటగాక అలయనేమిటికి || నీవు || 378 ||

హిజ్జిజి

నన్నేమి యడిగినే నాయకుఁడు నాకుఁ దాను

సన్నలఁ దన్ను దిద్దుక చాయకు దేవసమా || పల్లవి ||

పూరఁ జాట్టమైనవాఁడు వొదిలి వుండఁగనేలే

ధీరత యింద్లవెంట్లఁ దిరుగుఁగాక

జీరదీయించుకొన్నాఁడు సిగ్గులువడఁగనేలే

వారలేనివలపుల కొడిగట్టుఁ గాక || నన్నే ||

అసలు వెట్టినవాఁడు అనుమానించఁగనేలే

నేనవెట్టించు కందరిఁ జెనకుఁగాక

బాసలిచ్చినాఁడు ఇంకాఁ బంతాలు నెరపనేలే

వేసాలు మాని విచ్చనవిడి నుండుఁగాక || నన్నే ||

వేడుకపడినవాఁడు వెఱుపు మఱుపులేలే
 వాడిక కిందరి గూడి వచ్చుగాక
 యీడనె శ్రీవేంకటేశుఁడేలినాడు నన్ను నేఁడు
 తోడఁ దోడ దొరకొనుఁగాక || నన్నే || 379 ||

బౌధి

కడు నిన్ను దూరపడ్డు గర్వము తగవెంచదు
 బడినున్నతరితీపు పంతు మెంచదు || పల్లవి ||

మిక్కిటపుఁ దమకము మీఁదుగిందు మెంచదు¹
 వెక్కినపుటడియాస వేసఁటెంచదు
 యెక్కునైన మోవాము యెగ్గుసిగ్గు లెంచదు
 పిక్కిట్లినచలము ప్రియ మెంచదు || 380 ||

వీడనిచుట్టరికము వింతతన మెంచదు
 వేడుక యెదిరివల్ల వెరవెంచదు
 వోడక నైఁ. ౩ మొగమోటమేమీనెంచదు
 యీడైన కూటమి అలయిక నెంచదు || కడు ||

మనసులో తలపోత మరియేమీనెంచదు
 గొనకొన్నరతికేరి కొలదెంచదు²
 యెనసితి నిటు నన్ను యిదివో శ్రీవేంకటేశ
 తనివోని నరనము తప్పేమీనెంచదు || కడు || 380 ||

శ్రీరాగం

చూడవే చొలియరో బాట రీతఁడు
 వేడుకలకు నవ్వులు పెడచల్లీ నీతఁడు || పల్లవి ||

¹ 'మెంచదు' వ్రాసునగాని తప్పు (కా.క్రి.)

² కొది+ఎంచదు.

వొప్పయిన తనవేలివుంగరము నీదె యంటె
 అప్పటి నానలువెట్టి నొనే యీతఁడు
 కుప్పెతోడినవరముగురుతు నేఁ బట్టితను
 తప్పకచూచి నన్నుఁ దగునే తా నీతఁడు || చూడ ||

కట్టిన కంఠహారము కడుఁ గొత్త యిది యంటె
 వట్టితారుకాణలకు వచ్చి నీతఁడు
 కట్టుకొన్న దిది దట్టి గాదు చీర యంటె
 యిట్టె యీచిగా నాకు వియ్య వచ్చి నీతఁడు || చూడ ||

కేలనున్నపూబంతి భోగించినది యౌనంటె
 సోలిఁ దననేమములే చూపీ నీతఁడు
 కోలాటపు పతిమల గొప్పసుర టెడదంటె
 వేళతో నన్నుఁ గూడె శ్రీవేంకటేశుఁడు ||చూడ||381||

పాడి

ఇందుకంటె నేమిసేలు నింకా నేను
 నింద నీపైఁబడఁ జమ్మి నీ చిత్త మింకను ||పల్లవి||

కొమ్మ నీ చూచినచూపే కొండ నేనుకొని నమ్మి
 కమ్మి తలపోసుకొంటాఁ గాచుకున్నది
 రమ్మన వెరచుఁగాని రాక కెదురుచూచి
 నెమ్మది వెరిగించితి నీచిత్తమింకను || ఇందు ||

కొచ్చి మీనవ్విస నవ్వే కొంగుముడియగా నెంచి
 కచ్చునెట్టి తమితోడఁ గాచుకున్నది
 అచ్చలాన జలిమిసేయదుగాని పొందుగోరి
 నిచ్చలు నీపై పరాకే నీచిత్త మింకను || ఇందు ||

కోరి వీవాడినమాటకుఁ గోటికిఁ బడిగెత్తి
 గారవానఁ బానువుపైఁ గాచుకున్నది
 యారీతి శ్రీవేంకటేశ యిట్టే నీవు గూడితివి
 నీరూపే తప్పక చూచి నీచిత్రమిఁకను || ఇంద్ర || 382 ||

మధ్యమావతి

సవతిగనక నీ జాడలెల్లాఁ గానవచ్చె
 జవలిమాపాందు సతమాయనిపుడు || పల్లవి ||
 కాంతుఁడు నేనుఁ దారుకాణకు వచ్చితే నీవు
 సంతసాకిరి చెప్పేవు జాణవోదువే
 వంతుల నిద్దరికిని వావి గూడునాయంటే
 వంతము కొలఁదనేవు బాపురే నీవు || సవ ||

వల్లనే మాలో బాసలవొడఁబా టడిగితే
 గొల్లదోమటి నేనేవు గుణిపావే
 ఇల్లిదె వొందొరులకు నీడొనా యని యంటే
 చెల్లుబడెంతేయనేవు¹ చెప్పరాదె నీవు || సవ ||

నమ్మి శ్రీవేంకటేశ్వరు నన్నుఁ గూరుచుమంటేను
 దొమ్మి నవ్వులు నవ్వేవు దొరవోదువే²
 సమ్మతించి నేమే కూడి సరివయసులాయంటే
 మిమ్ముఁ జూచుకొమ్మనేవు మేలుమేలే నీవు || సవ || 383 ||

రేకు 1665 దేపాళం

ఇంకనేది పుపాయము యెంచిచూచుకొనవయ్యా
 వంకపుఁజెనుటల గుబ్బతిలుతా నున్నది || పల్లవి ||

¹ చెల్లుబడి+అంత+అనేవు.

² 'దొర' శబ్దము శ్రీ పురుషోత్తమసాధారణమా?

కిన్నెర పాయించుకొంటా కెరలి తానములకు
తన్నుదానె మెచ్చి చొక్కుతా నుండఁగా
పున్నతి నీ వంతలోనె వొద్దికి వచ్చితే జూచి
చెన్నుమీరఁ దలవంచి సిగ్గువడి పున్నది || ఇంక ||

వదములు చెప్పతాను పాడి యాయర్థములెల్లా
సుదుతులకెల్లాఁ జెప్పిచూపుచు నుండి
యెదుట నీమోము చూచి ఇంతలోనె మొఱుగుచు
మదిరాక్షి చెక్కు చేయిమాటు చేసుకొన్నది || ఇంక ||

రతి చిత్తారు వా(వా?)యుచు రాఁపువినోదములకు
అతిమదనకళల నలరి ఇట్టె
కతగా శ్రీవేంకటేశ గక్కన నిన్నుఁ గూడి
మితిమీరి సంతోసాన మెరయుచు నున్నది ||ఇంక||384||

ముఖారి

నీయంతవట్టుకు మేలు నెమ్మి నిరువంకలాను
పాయము నె(నెం?) జెరువులు భామలకిద్దరికి || పల్లవి ||

వొట్టి తన మగఁడంటా వొడివట్టె నిన్నొకతె
చెట్టవట్టి తీసీని చేరి యొకతె
పొట్టఁ దొరుగున వలపులు తీపులఁబడె
చుట్టమ వెప్పుడు నీవు నుదతు లిద్దరికి || నీయంత ||

వేడుకకాడవంటా విందువెట్టె నీకొకతె
వాడికెకు వీడెమిచ్చె వడి
ఆడికెకు నదుమ నందతుకులాయఁ బ్రియాలు
కూడేటి నిధానమవు కొమ్మలకిద్దరికి || నీయం ||

మేనవాడవంటాఁ దాను మెచ్చి కూడ ని న్నొకతె
 వూని కాఁగిరించుకొనె పొంచి యొకతె
 నేను నీవుఁ గూడఁగాను నేరుపు నాపాలఁ జిక్కె
 వూని శ్రీవేంకటేశుఁడ పువిదలిద్దరికి॥ నీయం ॥ 385 ॥

వరాళి

చూచి చూచి మాకు నేఁడు సోద్యమయ్యావి
 యేచి నీమొగము చూచి యేమీననఁజాలనే ॥ పల్లవి ॥
 చొప్పలెత్తి మాటలాడి సోగకన్నులనుఁ జూచి
 పువ్వుతించి ౨౨౨ నెంత వొరసేవే
 తప్పఁడు బొంకఁ దతఁడు తగవెరిఁగినవాఁడు
 ఇప్పుడు నిన్నుఁ బెండ్లాడి ఇంత రట్టుకెక్కెనే ॥ చూచి ॥
 పుక్కట సన్నలునేసి బొమ్మలను జంకించి
 చక్కనియీతని నెంత సాదించేవే
 మొక్కలీఁడు గాఁడు పోఁడు మొగమోట గలవాఁడు
 వెక్కసాన నితనితో వెల్లవిరియాయనే ॥ చూచి ॥
 తరితివులఁ ౨౨౩ తమకము గడురేంచి
 ఇరవై శ్రీవేంకటేశు నెంత గూడేవే
 తరలఁడు మరలఁడు తగ నన్ను నేలినాఁడు
 నరనము నీతో నాడి నదమదమాయనే॥ చూచి ॥ 386 ॥

శుద్ధవనంతం

ఏల యెఱుంగవోకాక యీకె నింత పేసితివి
 నీల లిన్నియును నిన్ను మోచిరాదా ॥ పల్లవి ॥

పచ్చిమాటలాడి శంతిభావము గరంగఁజేసి

ఇచ్చట సిగ్గులెల్లా బాయిట వేసేవు

రచ్చల సవతులెల్లా రమణి నాడుకొంటేను

నిచ్చలు నిదింతయును నిన్ను మోచి రాదా || ఏల ||

చెప్పరానిచేత సేసి చిప్పలఁ జొక్కఁగఁజేసి

చొప్పలెత్తి మర్కట పోదించేవు

పుప్పతించి యిందుకుఁగా పువిదలు నవ్విలేను

నెప్పన నీ మహిమలు నిన్ను మోచి రాదా || ఏల ||

వెడరతులనుఁ గూడి వెరగందఁగఁ జేసి

చిడుముడి వలపులఁ జిమ్మిరేచేవు

యెడనెడఁ దోడివారు యెగనక్కలాడితేను

నిడివి శ్రీవేంకటేశ నిన్ను మోచిరాదా || ఏల || 387 ||

సాళంగనాట

తక్కినవారి కింత తగునా నేడు

వెక్క¹(క్క?)సిగనక నిన్ను వేమారు దూరిని || వల్లవి ||

సలిగగద్దు గనక సతి సీతో మారుకొని

మలసి వొడ్డఁ బెట్టా మాటలాడిని

బలిమికత్తెగనక పైకొని పెనఁగి నీవు

తలకొని చెనకఁగఁ దప్పించుకొనీని || తక్కి ||

¹'వెక్కనముగలవారు' అనునర్థముతో 'వెక్కసి' అను తద్వితరూపము ఈ వాఙ్మయమున
అక్కడక్కడ గలదు. (మాడు పా. 275). 'వెక్కసి' అనురూపము ప్రమాదభరితమేమో?

మనసెఱుంగుగనక మగువ మర్మములెత్తి
 కనుసన్నలనె తిట్టి గద్దించ్చి¹ ని
 మునుపటాలుగనక మొగిఁజన్నులంటిలేను
 వొనర సిగ్గున నీకు నొట్లువెట్టిని

|| తక్కి ||

బాసగొన్నదిగనక బడి నలమేలుమంగ
 ఆసలిచ్చి రతిఁగూడి అలయించిని
 సేసవెట్టితివి నాకు శ్రీవేంకటేశ్వర
 వోసరించ కప్పటి నీపురముపై నిక్కీని || తక్కి || 388 ||

దేవగాంధారి

ఎన్నిపోలికలకు నీ విరవైతివి
 వన్నెల పెండ్లికొడుకువలె నుంటివి

|| పల్లవి ||

పొలఁతులు నీవుఁ గూడి పువ్వుల వసంతమాడి
 లలి సింగారపుఁ దోటవలె నుంటివి
 బలుపుగా నప్పటిని వన్నీట వసంతమాడి
 తొలుకరికాలమువలె నుంటివి

|| ఎన్ని ||

కడలేనివేడుకతో కప్పరవసంతమాడి
 వడిఁ జుక్కలలో చంద్రునివలె నుంటివి
 జడిగొని కుంకుమవసంతములు సారెనాడి
 గుడిగొని మాణిక్యాల కొండవలె నుంటివి

|| ఎన్ని ||

తిరముగ నీవు ముత్తైములవసంతమాడి
 వరుసఁ బాలజలధివలె నుంటివి

¹పూర్ణబిందువని తెలఁచానికి తర్వాతి పాల్లను ద్విరుక్తం చేసి వ్రాయడం రాగిరేకు వ్రాతలో సంప్రదాయం. 'గద్దించ్చి' కూపం (కా.శ్రీ.)

నిరతి శ్రీ వేంకటేశ నీవు నలమేల్కంగయు
సురతవసంతమాడి సోనవలె నుంటివి || ఎన్ని || 389 ||

శేకు 1666

లలిత

ముందరనున్నవలపు మొగచా ట్లాయఁగాక
పందెమువేసితే నాపాటిదయ్యానా || వల్లవి ||

తెరవేసుకొని సీతో తియ్యనిమాటలాడి
తరితీపు వుట్టించె తరుణి
మరిగి యందుకే నీవు మరులు కొంటివిగాక
సరివట్టి చూచితే నాసాటి వచ్చినా || ముంద ||

తలుపుమాటున నుండి తటుకనఁ దొంగిచూచి
తలఁపులోఁ దమిరేఁచి తక్కురిచెలి
పలుమారు నందుకే బాఁతి పడితివిగాక
సరిగ్గ చూపితే నా సవతు రాఁగలదా || ముంద ||

పచ్చడములోను చొచ్చి పక్కనఁ గాఁగిలించి
గమ్మల ని న్నెలయించెఁ గలికె
అచ్చపు శ్రీ వేంకటేశ అలమేల్కంగనయి నేను
ఇచ్చగించి కూడితే నాయీడు వచ్చినా|| ముంద || 390 ||

పాడి

ఏల నాకు బాఁతిపడి యెంత వొడఁబరచిని
అలరిండు తను నెట్టు ఆనలఁబెట్టనే || వల్లవి ||

యెదురు మాటాడరాదు యేమని అడుగరాదు
కదిసి తనచే నెట్టు కత వినేనే

కదిమి వొత్తగరాదు కాలు చేయు వేయరాదు
పదపడి నేనెట్టు పక్కబండేనే

|| ఏల ||

దారిద్ర్య నవ్వరాదు తమ్ముల చూడగరాదు
పేరడిగా తన్ను నెట్లు పెండ్లాడేనే
గోర గీరరాదు కడుఁగొసరి తిట్టగరాదు
యీరతివానితో నెట్లు యేకత మాడేనే

|| ఏల ||

తప్పక చూడగరాదు తను బాసగొసరాదు
ఇప్పుడే శ్రీవేంకటేశ నెట్లు వంచేనే
కప్పి యలమేల్మంగ నే కడు నలఇంచరాదు
దప్పిదేర నన్ను గూడె తన్ను నెట్లు మించేనే ||ఏల||391||

బౌళి

ఎటువంటపరాకో యెరగలేవైతివి
తటుకన నిప్పు డిట్టె తలవంచుకొనేవు

|| పల్లవి ||

అండను న్నాపె జూడక ఆవల వేరొకాపెను
కొండసేసి సారెసారె గొనియాడేవు
దండిగా నది విని యీతరుణి జంకింఛితేను
వెండియు నీమోము వెలవెలఁజేసుకొనేవు

|| ఎటు ||

పాదాలొత్తే ఆపెను భావించక మరపున
మోదించి వేరొకాపెను ముద్దాడేవు
ఆదెన నది చూచి నిన్నాకె యెరింగించుకొంటే
కాదనఁ జాలక నీవు కడు సిగ్గువడేవు

|| ఎటు ||

అలమేలుమంగ వురమందు నీకు నుండఁగానే

కెలసి భూకాంతఁ గాఁగిట నించేవు

అలరి శ్రీవేంకటేశ అందుకిట్టె నవ్వితేను

లలి నిద్దరితోను మేలములాడేవు || ఎటు || 392 ||

వరాళి

ఇన్నాళ్లు నింత యెఱుంగ విప్పడే నేర్చుకొంటివి

చిన్నదానవై ప్రియుము చెప్పించుకోవలెనా || పల్లవి ||

మక్కువల నీవు నాతో మాటలాడినంతలోనె

చిక్కని మోవిలేనె చిందీనటవే

చెక్కుచేతితోడ వట్టిసిగ్గులువడే వప్పటి

యెక్కుడుగా నిందువల్ల నేమి గూడవెట్టేవే || ఇన్నా ||

నాతో నీవంగవించి నవ్వు నవ్వితే నేమాయ

అట్లె నీవాసి గొంత అరగీనటే

కాతరించి చెలులతో కడునేకాంతా లాడేవు

యేతుల నేకాలము నీకీవే వోజలటవే || ఇన్నా ||

యింకనైనా నేనన్నట్టె యియ్యకొనఁగదవే

జంకించి నీతోడివారు జరసేరటే

అంతెల శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్కొంగపు నీవు

లంతెలఁ గూడితివి ఈలాగు లివే మేలే|| ఇన్నా || 393 ||

పారాశ్రమం

నీకు వింతదాననా నీకేల వెఱుపు

పూని యిచ్చకముసేసి పొదుగఁగరాదా || పల్లవి ||

పడఁతి నీకు నింతబాఁతియైతేఁ జాలుఁగాక
 తొడిఁబడ నీవాద్దికిఁ దోడితెచ్చేరా
 అడరి యేమి చూచేవు అల్లార్చి యాపెదిక్కు
 అడియాలమేమైనా నాడకు నంపరాదా || నేనీ ||

వెలయ నీ కాపెమాట వేడుకైతేఁ జాలుఁగాక
 పలుమారు నాడ నొడఁ బరపించేరా
 పిలిచి వేరుకొనుచు ప్రియము చెప్పేవు
 చెలరేగి వొక్కమాట నేనపెట్టరాదా || నేనీ ||

నరి నాపెరతి నీకు చవులైతేఁ జాలుగాక
 తొరలించి తెచ్చి నీ పొత్తునఁ బెట్టేరా
 ఇరవై శ్రీవేంకటేశ ఇటు నన్ను నేలితివి
 అరసి యాకెనే మందుకొనరాదా || నేనీ || 394 ||

దేసాళం

చూచేము మీ వేడుకలు సోబానఁ బాడేము నేము
 యేచిన మీకోరికలు యీదేర్చుకోరయ్యా || వల్లవి ||

మంతనమాడేటివేళ మరఁగులు వెట్టుదురా
 చెంత నొనగూడె నిక సిగ్గులేడవి
 పంఠాలు మీకు నీడెరె పాడిపెట్టె నికనేల
 బంతినే మీ వలపులు పచారించుకోరయ్యా || చూచే ||

నరనమాడే యవ్వదు జంపులకుఁ బనిలేదు
 తెరవేసుకొంటిరి సాదించేదేమి
 వెరవులెల్లా గంటిమి వేరే యింకఁ బొంకనేల
 తరితీపుమీరతులు దక్కించుకోరయ్యా || చూచే ||

వీడెము లందుకొనియు విచారాలు సేతురా

చోడై వున్నారు ఇంక సోదించనేల

యీడన శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టై

తోడఁదోడ మీ యెమ్మెలు తొరలించుకోరయ్యా ||చూచే||395||

రేకు 1667

పశవంజరం

ఎక్కడ నేరుచుకొంటి విలువంటికతలు

మొక్కలపుదలపులు మోచుకొనఁగలవా || పల్లవి ||

పొత్తులమాట లాడేపు పూచి యేడ నేర్పితివో

బత్తితో నెవ్వరివని పంచుకొందుము

మొత్తమై యందరుఁ గూడి మొనచన్నుల నొత్తితే

పుత్తలపడక నీవు వోరువఁగలవా || ఎక్క ||

మూఁకలచూపులు చూచే¹ మోపులకొలఁదులుగ

తేఁకువ నెట్టేర్పరచి తీసుకొందుము

కాఁకల నిన్నొకమూఁటే కాంతలు కాఁగిలించితే

యేఁకట వేనరక నీ వెదురుకొనఁగలవా || ఎక్క ||

మూఁటనవ్వులు నవ్వేపు మొగి విచ్చకుండాను

యేఁట యెందు మోచునని ఇయ్యకొందుము

కూటమి నిన్నిందరముఁ గూడి పెండ్లాడితిమి

పాటించి శ్రీవేంకటేశ బాసలియ్యఁగలవా ||ఎక్క||396||

¹ 'చూతువు - చూచెదవు' అనుగ్రాంథికరూపముల 'పు' వర్ణకమునకు వైకల్పకముగ రోపము వచ్చినట్లే, వాటి వ్యావహారిక రూపముగు 'చూచేవు' లో గూడ 'పు' వర్ణకరోపమా? ఈ ప్రాశ్నో రోపించెనా?

తోండి

నేను తనకు నెదురా నేరుపరి కడుఁ దాను
 రానంటా నన్నేల దూరీ రతివిరహమున || పల్లవి ||
 పంతములాడేటివాఁడు బలిమి చూపుమనవే
 మంతనాన విరులేనే మరునితోను
 రంతులు నాతోనేల రవ్వగా వాదించుఁగాక
 చింతలురేఁచేయట్టిచిలుకతోను || నేను ||
 మేరతోనేల సాదించి మించి కోపించుమనవే
 సారె వెన్నెలల వేఁచే చందురుపైని
 గోరడి నన్నేల కొని గుంపించి పైకొనుఁగాక
 సారెకును విసరేటి చలిగాలిపైని || నేను ||
 పెనఁగి కూడేటివాఁడు బీరము చూపుమనవే
 కినిసి తొడరేపనంతునియెదుటా
 యెనసి శ్రీవేంకటేశుఁ డెమ్మెలు మెరయుఁగాక
 వెనకముందరితనవెలఁదులయెదుటా || నేను || 397 ||

అహిరి

విన్నదాఁకా తహతహ విడువదేమోకాని
 పన్ని సిగ్గువడైతే వచారించ నిన్నును || పల్లవి ||
 ఇప్పుడేమేకతమాడె ఇంతి నీతో నిందాఁకా
 చెప్పరానిమాటలైతేఁ జెప్పవలదు
 తప్పక చూచె నదేమి దండ నుండి యాపె నిన్ను
 కప్పి యది దాఁచేదైతే గాసిఁబెట్ట నిన్నును || విన్న ||

సన్నలేల నేనె నీతో జలజాక్షి ఇందాఁకా
 మిన్నక రహస్యమైతే మీలో నుండనీ
 చిన్నినవ్వు నవ్వె నేమీ నెలపులఁ దానే యాకె
 నిన్ను సోఁకివచ్చేదైతే నే నడుగ నిన్నును || విన్న ||

కానుక లేమిటికిచ్చె కలికి నీ కిందాఁకా
 పూని గుట్టు సేసేదైతే పోరాడవద్దు
 అనుక శ్రీవేంకటేశ అదేమీ నన్నేలితివి
 కానియాకె అప్పణయితే కాఁతాళించ నిన్నును ||విన్న||398||

అహిరి

ఏల తలవంచుకొనే వింతలో నీవు
 నీలాగు నే నెఱుఁగుదు నీకేల వెఱపు || పల్లవి ||

తగవులఁ బెట్టేనా తారుకాణించవచ్చేనా
 మొగము చూచి యాపెకు మొక్కితివంటా
 యెగసక్కేలాడేనా యెరుకసేసుకొనేనా
 పగటున నటు కొంగుపట్టితివంటాను || ఏల ||

తప్పులు నీపై వేసేనా తగుల నిన్నాడేనా
 యిప్పుడే యీపెకుఁ గానుకిచ్చితివంటా
 చొప్పురెత్తి చూపేనా సొంట్లు సోదించేనా
 వొప్పుగునీమోవి నెంగి లున్నదంటాను || ఏల ||

నెవములు వెదకేనా నీచేతకు నవ్వేనా
 పువమించి యీదానాడా నుండితివంటా
 కృపతో నన్నేలితివి కెరలి శ్రీవేంకటేశ
 నిపుణత నొరసేనా నివ్వరైతివంటాను || ఏల || 399 ||

ఛాయానాట

చెల్లందో తపసు వండి జడవేలయ్య

కొల్లగా వలపు లమ్మిఁ గొనుకొనవయ్యా || పల్లవి ||

జఱసి బెరసి యాపె సగసములాడఁగాను

నెఱిఁ బరాకైపుండేపు నీవదేమయ్యా

తఱితోడ రతులకుఁ దరపులు వెట్టఁగాను

మఱొకతెతో మాటాడ మరేలయ్యా || చెల్లఁ ||

చేయిముట్టి నిన్ను నాకె చెనకుచునుండఁగాను

యేయెడ చూచేపు నీవు యిదేమయ్యా

ఆయములు సొకించి ఆసలెల్లఁ జూపఁగాను

చాయసేనుకున్నాడపు సరి¹ నదేమయ్యా || చెల్లఁ ||

యెచ్చరించి నిన్ను నాకె ఇట్టై కాఁగిలింపఁగాను

పచ్చినప్పులు నవ్వేటిపని యేమయ్యా

ఇచ్చట శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టై

యిచ్చకుండ విద్దరికి నెట్టయితివయ్యా || చెల్లఁ || 400 ||

రామక్రియ

వలపు సిగ్గెఱుగదు వడి నేమిసేయవచ్చు

అలసి యాడికలకుఁ గలఁగదు మనసు || పల్లవి ||

పిలిచి నీవైతేను ప్రియములు చెప్పే వాపెకు

■ నిన్నాడేమాటైతేఁ జెప్పరాదు

బలిమి నిండులకెల్లా పడిగెమట నీమోవి

వెలయ నీకేది విని విరుగదు మనసు || వల ||

¹ సరిన్ = ఎదుట కావచ్చు.

అడుగులకు మడుగు లటు నీవు వరచేవు
 బడి నావెగర్వమైతే పట్టరాదు
 అడరి నీవు రాగాను ఆపె పొన్నుపై నున్నది
 చిడుముడు నిది చూచీ జెదరదు మనసు || వల ||

నిగిడి మొగమోటలు నీవు నడపేవుగాని
 తగ నావెపంతాలైతే దలచరాదు
 నగుతా శ్రీవేంకటేశ నన్ను నిట్టె గూడితివి
 తగిలి నీ కాపెరతి దనియదు మనసు || వల || 401 ||

రేకు 1668

ముఖారి

ఏటికి గేలిసేనేవు ఇందరిముందరా మమ్ము
 గాటాన నవ్వదడవా కాదనికాక || పల్లవి ||

జంకెనచూపుల నిన్ను సాదించదడవా
 మంకుదన మేటికనేమాటకుఁగాక
 కంకణాలచేయి వేసి కాకురేచ దడవా
 అంకెల నాటది గబ్బియందురనికాక || ఏటి ||

వలపించి నిన్ను నిట్టె వంచుకొనదడవా
 చలమరి ఇదియనేసడికిఁగా
 పెలుచుదనాన నీతో పెనఁగఁగఁ దడవా
 యిల నాలుమగఁడనే యెన్నికకుఁ గాక || ఏటి ||

పంతములు నీతోను పచరించ దడవా
 ఇంతరట్టు నేనేది యేలనికాక
 చెంత నన్ను గూడితివి శ్రీవేంకటేశుఁడ
 యెంతైనా మెచ్చదడవా యెమ్మెలని || ఏటి || 402 ||

పూర్వగౌళ

పొందినవారము నేము బుద్ధులు చెప్పక పోదు
పందెములు వేసి మీరు పంతాలు మెరయరే || పల్లవి ||

అగడుగా జగడించే రాతనికి నీకును
తగవు చెప్పే రావే తరుణి
మగవాడు పట్టజెల్లు మగువ దిట్టగఁ జెల్లు
వెగటున మీలో మీరు వెనకతియ్యకురే || పొంది ||

పుమ్మడినే వెనఁగేరు పుద్దండాలు మెరయుచు
సమ్మతించఁ జెప్పే రావే సకియ
దిమ్మరితన మాతనిది దిట్టతనము నీది
నెమ్మది నింకా మీరు నేర్పులు మెరయరే || పొంది ||

తత్తరించి అలిగేరు తమకించి కూడేరు
పొత్తునఁ గ. వే రావే పాలతి
ఇత్తల శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడు నన్నేలె మేలు
పొత్తి యిద్దరు నిద్దరే అంకెల సాదించరే || పొంది || 403 ||

శ్రీరాగం

ఆవెలొంచనము మోయనర్హమా నీకు నేఁడు
యేవున మీపొందు మాకు నెరిగించవలెనా || పల్లవి ||

కోమలిగుబ్బలమీదిగురింజవేరు
నీమెడ వేసుకొంటివి నేరుపుతోను
అముకొన్నమగవాఁడ వాఁటదానవయ్యేవా
యేమిటి కొకరిసొమ్ము ఇయ్యవయ్య ఇకను || ఆపె ||

కలికినొసలనున్న కవురుబేగడబొట్టు

పెలుచవై నీనుదుటఁ బెట్టుకొంటివి

చెలఁగి బలుదొరవు చెంచుదాన వయ్యేవా

యెలమి నెరవులసా మ్మియ్యవయ్య ఇఁకను || ఆపె ||

అంచగమన తురుమునందుండేపికిలికుచ్చు

మించఁగ నీకొప్పమీఁద నుంచుకొంటివి

కొంచక శ్రీవేంకటేశ గొల్లదాన వయ్యేవా

యెంచఁగ నన్నేలితివి సామ్మియ్యవయ్య ఇఁకను ||ఆపె||404||

సామంతం

ఇన్నాళ్లదాఁకా నీ వెందువోతివే

మన్ననలు మెఱయక మానుదురటే || పల్లవి ||

నెట్టన నాతనిమీఁద నిందలాడేదానవు

ఇట్టై తారుకాణిచ కేలుందానవే

పట్టపగలాయ నీతో పంతాలాడే విట్టై

కట్టుమట్టులు సేసే దిఁక మరియెన్నఁడె || ఇన్నా ||

పైకొని పిమ్మటనే పదరేదాన వెదుట

దీకొన కటు వెనకతిరుటవే

కాకునేసేనంటాను కాచుకున్నదానవు

యాకడ మొకమోటలు యిఁకనేఁటికే || ఇన్నా ||

యెగ్గులేపట్టేనంటా నెంచుకున్నదానవు

సిగ్గువడి యింత జాగుసేతురటవే

అగ్గమై శ్రీవేంకటేశుఁ డాతఁడిదె నన్నుఁ గూడె

కగ్గుడేర నీయెమ్మెలు కానవచ్చెనే || ఇన్నా || 405 ||

హిందోళనంతం

ఇల్లాలిచేతలా యివియెల్లాను

కొల్లకత్తెవలెఁ బుచ్చుకొంటివి పుంగరము || పల్లవి ||

మందెమేళమున నీమగనితో సారెసారె

పందెము వేయుచు పకపకనవ్వేపు

చెంది నీమీఁది కతనిఁ జేయివట్టి తినుకొంటా

కందువ లంటేపు యెంతగబ్బివే నీవు || ఇల్లా ||

కమ్మటి గర్వమున నాగడములాడి యతని

దొమ్మిసేసి పెనఁగులా తొడ యెక్కేపు

కమ్మఁబూపుబంతిని కళదాఁక వేసుకొంటా

చిమ్మేపు నీకొనగోర నెంత చేతలాడివే || ఇల్లా ||

పిక్కటిల్లు మదమున బిగువుఁజన్నుల నొత్తి

చెక్కునొక్కే బుజముపై జీరదీసేపు

లక్కరతో శ్రీవేంకటాధిపుఁడు నన్నుఁ గూడె

కక్కసించే విపుడెంతకలికివే నీవు || ఇల్లా || 406 ||

గౌళ

నేనా విన్నవించితి నీ చిత్తముకొలఁదిఁక

నేనిపట్టి వానితోడఁ బెనఁగఁగఁగలవా || పల్లవి ||

కొవ్వరువ్వేనంటాను కోరి వేడుకపడేపు

ముప్పిరి మరునమ్ములమూఁక లున్నవి

నెవ్వనఁ గస్తూరిబొట్టు నెన్నుదుట దిద్దేపు

కప్పు బొమ్మలవిండ్లు కాచుకున్నవి || నేను ||

మోవిలేనియలనుఁ గమ్ముకొని యానగించేవు
 భావజాని చిగురాకుఁబట్టె మున్నది
 మోవరాని మొగపులమొలనూ క్లంటేవు
 తావుకొని చక్రము లాదండనే వున్నవి || నేనా ||

వంతముతో మూసినవయ్యద జారఁదీనేవు
 వింతలె జక్కవ. లవే వేగు లున్నవి
 యింతలో శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
 సంతోసాలు మనసులో చాలుకొన్నవి || నేనా || 407 ||

రేకు 1669

ముఖారి

ఇంతవొలషక్షము నీవేల నేనేవు
 పొంత¹ నీమరుఁడే మీకు పూటవడెనా || పల్లవి ||

మగువ లింద రుండఁగ మనసిచ్చి యాకెతోన
 మగిడి మగిడి నీవు మాటలాడేవు
 తగులున ఇద్దరిని తతిగొని మదనుఁడు
 పొగరుఁబువ్వుల నేసి పొందునేసెనా || ఇంత ||

నవతులందరు నీతో నరసములాడఁగాను
 నవముగా నాపెతోనే నవ్వు నవ్వేవు
 కవగూడి మీలో మీకే కైవసము నేసెనని
 జవళితోఁ గంతుఁడు బాసలు నేసెనా || ఇంత ||

వొరయుచు నీదేవుల్లు పూడిగాలు నేయఁగాను
 కరుణతో నీవాకెను కాఁగిలించేవు

¹ పొంత + తమరుఁడే. పొంత + ■ = పొంతవి ■ విరిస్తే విరిద్దరికి, పొంత = సామీప్యము, పొందుకలదని చెప్పవచ్చు.

ఇరవై శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
పురుండించి కాముఁ డిట్టె బుద్ధి చెప్పెనా ||ఇంత||408||

పాడి

మీరైనా బుద్ధిచెప్పరే మెలుఁతలాల
దార దప్పనివానికి తగవులొనటవే || పల్లవి ||
మంతనమాడేటివాఁడు మరేల రొదనేసీని
పంతగాఁడయినవాఁడు పైకొననేలే
వంతులు వెదకేవాఁడు వాసులెంచవలెనటె
ఇంతా విచారించుకొంటే నివి వోజలటవే || మీరై ||
చుట్టమైవుండేటివాఁడు చొక్కులఁ బెట్టనేటికే
నెట్టుకొన్నవానికి నేరమేడదే
జట్టిగొన్నవాఁడట చలము సాదించురటే
దట్టపు దొరైనవాఁడు తమకించునటవే || మీరై ||
రతుల మెప్పించేవాఁడు రవ్వనేయనేటికే
చతురుడయినవాఁడు చలమేటికే
ఇరవై శ్రీవేంకటేశుఁడే నలమేలుమంగను
గతియై నన్నేలినాఁడు కాలతొలించునటవే ||మీరై||409||

బొలి

మతకరితనములు మాతో నేమిటికి
తతివచ్చినందుమీఁద దాఁచవచ్చునా || పల్లవి ||
నను నడుగనేటికే నంటున నీ సుద్దులు
మనసెరఁగనికల్ల మరి వున్నదా

వెనకచుట్టరికము విచారింపవచ్చేవు

తనవునోకని యట్టి తగులాయ మున్నదా

|| మత ||

నేరుపుల నీమాటలు నేడు నాతో నెరవేవు

నోరెరంగనియట్టి నుడువున్నదా

దారదప్ప నెవ్వెతెను దలచనని యూడే

కోరికెకులోనుగాని కూరి మున్నదా

|| మత ||

గిరించి నా నీవు కేలి బంతాలు చూపేవు

సెలవినవ్వుల రానిసిగ్గులున్నవా

నిలిచి శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

కలసెతిచి నీవల్ల గడమున్నదా

|| మత || 410

సామంతం

ఆతఁడే మన్నించేగాక అందుకేమె చెలులాల

కాతరించిపైకొంటే కడువేసటగాదా

|| పల్లవి ||

వేడుకతో నుంటేనే విన్నవించవచ్చుగాక

యేదో పరాకైవుంటే నెందుకెక్కును

కూడబత్తి గలిగితే కొసరంగ జెల్లుగాక

వీడు జోడై వుండగాను వెక్కినమైతోచదా

|| ఆతఁ ||

మచ్చికై తా నుండితేనే మాటలాడవచ్చుగాక

ఇచ్చగించకుండగాను ఇంత యేటికి

పచ్చిదేర నవ్పితేనే పట్టివెనగుటగాక

యెచ్చుకుందు లాడగాను యెరవులే కావా

|| ఆతఁ ||

తలఁపు గలిగితేనే తమకించవచ్చుగాక

చలముతో నుండఁగాను చవి యేడదే

యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్నుఁగూడి

అలమేలుమంగ నేను ఆన గడు మీరదా ||అతఁ||411||

వరాలి

ఇల్లాలఁగనక నిన్నేమి నననోపను

పుల్లములో బెట్టుకొని వుండితేనే చాలును || పల్లవి ||

అంతరంగములుగాను ఆపె నీవు నాడుకొన్న-

వంత వంత మాటలెల్లా వింటిమి నేము

చెంతల నీతో నవి చెప్పఁబోతే సిగ్గయ్యిని

మంతనానఁ దలఁచుకో మరి నీకు నీవే || ఇల్లా ||

చెంది మీరిద్దరు లోలోఁ జేసుకొన్న చేతలెల్ల

కందువ గన్నులెదుటఁ గంటిమి నేము

అందరిలోఁ జూపఁబోతే అవి గడుఁ బచ్చిదేరి

పొందులుగాఁ గనుకో ఇప్పుడు నీకు నీవే || ఇల్లా ||

ఁబట్టుగా మీకాఁగిటియాఁడి నింతయు

నెఱిఁగి గుట్టున బైకొని నవ్వుకొంటిమి నేము

నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

అట్టె నన్నేరితివి పాయకు నీకు నీవే || ఇల్లా || 412 ||

దేసాళం

చెల్లఁబో యెన్నారైనాఁ జిన్నదానవా

వొల్లనె నీవాతని వొడివట్టరాదా || పల్లవి ||

వలసేల దాచేవే వాసులేల రేచేవే
 వెలయుఁ బతికి విన్నవించరాదా
 తలఁపేల మఱచేవు తమియేల విరిచేవు
 పిలిచి అయూలుసోఁక బెన్దగరాదా || చెల్లఁ ||

సిగ్గులేల పెంచేవే శిరసేల వంచేవే
 వొగ్గి నీ చనుమొనల నొత్తరాదా
 తగ్గి యేటి కలసేవు దానికేల పొలసేవు
 వెగ్గరించి పొందు వెల్లవిరిసేయరాదా || చెల్లఁ ||

నేమమెంత నేనేవా నేలలేమి వా(వా?)నేవే
 అముకొని నరసములాడఁగ రాదా
 వేమరు శ్రీవేంకటేశు వెన నీవు గూడితివి
 మామెయి నలమేల్కొంగ విరపుకోరాదా || చెల్లఁ || 413 ||

రేకు 1670

సామవరారి

ఈపాటివాఁడవు నీ కీఁకనేల వెఱుపు
 అవసులకే నీవు అనవడేవు || పల్లవి ||

తప్పక నిన్నుఁ జూచి తలపులో భావించి
 చిప్పిలఁగఁ జెమరించేఁ జెలియ
 ఇప్పుడు నీ వది చూచి యెగపోసి దిగపోసి
 దప్పిదేరి వున్నురంటాఁ దమకించేవు || ఈపాటి ||

నీచేయి వట్టుకొని నిలువ్వునఁ గరఁగుచు
 పూచినట్టు పులకించేఁ బొలఁతి
 అచాయలకే నీవు అనలెల్లాఁ బెడరేచి
 తాచిన కళలతోనే దైవారేవు || ఈపాటి ||

మాటలు నీతో నాడి మచ్చికలఁదనివొంది

మేఁటికాఁగిలిచ్చి నలమేలుమంగ

యీటున శ్రీవేంకటేశ ఇందుకే రతి మెప్పించి

సాటికి బేటికిఁ గడుసంతసిల్లేవు || ఈపాటి || 414 ||

నాదరామక్రియ

ఏల వేసాలు నేసినే యివ్వఁడు మాతోఁ దాను

వోలి నన్నిటికి నోర్చి వూరకుండుఁగాక || పల్లవి ||

చెక్కుపై గోరిడితేను సిగ్గువడఁ దనకేలే

అక్కడివారు తన్ను నాడుకొనేరా

వెక్కునపు మగవాఁడు వెఱుతురా సతులకు

పుక్కుమారి చట్టువలె నుండవలెఁగాక || ఏల ||

మోవి గంటినేసితేను మూనుకొనిపుండనేలే

తావు లెవ్వరైనాఁ జూచి తన్ను నవ్వేరా

చేవమారిన దొర చెలులకు లోఁగుదురా

వావిరి నన్నిటా మాకువలె నుండుఁగాక || ఏల ||

పురముపై నెక్కితేను పుదుటులు తనకేలే

తరుణులైవ్వరైనానుఁ దగదనేరా

ధర నలమేల్కంగను తాను శ్రీవేంకటేశుఁడు

అరిదిఁ బువ్వును వాసనానై యుండుఁగాక || ఏల || 415 ||

అహిరి

ఇచ్చకమే నేయవలె ఇన్నిటికి లోఁగావలె

తచ్చి ఇదె నీతి సుమ్మీ దంపతులకెల్లాను || పల్లవి ||

తగవులఁ బెట్టరాదు తమకించి యాడరాదు

మొగము చూచి చూచి మగవానిని

అగడు సేయఁగరాదు అలముటఁబెట్టరాదు

నగియైనాను నాథుడైనవానిని

॥ ఇచ్చ ॥

అరణ్యము సేయరాదు అలుకలే పెంచరాదు

నేరములే పైవేసి దొరను

గోర గీరఁగరాదు కోపము సేయఁగరాదు

కోరి వినోదానకైనా గుణియైనవానిని

॥ ఇచ్చ ॥

వేసరుకొనఁగరాదు వింతగాఁ జూడఁగరాదు

అనుద్వలకు శ్రీవేంకటాద్రిశుని

సేసతోఁ గూడితివి మించి యలమేల్మంగవు

బాసిచ్చి నిన్నేలిన యీపాయరాని వానిని॥ ఇచ్చ ॥ 416 ॥

దేసాళం

సేయవయ్యా చేయఁగల చేతలెల్లాను

సీయంత లేనితగవు నేరువఁగవచ్చునా

॥ వల్లవి ॥

తలఁపులు రూపించి ముందరఁబెట్టవచ్చునా

వలపు లంగడిఁబెట్టవచ్చునా తెచ్చి

వలుకులు మూటగట్టి బండ్లారించవచ్చునా

చలమరే నీగుణాలు చక్కఁబెట్టవచ్చునా

॥ సేయ ॥

వట్టరానివయసున బయలీడవచ్చునా

వట్టినవృత్తిల్లా వానఁబెట్టవచ్చునా

కట్టఁగడ వాపుల్లా గాడె బోయవచ్చునా

దట్టమైనవీయాసలు తలఁగించవచ్చునా

॥ సేయ ॥

పుడివోసిపిదానలు వొడిచెట్టువచ్చునా

యెదురుచూచి పిదపా చెప్పవచ్చునా

అదరి శ్రీవేంకటేశ అలమేలునుంగనేను

యదయక నన్నేలితి విక దూరవచ్చునా || పేయ || 417 ||

ముఖారి

యెదురై మాకేలే చెల్లెదో నొలపక్షాలు

మరిసి పిదపా జూచి మమ్ము నొడగూర్చరే || పల్లవి ||

అడనే పున్నాడు తాను అనలానలనే పెట్టి

యేడలేని బుద్ధులు మారెల చెప్పరే

వేడుకకు వలెనగా వెన్నెలలు వేడులాయ

యొడనుండే యెంత బయలొందించేరే || చెలు ||

కన్నులఁ దప్పక కాకలే రేచీ దాను

ఇన్నియుఁ దెలిసి యేల యెడతాకేరే

చెన్నమీరఁ దలఁచగా చిగురులు వాండ్లాయ

నన్నల నావొడివట్టి చవులెంత చూపేరే || చెలు ||

ఇప్పుడే యొడకు వచ్చి ఇంటిలో బండుండే దాను

కప్పురమట్టి మారెల గడవెట్టరే

తప్పనెలమేల్మంగను¹ శ్రీవేంకటేశుడు

అప్పుడే నన్నేల వెంత అణిడిచెట్టరే || చెలు || 418 ||

పొడి

కాంతలాల యెటువంటిగామిడితనాలవాడే

కాంత గోర గిరితనే గొబ్బునఁ దిట్టినే || పల్లవి ||

¹ తప్పని అమేల్మంగను. ■ శ్యామవారికనందులురు ఈవాచ్చముతో కొల్లలు.

వాప్సగాఁ బదారునేలుపువిదల నెట్టెలనే
 కాప్సవట్టి నేఁ దీసితే కొచ్చి చూచిని
 అప్పటి భూకాంతమగఁడటవే తా నిన్నిటాను
 క్షు నా చనుఁగొండలు కడువేఁగు లివీ || కాంత ||

యేడలేనిగొల్లెతల తెట్టు మగఁడాయనే
 వేరుకఁ దమ్ముఇడితే వెడవీఁగిని
 పాడితోడ నెనమండ్రు పట్టుపుదేవుళ్లటవే
 కూడి నేఁ దొడక్కితే సిగ్గులు వడివి || 418 ||

వీఁపునా రొమ్మునా నెత్తి వెలఁదుల మోచెనట
 పై పై నేఁ గాలు దొక్కితే బడలిఁ దాను
 యేపున శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్నుఁ గూడ
 తీపుమోచి చనిగొంటు తనెలూరించినీ || 419 || 419 ||

రేకు 1671

మారవి

పచ్చిమాట లాడేపు బయకాఁడా
 గచ్చులు నేతురా నీవు కాతరీఁడా || పల్లవి ||

తలుపేల మూసేపు తమియేల రేచేపు
 వెలలేని వలపుల వేడకకాఁడ
 చెలుల నేలందేపు సిగ్గులేల ముట్టేపు
 కొలఁదిలేని రతుల కోడకాఁడా || పచ్చి ||

కొప్పేల దువ్వేపు కొంగేల వట్టేపు
 దప్పిదేరేకాఁకలదాయగాఁడా
 తప్పక యీ చూచేపు తవనలేల పెట్టేపు
 ముప్పిరిఁ గళలు రేచే మొక్కలికాఁడా || పచ్చి ||

¹ మొక్కలము+ఇ+కాఁడు. ఒక అర్థమున తద్దితముపై తద్దితము.

నవ్వులేల నవ్వేపు నయములేల చూపేపు
 జవ్వనపుమదముల జాణరకాండ
 యివ్వల శ్రీవేంకటేశ యేలితివ నన్ను నిట్టె
 నివ్వటిల్లు చేరల నీటకాండ || పచ్చి || 420 ||

తెలుఁగుఁకాందోది

నిండినజవ్వనమెల్లా పుట్టి
 చండిపెట్టి చూచి నిన్ను జంకించేనా || పల్లవి ||

వెలయఁగ నీపు నన్ను వేరుకఁ బెండ్లాడితివి
 చలపట్టి నే నిన్ను పాదించేనా
 చెలఁగి యెవ్వలెపాండు చేసినాఁ జేతువుగాక
 తలఁపున నీపైఁగాఁతాళించేనా || నిండి ||

కందువ దొల్లె నీపు కంకణము గట్టితివి
 యెందుకైనా నేనీతో నెదురాడేనా
 నిందపై యెవ్వరితో నవ్వినా నవ్వుదుగాక
 నిందవేసి నిన్నుఁ గడునేర మెంచేనా || నిండి ||

కామించి నీపు నన్నుఁ గాఁగిలించి కూడితివి
 యేమిసేసినా నదియేటి కనేనా
 యీమేర శ్రీవేంకటేశ యెట్టున్నా నుండువుగాక
 వేమారు నిన్ను నిక వెగ్గళించేనా || నిండి || 421 ||

కన్నడగౌళ

ఇందుకు నీ పుట్టి మిఁక నెట్టున్నదో
 కందువ కోరిఁ బెట్టిక కరుణించవయ్యా || పల్లవి ||

తెరదీసి మోముచూచి తీపుమోవికే లాసి

సరసవృంగాఁకల చలిగాసీని

తరుణి నీ కింతగాను తపములు చేసి చేసి

వెరవులు వెదుకుచు విరుల వేసీని || ఇందు ||

చేయివట్టి సన్నసేసి సెగ్గులెల్లాఁ గూడవెట్టి

దాయపు వలపులను దండగట్టేని

కాయజకేలికే నీకుఁ గమ్మటి వేడెలువెట్టి

ఆయములు ముట్టి ముట్టి యానలు వెట్టేని || ఇందు ||

కప్పరము నోరికెచ్చి కాఁగిటిరతుల మెచ్చి

యిప్పుడే పానువు మీద యెడమిచ్చిని

నెప్పన శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నిన్నిటాఁ దచ్చి

చెప్పరానిచేతలెల్లాఁ జేసి హెచ్చిని || ఇందు || 422 ||

అహిరి

వేగిరమా యిప్పుడేమి విభుఁడవు నీవు నాకు

భోగించేయిప్పుడే నీవు పాసఁగి వుండెవు || పల్లవి ||

మనుఁడవు నిన్నుఁ గడు కరకరించ నేటికి

మనసుపచ్చినప్పుడే మాటలాడెవు

పనివడి గిలిగించి బడలించనేమిటిక

ననిచినపాడే నీవు నవ్వు నవ్వెవు || వేగి ||

నెంటు నెంటు దగులుచు విన్నవించనేమిటిక

యింటికి వచ్చినప్పుడే యియ్యకొనేవు

దంటతనమున నీతోఁ దమకించనేమిటిక

నంటుగలయిప్పుడే నావాఁడ వయ్యెవు || వేగి ||

కైవసము గమ్మనుచు కాఁతాళించనేమిటికి
 భావించి చూచినప్పుడే నైకొనేవు
 శ్రీవేంకటేశుఁడవు చిమ్మిరేచనేమిటికి
 యీవేళ నన్నేలితివి యింక నిట్టే మెచ్చెవు || వేగి || 423 ||

రామక్రియ

తొల్లే నీయూల నేను దోసానకు లోనుగాను
 చల్లనాయ నామనను జరయనేలయ్యా || పల్లవి ||

బాసకము గట్టితివి భామకాలు మెట్టితివి
 చేసినచేతలు నీకుఁ జెల్లెనయ్యా
 బాసలెల్లా నీడరె పచ్చినప్పులు దైవారె
 యేనుద్దులు విన్నవించ నింకనేలయ్యా || తొల్లే ||

పెండిలిపీఁ టెక్కితివి ప్రేమఁ జెక్కునొక్కితివి
 అండనే సతికిఁ బలిపైతివయ్యా
 దుండగాలెల్లా దక్కె నంతోసాలు చేచిక్కె
 చండిపెట్టి నిన్ను నంత సాదించనేలయ్యా || తొల్లే ||

వీడెము లందుకొంటివి వెలఁదీఁ గైకొంటివి
 తోడనే నీకోరికలు దొరనేనయ్యా
 యీడనె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టే
 వోడక ~~విడక~~ నిన్ను నొరయ నేలయ్యా || తొల్లే || 424 ||

సామంతం

వేడుకోఁగాఁ జెలులతో విజ్ఞప్తిగే వింతకాక
 నేఁదాపె తానే వచ్చితే నీకేమన వచ్చును || పల్లవి ||

చలపాదితనములు సతులకు నింతేకాక

వలచినయట్టిమగవాని కేటికి

చలరేగి యాపె నిన్ను చెనకి పైకొంటెను

నిలువున గరగక నీ వోర్వగలవా || వేడు ||

పనిమాలినవొట్లు పడఁతుల కింతే

ననిచినయట్టిప్రాణనాథు కేటికి

మనసిచ్చి యాపె నీ మర్మములు ముట్టతేను

తనివోని తమకము దాచుకొనఁగలవా || వేడు ||

దిట్టతనపు మాటలు తెలువల కింతేకాక

నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నీకేటికి

గట్టిగా నిన్నాపె గూడి కాగిట నిట్టెవుండితె

గుట్టెల్లా జెప్పక మతి బెట్టుకొనఁగలవా || వేడు || 425 ||

రేకు 1672

రీతిగౌళ

సరి నిచ్చకమాడితే చాయకువచ్చు బనులు

నిరతపువారి కివి నేరుచుకొనవలయు || పల్లవి ||

సలిగెల దొరలేటిసతితోను రమణుడు

చలము సాదించబోతే చండిపడును

పెలుచుగుణముదాని పెనఁగితేను

చలరేగి పంథములే చిమ్మిరేగును || సరి ||

మందెమేళపుటింతిని మస్తరించవలెగాని

ఇందరిలో ఇంకించితే యీమరేగును

నందునుడికత్తైకు నానలు చూపవలెగాని

గొందుల నణఁచబోతే గొణఁగుచు దిట్టును || సరి ||

మొగమోట సతితోను ముచ్చటలాడుటే మేలు
 వెగటు బంతాలైతే వేసటాను
 నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నే డీకె నేరితివి
 పగలులు నెరపేతే బచ్చిదేరుఁ బ్రియుము || సరి || 426 ||

భైరవి

ఇంకనైనా రాఁగదవే ఇదె నీ విభుఁడు వచ్చె
 లంకెలఁ బెనఁగితేను సంతకేళక వుండును || పల్లవి ||

చనవులు గలిగితే చలము పనికిరాదు
 మనసు లెనసితేను మంకులు మాను
 తనువులు పోకెతేను తఱతో సెగ్గులు వీడు
 కనుచూపులు నాటితే కాఁకలు చల్లారును || ఇంక ||

వలుకు లొడఁబడితే భయమేమియును లేదు
 వలపు లొసఁగూడితే వాసులుండవు
 కొలువులు గలిగితే కోరి యెడమాట లొద్దు
 సెలవి నవ్వు బూరితే చింతలు పొదలవు || ఇంక ||

ఆయుములంటితేను అరగొరలే లేవు
 పాయక వద్దనుండితే పంగెము గాదు
 యాయెడ శ్రీవేంకటేశు నెనసితే విపు డిట్టె
 వేయిచ్చి సేనవెట్టితే సేలుగల్గఁ బాసును || ఇంక || 427 ||

బాళి

ఆరులే సలలేటికి నవ్వుటి నీవు
 ఆయుములు గరఁగినా ఆకె వుండఁగాను || పల్లవి ||

సేవలు సేసేనంటే సెలవయ్యానా నీకు
అవల వేరొకతెన్నె నాన వుండఁగా
మోచితేనె లడిగితే మోహము పుట్టేనా
తాపుకొని యాపె నీదండ నుండఁగాను || అయి ||

చెక్కులెంత నొక్కినాను సిగ్గులు మాసినా
చొక్కించి సతులెదుటఁ జాడఁగాను
మక్కువ నే జల్లితేను మనసు వచ్చినా
చక్కఁగా నాపె చెయ్యి చాచుకుండఁగాను || అయి ||

మంచి నే నవ్వితేను వలపుల రేగినా
సంతతము నాకె చవి చూపఁగా
యింతలోనె శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేరితివి
వితగా నాకె గూడవా వెననే నుండఁగాను ||అయి||428||

తొలి

ఓరుచుక ఇన్నిటికి నూరకుండుటే మేలు
యేరీతి వంచుకోవచ్చు నిటు నిన్ను విభుఁడా || వల్లవి ||

చందమామగుటకలు సారే మంచితనాలు
వందెమాడే చెరకులు వనులు వీచి
నందెకాడమఱుగులు చక్కవి నీ చేతలు
యెందుకని దూరము ఇంక విన్ను విభుఁడా || ఓరు ||

యెండమాపులనీళ్లు ఇటు నీతో సరసాలు
వండవండనల్లు నీవలపులెల్లా
వండినబూరుగులు నీవచ్చిదేరే సిగ్గులు
చండిపెట్టనేల నిన్ను చలమరివిభుఁడా || ఓరు ||

తంగేటిపైజాన్నులు తచ్చన పొందులు
ముంగిటివిధానాలు మోచితేనెలు

చెంగటఁ గూడితి విట్టె శ్రీవేంకటేశుఁడ నన్ను
పంగించనేల నిన్ను పాయరాసి విభుఁడా || ౬౮ || 429 ||

సామంతం

తన కొక చింత నాతలఁ వదిగాదుగాని
కనలి నవతులచే గాసిఁబడనోపనే || పల్లవి ||

దప్పదేరేమోముతోడ తలవంచుకున్న వాడు
కప్పరమిచ్చి యీతఁడు కళరేచినే
అప్పటిఁ బానుపుమీఁద నమరునురనఁగాను
చిప్పిల మర్మములంటి సిగ్గుపుట్టించినే || తన ||

పట్టిన చలముతోడ పంతముతోనున్న నన్ను
బట్ట బయలు మాఁటాడి పలికించినే
దిట్టతనమునేనుక తెరవేనుకుండఁగాను
చుట్టరికాలు నెరపి చొక్కించవచ్చినే || తన ||

యెవ్వరి ననఁగలేక నివ్వెరగై నుండఁగాను
ఇవ్వల శ్రీవేంకటేశుఁ డీటు గూడెనే
నవ్వులకు నే నిటు నన్నలు నేసి మొక్కఁగాను
పువ్వుల వేయుచుఁ గడు పొందెలెల్లా జేసినే || తన || 430 ||

శ్రీరాగం

తొరకున్నవానినేని వొడివట్టుకొమ్మపినే
మేరుమీరి యీతఁడు మీరే యెరుఁగుదురే || పల్లవి ||

నగనపతితో మారునగితే నమరునే
తగిలి చేయిచాచితే తమకించవచ్చునే

మొగము చూచితేను మొక్కవచ్చునేమరి

మొగి నింటకి వచ్చితే మోహించఁ జెల్లనే || తీర ||

వానరఁ దిలిచితేను వూఁకొనఁగఁదగునే

మనసు రా మాటాడితే మాటాడఁబొసఁగునే

యెనసి పొందునేసితే ఇచ్చగించఁబాడియోనే

చెనకితే వలపులఁ జెలరేఁగు తొవ్వునే || తీర ||

కాపురము నేసితేను కానిమ్మనఁ కొప్పడునే

పై పై నానగించితే బాఁతిపడవగునే

యేపున శ్రీవేంకటేశుఁడింతలోఁ దానన్నఁగూడె

తీపులమోవి యొనఁగితే మెచ్చఁగూడునే || 431 ||

రేకు 1673

దేసాళం

నేఁడు గొత్తలా నాకు నుద్దులు

వేఁడి చూపితే వెన్న వేవేగఁ గరఁగదా || పల్లవి ||

కొనరక నీ చేతలు గుట్టునేయవలెఁగాక

పిసికితేఁ గడుఁగడుఁ బనురుగాదా

పానఁగ నీ గుణములు పొగడఁగవలెఁగాక

ముసుఁగులు వెట్టిలేను ముగ్గు¹ వేయదా || నేఁడు ||

పాయరానినీమాటల బయలీందవలెఁగాక

నాయానకుఁ దీసితేను నాముకొనదా

చాయలకు నీ ప్రియము చవిగొనవలెఁగాక

రాయడించ జూచితేను రాఁపుకెక్కదా . || నేఁడు ||

¹ ముగ్గు=ముగ్గిన నానవ

కూడిననీకూటములు కూడపోయవలెఁగాక

అదా నీడా నెరపితే నంటుకొనదా

యీడనె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె

అడుకొనఁదోయితే నానందము గాఢా || నేఁడు || 432 ||

రామక్రియ

ఎంత బలిమికత్తెవు యేమే నీవు

మంతనమాడకుండాను మానివేవా నీవు || పల్లవి ||

కామించి యాతఁడు నాసంగడి గూచుండెనంటాను

యేమేమి మాటలాడేవే యింతలో నీవు

నీ మగఁడే నాచేతికి నిమ్మవండిచ్చెనంటాను

గామిడిచేత చేసేవు కానీవే నీవు || ఎంత ||

ఇంతలో నాతఁడు మా ఇంటికి వచ్చెనంటాను

యెంతేసి నవ్వులు నవ్వే వేమే నీవు

దొంతరవలపుతో నా తొడపైఁ బండున్నాఁడంటా

వంతములే నెరవేవు నైకొనుచు నీవు || ఎంత ||

కడఁగి పొన్నుపై నన్నుఁ గాఁగిలింపుకొనెనంటా

యెడచొచ్చి కూడేవు యేమే నీవు

అడరి శ్రీవేంకటేశుఁడాతఁడు నీవాఁడంటా

బడివాయక వుండేవు వచ్చిదేర నీవు || ఎంత || 433 ||

పాడి

ఇంత వచ్చినేయనేల ఇల్లాల నేను

అంత వలసితే నెలయాండ్ల నడుగరాదా || పల్లవి ||

ముప్పిరి నాడఁగరాక ముంచి నే సిగ్గువడఁగ
చెప్పరానిమాటలకు చెవియొగ్గేవు
అప్పటిని వేడుకైతై¹ వంగజశాస్త్రముల్లె
తప్పకుండాఁ జదువుక తనివందరాదా || ఇంత ||

యేడా రట్టుసేయక ఇన్నియు నే దాఁచఁగాను
చూడరానిచేతలకు నూటి చూచేవు
తోడనే వీకతనైతే తోయ్యలుల యంగాల్లె
కోడుగా నాటకసాలఁ జాచుకొవరాదా || ఇంత ||

పాయపు మదముతోడఁ బట్టి నేఁ బెనఁగఁగాను
సేయరానివసులకు జేషాఁచేవు
ఱియెడ శ్రీనేంకటేశ యేలితివి నన్నునిట్టె
అయూలు చెలికత్తెల నాలోచించరాదా || ఇంత || 434 ||

సామంతం

చేతికొద్దివాఁడ అఁడుచెలియరో వీకు
రాతిరిఁబగలుఁబొంది రాఁపుసేయరాదా || పల్లవి ||

అండనుండి సాలసేవు అంతలోనె అలసేవు
నిండుఁ దగవరియైన నీరమణుని
కండినెట్ట నోపుదువు సాదించనేరుతువు
బొండుమల్లెపాను పదె భోగించరాదా || చేతి ||

ంతములే మెరసేవు పలుమారు జరసేవు
మంతనాన నుండినట్టిమగవానిని
వంతులు వెదకుదువు వాసికీఁ బెనఁగుదువు
దొంతిబోనా లివిగో పాత్తుల నుండరాదా || చేతి ||

¹ 'వేడుకైతే' వ్రాసునగాని తప్పు (శా.శ్రీ.)

కప్పురము లిచ్చేవు కాంగిటనే పుచ్చేవు
 కప్పీనయాసల శ్రీవేంకటేశ్వరుని
 యిప్పుడు నిన్ను గూడె యీతఁడిట్టె నన్నునేలె
 చిప్పీలుఁగఁగొమ్మొవి యిదె చేకొనఁగరాదా ॥ చేతి ॥ 435 ॥

ముఖారి

ఇద్దరము నున్నారము యెవ్వరి మగఁడవయ్యా
 వొద్దికఁ బుండేలు వేసుకొ(కు?)న్నార మిప్పుడు ॥ పల్లవి ॥

పాత్తి నేము తగవు ని న్నడుగఁగవచ్చితేను
 పొత్తులమాట లాడి పొదివేవు
 ఇత్తల నీవే కావా ఇంతనేసినవాఁడవు
 బత్తిగలవాఁడు(వాని?)వలె వరాకు నేనేవు ॥ ఇద్ద ॥

నొకరొకరము చనవులు మెరసితే
 యింటిలోనే నరిగాను యింపు చల్లేవు
 రెంటికి గురై వలపురేచినవాఁడవు నీవే
 అంటి ఆయుములుముట్టి ఆసలు చూపేవు ॥ ఇద్ద ॥

వరుస నే మొకమాట వాపులు నీకుఁ జెప్పితే
 కెరలి మమ్మిప్పుడే కాంగిటఁ గూడేవు
 నిరతి శ్రీవేంకటేశ నీవే తగిలితివి
 ఎరగ నాపై మన్ననే పచారించేవు ॥ ఇద్ద ॥ 436 ॥

¹ 3. పాదములో 'ఒద్దిక' తోని 'ఒ'కు 'వేసుకొన్నార'లో కకారోపరి ఒకారమువలన యితి చెల్లవలసియున్నది. 4. పాదముకొదిలు.

నాదరామ క్రియ:

ఏమయ్యా తాకితలచ విదిపో నీవు

నేమవు జెలిపై దయ సించే రిందరును

|| పల్లవి ||

పంతములాడదు నీతో బాసలు నిన్నడుగదు

యెంతేసి ప్రియాలు చెప్పి నిందరిలోన

చెంతల నెప్పుడు నీ చిత్తమెట్లానున్నదో

కాంత జూచితే మనసు గరగి నిందరికి

|| ఏమి ||

చలములు మెరయదు జగడించదెప్పుడును

చెలిమి యెంత నెరపే జెలి నీతోను

యెలమి నీ విటమోద నెలువలె మన్నించేదో

పాలంతి భావము చూచి పొగడే రిందరును

|| ఏమి ||

వెనక రెంతైనాను దిగిసి మూలాడదు

యెనసి కాగిట గూడె యిట్టె నిన్ను

ఘన శ్రీవేంకటేశ నీకాయ మెంత చొక్కెనో

వనితజూచి మొక్కవచ్చే రిందరును

|| ఏమి || 437 ||

రేకు 1674

ధన్వాసి

తగుదగు నీకు నివి తప్పగాదు

జగడించేనా నేను సారెగొంచనేటికి

|| పల్లవి ||

చలరేగి సీదాపెరు జెప్పిపంపిన సుద్దులు

యెలమి నాపె నాకు యెరింగించెను

కలిగినవను లివి కమ్మటి దాచగనేల

వలదనేనా నేను వట్టి మఱుగేటికి

|| తగు ||

సుదతికి నీవిచ్చినసొమ్ము లన్నియును నాకు
ముదమున జూపి కడు ముచ్చటాడెను
గుదిగొన్న వలపులు గుట్టు నేయఁగనేల
యెదుటఁ గోపించేనా ఇంకఁ గొంకనేటికి || తగు ||

మగువఁ గాఁగిటఁ గూడి మన్నించినచున్ననలు
వగటున మెచ్చి నాతోఁ బచారించెను
నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్నుఁ గూడితివి
యెగనక్క మాడేనా యిన్నిబాసలేటికి || తగు || 438 ||

రామక్రియ

కైలాటాలు పెట్టవడ్డు కాంతల మిద్దరము
మేలము లాడుచు నిన్ను మెప్పించుకోరాదా || పల్లవి ||

నగ వెంతైనా నీవు నాలికాడ వడిగితే
తగనైనాఁ జెప్పరాదా దయతో మాకు
నీమాటకు లోను వొట్లు పెట్టుకొన్నారము
మొగమిచ్చి నవ్వి షూచే మొక్కించుకోరాదా || కైలా ||

చూడవు కానుకదిక్కు సారిదిఁ బట్టుకుండఁగా
వీడెమైనా నియ్యరాదా వేడుకతోను
జాడతో నీవారమై సమ్మతించి వున్నారము
బోడు గూడి మాకు నిట్టె చుట్టమవు గారాదు || కైలా ||

మానవు నీ వంతములు మాతో శ్రీవేంకటేశ
తెనెమొనైనా నీరాదా దివ్యము గాను
అనుకొని కూడితివి అంతలో మ మ్మిద్దరిని
తానకమై నీరతులు తలఁపించుకోరాదా || కైలా || 439 ||

¹ 'తెనెమొనైనా' వ్రాయుపాని తప్పు

పాడి

ఇచ్చకము సేసుకొని ఇయ్యకొనుటగాక
రచ్చలోన సారె సారె రవ్వనేయనేల || పల్లవి ||

దొరయైనవతి నవతుల నెందరిఁ దెచ్చినా
యెరవులేని ఇల్లాలి కేల కోపము
సిరుల కొనగోరిలచ్చిన లెన్ని నించుకొన్నా
విరసము చేసుకొని వెంగమాడనేల || ఇచ్చ ||

చలపాదిమగఁడు విచ్చనవిడిఁ దిరిగితే
వలఁచినదేవులకు వాదించనేల
వొలసి యెందరిచే సేవలు సేయించుకొన్న
బలిమిలోడుత కడుఁ బంగించనేలా || ఇచ్చ ||

జిగి శ్రీవేంకటేశుఁడు చేరి యెంత పెండ్లాడినా
మిగులఁ బంతకత్తైకు మీఱఁగనేలా
నగుతా నిన్నుఁ గూడె నాయకుఁ డీతఁడే నేఁడు
వెగట్టిన సిగ్గులకు వెరగందనేలా || ఇచ్చ || 440 ||

అహిరి

అకెకు నీకుఁ దగు నన్నిటా మెచ్చిత మిమ్ము
వాకున నేరువరచి వక్కాణించనేలా || పల్లవి ||

సన్నలా చాయలా నాపె సణఁగులు రాల్చఁగాను
విన్నకన్నయట్లనీకు వేడుక గాదా
వన్నెలాను వానులాను వలపు నీవైఁ జల్లఁగా
ఇన్నిటా సంతోసము లింకఁ జెప్పనేలా || అకె ||

అకదా నీకదా నీతో నాపె వంతాలాడఁగాను

తైకొన్న పతివి నీకు ఘనతగాదా

మేకులకు మెచ్చులకు మేలము నీతో నాడఁగ

కోకగాఁ దరితీపులు చూపిచెప్పనేలా || అకె ||

మునుపాపెనకా నీకె మోహించి నిన్నుఁ గూడఁగా

ననుపై నేఁడు నీకు నవ్వులు గావా

మొఁ గూడితివి నేఁడు నంటున శ్రీవేంకటేశ

మొఁగొని వెనఁ జెప్పనేలా || అకె || 441 ||

ముఖారి

చెప్పరాదే నీ మోహము 'చెలియ నేఁడు

కప్పురవిడెలలోనే కంటిమి యిన్నియును || పల్లవి ||

పానుఁగ కాళనితోడ పొందునేసితేనెట్టో

వినుకలికే యింత వేడుకపడేవు

చవవిచ్చి యప్పటిని సరసమాడితే నెట్టో

కనుకలినే ఇంత కడుఁదమకించేవు || చెప్ప ||

వరగ నేకతమున బానగొంటే నింకనెట్టో

తొరలింపుమాటకే హత్తుకోనచ్చేవు

సరవితో ననుపైలే జట్టిగానే దిఁకనెట్టో

చొరవలకే ఇంత చొక్కి మెచ్చేవు || చెప్ప ||

తనెమోని సోకితేను తిరమయ్య(య్యే?) దిఁకనెట్టో

పానువు చేరినందుకే వనమించేవు

యీనెపాన విన్ను నన్ను నేరె శ్రీవేంకటేశుఁడు

అయి నవ్వివందుకే అరుదందేవు || చెప్ప || 442 ||

దేవగాంధారి

అందరికీఁ గలవారో యంగనలాల

పొందునేయవలెఁగాక పోరాడనేటికే

॥ పల్లవి ॥

వట్టఁగరాదు మనసు పాయరాదు చెలిమి

ఇట్టి బుద్ధులు చెలు లేమిచెప్పేరే

జిట్టి గొన్నవాఁ డతఁడు సమ్మతైనదాన నేను

చుట్టాలింతే మీరు మమ్ము తోడువాననేటికే ॥ అంద ॥

మచ్చిక మానుపరాదు మర్మాలు దాఁచఁగరాదు

రచ్చవేసి నన్నునేల రాయడించేరే

మెచ్చి పెండ్లాడె నతఁడు మేనదానదొల్లె నేను

నెచ్చెలు లింతే మీరు నేరాలెంచనేటికే ॥ అంద॥

ఆస విడిపించరాదు అనంద మాఁపఁగరాదు

వేసరించి నన్నునేల వెంగేలాడేరే

నేనెట్టి నన్నుఁ గూడె శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు

నాసరివారె మీరు నవ్వు నవ్వనేటికే॥ అంద ॥ 443 ॥

రేకు 1675

దేసాళం

తెలుసుకోవయ్యా నీవే తెల్లమిగాను

అలివేణితో నవ్వి ఆదరించు మిపుడు

॥ పల్లవి ॥

మొక్కలాన నొకమాట ముంచి యాపె సాలసితే

వెక్కసాలాడేవు నీవు వెల్లవిరిగా

యెక్కువైన కోవిలల యెలుఁగులు నిడివైతే

చక్కఁగా మరు నందుకు సాదించఁదగవా

॥ తెలు ॥

¹సాలు లేక నాలు = 'నంజము, సంప్రదాకుము, పక్షతి, వరుస' అని లోకవ్యవహారము.

జన్మనమదాన నాకె జంకించి చూచితేను
 పువ్వులచెందునఁ దొంకఁ బూచివేసేవు
 పువ్వులెల్లా నమ్ముంపాడులలో బాణాలైతే
 నివ్వట్ల ననంతునిసేర మెంచఁదగవా || తెలు ||

తమకించి యాపె నిమ్ను దండిగుబ్బల నొత్తితే
 అమరఁ గాఁగిటిలోనే అలయించేవు
 జమలి శ్రీవేంకటేశ జక్కవలు మదించితే
 ఎమి యాచెలివి సాదించ నీకుఁదగవా || తెలు || 444 ||

పదాంశ

ఎంతవాఁడైనాఁగాని యేమాయ నేఁడు
 పాంత నీకు వలపించి పాత్తునఁ బెట్టినే || పల్లవి ||

మాటలాడితేఁజాలు మట్టుకుఁదెచ్చే నతని
 యేటికి మనికితము ఇంతిరో నీకు
 నూటిగా నామో మఱఁడు చూచితేఁజాలుఁగాని
 వాఁటముగా ౨౪౨ నీవనము చేసేనే || ఎంత ||

అండనిలిచితేఁజాలు ౨౪౩ నొడఁబరచే
 విందుఁగాఁతాత మేటికే నెట్టన నీకు
 చండిసేయక ౨౪౪ చయ్యన నంటితేఁజాలు
 వండిన మనసులోనిపంపు నేయించేనే || ఎంత ||

చెవుల్గొత్తేఁ జాలు చెప్పి నీతోఁ బొందుసేసే
 ఇవల విచారమేలే ఇప్పుడు నీకు
 తవిలి వచ్చి కూడెను తానె శ్రీవేంకటేశుఁడు
 ౨౪౫ దప్పక నీకు దక్కి పుండఁజేసేనే || ౨౪౬ || 445 ||

కాంచోది

అంచితే చల్లదమిందీ సంతరింగిము:

హించిరినె పవ్వళించివున్నాఁడు లోనను || పల్లవి ||

పెనుగి నే నోపసంటి బిగిసినదానఁగాను

మనుసుని నెట్టుండెనో మగనికిని

విసయూని మూలైనా విన్నవించరే చెలులు

హొసరిగిఁ జిన్నఁచోయివున్నాఁడు లోనను || అందు ||

అట్లెరా సెగ్గువతితా నలిగినదానఁగాను

చెట్టని యాడుకొనునో ఇందరితోను

గుట్టతో నీతిని వేడుకొని సారెకు మొక్కరే

హొట్టఁజొన్నచింతతోడ నున్నాఁడు లోనను || అందు ||

సరి గాఁగిటఁ గూడిత చలపాదిదానఁగాను

ఇంద్రై క్రమేకటేళు కెద్ది ప్రయమో

ఎరిగి దినుని నెట్టై పంతమియరే మీరు

హొసరి తా నప్పుకొంటా నున్నాఁడు లోనను ||అందు||446||

వరాళి

ఎంతి కుక్కారితవాడే యీ రిమఁగుఁడు

ఎంతైన తని ఎయ్యను వేడుకే నెరిపీని || పల్లవి ||

చెరిపి చెమటలు మైఁ జిప్పిలీసినఁగానే

అలరి పెనుగులాడుమనీ నితఁడు

చలువైన తనివేను సరితియ్యే¹ దెఱుగఁడు

ఎలచినయట్టి కళవళిమే చూచిన || ఎంత ||

¹ 'పిల్లవడిత' వ్రాసునగాని తప్పు (కా.శ్రీ.)

² 'చెరు' = చెమట అని మాంచలిక పద్యభాషము.

యదివో తేనెలమోవి యెంగిలివో రనఁగానే

అదన మాటాడుమనీ నప్పటిఁ దాను

పదరి అంటుముట్టని పరులాడే దెఱుంగఁడు

కదిసేటితన తమకమే యెంచుకొనీని || ఎంత ||

రతుల నా చన్నులు గీరకుమీ నీ వనఁగానే

తఱిఁ గూడుమనుచుఁ గాఁతాళించీని

మితిమీర ననుఁగూడె మేను వొత్తేది యెంచఁడు

మతి శ్రీవేంకటేశుఁడు మదమే చూపీని || ఎంత || 447 ||

శ్రీరాగం

ఒక్కమనసుగా నీకె వొడఁబాటయ్యఁగాని

అక్కరతోడుతఁ గడునండకు రావయ్యా || పల్లవి ||

చెలియసిగ్గులకును చెక్కిటిచేయిమాటు సాక్షి

లలి సంతోసాలకు పులకలే సాక్షి

చలివేడి ఆనలకు సన్నపు నవ్వులు సాక్షి

చలమేల మా మాటకు సరిచూచుకోవయ్యా || ఒక్క ||

నెట్టుకొన్నకాఁకలకు నివ్వెరగులే సాక్షి

చిట్టకపు చింతలకు చెమటే సాక్షి

దట్టపువలపులకు తడఁబాటే సాక్షి

గట్టిగా మామాట తారుకాణ చూచుకోవయ్యా || ఒక్క ||

తీరనికరఁగులకు తేటలచూపులు సాక్షి

మేరతోడిపొందులకు మెచ్చులే సాక్షి

యారీతి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి కాంత నిటై

సారపు మామాటల నిజము చూచుకోవయ్యా || ఒక్క || 448 ||

పాడి

ఎంతనేరువరివి నిన్నేమిచెప్పేది

ఎంతవానివలెనే భావించేవా సీవు || పల్లవి ||

సారెకుఁ జూచేవాఁడవు సన్నలు నేనేవాఁడవు

అరమణివేరు నన్ను నడిగేవా

గారవించి యుట్టై పుడుగరలంపేవాఁడవు

యూరితఁ దల(న?)కుళ(ల?)ము లెఱుగవా సీవు || ఎంత ||

యింటికి రప్పించేవాఁడ విచ్చకమాడేవాఁడవు

అంటి నాతో నాపెనుద్దు లరనేవా

వొంటి నేకతములాడి వొరసి నవ్వేవాఁడవు

వెంటనే యూపె గుణాలు వెదకేవా సీవు || ఎంత ||

సరి నెడమాటలకు సత్తులసంపేవాఁడవు

తరిణి చెల్లెలంటా సిందలు గట్టేవా

సిరతి శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

సరతి నన్నేలితివి చక్కటి దిద్దేవా || ఎంత || 449 ||

1676

దేవగాంధారి

ఏమని పొగడే మిదె నీరమణిని

కోమలపువయసుకోకిలవాణి || పల్లవి ||

దొంతులుచెట్టే దోడనె వలపులు

కొంతపుచూపులకోమలి

సంతననేసే సరసపుమాటల

ఎంతవేడుకల వెన్నెల పతిమ || ఏమ ||

విందులుచేసి వేమరుఁ బ్రియముల

కందువనవృత్తకలకంటి¹

బిందెల నిండిపెకగుసిగ్గులు²

మందె మేళముల మదనునిశరము

॥ ఏమి ॥

వైరులు విత్తి బలుతమకంబుల

మేరతో ■■■ నలమేల్కంగ

యిరీతి శ్రీవేంకటేశ నిన్నెననె

సారపుగుణములజమలిమెఱుంగు

॥ ఏమి ॥ 450 ॥

అహరినాట

ఏమిచేసినాఁ జేసితి విన్నిటా నీవేలికవు

నేమముమిరి తిట్టంగ నీతియౌనా నాకు

॥ పల్లవి ॥

కొలుపులో నాపెను కొంగువట్టితివంటాను

చలము సాదింతునా సారెసారెకు

మలసి నేఁ జూడఁగానే మర్మములంటితివంటా

అలుగవచ్చునా నీతో అలనైన నాకు

॥ ఏమి ॥

చన్నులంటి యప్పటిని నరసమాడితివంటా

చెన్నుమిర నిటు రట్టు నేతునా నేను

నన్నునేసి మోవి చవులుచూపితివంటా

నిన్నును జంకించ నిక నేరుపొనా నాకు

॥ ఏమి ॥

గక్కుననుఁ దెరవేసి కాఁగిరించుకొంటివంటా

నెక్కునమాడుదునా శ్రీవేంకటేశుఁడా

¹ 'కంకంటి' కల్లములో ఏకదేశమైన ఉత్తర పదమునకు తద్వ్యవహరమా? ఇది.

² వింది+■■■ పెక+అగుసిగ్గులు.

అక్కర సలమేల్మంగనయిన నన్ను గూడితివి

దక్కితి వికర గొసరర దగవొనా నాకు || ఏమి || 451 ||

సాశంగం

ఇంత యేల దాచేవు నేమెరిగితే నేమాయ

పంతాలకే కాదా నిన్ను బచ్చినేనేది || పల్లవి ||

తరితీపులకెకాదా తరుణి నీవద్ద నుండి

పరి పరి విధముల పందె మాడేది

వొరటులకే కాదా వొడివట్టే తీసి నిన్ను

సరసములాడుతానే జంకించేది || ఇంత ||

పెద్దరికాలకెకాదా పెనగులాడుతా నిన్ను

గద్దించి నవ్వులు నవ్వి కాగిరించేది

పుద్దందాలకే కాదా వోరికొట్లను నిన్ను

పెద్దబెట్టుగా నూరకే పేరందించేది || ఇంత ||

యెమ్మెలకేకాదా రతి నెనసి యలమేల్మంగ

పుమ్మడి బాయక కొలుపులునేనేది

నెమ్మది శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్ను నేరితివి

ముమ్మాటికే గాదా నీ మోము చూచేది || ఇంత || 452 ||

బౌళి

నాటిమాట నాటికాయ నాలితన మివ్వుడేల

కూనొ కియ్యకొనవే గురుతాయ బనులు || పల్లవి ||

చప్పిన్బట్టల్లె చెలువుడు వేడుకొనె

తప్పలెంచకునే' ఇకర దరుణే

¹ 'తప్ప లెంచకునే' వ్రాయునగాని తప్ప (కా.శ్రీ.)

దప్పిదేరే మోముతోడ దయపుట్ట మాటలాడే
పువ్వుతించి దూరకువే వొనగూడె బనులు || నాటి ||

ఇచ్చకము నీకుఁ జేసి ఇంటికి వచ్చెనితఁడు
పచ్చినేయకువే ఇంకఁబడఁతీ
ఇచ్చె నీకు బాసలెల్ల నిందరుఁ బాడఁగానె
తచ్చనలు మరియేలే తలకూడె బనులు || నాటి ||

తగవులెల్ల నెరవె తగిలె శ్రీమేంకటేశు-
డెగనక్కేన కోపునా ఇందువదన
నగుతానే నినుఁగూడె నయములు వచరించె
వెగటు లింకనేటికే వేడుకాయఁ బనులు || నాటి || 453 ||

దేసాళం

ఎట్టు గెలువఁగవచ్చు నింతవాఁడవు
గట్టిగా నీవే మమ్ముఁ గరుణించవయ్యా || పల్లవి ||

చలము మెరసి నిన్ను జంకించేనంటేను
మలసేటిబీరపుమగవాఁడవు
వలపురేచి నిన్ను వంచుకొనేనంటేను
కలికికాంతలు పెక్కుగలవాఁడవు || ఎట్టు ||

పంతములాడి నిన్ను భ్రమశించేనంటేను
మంతుకెక్కిన రట్టడిమాసటేడవు
ఇంతలోనే మోచి లంచమిచ్చి చొక్కించేనంటేను
అంతకంతకును నీవు అసోదకాఁడవు || ఎట్టు ||

పట్టువుదేవులనె బలిమిఁ బెనఁగేనంటే
 మట్టులేనిరతులదిమ్మరివాఁడవు
 యిట్టే శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నీవె
 గుట్టుసేసేనంటే మేకుల యెమ్మొకాఁడవు॥ ఎట్టు ॥ 454 ॥

పూర్వగోళ

చూతమువో నీ బలిమి నుదతిబలిమియును
 యీతలానాతలా మీరిద్దరు నున్నారు ॥ పల్లవి ॥
 మంతనాన నాపె నీతో మాటలాడినప్పుడుగా
 పంతములెల్లా నీవు పచారించేది
 పొంతనుండి యప్పటినిపూఁచి నవ్వి నప్పుడుగా
 చింతదీర నీవాపెకు సేనవెట్టేది ॥ చూత ॥
 శిరసేత్తి నీవంక చెలి చూచినప్పుడుగా
 పొరిఁబొరి పొందుసేసి బోదించేది
 నరుగన మాటలాడి చలివాసినప్పుడుగా
 తరవాతి పనులకుఁ దమకించేది ॥ చూత ॥
 తతి నిన్నుఁ గూడి యీకె తనిసినప్పుడుగా
 చతురతఁ బవ్వళించి కతచెప్పేది
 యితవై శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు
 మితిమీరినయప్పుడుగా మెచ్చు మెచ్చేది॥ చూత ॥ 455 ॥

రేకు 1677

వరాలి

చెలులము నేము నీకుఁ జెప్పేబుద్ధులు వినవే
 చలివాసి వుందానవు చల మెటువంటిదో ॥ పల్లవి ॥

తప్పక చూచినవాఁడు దయసేయకమాసీనా
 ఇప్పుడేలే వేగిరము ఇంతిరో నీవు
 ముప్పిరిగొని చెమట మోమెల్లా నిండె నీకు
 కప్పి నీ మనసులోనికాఁతాఁత మెట్టిదో || చెలు ||

మక్కువచేసినవాఁడు మన్నించకమాసీనా
 వెక్కసాన దూరకువే వెలఁది నీవు
 గక్కననుఁ గెంపుదేరె కన్నుల తుదల నీకు
 కక్కసించి తమకపుకాఁక యెంతపున్నదో || చెలు ||

చేయిచూచినవాఁడు సిగ్గుదేర్చకమాసీనా
 రాయడించకువే యింక రమణీ నీవు
 యాయెడ శ్రీవేంకటేశుఁడీతఁ డిట్టె నిన్నుఁ గూ.
 చాయల మై పులకించె సంతోస మేరీతిదో || చెలు || 456 ||

ముఖారి

వలచినదాని కింత వాసులెంచనున్నదా
 యెలయ నీవే పతికి విడెమియ్యఁగదవే || పల్లవి ||

సెలవుల నవ్వితేనే సిగ్గులు వదుదురా
 అలమి చన్నులు చేత నంటితేఁగాక
 పిలిచినంతటిలోనె పెనఁగులాడుదురా
 తిలకించి కొంగువట్టి తీసితేఁగాక || వల ||

సన్నలు నేసితేనే సణఁగులాడుదురా
 పున్నతితోఁ గొనగోర నూఁదితేఁగాక
 కన్నులఁ జూచితేనే కాఁకలఁ దిట్టుదురా
 వన్ని నీ మర్మాలు సోక బలికితేఁగాక || వల ||

పచ్చడము గట్టితేనే పక్కన నలయరా
కొచ్చి నదమదముగాఁ గూడితేఁగాక
ఇచ్చ నిన్ను శ్రీవేంకటేశుఁడేలె మీరుదురా
అచ్చపుటలమేల్మంగ వారడైతేఁగాక || ౪౬   157

కాంబోది

ఇటువలెఁ జేసుచో యెంతవారిని వలపు
ఁటుకన గుట్టుచూపి దప్పలు దేరిన || పల్లవి ||
తలవంచుకొన్న యావె తమక మాఁపఁగలేక
బలిమి నీ మోము తప్పక చూచిన
తొలుతనే సిగ్గువడి తొయ్యలి ఆసలచేత
పెలుచుమాటల నీకుఁ ద్రియము చెప్పేసి || ఇటు ||
పంతములాడినయావె పాయమువట్టఁగలేక
ఇంతలోననే నీకు జేయెత్తి మొక్కిని
వంతువాసు లెంచుకొని వనిత కమ్మటి నేఁడు
ఇంతలోనే పిలువకే ఇంటికి వచ్చిని || ఇటు ||
యెడమాటాడించేయావె ఇట్టె అన మాన్వలేక
తొడిఁబడ తానే నీపొందులఁ గూడీని
అడరి శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నీకు
వుడివోనిరతి యిచ్చి పురమెక్కిని || ఇటు || 458 ||

రామక్రియ

ఏమే చిన్నదానవా యింతిలో నీవు
నీమగనిఁ జూడరాదా నిన్ను మెచ్చఁగాను || పల్లవి ||

శిరసేల వంచేవే సిగ్గులేల పెంచేవే

బెరసి యాతఁడు నీతోఁడెనఁగఁగాను

మరగి యేల పట్టేవే మాటలేల చుట్టేవే

అరుదై యాతఁడు నుడ్డు లడుఁగఁగాను || ఏమే ||

చన్నులేల్ల మూసేవే నన్నులేల సేసేవే

చెన్నుమీర నిన్నితఁడు చెనకఁగాను

పున్నతి నెంత లోఁగేవే వొడ్డుక యేల వీఁగేవే

వన్నెల నితఁడు సేకు వలవఁగాను || ఏమే ||

బలిమినేల నవ్వేవే పంఠములేల తవ్వేవే

యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డెనయఁగాను

అలమేలుమంగపు పక్కన నెట్వారసేవే

మలసి యాతఁడు సేకు మరుగఁగాను || ఏమే || 459 ||

అపొరినాట

ఈతనిమనసెల్లా నీ వెఱఁగనిదా

మాతల సోదించి యేల కాకునేసేవే || పల్లవి ||

పాలసి యవ్వఁదెతోనుఁ బొందుసేయ ననఁగానే

చలపట్టి పతి పొందించేవే

అలుగననుచు నీతో నానలువెట్టుకోఁగానే

సొలపుమాటలో నేల నూడు వట్టేవే || ఈత ||

మక్కువఁ గడవారితో మాటలాడననఁగానే

వెక్కుసాన నీవేల వెంగమాడేవే

చొక్కి తనమేను సేకు సోదనలియ్యఁగానే

నెక్కువి యవ్వటి నేల నిండవేసేవే || 460 ||

బెరసి నీమీఁద మరి పెండ్లాడననఁగానే
 పరకాంతఁ దెచ్చి యేల నైదోసేవే
 యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నిన్నుఁ గూడె
 తొలి నవ్వఁగా నేల దొమ్మి నేసేవే || ఈత || 460 ||

కాంచోదీ

చెప్పఁగదరే యీమాట చెలువునికి
 ఇప్పుడు తనవుంగర మిదె నాచే నున్నది || పల్లవి ||
 బాసలు సేయఁగనేల బయల్దొరించఁగనేల
 ఆసకొలిపి నామగఁడైనాఁడు తాను
 వేసాలు నేనేమీనేర వెక్కనము లాడనేర
 సేసపా లివిగో నా శిరసుపై నున్నవి || చెప్ప ||
 చెక్కులు నొక్కఁగనేల సిగ్గు విడిపించనేల
 వొక్కటై నాయెంటిలోన నున్నాఁడు తాను
 పక్కనఁదన్నుఁ దడవ పాడివంతాలు
 చక్కఁగాఁ దన ముద్రలు చన్నులపై నున్నవి || చెప్ప ||
 కలువల వేయనేల కడు వేఁడుకొననేల
 నలి శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్నేలెఁ దాను
 బలుములు చూపవద్దు పట్టి పెనఁగఁగవద్దు
 చలఁగి తననుద్దుట చిత్తములో నున్నవి || చెప్ప || 461 ||

రేకు 1678

రామక్రియ

దానికేమిదోసము తప్పు లెంచఁ జెల్లదు

అనుకొన్నమగవాని కొదరించవలయు

|| పల్లవి ||

మనసులు సోదింతురు మచ్చికలు చూపుదురు
 కనుసన్న గావింతురు కాక నేతురు
 గునుతురు సాలతురు గుట్టు దెలుసుకొందురు
 యిలు పతిమోద వలపు చల్లుదురు || దాని ||

అన రేతురు ఆయము లంటుదురు
 బాస నేయించుకొందురు భ్రమశుంతురు
 పాసివుండ రొరతురు పైకొని పెనగుదురు
 వాసి నింతు రిట్లానే వలపు చల్లుదురు || దాని ||

కడు నేవలు నేతురు కాగిట గూడుదుగు
 బడివాయకుండుదురు పైకొందురు
 యెడయక శ్రీవేంకటేశ నన్ను గూడితివి
 వడి నావలె నిందరు వలపు చల్లుదురు || దాని || 462 ||

నాట

ఎట్టు నమ్మవచ్చు నిన్ను నింత కాతరిండవు
 యిట్టె యేపాద్దును నాయింటనే వున్నాండవు || వల్లవి ||

అప్పుడే బాసనేసితి వాపె ఇటు పొలసితే
 తప్పక చూచేవు మతి దలపోసేవు
 ముప్పిరి దలవంచేవు ముదిత పాట పాడితే
 కుప్పళించి పెంజెమట గురిసేవు మేనను || ఎట్టు ||

అయెడఁ బంతమాడితి వాకె దండ గూచుండితే
 కాయము సోకించేవు కరఁగేవు
 నాయములు నడవేవు నడుమ నాపె నవ్వితే
 పాయపు మదముతోడ భ్రమనే వెదుటను || ఎట్టు ||

అడరి నన్నేలిలివి అస లాపె చూపితేను
 కడుసిగ్గు విడిచేవు కాఁగిలించేవు
 బడినే శ్రీవేంకటేశ పాయ కాపె నిలిచితే
 యడివోని రతులను వొరసేవు సారెను || ఎట్టు || 463 ||

భైరవి

సలితో విరహమంది పాడి పాడి సొలసేవు
 అతనినీతగవులు అటువలెఁగదవే || పల్లవి ||

జక్కవలె చన్నులట చందురుఁడె మోముట
 యెక్కడి చుట్టరికమే యారెంటికి
 నిక్కి అలులే కురులు నీ నాసికమే సంపెంగ
 వెక్కసపు నేస్తాలు వెగటాయఁగదవే || పతి ||

కరికుంభాలే పిరుఁదు ఘనసింహమే నడుము
 సరిఁ బొందు లెటువలె జరగీనే
 అరిది నెమలినడక అదివో నీ యాగు పాము
 గరిమఁ జెలిమి యెట్టు కడతేరీనే || పతి ||

తామెరలె కన్నులాయ తగునీనవ్వే మంచాయ
 అముకొన్నకూటము లెట్టబుచ్చనే యిఁక
 శ్రీమహాఽక్షివి నీవు శ్రీవేంకటేశుఁడతఁడు
 నేమపు పొంతనా లెట్టు నెరవేరెనే || పతి || 464 ||

మధ్యమావతి

మగవాఁడు భ్రమసితే మగువలు దెలిపేరా
 తగులై పుండఁగానే తలఁచకుండుదురా || పల్లవి ||

కడుఁ బల్లవిచూపుల ~~కాదు~~ నిన్నుఁ జూడఁగాను
 యెడలేనికాఁకలు ~~నీకు~~ రేఁగెను
 పుడివోనికొనగోర నూఁది యెచ్చరించఁగాను
 అడరి నివ్వెరఁగులు అమరునా నీకు || మగ ||

సంతోసపుమాటలు ~~మ~~ నీతో నాడఁగాను
 ఇంతలోనే పెడచింత లేల వచ్చెను
~~మి~~ వింత నగపులు వేమారు నవ్వఁగాను
 చెంతనుండి వంతములు చెల్లునా నీకు || మగ ||

వాడికకాఁగిట నిన్ను వనితఁ గూడఁగాను
 యెడలేనితమకము లేల వచ్చెను
 యీడనె శ్రీవేంకటేశ యీకె నిన్ను మెచ్చఁగాను
 అడుకోలు దీరములు అందమోనా నీకు || మగ || 465 ||

శుద్ధదేశి

మొగమోటము దరిచు మొదల నాకు
 యెగనక్కే లాడనోప నీతని నేమందునే || పల్లవి ||

కడుఁ ద్రియూలు చెప్పఁగా కాదని వెనఁగరాదు
 అడరి పైకొనఁగాను అలుగరాదు
 విడియ మొనగఁగాను వేసారుకొనఁగరాదు
 యెడసి ఇప్పుడు వచ్చె నీతని నేమందునే || మొగ ||

మోముచూచి నవ్వఁగాను మొనసి తిట్టఁగరాదు
 దోమటి దొడుకఁగాను తొలఁగరాదు
 చేముంచి చెనకఁగాను సెగ్గులు వడఁగరాదు
 యేమరించి కాఁగిరించి నీతని నేమందునే || మొగ ||

చనపు నాకియ్యఁగాను సమ్మతించనరాదు
 వనులు చెప్పఁగాను ఓవననరాదు
 యెనయుచు శ్రీవేంకటేశుఁ డిట్ట నన్నుఁ గూడె
 యినుమడించె వలపు లీతని నేమందునే ||మొగ||466||

అహిరి

ఎట్టోరుచుకున్నాఁడవో ఇటువంటివలపులు
 దట్టపు నీశాంతానకు దయపుట్టినాకు || పల్లవి ||

యెక్కడ నెప్పుడు నిన్ను నెవ్వతె సేసెనో నీ-
 చెక్కులరేకలు చూచి చిమిడీ మతి
 మొక్కలాన నప్పటి నీముంగురులు నొనలిపై
 చిక్కువడ్లవెల్లాఁ జూచి చెమరించీ నేను || ఎట్టో ||

బెడిదమై మరెవ్వతె పెనఁగి నిన్నోడించెనో
 కడునీయలపు చూచి కంపించీ నేను
 తొడిబడ గదె మోచితుదనున్నగంటి చూచి
 కడలేని చింతతోడ కంటగించీ మొగము || ఎట్టో ||

జట్టిగొని మరెవ్వతె చన్నుల నిన్నొత్తెనో
 గట్టి నీపురము చూచి కరఁగీ గుండె
 యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు
 నెట్టన నీరతి చూచి నిగిడీ నానందము || ఎట్టో || 467 ||

రేకు 1679

శ్రీరాగం

ఎటువంటిరాతీగుండె యీ చెలియది
 ఇటులా బుద్ధిచెప్పినా నెంతైన గరఁగదు || పల్లవి ||

మగవాని నెంతకైనా మట్టుపెట్టుకొనవచ్చు

చలములు మానువరాదు

నగుతావే పంతగాని నయానకుఁ దేవచ్చు

జగదగలెను చాయకుఁ దేరాదు

|| ఎటు ||

జాటరిపతిఁ జొక్కించి చుట్టముఁ జేసుకోవచ్చు

అటదానికోపము అణచరాదు

నీటున నుద్దండీని నేమానకుఁ దేవచ్చు

మేటిమొక్కశపుదాని మెప్పించరాదు

|| ఎటు ||

శ్రీవేంకటేశ్వరునిఁ జెనకి కూడఁగవచ్చు

భావించి నవతి నొడఁబరచరాదు

యీవేళ వన్నేలె నీతఁ డీతనితో నవ్వవచ్చు

కావిరి గర్వపు కాంతఁ గరఁగించరాదు || ఎటు || 468 ||

కేదారగాళ

మంచిదాయఁ గానీవే మనభాగ్యమాయ నది

కంచముపొత్తు లెటులాఁ గలసెనో కాని

|| పల్లవి ||

నెలపుల నవ్వు బూరె సిగ్గులు మోమునఁ గప్పె

అలరుచుఁ జెలులు యేకాంతమాడఁగా

తెలియరాదు మాట దీకొని యడుగరాదు

పలుకుఁబంతము లెట్టు ఫలించెనోకాని

|| మంచి ||

నిక్కెను మేనఁ గళలు నిలువెల్లాఁ బులికించె

చక్కఁగా లేకలు లోలో జదువుకోఁగా

పక్కవ నోదించరాదు బలిమిసేయఁగరాదు

ఇక్కువ పలపు లెట్టు యీదేరెనోకాని

|| మంచి ||

చన్నులఁ జెమట నించె చవులు మోవి నెనఁగె
 : కన్నుల శ్రీవేంకటేశుఁ గనుఁగొనఁగా
 యెన్నిక లూహించరాదు యెరుకసేసుకోరాదు
 వున్నతిరతు లివెట్టు వుప్పొంగనోకాని || మంచి || 469 ||

శంకరాభరణం

ఇద్దరును నొకటే యెప్పుడును
 బుద్ధులు చెప్పఁగఁ బొలఁతుల వశమా || పల్లవి ||
 చక్కనిపతితో జరయుచు నాడేవు
 యెక్కడిమాట లివేమిటకే
 లక్కవంటేవె లలనలమనుసులు
 గక్కునఁ గరిఁగును కరకిరి యేలే || ఇద్ద ||
 కందువ నాతనిఁ గడుజంకించేవు
 యెందఁకాఁ జల మేమిటకే
 పొందగువయసులు పొద్దగు వింతలు
 బిందెలఁ దగులౌ పెనఁగఁగనేలే || ఇద్ద ||
 శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జెనకుచుఁ గూడేవు
 యీవలఁ బంతము యేమిటకే
 వేవేలు సెగ్గులు వెన్నెలవంటివి
 చేవలుదేరును చిడుముడి యేలే || ఇద్ద || 470 ||

వరాళి

అటది గూళయైతే నందేమున్నది
 మాటుసేసుకొని అకుమడిచిచ్చేవేమే || పల్లవి ||

బత్తిసేసి నావద్ద పాయ కితఁ దుండఁగాను

పాత్తుల మాలాడి నీవు పాదిగేవేమే

గుత్తపుగుబ్బల నన్నుఁ గుచ్చి కాఁగిరించఁగాను

పాత్తి పూడిగాలు నేనే వప్పటి నీ వదేమే || అఁట ||

పాడితోఁ బగడసాలపందే లాతఁ దొడ్డఁగా

ఆదుమనుచుఁ బాసిక లందిచ్చేవేమే

వీడెము నా చేతికిచ్చి విందుల మో వియ్యఁగాను

నోడలఁ' బెట్టి పతికి నోరూరే వేమే || అఁట ||

శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్ను చిత్తగించి కూడఁగాను

వాపులు చెప్పేవు సారె వాకిట నేమే

ఆవేళ దయసేసి ఆతఁడు నిన్నేలితేను

దేవులవై వచ్చి నాతో దిక్కానేవేమే || అఁట || 471 ||

సారాశ్రమం

ఇచ్చకపుమాటల యిల్లాల నేను

దిచ్చరిమాటలు నేర తెలుసుకో సీవే || పల్లవి ||

యిమ్ములఁ జేసేపనులెల్లాఁ జేసివచ్చి నాతో

నమ్మతించఁ జెప్పితివి చాలదా యిది

అమ్మరో యింకా నిన్ను నొఁగాదనేదేమి

దిమ్మురేఁగె వలపులు తెలుసుకో సీవే || ఇచ్చ ||

చల్లఁగా నానావిధాన చవులెల్లాఁ జూచి వచ్చి

చెల్లఁబెట్టెవు² సుద్దులు చింత యేఁటికే(కి?)

¹నోడం =

²'చెల్లఁబెట్టెవు' వ్రాయునగాని తప్పు (కా.శ్రీ.)

వెల్లవిరి నింద నీపైవేయఁగా వచ్చేదేమి
తెల్లమాయఁ బనులెల్లా తెలుసుకో నీవే || ఇచ్చ ||

బూమెల్లాఁ దిరుగులాడి పొందులెల్లా నేర్చి వచ్చి
కామించి నన్నేలితివి కడమ లేచి
గోమున శ్రీవేంకటేశ కొసరఁగా నీకనేమి
దీమసాన నే నవ్పితి తెలుసుకో నీవే || ఇచ్చ || 472 ||

హిజ్జిజి

ఏల మమ్ముఁ జెనకేవు యెంతటివారము నేము
మూలనుండి నీవారమై మొక్కేము గాక || పల్లవి ||

యెగసక్కేలాడరాదు యెదురు మాటాడరాదు
నగనోపుదుమా నీతో నయముగాను
తగవులఁ బెట్టరాదు తారుకాణించఁగరాదు
జగడించఁగలమా వాయులా సన్నలను || ఏల ||

వరునలడుగరాదు వలపుచల్లఁగరాదు
నరసములాడేమా సమ్మతిగాను
తరవులు పెట్టరాదు తమకించి దూరరాదు
బెరసి కాఁగిట నిన్ను బిగిఇంచఁగలమా || ఏల ||

గుట్టునేనుకుండరాదు కూడితే మానఁగరాదు
బట్టబయలీది నిన్ను పనిగొనేమా
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేడు
పట్టినచల మీడేరె పచారించఁగలమా || ఏల || 473 ||

రేకు 1680

రామక్రియ

ఇంత సేసినగాక నీవేల చిక్కేవు

చెంతనే నే మున్నారము చేకొనగరాదా || పల్లవి ||

తెరవేసుకొని యాపె తేనెలమాట లాడితే

కరగించు గూడెనంటా కాతాళించేవు

విరులచెం డప్పటిని వెలి సీపై వేసితేను

తరితీపునఁ జేబట్టి తమకించేవు || ఇంత ||

సోరణగండ్ల నాకె సొలసి నిన్ను జూచితే

మేరతో లోనికిఁబో దిమిరి తూరేవు

గారించి నయముగా కలకలనవ్వితేను

అరసి మదనరతి కలు పదరేవు || ఇంత ||

అట్టై కొనగోర నిన్ను నవ్వలనుండి పూదితే

గట్టిగా పాపుచేరి కలసితివి

యిట్టై వ్రేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేడు

గుట్టు సేసితే సారెకు కోరి చలచేవు || ఇంత || 474 ||

నాదరామక్రియ

ఇయ్యకొంటి నీ మాటలు యింకానేల

నెయ్యమెల్లా గానవచ్చె నేర మెంచనేటికి || పల్లవి ||

వెలయ నందరితోడా వేసరక నవ్వేవు

చలమరిసరసాలు సాజమే నీకు

పిలువకతొల్లె వచ్చి పీటమీదఁ గూచుండేవు

బలిమి తమకములు పచ్చిదేరె నీకు || ఇయ్య ||

సారిది నెందరినైనా సూటిగానే చూచేవు
 తరితీపుల యాసలు తగవే నీకు
 మరిగి నాతో నీవు, మాటలు నన్నాడించేవు
 సురతాన నూరికెల్లా జుట్టమవే నీవు || ఇయ్య ||

కమ్ముక యెందరినైనా గాగిలించి కూడేవు
 యిమ్ముల నిచ్చసోబనా లితవే నీకు
 కమ్మర శ్రీవేంకటేశ గక్కన నన్నేలితివి
 నెమ్మది నీ కీరితి నిండుకొనె నిపుడు || ఇయ్య || 475 ||

ద్రావిళభైరవి

కడగి యూతఁడు నీకుఁ గాచుకున్నాఁడు
 వుడివోనిరతిఁ గూడి వోలలాడఁగదవే || పల్లవి ||

వెలయు మాటాడవలె విజునితో నవ్వవలె
 చలపాదితనమేలే సతులకును
 తలవంచుకొననేల తప్పలు వెదకనేల
 పిలిచి నాతఁడు నిన్నుఁ బ్రియముచేకొనవే || కడఁ ||

అంకెలో మెలఁగవలె ఆయుము లంబుఁగవలె
 మంకుదన మింతయేలే మగువలకు
 జంకెనలు చూపనేల సడిఁ బెట్ట నంతయేల
 పొంకాన నెదురుచూచి పొత్తు కెట్టె రావే || కడఁ ||

గుట్టున నుండఁగవలె కూరిమిఁ బెనఁగవలె
 వట్టి దింకా లివియేలే వనితలకు

చిట్టకములేల నిన్ను శ్రీవేంకటేశుడు గూడె

గట్టేయి¹ మీయెన్నికలు కాగిలింఁచునవే ||కడఁ||476||

దేసాశం

ఏల వొడఁబరచేవు యెందఁకా మమ్ము

చాలుకొన్న మీగుణాలు సరియుబేసియునే || పల్లవి ||

నిందుక ఇందరిలోనా నీవు మంచివాడవే

కొందుకనీచేతలే గొరబు గాని

కొండలెల్లా నున్ననే కోరి దగ్గరి చూచితే

మెందుకొన్నరాలును మిక్కుటపు మాకులే || ఏల ||

అరినసీమోచి అమృతమువంటదే

అలవోకమాటలే అగడుగాని

జలనిధియంతా మీరే చవిగొని చూచితేను

వోలుగులువారఁ గడునువ్వులై వుండును || ఏల ||

శ్రీవేంకటేశుడ నీవు చింతించి దేవరవే

ఏవేళా నీకృప గడు నెక్కుడు గాని

భావింప నన్నేలితివి బలిమి తెంకాయమీడు

చేవదేరు లోపలెల్లా జిగిమింఁచు దీపులు || ఏల || 477 ||

సాశంగం

నీకెట్టితవాయనో నే నెరఁగను

అకడ నిన్నాడుకోఁగా నరుదాయ నాకు || పల్లవి ||

¹గట్ట + అడు.

కొత్తగా వేరొకనతి కొంగు నిన్నుఁ బట్టఁగాను
 చిత్తమెల్లా నీరాయ సిగ్గున నాకు
 వొత్తి యటమీఁద నీకు నొట్టెల్లాఁ బెట్టగాను
 మత్తిలి కోపము రేఁగె మచ్చరాన నాకు || నీకె ||

దాయక పాయక నిన్నుఁ దగవుకుఁ బిలువఁగా
 కాయమెల్లాఁ జెమరించె కాఁకల నాకు
 చేయఁచాఁచి చేయరాని నేఁతలెల్లాఁ జేయఁగాను
 చాయల పంతములెక్కె సముకాన నాకు || నీకె ||

అవ్వల నిన్నాకె గూడె అట్టై నన్నుఁ గూడితివి
 నవ్వులు నెలవిఁ దేరె నంటున నాకు
 దవ్వలనుండే తాను తమకము రేఁచఁగాను
 చివ్వన శ్రీవేంకటేశ చిమ్మిరేఁగె నాకు || నీకె || 478 ||

అపహరి

ఏమిటికి వెరవవు యెంత గట్టువాయవు
 బూమె లింత నేరకుంటే పొద్దెట్టు వేఁగిని || పల్లవి ||

పాలసి నిన్ను నేఁ జూచి చొప్పులెల్లా నెత్తితేను
 వలపు చల్లితినంటా వడి నవ్వేవు
 తలపోసి నీచేతలు తారుకాణ చేసితేను
 నలి నిజమాడేనంటా నన్ను మెచ్చేవు || ఏమి ||

శీరసు ముట్టఁగా, నేను చేత నిన్నుఁ దోసితేను
 సరసమాడితినంటా చనవిచ్చేవు
 తెరవేనుకొని వొంటిఁ దేఁకువతో నుండితేను
 నరవిఁ గూడఁ బిలిచే నన్ను లనేవు || ఏమి ||

దగ్గరఁ గూచుండి నేను తలవంచుకుండితేను
 సిగ్గువడివున్నదంటాఁ జెప్పకొనేవు
 యెగ్గులేక శ్రీవేంకటేశ కాఁగిలించుకొంటే
 బెగ్గుల నీరత్నల మెప్పించితి ననేవు || ఏమి || 479 ||

ముఖారి

వింత వింత రుచులనె వేడుక వుట్టించవలె
 ఇంతులనుఁ దోడుచూడు మిందు నొక్కొక్కతెనె || పల్లవి ||
 జాడల నీవెంత నాతో నరసము నెరపినా
 అడినమాటలు సారె నాడరాదు
 వాడికె రతులకును వడి నప్పణ ఇచ్చితే
 కూడినట్లనె మరి కూడరాదు || వింత ||

సేనవెట్టి నీ వెన్నిసేవలు సేయించుకొన్నా
 చేసిన సేతలు మరి సేయరాదు
 మోసలేక నీవు మర్కములు గిలిగించితేను
 రాసి నవ్విసట్టు మరి రతి నవ్వరాదు || వింత ||

యేచిన చక్కదనాన యెదుట నీ వుండితేను
 చూచినట్లనె మరి చూడరాదు
 చేచేత శ్రీవేంకటేశ చేకొని నన్నేలితివి
 లాచి మెచ్చినట్లా వొల్లఁగె¹ మెచ్చరాదు ||వింత||480||

సాశంగనాట

ఊరకుండగానే యేల వొక్కొక్కట గడియించేవు
 మేరతో నుండితేనే మెచ్చనిదాననా || పల్లవి ||

¹వొల్లఁగె =

వొడయడ వందరికి వొకతెఁ జూచి నీవు
 నదుమ నవ్వితే నేను నవ్వవచ్చునా
 పడఁతినితే నేను పక్కన వినయముతో
 అడఁకువ నుండితేనే అలిగినదాననా || ఊర ||

వానర మోహించి నీవు వొకతెగుణము లిట్టె
 కొనియాడితే నేనుఁ గొనియాడేదా
 నినుఁ బెండ్లాడినదాన నేను కడుసిగ్గుతోడ
 'వానరఁ దలవంచితే కినిసినదాననా || ఊర ||

వొక్కటై కాఁగిటఁ గూడి వొకతెకుఁ బ్రియపడి
 మొక్కితే నేను నాపెకు మొక్కువలెనా
 నిక్కపు శ్రీవేంకటేశ నీవేలినదాన నేను
 చొక్కివుంటి నావైవై నీనున నున్నదాననా ||ఊర||481||

బాళి

నీవే అలవైతివా నెయ్యమున నీతనికి
 వావులు నేఁ జెప్పితేను వంకలొత్తేవేమే || పల్లవి ||

యిట్టె నాపతిమాటలు యెగ్గులు నేనెంచితేను
 వట్టి చక్కట్లు చెప్పవచ్చే విదేమే
 దట్టపుఁగాఁకలతోడ తప్ప కాతనిఁ జూచితే
 పెట్టేవు మాటుగా జేయి బింకాన నిదేమే || నీవే ||

తగిలి యాతనిచేత తారుకాణసేసితేను
 బిగిసి లేదని యానపెట్టే విదేమే
 నగుతా నాతనిమేను నాట గోర నూఁదితేను
 వగచి మందులు పెట్టవచ్చే విదేమే || నీవే ||

కందువ నాతనిమేను కాఁగిలించి కూడితేను
 సందడి నలపార విసరే విదేమే
 యిందులో శ్రీవేంకటేశుఁ డీతని నే నవ్వితే
 అందుకోలు జాణతనా లాడి మెచ్చే విదేమే ||నీవే||482||

కాంబోది

ఏమిటికే చెలులాల యెంత నన్ను సోదించేరే
 ప్రేమపునారమణుని బెడఁ బాయనోపనే || పల్లవి ||

మొగమోట గలిగితే మోవ నెంతాడినాను
 నగవులే సెలవి నున్నతి మించును
 తగవే నడవేనంటే తప్పఁదోపకుఁ దీసితే
 వొగరై తోఁచుఁగాని వొడఁబాటై వుండదు || ఏమి ||

చుట్టరికమైనచోట సొట్లెంత మోపినాను
 మట్టులేని సంతోషమే మతిఁ దోచును
 అట్టై తాలిమి గలితే ఆయుములు నాటించినా
 బుట్టుకే లోనొఁగాని గుణము విడువదు || ఏమి ||

కూడివున్నవేళను గురుతు లెన్ని చేసినా
 వేడుకలైవుండుఁగాని వెత రేఁగదు
 యీడనె శ్రీవేంకటేశుఁ డేలినాఁడు నన్ను నేఁడు
 జోడుగూడే వుండుగాని నూటిదప్ప దెవుడు ||ఏమి||483||

వరాలి

పాయపువాఁ డతఁడూ పడుచుఁదనము నీది
 చేయరాని వినయాలఁ జెలఁగఁగాను || పల్లవి ||

సీగ్గులు పడుదురటే చెలువుడు మూలాడితే

వొగ్గి తాఁ జేతికిలోనై పున్నాఁడు నీకు

వెగ్గలింతురటవే వెన నిట్టె మోహించి

తగ్గులేనిరతులకుఁ దమకించగాను

॥ పాయ ॥

శిరసువంతురటే చెనకి యీతఁడంటితే

సారిది నిట్టె యెదురుచూచి నీకు

గరిసింతురటవే కాఁకల నాతఁడు వొంది

పారిఁదొరి నీ గుణాలు పొగడఁగాను

॥ పాయ ॥

చిన్నఁబోశివుందురటే చేరి యీతఁడు గూడఁగా

కన్నులఁ జూచినంతనే కరఁగి నీకు

ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశుఁ డేలినాఁడు నిన్నింతల.

పన్ని పెనఁగుదురటే బాఁతివడఁగాను ॥ పాయ ॥ 484 ॥

పాడి

కాంతలాగు ఇంకా మీఁదఁ గనేవు నీవు

చెంత నుండి నే నీకు చెప్పితి నీ నుద్దులు

॥ వల్లవి ॥

బలిమిఁ గొనరెనట వంతమాడెనట అపె

చెలి నీతో అమాట చెప్పదాయనా

చలము సాదించెనట సాటికి దెనఁగెనట

వెలదినుద్దులు నీవు చెనా ఇంకాను

॥ కాంత ॥

యెద దట్టుకొనెనట యెమ్మొలల్లాఁ జూపెనట

యిదెల్లా నీ వంపినాపె యెచ్చరించదా

పుదుటున నవ్వెనట పూరకె జంకించెనట

కొదలేకివి¹ దెలుసుకొనవా ఇంకాను || కాంత ||

లోనికి దా నచ్చెనట లోలో నిన్ను గూడెనట

తానే నీ దూతిక మూసిదాచదాయనా

పూని శ్రీవేంకటేశుడ పొందితివి నన్ను నేడు

సోనల చంద్రకళలు చూడవా ఇంకాను || కాంత || 485 ||

రేకు 1682

ముఖారి

అలుది చేసినమేలు అది విచారించవైతి

గాటానఁ దెనఁగుదురా కాతరానను || పల్లవి ||

సింగారించుకొని యిట్టె చెలి నీ యండకు రాఁగా

ముంగురులంటుదురా మొక్కలానను

సంగతిగా మోవి చూపి చవులు పుట్టించఁగాను

కొంగువట్టి తీతురా గొరలుగాను || అలు ||

పుక్కిటివిడెముతోడ పాలితి నీతో నవ్వఁగా

పక్కనఁ దినుకుదురా పాలిండ్లు

అక్కరతో నీకు విడె మందియ్యరాఁగాను

తక్కక గిలిగింతురా తత్తరానను || అలు ||

కడు మోహమున నిన్ను గాఁగిరించుకొనఁగాను

బడల నలయింతురా వచ్చిదేరను

శ్రీవేంకటేశ అంగన నిన్ను గూడఁగా

తడవి వేగిరింతురా దప్పిదేరను || అలు || 486 ||

దేసాశం

కూడుదు రారా ఇంకఁ గొరతలేల

వేడుకలు దైవారీ విడమైనా నియ్యరా || పల్లవి ||

కడ్డరా నీనుడ్డులు కడఁగడల వింటిమి

వడ్డరా యింతేల మమ్ము పలఁబెట్టెవు

ఇద్దరము వేగినంతా యిటువలె నుండఁగాను

నిద్దర కన్నులఁ దేరీ నీవు నన్నుఁ జూడరా || కూడు ||

మేలురా నీగుణములు మిక్కిలిజాణ నొడువు

యేలరా నావద్దనుండే యెంతసేసేవు

కేలు రాజసాన నీవు గిలిగించి పట్టితివి

చాలు రాయడిసేసి చన్నులు ముట్టుకురా || కూడు ||

పోకురా ఇంకనెక్కడా పొంచి నన్నుఁ గూడితివి

యీకురా సరకాంతల కిట్టి చనవు

చేకూర నన్నేలితివి శ్రీవేంకటేశుఁడ

51 రమణి వేనైతి నెయ్యమెల్లఁ జూపరా ||కూడు||487||

బౌరి

నీవేల పంకించేవు నీకు 52

యీవలఁ బొడిమలు నీ కింకాఁ గట్టెరా || పల్లవి ||

కందువ నివ్వదు వచ్చి కతలెల్లఁ జెప్పేవు

అందరు నెఱుంగరా ఆ సుడ్డులు

చెంది యాచారాలెల్లఁ జేసెనా 53 ముందరము

నింద తెవ్వరైనా నీ మీఁద నాడెరా || పద ||

నలిరేగి యందరిలో నవ్వులెల్లా నవ్వేపు
 చెలులకుఁ గొత్తలా వీచేతలెల్లాను
 చలువలు పుట్టుఁ గడు చదువులే చదివేపు
 విలువున నిన్ను విడి నేరము లెంచరా || 487 ||

యీకనె నొకటి నించి యింతలో నమ్మఁగూడేపు
 నామె రెంఁగరా వలనెల్లాను
 పాడివంతాలు చెప్పేపు వక్కన శ్రీవేంకటేశ
 యేడవైనాఁ గల్గితనా లెంచరా వీమీదను || 488 ||

శంకరాభరణం

అలిమగనికి నొకగాము లేదు
 మేలుగలిగితే మెచ్చుటగాక || వల్లవి ||

జంకించనేటికి పారెకు నే నీ-
 వంకలాడి కడు ముందు
 మంకు గొల్లెతలు మందనుండి రాఁగా
 కొంకక కూడితేఁ గూడితిగాక || 489 ||

అలుగనేటికి యవ్వడే నీ-
 పలుకులకే ధ్రువసితి
 బలువ వీతల నదారువేపుర
 కలిమిఁ గైకొంటేఁ గైకొంటిగాక || అలి ||

సోదించనేటికి చొక్క నిన్నుఁ గూడి
 పొదించి నీమోవి చచ్చిపోయి

¹ 'వీరంకులు + అది' అని భిన్నపములే. 'వీరంకులు = వీరవీరి కోరికలు, అది = ఎత్తిమానీ' కావచ్చు. ఇక్కడ కులవీరతం వంకలాడి రూపము, అప్రసిద్ధముగా తోచెడిది.

యీదెన శ్రీవేంకటేశ నీ నెవ్వరి
దోదించి పొందినాఁ దొందుదుగాక || 489 ||

సాళంగనాట

కానీలేనే నీ విందరికంటె నెక్కుడా
నానఁబెట్టి పరిఁగాఁగ నప్పు నవ్వవలెనా || 490 ||

వంతులకే పెనఁగేవు వాసులకే తిరిగేవు
యింతటిలో నీకు నేఁడు యెమ్మె వచ్చెనా
కాంతలెల్లా పూడిగాలు బలికిఁ జేయఁగా
దొంతరై నీ వితనితొడ యెక్కువలెనా || కానీ ||

మురిపెమే చూపేవు ముద్దులే గుని (0?) నేవు
దొరతనములే నీకు తొట్టుకొనెనా
వరుసకు నాడువారు వచ్చి నిలుచుండఁగాను
వొరసి యీతనిమీఁద నూఁదుకొనవలెనా || కానీ ||

కప్పరమే యడిగేవు కాఁగిటనే కూడేవు
దప్పిలో రతులు మీకుఁ దడఁబడెనా
ఇప్పుడె శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్ను
అప్పుడె యీతనిపురమందు నుండవలెనా || 490 ||

వరాళి

ఇరుమొనసూదివలె నెందుకొను నీమనసు
వొరసి నట్టనడుము నున్నాడవు గాక || 491 ||

చెనకి గోరనూఁదుచు చెప్పేనదె నీలోను
చనవులు మనవులు సారెకు నానె

మన నక్కడనే మామీద నున్నదా నీకు

చొనిసి కన్నుల మమ్ముఁ జొచ్చేవు గాక || ఇరు ||

సందడిఁ జన్నుల నొత్తి చవులు చూసీ నీతోను

పొందులును విందులును బోరున నాపె

కందువ లాడనేకాక ఇందున్నదా

సందు సుడివలపులు చల్లేవు గాక || ఇరు ||

కూడి కాఁగిటిలోననే కూడపెట్టి నీతోను

వాడికలు వేడుకలు వరుస నాపె

యీడనె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేడు

వోడక రతుల నొరసేవు గాక || ఇరు || 491 ||

రేకు 1683

లలిత

ఎవ్వరుండుటా నెఱుంగ నెంత సిగ్గువిడిచేవు

దవ్వు చేరువల నెంత తగవురా నీది || వల్లవి ||

నలిరేగి పూరకైనా నవ్వులు నవ్వు వచ్చేవు

చెలంగి యెవ్వతె నీకుఁ జెప్పెరా యిది

చలమున నీచేతులు సారెకుఁ బైవేసేవు

తలపోయ నెటువంటితమిరా నీది || ఎవ్వ ||

కమ్మరంగమ్మర నిట్టె కాఁతాళాలే నెరపేవు

నెమ్మది నెవ్వతె యంత నేర్పెరా యిది

పుమ్మడి నిందరిలోనే వొడివట్టి పెనఁగేవు

నమ్మి నేడు యెటువంటి బలువురా నీది || ఎవ్వ ||

కలుపుకోలుగ నిట్టె కాఁగిలించి కూడేవు

పొలసి యెవ్వతె యెగపోసెరా నీకు

అలమేలుమంగను నే నపుర శ్రీవేంకటేశుడ

మొలచిన దెటువంటి మోహమురా నీది || ఎవ్వ || 492 ||

దేవగాంధారి

ఎంతటిమోహమో యేమని చెప్పుదు

వంతరతులఁ గడువెలయించేవు || పల్లవి ||

చెలవ చెమటలు చెలిపైఁ దొరుగఁగ

వలపులు చల్లేవు వరుడవు

మొలకల పులకల మోనులు నాటఁగ

కెలయుచు నిటు కాఁగిట నించేవు || ఎంత ||

నిట్టూర్పు సురటుల నెలఁతకు విసరుచు

గుట్టున వలపులు గురిసేవు

తెట్టెలమోపులతేనెలు గారఁగ

తొట్టుకొనఁగ విందులు వెట్టేవు || ఎంత ||

వెలయఁగఁ గాఁగిలి విడిదలసేయుచు

చెలఁగి కాఁపురము సేసేవు

అలమేల్మంగను అదె శ్రీవేంకట-

నిలయుడ పొందులు నెరవేర్చేవు || ఎంత || 493 ||

సింధురామక్రియ

మేలు మేలు నీ నుద్దులు మేనబావా

వోలవేయ కిఁక మాపై నో మేనబావా || పల్లవి ||

బచ్చన మాటలాడి పలుమారు నవ్వఁగాను

మెచ్చితిఁగా నే నిన్ను మేనబావా

లచ్చెనలు మేననించి లావులఁ బెనఁగఁగాను
వాచ్చెము లేదంటఁగా నీ కోమేనబావా || మేలు ||

దట్టమై నావొద్దనే నందడి నీవు నేయఁగాను
మెట్టితిఁగా నీ పాదము మేనబావా
చుట్టమవై నాకు నీ సొమ్ములెల్లాఁ బెట్టఁగాను
వాట్టు లేదంటఁగా నీ కోమేనబావా || మేలు ||

తారిమిఠో వెంటవెంటఁ దగ్గరి నన్నేలితివి
మేలుగా శ్రీవేంకటాద్రిమేనబావా
అలనంటాఁ బొగడేవు అలమేలుమంగ నేను
వోలివెట్టితివి నాకు నోమేనబావా || మేలు || 494 ||

శంకరాభరణం

ఎగ్గులుగాఁ బట్టు కింక నీవూ
అగ్గరిక చెల్లు నాఁటదానికి || వల్లవి ||

కూరిమి గొనరి కొమ్మ నీమీదను
సారెకు వలపులు చల్లీ నదె
పేరుకొని యుట్టె పిలిచిఁ గమ్మర
మేరతో నగఁదగు మేనదానికి || ఎగ్గు ||

అంటఁ గాఁగిలించి ఆయాలు సోఁకఁగ
నంటున నీతో నవ్వ నదె
వెంటవెట్టుకొని వెనఁగి నింతలో
వెంట రా నమరు యింటదానికి || ఎగ్గు ||

అట్టై నిన్నుఁ గూడి యలమేలుమంగ
 రట్టుగా నానలఁ బెట్టి నదె
 గట్టిగా శ్రీవేంకటేశుఁడ నీతో
 గుట్టు దగు నేనుకొన్నదానికి || ఎగ్గు || 495 ||

మారవిగౌర

ఇంకనైనా పువడేశమిప్పించుకో యాపెచే
 సంకెలేక యిటువలె నటకాఁడవైతివి || పల్లవి ||

వెలలేనిమాఁటలెల్లా వేపరక నీవాడఁగ
 సొలసి వేరొక్కలెకుఁ జూపిఁ ||
 యాకెవలె నేరవైతివి మోనము
 కలకాలమును నిట్టై కతకారివైతివి || ఇంక ||

పచ్చిదేర నూరఁగలపనులెల్లా జేయఁగాను
 చెచ్చెర నవ్వల సన్నసేసీఁ జెలి
 కొచ్చి నీవు నట్లానే గుట్టున నుండవైతివి
 వచ్చి నేఁడు నీవుఁ గావడివాఁడవైతివి || ఇంక ||

కన్నచుట్టాలనెల్లాను కాఁగిరించుకొనఁగాను
 మిన్నక యెక్కడనైనా మెచ్చిఁ జెలి
 అన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యలమేలుమంగ నేను
 నన్నుఁ గూడితివి యిట్టై నాటకుఁడవైతివి ||ఇంక||496||

మంగళకౌసిక

ఏమీ ననము నేము యిందుకు నిన్ను
 దీమసాన నాపె గుట్టు తెలుసుకోవయ్యా || పల్లవి ||

చెప్పసిగ్గువడే నదె చెలి నీతో మూటలు
 అప్పుడే యేకతమున నడుగవయ్యా
 తప్పుగాదు మఱుగున దండనే వుండేముగాని
 చప్పుడునేయ కిద్దరు సందించుకోరయ్యా || ఏమీ ||
 నవ్వంగ లోగీ నదె నాతి నీ మొగము చూచి
 అవ్వలను వెడ్లువెట్టి అరయవయ్యా
 మువ్వంకలాను చెవులు మూసుకవుండేవుగాని
 నివ్వటెల్ల నాసుద్దులు నీవు వినవయ్యా || ఏమీ ||
 సన్నలే చేసీ నదె సకేయ నీకాగిటికి
 మన్నించి కలసితివి మరుగవయ్యా
 యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యిందే యెనసేముగాని
 పన్నిన మీ వలపులు పచారించరయ్యా || ఏమీ || 497 ||

రేకు 1684

శంకరాభరణం

మాన వెప్పున నీ మతకములు
 కానుకలిచ్చుట గరిసించుటలా || పల్లవి ||
 మొగము చూచితే మొక్కంగ వలదా
 యెగసక్కెములని యెంచేవు
 అగపడి తెలియక అడిగేనింతే
 దగవులఁ బెట్టంగఁ దలఁచితివా || మాన ||
 పూరక పీలిచిన నూకొనవలదా
 కేరడములనుచుఁ గెలనేవు
 కారణము దెలిపి కప్పితి నింతే
 గారవములే యివి కడు వెంగములా || మాన ||

మెలుపునఁ గూడిన మెచ్చఁగవలదా

చలములనుచుఁ గడు జరనేవు

యెలమితో శ్రీవేంకటేశ కూడితివి

అలమేల్కొంగ నే అలయించితివా || మాన || 498 ||

అహీరినాట

అదల నీవాపెచేత నాడించేవోయి

సదరానఁ దన్ను నేను సాదించితివా || పల్లవి ||

పైపై నిన్నే వెంగెముటు పలికి దూరితిఁగాక

ఆపెనేమైనాఁ గోపించి అంటినా నేను

రావుల నిన్నే కొసరి రాయడించితిఁగాక

చాఁపుచుఁజేతులఁ దన్ను జరసీతివా || అదే ||

తివిరి నీమేనునాఁట దిప్పించి చూచితిఁగాక

నవతెంటా¹ గన్నులను జంకించితివా

పవళించుమని నిన్నే బలిమి సేసితిఁగాక

తేరడముతో తన్ను నే నవ్వతివా || అదే ||

చలపట్టి నిన్నుఁ గోరి నన్నలు చేసితిఁగాక

తలకొని చెల్లెలంటాఁ దడవితివా

నెలవై శ్రీవేంకటేశ నిన్ను నే మెచ్చితిఁగాక

అలమేలుమంగను నే నట్టై తన్నించితివా || అదే || 499 ||

దేసాశం

సేసపెట్టినాపె యేమిసేసినాఁ జెల్లు

రాపితెక్కె నీ నుద్దులు రావయ్య యింటికి || పల్లవి ||

¹ నవతింటా (కా.క్రి.)

తమకించి పైకొంటే దప్పలు పెదకరాదు

సముకానఁ గొసరితే జరయరాదు

నెమకి గోరనూదితే నేరము లెంచఁగరాదు

వ్రమదానఁ జే చాచితే పంతమాడరాదు

|| సేస ||

సొలసి కొంగువట్టితే నూడుకు దగులరాదు

తలకించి చూచితేను దీఁకొనరాదు

వలచి తీట్టుదిట్టితే వానికిఁ బెనఁగరాదు

కలయుచు నవ్వితేను కాతాళించరాదు

|| సేస ||

రతుల నలశించితే రావులు సేయఁగరాదు

సతమై పంగించితేను సాదించరాదు

ఇతవై శ్రీవేంకటేశ యే నలమేలుచుంగను

అతవ లేమనినాను అవుఁగా దనరాదు || సేస || 500 ||

అహిరినాట

నీవు నేర్పితవో నెలఁతగుణములో

వేవేలు గనుఁగొని వెరగయ్యాని

|| పల్లవి ||

సాములు సేయుచు సరసపు మాటల

ప్రేమ మిదెవ్వతె పెంచిన

దోమటె దొడికిన తొయ్యలి యుండఁగ

యీమగు వేటికి యిరవుకొనీని

|| నిపు ||

కానుక లొసఁగుచు కమ్మరఁ గమ్మర

తానెవ్వ రిచటఁ దగిలీని

తోనె పెండ్లి కూతురు' నిలుచుండఁగ

అనుక నీకేల అనవడీని

|| నిపు ||

కలకలనవ్వుచు(చు?)గడుఁ బానువునై

చెలుములు తానేల చేసేని

అలమేలుమంగ నీ పురమెక్కఁగ

శ్రీవేంకటవతి యిది యెఱుఁగె ॥ నీవు ॥ 501 ॥

నాగవరాళి

ఇందుకుఁగానే యింత యింతసేసెను

అందుకు _ ని ఆయములు నాఁటవు ॥ పల్లవి ॥

సల వెంతగలిగినా వరునితోడుత నతి

చలపట్టి పెనఁగక చవిగాదు

సాలసి పాయఁగరానిచుట్టరికమైనాను

పిలిపించుకొన్నఁగాని ప్రియము లమరవు ॥ ఇందు ॥

చన వెంతగలిగినా సారెకు మాఁటలాడి

సానిపి దూరక రతి నూటగాదు

ననిచి ఎట్టుండినాను నవ్వుతాను

కొనగోర చెనకినఁగాని సొంపు చేకూడదు ॥ ఇందు ॥

తగు లెంతగలిగినా తమకము పెడరేచి

జగడించి కలయక చక్కఁగాదు

మగునఁ గూడితి చిట్టె మన్నించి శ్రీవేంకటేశ

అగవడియున్నఁగాని అనులు దైవారవు ॥ ఇందు ॥ 502 ॥

హిజ్జితి

తెలుసుకొంద మన్నియుఁ దెల్లమిగాను

కొలచి పెండ్లిపీటపైఁ గూచుండుమనవే ॥ పల్లవి ॥

మనసులోఁగలమేలు మాటలలోఁ గానరాదా

అననీవే నీవేల వద్దనే విపుడు

ననిచినతమకము నవ్వులలోఁ గానవచ్చి

అనుమానా లికనేల ~~అంక~~ రమ్మనవే || తెలు ||

జిగొన్నమన్ననలు చేతలలోఁ గానరాదా

మొగము చూడవియ్యవే మొక్కలమేల

మిగులాఁ గాఁక గానవే మేనిమీఁద గానవచ్చి

వెగటు లికనేటికి విడియ మిమ్మనవే || తెలు ||

చొక్కపు వేడుకలెల్లా చూపులలోఁ గానరాదా

నిక్కీ తెరదియ్యసేవే నేరమెంచక

యిక్కువ శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నన్నుఁగూడె

మిక్కిలి నివ్వెరగల మేల మాడు మనవే || తెలు || 503 |

రేకు 1685

రామక్రియ

అన్నిటా పంతులైవైతేనేమి

నన్నలనే మోచిచూపి చవిగానఁ గదవే || పల్లవి ||

చలము లేమిటికే సాదించనేమిటికే

వలపులఁ దెనగొన్నవనితపు .

పిలిచి నిన్నతఁడు ప్రియముచెప్పేవతఁడు

మలసి యలుకలెల్లా మానవే యింతటను || అన్ని ||

పంతుములాడఁగనేలే బలిమిచూపఁగనేలే

చెంతలఁ బెండ్లాడిన చెలియపు

కంతువి గురుఁడతఁ డక్కరైన పతి యుతఁడు

చింతలెల్లఁ దీర నేవనేయవే యింతటను || అన్ని ||

కెరలించే విదేమే గెలిసేసేవేమే

మరిగినయలమేలుమంగపు నీవు

సిరిగలవార డతఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ డతఁడు

నిరతిఁ గూడితి వింపు నించవే యింతటను ||అన్ని||504||

తెలుఁగుఁగాందోది

ఇంక నీ మనసు యెనసె నావలపు

ఁకించినంతనే జల్లనె మేను

|| పల్లవి ||

తలఁపులోన నినుఁ దలఁచినమాత్రన

పులకల మొలకలు పొదలనివె

పిలిచి 'పేరుకొని ప్రియపడినంతనె

నిలువునఁ జెమటలు నిండె నివె

|| ఇంక ||

గుఱిగా నిను గనుఁగొనినయంతనె

గిఱిగొ(కొ?)న నూర్పులు కెరలె నివె

చిఱునవ్వులు గడుఁజిందినంతనె

వెఱగులు కన్నుల వెలసె నివె

|| ఇంక ||

కైవశమై నినుఁ గలసినంతనే

భావపుముదములు బలిసె విదె

శ్రీవేంకటేశ నే జెగె నలమేల్మంగ--

సేవల నారతు నెసగె నివె

|| ఇంక || 505 ||

నాదరామక్రీయ

తెలిసితి నీగుణాలు తేటతెల్లమిగాను

చెలరేగి నాకేల చెప్పేవు నీవు

|| పల్లవి ||

తలనంపులే చెప్పే దగ నీనుద్దులెల్లా
 పలికేయానతి¹ చెప్పే బలునిందలు
 లలి మైకాకలె చెప్పే లాగుల నీ విరహము
 వలుమారు నన్నే లోడఁబరచేవు నీవు || తెలిఉ ||

నలవిసవ్యులే చెప్పే చిత్తములో యానందము
 పులక జొంపాలే చెప్పే బొందులెల్లాను
 యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిటు నన్ను నేరితివి
 సాలపులేటికి తోడుచూపేవు నీవు || తెలి || 508 ||

తెలుఁగుఁగొందోది

ఓరువఁగదనే వొకయించుకవడి
 నీ రమణుఁడు మన్నించి నిపుడు || పల్లవి ||

వెన్నెలలే ■ వేసవియెండలు
 పున్నతి భువి విరహాలకెల్లా
 వన్నీరే వెంబాల వెల్లువలు
 కన్నులెదుట ■ కాలమహిమలు || ఓరు ||

వడిఁ జిగురులెపో వ్రజాయుధములు
 బడివాసినదంపతులికుసు
 నుడిగొనుపుప్పొడి చొక్కుమందు లివి
 కడకమెరసె నివె కాలమహిమలు || ఓరు ||

మొనసిన విరులే పో. మోహనాస్త్రములు
 చనవున నలిగిన ■

¹ అనతి = పక్షి, తోడు; తడవలు ఇత్యాదిగా కావచ్చు.

యెనసిత శ్రీవేంకటేశు నలమేల్మంగ

కనుగొన నింపాయ కాళమహిమలు || ఓరు || 507 ||

ఛాయానాట

ఎంతవోరుపో నీది యేమి చెప్పేది

సంతాన జంకించితేను పచ్చినవ్వు ముంచెను || పల్లవి ||

చండిపెట్టి మాటలాడి సతి నిన్ను దూరంగాను

నిండుకొనె బులకలు నీ మేనను

కొండలవంటి చన్నగుబ్బలు నిన్నొత్తగాను

అండనే నీమనసెల్లా నవ్వుడే కరగెను || ఎంత ||

మునుకొని బలిమి నీ మోచి పిప్పి నేసితేను

తనివోని చెమటలు దైవారెను

పెనగి కరములను బిగ్గె గాగిలింఛగాను

చెనకుల పలపులు చిమ్మిరేగె మీకును || ఎంత ||

కడలేనిరతులను కదిమి నిన్ను గూడగా

జడిగొని సంతోసాలు జాజుకొనెను

అడరి శ్రీవేంకటేశ అంగన నిన్ను గూడితే

కడు నీమోమునఁ జంద్ర కళలెల్లా దేరెను ||ఎంత||508||

పాడి

అందరము నందరమె అవుగదనఁగలమా

పాండులు గాఢించ నేర్పు పుష్పాస్త్రు¹ డొకడె || పల్లవి ||

¹'పుష్పాస్త్ర' కావ్యము

బలిమికాడపు సీపు పాడుపుదాన నేను

మెలుపురాలవంటిది మేటి చిన్నులు

తలపోయి సరిక మంచితనము లెట్టబ్బినో

వలరాజొక్కడ నేర్పు వైపులుగాచింపను || అంద ||

నాములెక్కు నీ నవ్వులు నాతలము బెట్టదము

గామిడి నా చూపులు గబ్బులు

యేమని పాసెగించే దెవ్వరిందు కోపుదురు

కాముడొక్కడ నేర్పు కైవసము నేయను || అంద ||

శ్రీవేంకటవతిచి చేకొంటిచి నీ దేవిని

హవిరి నావలపది వలవంటిది

చేదరేరతులను చిక్కుదేరే దేగతనో

భావజొక్కడ నేర్పు వంత మీదేరించను || అంద || 509 ||

రేకు 1688

శంకరాభరణం

తరుణి చిన్నగన తలవంచి నిదె

సరసములాడుచు చనవీరాదా || పల్లవి ||

పలచనియెలుగున బాడే వెలి నిను

వెలినుండి నీవు వివవయ్యా

చెలగి నిన్నుగని సిగ్గుపడే నిదె

నిలిచి కాగిటను నించగదయ్యా || తరు ||

వరున గరంబుల వ్రాసే నీవేరు

వరున గూర్చుకొని చదువవయ్యా

గదితు వందుకే మరెగున వవ్వ

తెర నీ వివ్వడె తియ్యగదయ్యా || తరు ||

సాలయుచును దోగి చూచి నీ దిక్కు

== ఇది నేనెలు చల్లవయ్యా

కలసెను శ్రీవేంకటేశ నిన్నిత

యెలమి నీ కెమ్మోచి యియ్యగదయ్యా || తరు || 510 ||

హిందోళవసంతం

మంచిదె నీ ఇన్యము మగువలలో నెల్లా

సెంచకె నీ కన్నులు పెద్దలాయుగదవే || పల్లవి ||

మొక మిచ్చమాటలే మునుకొని అడియాడి

నెకలివైతిగదె వెలది

ఏక ఏక నవ్వి నీవు విధునిఁ జిమ్మిరేచగా

వెనుకము చారి కరుఁడీకటాయుగదవే || మంచి ||

పుట్టున నాతని దిక్కు వుడివోక చూచి చూచి

గట్టివైతిగదవే కలికే

నిట్టరపు ఇవ్వనాన నీ వితని నొత్తగా నీ-

గుట్టలు పోలింప వూపుగుత్తలాయుగదవే || మంచి ||

వాపులు చెప్తాచు నీవు వరుసఁ గాగిట నించి

దేవులైతి గదె తెలువ

యీవేళ శ్రీవేంకటేశ దేతఁ డిట్టె నిన్నుఁగూడె

వేవేళకు నీ మోచి విందులాయుగదవే || మంచి || 511 ||

బౌళిరామక్రియ

గరిమ మీవేళ మీరు కాచుకున్నారు

యిరవాయ నలపులు యేమిసేతురయ్యా || పల్లవి ||

॥౨౬౧॥ యిచ్చకురాలు వైకొనీ నీకెప్పుడును

కడలేని నీవైతే కాతరీడవు

బడి బడి నిద్దరును పాయరాని బండుగులు

యెడవుల పత్తులెల్లా లేమిసేతురయ్యా

|| ౫౦ ||

నెలఁత నీకు మేలుది నేమముతో నున్నది

నలి నీవైతే ప్రాణనాథ¹

పాలసి మీకిద్దరికి పోరాని నేస్తాలు

యెలమి సంగడికాంత లేమిసేతురయ్యా

|| ౫౦ ||

శ్రీమహాత్మ్యి యీకె జిగి నీవురమెక్కెను

నేమవు శ్రీవేంకటేశ నీవు పతివి

ప్రేమాన మీ కిద్దరికి వెండ్లిసోఁజనము

యా మగువలును గూడి లేమిసేతురయ్యా

|| ౫౦ || 512 ||

నాదరామక్రియ

ఇదివో రమణుండ యెమ్మెలకు

సుదతి వేడుకొనీ సొమ్ములకు

|| పల్లవి ||

వెలది నిన్నుగగి వేడుకమాటల

వలపులు చల్లీ వాడికెకు

తొలుకరిమెఱుంగులు తొలకేటే చూపుల

సొలపులు నించీ సూటులకు

|| ఇది ||

కాంత నీ యెదుట కందున సవ్వల

వంతుల్ పెట్టి వాసులకు

¹ 'ప్రాణనాథుడవు వ్రాసునాని తపో' (కా.శ్రీ.)

వింత బాగులను వేడుక చెనకుల

పంతము చూపీ బలుములకు

|| ఇది ||

వనిత నీ కాగిట వట్టువ చన్నుల—

మొన లటు చూపీ ముద్దులకు

యెనయుచు శ్రీవేంకటేశ నిను రతుల

వినయము చేసీ విందులకు

|| ఇది || 513 ||

దేవగాంధారి

వద్దనేమా నిన్ను నేము వట్టిగజ రీడనేల

తీర్దవదు' నీగుణాలు తెలుసుకోరాదా

|| పల్లవి ||

తెఱవ కానుకంపగా' దెచ్చిన చెలుల మింతె

అఱిముఱి జాణతనా లాడనేటికి

తఱగు మొఱగులేల దవ్వుగా దాపెకు నీకు

పిఱిదియ్యకున్నదిదె పెనగగరాదా

|| వద్ద ||

చెలిమారు పూడిగాలు నేయగవచ్చితి మింతె

బలిమితో మాకొంగు పట్టనేటికి

కలగంప సటలేల కాచుకున్నదాకె నీకు

పలికి యాపె వొడబరచగరాదా

|| వద్ద ||

పడఁతివద్దికి నిన్ను బట్టి తీసితి నింతె

యెడచొచ్చి మమ్ము గూడ నింతయేటికి

¹ తీర్ద + అవదు = తీర్దవదు = తీర్దపడదు కావచ్చు. 'అవదు' ధాతువుపై వ్యతిరేకమున 'అవదు' రూపము ఈ వాక్యములో అపురూపమే. తీర్దవందు, తీర్దపడ్డు, తీర్దరాదు రూపములేమైనా వ్రాయవశానిచేతలో పొరపాటైనవా?

కడగి శ్రీవేంకటేశ కంపిత వాక విష్ణు

మోచి లంచము రియ్యరాదా ||వర్ణ||514||

ముఖారి

ఇంచుకంచుక వింటివి యీదా నాదా నాడుకోగా

కొంచించి నాతో బలుక గొంకేపు నీవు || వల్లవి ||

తత్తరించి లోలోనే తలపోడునేమిటికి

చిత్తములో గలమాట చెప్పరాదా

గుత్తపు గుట్టల నిన్ను కోమలి వాట నొత్తన్

కొత్తగాగా సిగ్గువడి కొంకేపు నీవు || ఇంచు ||

దంటనై దీనునమున దాచుకొననేమిటికి

నంటన పెళ్లవిరిగా నవ్వరాదా

బంట (బు?) పంతపురతుల భాను నిన్నోడించెన్

గొంటనై పహరించక కొంకేపు నీవు || ఇంచు ||

తాటించి పరాకునేసి తలవంచనేమిటికి

నూటిగా నా మో మిట్ట చూడరాదా

యీటున శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను విష్ణు

కూటుమి నాకే గూడెన్ కొంకేపు ||ఇంచు||515||

శ్రీ 1687

కా

వేమి కాకొనించి వెలతము రిట్టేపు

వోవరిలో సిగ్గువడవొడ్డా యీపెకును || వల్లవి ||

‘అతిమున’ అనుతావి ‘ము’ అంటే హామమ?

కొప్పుదుప్పుకొనఁగాను కోమలిఁ జూచి నీవు
చిప్పలఁగ వెరగంది చెమరించేవు
గొప్పయైన వయ్యెదలో కుచములు గానరాఁగా
వొప్పగా సెగ్గులు వడవొద్దా యీ వెకును || నీవే ||

చీర గట్టుకొనఁగాను చెలియవద్దికి వచ్చి
పూరకే చొక్కుచు నిట్టూర్పు పుచ్చేవు
తోరమైన మెఱుఁగారుతోడలెల్లా గానరాఁగా
వోరుపుతో సెగ్గువడవొద్దా యీ వెకును || నీవే ||

పటపువైఁ బండుండఁగా పక్క నీవూఁ బవరించి
అటముట రతిఁగూడి యలనేవు
మఱయు శ్రీవేంకటేశ మర్కములు గానరాఁగా
వొటపుతో సెగ్గువడవొద్దా యీ వెకును || నీవే || 516 ||

దేశాక్షి

చీర పూరకుండానవు ఇద్దరముఁ జూచేము
మూలల నొడుగనేల మొక్కవే   పతికి || పల్లవి ||

చెంగాచిచీర గట్టి చెమటలు గారఁగాను
అంగమలయ వచ్చితి వద్దమరేయి
సంగతిఁ గొలుపున్నాఁడు సవరాజ్యమేలుదువు¹
ముంగైమురుపులచేత మొక్కవే నీ పతికి || చీర ||

విందినయూసోదముతో నిద్దుర గంటఁబెట్టుక
మంచమెక్కేవు కాదారి మాదారి పొద్దు
మించి మోచితేనె నీకు మీఁదెత్తుకొనున్నాఁడు
ముంచి కోలుదువుగాని మొక్కవే నీ పతికి || చీర ||

¹ పగము + రాజ్యము = సవరాజ్యము అనిమా?, లేక 'సవరాజ్య' శబ్దవికారమా?

సరసపురతులను సాములెల్లా జేయుచును
 విరతిఁ గాఁగించెవు నిశివేళను
 అరిది శ్రీవేంకటేశుఁడట్టై మమ్మెల్లా నేలె
 మురివె మేమిటి కేక మొక్కవే నీపతికి || ఏల || 517 ||

శంకరాభరణం

వినయమేమేలు విష్ణువీగుకంటె
 వెనుతమకాలు బేలవైతివి || పల్లవి ||
 చెలరేగి నీకు సేవలెల్లా జేసి
 జలజొక్కి నిన్ను సాదించెను
 పలుకుఁబంతము పడఁతి కీడేరె
 బలిమికాఁడవై భ్రమసితివి || విన ||
 చెంతనుండి యీకె నెలపుల నవ్వి
 కాంత నీ మనసు కరఁచెను
 శాంతముననే సకియ గెలిచె
 వింత మదమున విరహివయితి || విన ||
 చెలిమితోఁ గూడి శ్రీవేంకటేశ ని--
 న్నలమేలుమంగ వలపించెను
 చలువతోడనే సతి పురమెక్కె
 తలపుల నాకు దక్కితివి || విన || 518 ||

దేసాశం

మేలు మేలు¹ అన్నిటాను మెచ్చితి నిన్ను
 నాలితో నూరకుండితే నవ్వి నంతే ఫలము || పల్లవి ||

¹ ఈపాట పల్లవి, 1,3 చరణములందు ■■■ 'అంతేఫలము' అని రెండవ చరణము కడవల 'అంతేఫలము' అని రేకులోవున్నది. రెండవ చరణము కడవలనున్నదే నపాదముని తోచుచున్నది.

నగుతానే వచ్చి సీవు నాకు నావెకును నేడు
 తగవులు చెప్పగానే తనిసితని
 యెగనక్కలే లాడేను యేమి వచ్చి నిందువంక
 మొగము చూచితేను మొక్కినంతే ఫలము || మేలు ||

సమ్మతించ సిద్ధరిక సరిక బెసికి సీవు
 నమ్మకలియ్యగానే ఆనందించితిని
 కమ్మటనేలదుకోకు నన్నంత పనికి
 కమ్మ నావద్ద నన్నంత ఫలము || మేలు ||

వొట్టుక పానుపుమీద వొకరొకరి దెలిపి
 యిట్టై కాగిలించితేనే యిరవైతని
 నెట్టసి శ్రీవేంకటేశ, నెమ్మది మమ్మేలితివి
 అట్టై సేసచ్చలిత పెండ్లాడినంతే ఫలము || మేలు || 519 ||

ఆహీరినాలు

చెలులాల యేమి బుద్ధిచెప్పేరే నారు
 పలుచుకరాగదరే ప్రియుని నిక్కడికి || పల్లవి ||

తలపు లోలోసనే దాచవచ్చుగాక మరి
 వలపు దాచవచ్చునా వడి నెందైనా
 చల మెప్పుడైనాను సాదించవచ్చుగాక
 వలరాజు సాదించవచ్చునా పుడవిని || చెలు ||

వన్నె లెమ్మెలకు జూపవచ్చుగాక తొడిబడ
 చున్నులు చూపవచ్చునా సబలోనను
 పన్నిన పంతమే కడు బచారించవచ్చుగాక
 సన్నల దమకము పచారించవచ్చునా || చెలు ||

వేరుకతో గొలుపులో విడె మియ్యవచ్చుగాక
 యేడనైనా మోవితేనె లియ్యవచ్చునా
 యాడనె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్నునేడు
 కూడుమనవచ్చుగాక కొంచుమనవచ్చునా ||చెలు||520||

బౌళి

మగవాఁ డెటుండివా నమరుఁగాక
 తగవుదవ్వవచ్చునా తరుణులకు || వల్లవి ||

కొలఁదితో కూరిములుగొనరుట యింతేకాక
 బలిమిసేయుచు నిన్నుఁ బట్టవచ్చునా
 వొలిసి నొల్లములైనా వొద్దనే వుండుట గాక
 తలఁగ వచ్చునా మరి తరుణులకు || మగ ||

వొట్టిళ్లమోహముతోడ నొడఁబరచుట గాక
 దిట్టతనము నిన్నుఁ దిట్టవచ్చునా
 యెట్లు సేసినా మిది యిచ్చకమాడుటగాక
 దట్టించి మీరవచ్చునా తరుణులకు || మగ ||

మొక్కచుఁ బ్రియముతోడ ముందర మెదదింపగాక
 వెక్కనమై వీపై తవ్వవేయవచ్చునా
 యిక్కవతో శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితివి
 తక్కి యులుగవచ్చునా తరుణులకు || మగ || 521 ||

31 1688

శ్రీరాగం

ఎట్లు నమ్మించవచ్చునే ఇచ్చాడు నిన్ను
 చుట్టి చుట్టి రమణుని సొలయవచ్చేను || వల్లవి ||

మునుగు దెరచి నీమో మితఁడు చూడఁగాను
కొనరే విదేమిటకే కొచ్చి కొచ్చి
యెసఁగి పానుపు మీఁద నిందాఁకా నిద్దిరించితే
పాసఁగ రతులయలపులవి యాడేవు || ఎట్టు ||

మలఁగునై నొరగుచు మాటలు నీతో నాడితే (?)
బులియుచుఁ జాచేనేమే పొంచి పొంచి
కొలుపున నిందాఁకా కూచుండి వచ్చితేను
పొలసి యెవ్వతోచింతఁ దొలఁది ననేవు || ఎట్టు ||

కడనుం దేతెంచి నిన్నుఁగాఁగిలించి కూడితేను
మెడయొత్తి నవ్వేనేమే మెచ్చి మెచ్చి
యెడయొత్తి శ్రీవేంకటేశుఁ డిందాఁకా వచ్చితే
వెడయొత్తి దొరకకుంటే నైకానె ననేవు || ఎట్టు || 522 ||

పాడి

నవ్వేవారి నెఱుంగవు నడుమ నిన్ను
రవ్వచేసి యింతేసి రాజనము చూపేమా || నల్లచి ||

వానులకే వచ్చేవు వంతులకే పెనఁగేవు
సేనవెట్టెతివంటానే చెలఁగేవు
నీనరివారమేకామా నేమెల్లా నాతనికి
నుడ్డు లందరితోడ నాకుకొనేమా || నవ్వే ||

దగ్గరఁ గూచుండేవు దంటమాట లాడేవు
యొగ్గు నీగ్గులు వెంచక యొదిరించేవు
కగ్గవి పెనకుంటుకామా నీకు నేడు
వెగ్గలించి వంతములు పెదచల్లెమా || నవ్వే ||

చేవమీరఁ జూచేవు చిరునవ్వు నవ్వేవు
 కావరించితనిఁ గూడి కడు మించేవు
 శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడు చెనకుచు మమ్ము నేలె
 యీవేళ మేనరికాన యెమ్మె చూపేమా ||నవ్వే||523||

అపిరి

ఆయనాయ నీ జాడల కడ్డాలాడేనా
 రాయడించ కింకఁ గాతరాల్లేల యియ్యెడల || పల్లవి ||
 కలికతనాల లేనికత గడియించనేల
 కలసినదాఁకా నెక్కడిసటలే
 లలి నింత చాలదా నీ లాగరిచేతెల్లఁ గంటి
 కల కల నగక ఇక్కడికి రారాదా || ఆయ ||
 జగదా లదేలే నీ చక్కదనాలఁ జాటక
 యెగ నక్కేలింతటనే హెచ్చె ననేరా
 అగదాయఁ గటకటా ఆడానీడా నీ యాన
 తెగనాడఁజెల్ల దీఁక తెరదియ్యరాదా || ఆయ ||
 సరసాన సారెసారె చల్లనికాఁకలె
 గరగరఁగా తరగరి తనాలా
 ఆరసి శ్రీవేంకటేశ అట్టె నన్నేలితివి
 కుకరి యేల చక్కటి నంటరాదా || ఆయ || 524 ||

సారాశ్రుం

మనసుకు మనసే మఱి సాక్షి
 తనివోని తమక మింతటా రాసులాయను || పల్లవి ||

కల గని చెలితోను కామిని యాడుకొనఁగా
 కలలు మోముననెల్లఁ గడు నిండెను
 యెలమి ణాకెను నీవు యేమిసేసితివోకాని
 పలుకరాక ముదము వచ్చిదేరె నదివో || మన ||

తనతలఁపులోరతి దండవారితోఁ జెప్పఁగ
 తనువునఁ బులకలు దట్టమాయను
 పొనుఁగనిమీలోనిభోగము లెటువంటివో
 వెనఁగకే వలపులు వెనురాఁపు లాయను || మన ||

నిన్నుఁ జూచి మంతనాలు నెలఁతలతో నాడఁగ
 చిన్ని నవ్వు నెలపులఁ జిందఁ జొచ్చెను
 ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యీకె నెంత గూడితివో
 యెన్నరాకె¹ నేరుపులు ఇటు వహి కెక్కెను ||మన||525||

కాందోది

ఏఁటికి వేఁగిరపడే విప్పుడే నీవు
 నూటిగా నిద్దరిదిక్కుఁ జూడఁగరాదా || పల్లవి ||

వెలయుఁగ నే వెనక విన్నవించేఁగాని నీకు
 చేలరేఁగి యాపెమాట చెప్పనీరాదా
 తలకొని మరి నీవు దగవు దిద్దేవుగాని
 వెలుచుక ముద్దులెల్లా వినరాదా || ఏఁటి ||

సిగ్గరిదానను మరి సేవలెల్లఁ జేసేఁగాని
 యెగ్గులే సంగతులెల్లఁ దెలుసుకొనేవుగాని

¹ మిన్నరాకె = ఎన్నుటకు పీలుకాయే.

దిగ్గన నంగతులెల్లాఁ దేలుసుకొనేవుగాని

అగ్గమై మా కోరికె లడుగరాదా

|| ఏటి ||

కూడితి శ్రీవేంకటేశ గురుతయ్యేగాని నేను

అడ నాపెఁగూడి గోర నడుమరాదా

చాడతో మాలో మమ్ము సంతము' నేనేవుగాని

పాడినంతా లొందొరులఁ బచారించరాదా

|| ఏటి || 526 ||

బౌధి

ఇంతటిది గలిగితే ఏదేరు పరిపులు

చింతతనముగానిదే నెనె మనురాలు

|| పల్లవి ||

వొగ్గి రమణుఁడు తన వొడివట్టి తీసినాను

సిగ్గుతోడ నుండినదే చెలియ

కగ్గులేక యాతఁడే కాతరించి చెనకేతే

అగ్గమై వోరిచినదే యన్నిటా నేరుపరి

|| ఇంత ||

కూరిమిలోడుతఁ ఁ కొంగువట్టి పెనఁగితే

మేరలు మీరనిదే మెలుత

కోరి మర్మములెల్లా కొనగోర నంటితే

అరితి నాడుకోనిదే యన్నిటా నేరుపరి

|| ఇంద ||

కప్ప శ్రీవేంకటేశుఁడు కాఁగిలించి కూడితేను

వొప్పకొని పాయనిదే వునిద

తప్పక వోచెలులాల తమలో నమ్ముతులైతే

అప్పడే గుట్టునేసిన దన్నిటా మెచ్చి

|| ఇంత || 527 ||

¹ 'ఇంత' కల్పయము కావచ్చు.

రేకు 1889

సామంతం

నే నటువంటదాననా నిజమాడేదానను

తా నెట్టెనా నుండుఁగాక తలవంచనేటికే || పల్లవి ||

అన్నిటాఁ గొసరితేను అట్టె తనతోనే కాక

కన్నపారితోనెల్లా కారణమేమే

నిన్నటనుండి తన్ను నిందలాడితి ననీని

వన్నకాఁడేమి నేసినా వట్టి వెరవేటికే || నేన ||

తతిఁ బంతము చూపినా తనవద్దనేకాక

ఇతరకాంతలవద్ద నేమి గలదే

మితలేక మాయంట నెమ్మెలు మెరసితి ననీ

రాజనపువాని కంత లోఁగనేటికే || నేన ||

వలసినా తనకాఁగిటలోననే కాని

యెడసి తెరలో నుండనేమిటికే

బడి నన్ను శ్రీవేంకటవతి కూడిమెస్తిననీ

యెడవాయకున్నవాఁడు యింతవేసా లేటికే || నేన || 528 ||

మూళవిగౌళ

మానటేలా¹ మీరేమైనా మగిడి మగిడి నేఁడు

గోస నానచేసి యేల కొంచేపు నీవు || పల్లవి ||

వేడుకకు నాకె నీవై వెనఁ జాఁచె నింతె చేయి

పాడిసంతా లిందుకేల పచారించేపు

ప్రొడగన యాపె నిన్ను భొమ్మల జంకించితేను

వోడక ఇందుకునేల వొరనేపు నీవు || మూల ||

¹ ఇది వ్యాసరికమాతము కావచ్చు.

తమకాన నొకమరి తడవె నింతె మాట

సముకాన సారె నేల సాదించేవు

అమరుఁ గనక ఇంతి ఆయములు ముట్టితేను

వ్రమదాన నింతేసి పరచేవు నీవు || మాస ||

తరుణి అడియాసల తప్పక చూచె నింతె

గరిమ నప్పటి నేల కాతాళించేవు

ఇరవై శ్రీవేంకటేశ యేలిత వాకె మొక్కితే

బెరసి యప్పటి నెంత పెనఁగేవు నీవు || మాస || 529 ||

బౌళి

చెలులము నేమైనాఁ జెప్పవలె బుద్ధి నీకు

అలుకలు పనిలేవు¹ అబడిఁ బెట్టకువే || పల్లవి ||

మంతనాననున్నవేళ మరి తగదే సిగ్గులు

పంతములాడేటినేళ భయములేల

సంతోష మైనప్పుడు చలవట్టఁగూడదు

రింతుల దూర కతని రమ్మనవే ఇంటికి || చెలు ||

యెదురుబడివుండి యేల సాకిరు లదుగ

వదుటులు నెరపుతా నొడ్డుకోవద్దు

చతురులాడేచోట² జగడాలు పనిలేవు

పదరనేల యిట్టై పతి కిచ్చలాడవే || చెలు ||

¹ 'పనిలేవు' అను వివాదనము అరుదుగా లేచుచున్నది.

² చతురుఁ = ఎగతాళి మాటలు; ఎత్తిపాడుపు మాటలు, చలోక్తులు ఇత్యాదిగా అర్థ-

కూడితిరి మీ రిద్దరు గుంపెన లింకవేటికే
 యీడైన చుట్టరికాన కెగ్గులేడవే
 వేడుకతోడ నిన్ను శ్రీవేంకటేశుడు పెండ్లాడె
 జాడతో యీతనిమీఁద (c) జల్లవే యీసేనలు ||చెలు||530||

సామంతం

మమ్ముఁ జూచి నీకేల మఱుగులు నేయ నింత
 నమ్మితించి ఇంకనైనా చనవీయరాదా || పల్లవి ||

పరాకున నీవుండఁగా పాదములొత్తినాకె
 మరిగి ఇంకనైనా మాటాడరాదా
 కరి కరిఁబెట్టరాదు కాఁకల సొలయరాదు
 తరుణి వినయానకే దయఁ జూడరాదా || మమ్ముఁ ||

పవళించి వుండఁగాను బాగా రియ్యవచ్చి నాపె
 అవల నేమి చూచేవు అందుకోరాదా
 జవళి జండిపెట్టదు చలము సాదించదు
 జవరాలిపూడిగము సారె మెచ్చరాదా || మమ్ముఁ ||

సిగ్గుతోడ నీవుండఁగా చెనకవచ్చి నాపె
 యెగ్గులేదు కాఁగిటిలో నెనయరాదా
 నిగ్గుల నిట్టై పొగడీ నిన్ను శ్రీవేంకటేశుఁడ
 అగ్గపు బలమేల్ మంగ నాదరించరాదా ||మమ్ముఁ||531||

బొలి

విచారించుకో నీవే వెనకా ముందరా నించి
 వచారించి విభండవు¹ ఎంతమాడవలెనా || పల్లవి ||

¹ 'విభండవు' వ్రాయునగాని తప్ప (కా.శ్రీ.)

అండనుండి యిచ్చకములాడేవారము గాక
 మెండుకొని సీమాట మీరేవారమా
 నిండుకొనఁ బ్రియములు నెలఁతలు చెప్పితేను
 కొండవంటిదొరకును కోపగించఁ దగదు || విచా ||

ననువుతో మోముచూచి నవ్వేవారముగాక
 కినిసి పూరకె తమకించేవారమా
 తనవారైన యట్టితరుణులు విల్చితేను
 మనుఁడైనవానికి కాదనఁగఁదగదు || విచా ||

నేనల్లఁ జేసి బుద్ధి చెప్పేవారముగాక
 వావాత దూరి నిన్ను వంచేవారమా
 ఆవేళ నలమేల్మంగనయి నిన్నుఁ బెండ్లాడితి
 శ్రీవేంకటేశ నీకు సిగ్గుపడఁ దగదు || విచా || 532 ||

వరాళి

చెప్పవయ్యా ఇంక నేమిసేతము మనము నేఁగు
 చెప్పరానివలపులు చిగిరించఁ జొచ్చెను || వల్లవి ||

నేడుకకు వెల దేమి వెన్నెల చేతికి రాదు
 ఆడేటివతిమాట¹   రాదు
 వీడె మియ్యవచ్చేవు విభుఁడవు నీవైతే
 నీడనుండే యలసేను నే నిన్నుఁ || చెప్ప ||

కోరికె కేడ మొదలు మరె లెప్పుడు గదలు
 నేరువుతోడియానలు నిండువెదలు

¹“వతి ఆడేమాట” అనుట సహజము.

చేరేపు నీవయితే నేనెట్టివవాడవు

నీరులేక మువ్వగేను నిండుఁ

|| చెప్ప ||

నీగ్గుల నెలవు చేకొన నీవు గలవు

అగ్గమైన కాయమే వొకవు

నిగ్గుల శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

దగ్గరకే కూడితిమి తలఁపులో నిమ్మను

|| చెప్ప || 533 ||

శకు 1690

అహిరి

ఏమిసేతమె చెలి ఇవి నిన్నేవఁగఁ జొచ్చె

నీమగనిఁ దోడితెచ్చే నిమ్మలాన నుండవే

|| వల్లవి ||

చిత్తజనడిదాలైన చిగురాకులె మేయఁజొచ్చె

నాత్తి కోవిలల కెందు నాజ్ఞ లేదు

బత్తిలేక వసంతుని పంటలెల్లా పీటఁ బుచ్చె

కొత్తలైన చిలుకల కొప్పు మాన్పలేరు

|| ఏమి ||

పోరుచుఁ జెఱకువింటి పూపుటమ్ము లంటఁ జొచ్చె

అరయ తుమ్మిదలకు నాజ్ఞ లేదు

నేరుపుతో చందరుపెన్నెలలు గ్రోలఁజొచ్చె

దీరపుఁ జికోరాలింకి ముడువలేరు

|| ఏమి ||

మదనవేదాలెల్లా మాటల నమలఁజొచ్చె

అదె శారీకల కెందు నాజ్ఞ లేదు

¹ ఈ మూడు, నాలుగు పాదములలో అన్నమయ్య తాను 'అలమేలుమంగ' అని

సంకల్పమును చెప్పకొనెనా? అనిపించుచున్నది. ఈ సంకల్పము యీశనిజన్మల్లు పెలుతావుల పురించుచున్నది.

కదిసి ఇంతలో శ్రీవేంకటేశ్వరుని నిన్ను గూడె

యెదిరించి ఏరెల్లా మేలులేదులేదు || ఏమి || 534 ||

పదాంశ

కదిది సహజము కాంతలకు

నెలకొని యెటు కృప నించెవో కాని || పల్లవి ||

లెలుంగుదురు వేర్పు లెలుంగుదురు

పువమ లెలుంగుదు రువిదలు

కవట మెలుంగరు కాంతుని సొలతురు

యిపుడీక నీమన నెటున్నదో || కల ||

కూరిమి మఱవరు కూటమి మఱవరు

వోరుపు మరవరు పువిదలు

సోరులు మఱతురు పొరి బడి గొలుగుదు

చేరి యేమి ఇకక జేయంగలవో || కల ||

పారుగుకు వత్తురు భోగించవత్తురు

వారిమెకు వత్తురు పువిదలు

నెరుపుతోడ శ్రీవేంకటేశ్వరుడ

యిరుపుగ గూడితి వింపుమరేదో || కల || 535 ||

భైరవి

ఏటికి నన్నెలయింది యంత చేసేనే | తన-

కూటము లెట్టివదాకా కొలుపులు నేసేనే || పల్లవి ||

తమకించవద్దు గాని తనవనులు నామను

చెమరించినదాకా జేసేనే

భ్రమశంచవద్దుగాని పక్కనఁదానామీద

మమత పుట్టినందాఁకా మూలలాడెనే

|| ఏటి ||

వేసరించవద్దుగాని వేడుకలోఁ దా నాపై

సేసినెట్టినందాఁకా మొక్కనే

పాసపుండవద్దుగాని బట్టచేసినందాఁకా

లాసి తవతోనే మోసపులాడెనే

|| ఏటి ||

చలపట్టవద్దుగాని చమచిచ్చినందాఁకా

కొలుపులోఁ దొడమీదఁ గూచుండెనే

యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనె నమ్ముఁ గూడ

వెలసినందాఁకాను వేడుకచేసెనే

|| ఏటి || 536 ||

బౌళి

ఏల సాదించీఁ దాను యెరఁగమి నేనుకొని

వాలాశించి అ నుద్దులు వా(వా?) సేతనే నేను || పల్లవి ||

మూలనుండి తవతోను ముచ్చటకే యూరుకోఁగా

అలకించి వింటనే యపుడే నేను

కలిసలుపుచు లోలోఁ గలకిలనవ్వుకోఁగా

వోలిఁ దమవాకిటనే వుండెదనే నేను

|| ఏల ||

నట్టె మఱచమునైఁ దాను పండుండఁగా వెలులను

అట్టె పాక్షిపెట్టెదనే యపుడు నేను

దిట్టై వెరులు చిక్కుదీసుకోఁగా కేగి

గుట్టున వెలుకనునుకొంటనే నేను

|| ఏల ||

1 "సేసినెట్టినందాఁకా" వ్రాసుగాని తప్ప (క. శ్రీ.)

రంగుగఁ దామిద్దరును రతుల నలయఁగాను

~~జాగ్రత్తగా~~ ముట్టితి నే యపుడు నేను

అంగవించి శ్రీ వేంకటాదీశుఁడె వన్నఁగూడె

సంగడి నేనలు వైవైఁ జల్లితి నే నేను || ఏల || 537 ||

వరాధి

ఎందుకైనా నోపుదువు యేల బింకాలాడేవు

మందలించి చెనకితే మానుమనేవా || వల్లవి ||

పాలుగలయాకె నీతో పంతుములే యాడెఁగాని

కాలు దాఁకించితే నీవు కాదనేవా

చేలకొంగు వట్టి నిన్ను సిగ్గులే పరచెఁగాని

వాలాఇంచి పెనఁగితే వద్దనేవా || ఎందు ||

తగవెఱిగినయాపె తప్పకె చూచెఁగాని

వొగి నొట్టునెట్టితే నోవననేవా

అగవడి యప్పటిని అయములే ముట్టెఁగాని

తగలి కొప్పవట్టితే తగదనేవా || ఎందు ||

గక్కన గూడి యాపె కప్పరమె ఇచ్చెఁగాని

వొక్కటై విడమిచ్చితే వొల్లననేవా

పుక్కన శ్రీ వేంకటేశ వూరకె జంకించెఁగాని

వెక్కపాలేమియాడినా వినవనేవా || ఎందు || 538 ||

నాదరామక్రియ

చూచేయట్టి చెలులెల్లా సోద్యమందేరు

~~మీ~~ మీమోహములే చెప్పిచూపేగదనే || వల్లవి ||

పంతము లాతఁ డాడఁగ వక్కన నీవు నవ్వఁగా
 వింతగాఁ జెమట పెల్లివిరిసేగదె
 మంతనపుఁజేత లివి మరొక రెఱుగరాదు
 బంతి మీ సరసములు వచ్చి దేరేగదవే || చూచే ||

చేరి యాతఁడు చూడఁగ సెగ్గులు నీవు చల్లఁగా
 సారె మోమునఁ గళలు జడిసేగదే
 తారుకాణఁ బెట్టరాదు తగవు దేరుచరాదు
 కూరిము లిద్దరివిని కుప్పలాయఁగదవే || చూచే ||

శ్రీవేంకటేశుఁ డంటఁగా జీగఁ జన్నుల నొత్తఁగా
 కోవరపుతత్తరాలు గురినెఁగదే
 యీవేళఁ గూడితిరి మిమ్మేమి ననఁగరాదు
 తావుల మీరతులెల్లా దైవారేగదవే || చూచే || 539 ||

రేకు 1691

ముఖారి

అపెనద్దికేలంపుడు వదో మము సారె సారె
 కైపునేతు రాచెలికత్తెల నం (యం?) దరిని || పల్లవి ||

పడఁతి మోనాన నవ్వి వక్కన ధాఁచెఁగాని
 వొడికాన విన్నపాన కుత్తరమీడు
 నడుమ నెట్టుగన్నేర(రు?) ననలు పై వేసెఁగాని
 బడి నీవు పిల్వేవంటే వక్కన రాదాయను || అపె ||

తగ నిమ్మఁ బేరుకొంటే తల దువ్వుకొనెఁగాని
 అగపడి యందుఁ గొంత యాన చూపదు
 అగడుగాఁ బువ్వులగుత్తి యట్టె పై వేసెఁగాని
 మగటిమి నీ కమ్మపు మారుగమ్మ పెట్టదు || అపె ||

మిక్కుటమై కేల యాకామి¹ ట్లెగముఁటైగాని
 ఇక్కువ నీ నుద్దులకు నేమీ ననదు
 అక్కర శ్రీవేంకటేశ ఆకె యలమేలుమంగ
 ఇక్కడఁ గూడితిని నీచిటు నిండుకుండెను ||అప||540||

దేసారం

చిత్తగించవయ్యా యీ పేరులెల్లాను
 హత్త నీ భాగ్యములే అన్నిటా మెరవెను || పల్లవి ||

చక్కదనమే కాదా సతతే సంగారము
 చెక్కిటి చెయ్యే కాదా చెలువమెల్లా
 నిక్కుఁజన్నులే కాదా నిండినగంధీరములు
 వొక్కటొక్కటే పొగడ నుచిదలవసమా || చిత్త ||

జవ్వనపాయమే కాదా జడిగొన్న మోహనము
 నద్యేటి నవ్వులే కాదా నానా భోగాలు
 పువ్వుల కొమ్మే కాదా పొందులెల్లారేచేది
 ఇవ్విధాన వర్ణించ నీ తరుణులవశమా || చిత్త ||

కన్నులచూపులే కాదా కాలగిటు గూడించినది
 సన్నలమోపులే కాదా చవులయ్యేది
 అన్నిటా శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మొనదీకె
 మన్ననమీరతు లెంచ మా బోంట్లు నేరుతురా ||చిత్త||541||

పాడి

ఇటువంటిరమణుని నెంతనేసేవే
 అటు నిటు నవ్వేగాని అలుగఁడుగదవే || పల్లవి ||

¹ 'పిని మెట్లవకానిది' భామవ్యవహరం. (క.శ్రీ.)

వొడ్డారములాడఁడు వొడివట్టతేసి నిమ్మ
 వెడ్డువెట్ట వేడుకొంటే వేసరనేలే
 జిడ్డుదేర సీవతనిఁ జేసిన చేతల కెల్లా
 వొడ్డించుకొనిఁగాని వోపననఁడుగదే || ఇటు ||

తత్తరించఁ దేమిటికే తములమొసగి తాను
 బత్తి నీవైఁ తేయఁగాను పంపించితేలే
 యెత్తినమదాన పిచ్చు జొంతు కరకరించిగా
 హత్తుకప్పువొడ్డులు గాని అలయఁడు గదవే || ఇటు ||

చుట్టి చేసి పెనఁగిఁడు సన్నలనే మోచి చూపి
 నిండుఁ గాఁగిటుఁ గూడఁగా నివ్వెరగేలే
 అండనె శ్రీ వేంకటేశుఁ డతఁడు సీరతులను
 దండగా మెచ్చిఁగాని తలఁపఁడు గదవే || ఇటు || 542 ||

సారాశ్రయం

ఏమని విన్నవించేము యెందఁకా సితో
 దోమటి దొడుకవయ్యా తొలుసారె చెలిని || వల్లవి ||

చెప్పరానిమోహముఁ చిత్తములో నున్నది
 కుప్పళించే మదమెల్లా గుచ్చలపైనున్నది
 క్షిప్తిన కాకిలెల్లను కాయముపై నున్నది
 చొప్పతోనే రావయ్యా చూతువు చూచెలిని || ఏమి ||

ఘనమైన అడయూస కన్నులనే వున్నది
 మునుకొన్న సంతోసము మోముననే వున్నది
 పెనగొన్న మాటలెల్లా పెదవిపై నున్నది
 కనుగొందువు రావయ్యా కమ్మటి చూచెలిని || ఏమి ||

కడలేనితమకము కాగిటిలో నున్నది

చిరుముడి సిగ్గులెల్లా నెలవుల నున్నవి

బడినే శ్రీవేంకటేశ భామ నిట్టే కూడితివి

యెడయకువర్యూ ఇట్టే యీ ॥ ఏమ ॥ 543 ॥

పాడి

మాయలేల చూపేవు మాముందరనే

నీయింపు లివియెల్లా నేనెరంగనా ॥ పల్లవి ॥

వేడుకకు నాపె నీపై వేలఁగొని మీఁటితను

పాడిపంతా లింతలోనే పచారించేవు

యీడ మాముందరఁ గాఁగా యెగ్గులువట్టేవుగాక

కూడి యేకతాననైతే కోపగించఁగలవా ॥ మాయ ॥

నవ్వుతా నప్పటి నాపె నంటునఁ జంకించితను

ఇవ్వల వాసులించేవు ఇవ్వడే నీవు

యెవ్వరైఁగా వాడేరంటా యేఁటికో లోఁగేవు గాక

పవ్వలించేపానువుపై పట్టి పెనఁగేవా ॥ మాయ ॥

వలచినయూపై నిన్ను వడిఁ గాఁగిరించితను

కలసితివి నన్నిట్టే కాలరానను

నిలిచి శ్రీవేంకటేశ నే నలమేలుమంగను

చెలఁగే ఏల్లా నందూఁ జిత్తగిరిచిమెచ్చేవా ॥మాయ॥544॥

లలిత

చెలుల మిద్దరికిఁగో నేమలునేనేవారము

యెలమి నీతలఁ పావతియ్యవయ్య యింకను ॥ పల్లవి ॥

సోయగపుఁ జాపు చూచి సొంపులు నీకురేచి
 పాయకున్నది నీవద్ద బడితి నేడు
 మోయరాని మోపులాయ మోహములన్నియుఁగూడె
 చేయఁగలవనులింకఁ జెప్పవయ్య మాకును || చెలు ||

తమకపుమాట లాడి తమవుపై జేసి వేసి
 ప్రమదమె చల్లీ నీపై బామిని నేడు
 గుమురులై పులకించె గుట్టున మతి గరఁగి
 నముకాన నియ్యవయ్యా చనపులు మాకును || చెలు ||

నెలపుల నవ్వు నవ్వి సిగ్గులు వలచఁజేసి
 మెలఁగుచుఁ గూడె నలమేలుమంగ
 చెలరేగి వేడుకలు శ్రీవేంకటేశ్వర
 కలకాలమును మేలే కదవయ్యా మాకును ||చెలు||545||

రేకు 1692

రీతిగౌర

కోరిన కోరిక లిట్టె కొనసాగక మానవు
 నేరువులెల్లా నేడే నించవలెఁగాని || వల్లవి ||

పొలఁతులెదుట నీవు పొద్దు వోనిమాట లాడి
 వలపులు రేచితివి వాఁటముగాను
 తలవంచుకొని ఇంకఁ దప్పించుకొంటే బోదు
 నెలయె   విజ్ఞప్తీగ వలెఁగాని || కోరి ||

సిగ్గువడేవారివద్దఁ జేయరానిచేత నేసి
 వెగ్గళము నవ్వితివి వేడుకగాను
 బుగ్గన నింతటిమీదఁ బరాకునేయఁగరాదు
 కుగ్గలేక రతి కొడిగట్టవలెఁగాని || కోరి ||

చెలికత్తియులతోడఁ జేరి యేకతములాడి

చిలికిలిని యాసలు శ్రీవేంకటేశ

అలమేలుమంగ నేల తోఁగాదనఁగరాదు

యలమి రతికిఁ జనవిద్యువలెఁగాని || కౌ || 546 ||

కుద్దదేశి

అనతిద్యువయ్యా మాట అమర కోడించుకొని

ఏనులారా విని విని మెచ్చేఁగాని || పల్లవి ||

పచ్చదేర నవ్వి నీకుఁ బాము లొత్తుచు నింతి

విచ్చనవిడి నన్నియు విన్నవించెను

కచ్చపెట్టి నీవు నట్టె కన్నుల¹ నోరా వింటివి

పాచ్చి ఇందువంకను మేలేమి గంటివయ్యా || అన ||

చిమ్ముఁ జాపులనుఁ జాచి చేతివిడెమిచ్చి లేచు

యెమ్మెలఁ దనవలపు లెరుకనేసె

సమ్మతించితివి నీవు సరికి బేసికి నిట్టె

కమ్మర నీకేమి దారుకాణవచ్చె ననియా || అన ||

యేకతానఁ గాఁగిరించి ఇట్టె యలమేలుమంగ

దాకొని శ్రీవేంకటేశ తలఁపించెను

అకడ నన్నేరియును అవియు నిద్యుకొంటివి

కైకొని అందునా నేమి గట్టుకొంటివయ్యా || అన || 547 ||

పాఠ

నే మెఱుగమా యేమే నీ మద్దులు

మాముందరనే యింత మాయలు నేనేవే || పల్లవి ||

¹ నోరా = నోటినుండి పచ్చనట్టిమాటులు

బలిమిఁ గొంగువట్టలే పంథానకే పెనఁగెవు

చలమేల పతితోను పెరుగుకము

తలఁపులో పలపులు దట్టమైవుండఁగాను

వెలిదింకాలేల వెంచి వింతలు నేనవే || నేమె ||

చెక్కు నొక్క వేడుకొంటే సిగ్గులనే పారలేవు

వెక్కునమింత యేటికే విభునితోను

పుక్కిట నీముచ్చటలు పురపురమునఁగాను

మొక్కులపుగుట్టుతోడ మోసమేల చూపవే || నేమె ||

నంటునఁ గాఁగిలించితే నవ్వులే నవ్వేవు

వెంటనే వేసాలేల శ్రీవేంకటేశుతో

యింటనే యలమేల్మంగ వితనాలవైయుండఁగా¹

దంటతనముల నెంత తరితేవు నేనవే || నేమె || 548 ||

వరాలి

తగదని చెప్పరే తరుణులాల

వెగటుఁ జేతల లేనివేసాలు చేసేని || పల్లవి ||

సుద్దులడిగినవాఁడు సారిది వినవలదా

వాద్దిక నే జెప్పఁ బోతే నొద్దుకొనిని

అద్దుకొని తనమర్మముండు నేమైనా నున్నదా

ఫాద్దువోక తానే మాటపోలిక లెంచని " తగ ||

సన్నలు చేసినవాఁడు చనవియ్యవలదా

చెన్నలర నే నంటితే సిగ్గువడేని

¹ ఇతని + అంపు

యెన్నరానిగిలిగంత లేమైనా నందున్నవా
తన్నుదానే విజ్ఞప్తించి తప్పించుకొని

|| తగ ||

చేరఁ బరిచిపాఁడు చెక్కు నొక్కవలదా

తారి గుబ్బల నొత్తితే దప్పించుకొని

అంతి శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగ నేను

నేరువుతో నన్నుఁగూడి నీటులు చూపీని || తగ || 549 ||

నాడరామక్రియ

నీవు మగవాఁడవు వెరజాణ వన్నిటాను

యే విధాన మన్నించినా నిర్దుష్టకౌనేవారము || పల్లవి ||

యెక్కువ తక్కువలై యెటువలె నుండినాను

చక్కనే నీమాటలు నబలోనను

వక్కణ లడుగనేల వంకలొత్తి దిద్దనేల

నెక్కిని యాచరితలు నీకే తెలుసును || నీవు ||

నించిన చలముతోడ నేరిచినా నేరకున్నా

మంచివే నీచేతలు మహిమీదను

పొంచి యు చూడనేల పోలిక వెదకనేల

అంచ నెట్టైనా నీ కన్నియు నమరుమ || నీవు ||

యెగనక్కల్లైనా చిత్తము వచ్చిననైనా

అందములేని నవ్వులు అతివలకు

నిందలేల శ్రీవేంకటనిలయ నన్నేలితివి

అందువ నిదెల్లా నీకుఁ గలుగవలయు || నీవు || 550 ||

మంగళకౌసిక

వట్టికాతరావ నీవు వసివాడే రింతేకాక

చుట్టరికము నెరపి సొంపులెల్లా రేచద || పల్లవి ||

చేప్పినట్టు నేనేనని చిత్తము నీ సొమ్మని

అప్పుడే విన్నవించదా అపె నీతోను

యెవ్వడు నలుగనని యిచ్చకము నేతునని

ముప్పిరి నొడఁబరచి మోహమెల్లాఁ జూపదా || వట్టి ||

తానే నీనై యుండెనని దక్క ~~మరిచితిమి~~

అనలెల్లాఁ దెట్టదా అపె నీతోను

మానలేనిపొందులని మఱుగులు పెట్టనని

కానుకలు నీకు నిచ్చి కడు బత్తినేయదా || వట్టి ||

వెంగెములాడనని వెన నిన్నుఁ బాయనని

అంగజ కేలిఁ గూడదా యాపె నీతోను

రంగుగా శ్రీవేంకటేశ రతికెక్క చనవని

సింగారించుకొని వచ్చి నేనలెల్లాఁదెట్టదా || వట్టి || 551 ||

రేకు 1693

హిజ్జిజి

ఏల మమ్ము నొరనేవు యేలికపు నీవు మాకు

కోలుముందుగా మేలుకొద్ది చుట్టరికము || పల్లవి ||

మన్ననగల కొలఁదే మందెమేళమంతయును

చన్నులు వచ్చినయంతే జవ్వనము

కన్నులు గొప్పలయితే మొగము చక్కనైమించు

విన్నవించే నేర్పుగలితే వీనుల ~~హిజ్జి~~ || ఏల ||

బలిమిగలయంతే పంతుమెల్లా నీడేరు
 వలచిన పాట వాడికయును
 నెలవినవ్వులలోనే చేతలెల్లా నేరువడు
 పిలుపులు చవులైతే ప్రియములు నాటును || ఏల ||

వేడుకతోడి లంకె వెక్కినపుండమకము
 వూడిగమెంత అంతే పుబ్బుఁజెమట
 కూడితిని నన్ను నేడు కొంకక శ్రీవేంకటేశ
 యీడైనరతులైతే యిచ్చకమై వుండును || ఏల || 552 ||

అహిరి

ఏమని చెప్పదుమయ్యా ఇంతి నీనైగల బత్తి
 నేమానఁ బూనుక వచ్చి నీకుఁ గానేయిపుడు || వల్లవి ||

నిడువారుఁ జొపు చూచి నీమనసు నాటెనని
 పొడిఁబడి నంతలోనె పొలఁతి
 కడునవ్వఁగా నీకుఁ గాఁక రేఁగెనోయని
 వుడివోని తలపోత నున్నరసీని || ఏమ ||

మచ్చిక మాటాడి నీమర్మము సోకెనోయని
 కొచ్చి కొచ్చి లోలోనె కొంకే
 తచ్చి గుబ్బల నొత్తఁగా తనుపు నొచ్చెనోయని
 విచ్చనవిడి నవ్వడే వెరగందినీ || ఏమ ||

నిన్ను వేగినంతాఁ గూడి నిద్దురలేదోయని
 కన్నులు దేలగింపుచుఁ గాఁతాళించిని
 ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యీవె నీపురమెక్కి
 నన్నలా చూయలా నీకు సారె మొక్కిని || ఏమ || 553 ||

ముఖారి

ఎట్టు నేరుచుకొంటేవే యెమ్మెల్లెల్లా జూపంగ
పెట్టరా పెన్నతోడను పిన్ననాడే మీవారు || పల్లవి ||

ఇద్దరి మన తగవు దిద్ది తేరిచినవారు
వొద్దనే వున్నాడుగదే వువిద
పెద్దరికే లింతులతో బెట్టుగా నాడుకొనేవు
సుద్దులు నీచేత విని సోద్యమయ్యుగదవే || ఎట్టు ||

జంటై మనమాటకు సాకిరియైన చెలులు
వింటా నున్నారు గదవే వెలది
వెంటనే నే జాణనంటా చిక చిక నవ్వేవు
కంటిమి సిగుణములు కతలాయుగదవే || ఎట్టు ||

కందువ నిన్నూ నన్ను గాఁగిట గూడినవారు
యెందును శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁడే కదే
ముందే దొరతనాన మురిపెము చూపేవు
అందిపొంది నీవేసా లగడాయుగదవే || ఎట్టు || 554 ||

కాంబోది

ఎటువంటిదానవే యేమే నీవు
సలుసేసే వాతఁడు చనవియ్యగొను || పల్లవి ||

కన్నులనే సాలనేవు కాకలనే యలనేవు
మన్నించి యాతఁడు నీతో మాటలాడఁగా
నన్నలనే వొరనేవు నముకాన బరనేవు
మిన్నక యప్పటి దాను మించి నవ్వఁగాను || ఎటు ||

కూరిములు గొనరేవు కుంచెవట్టి విసరేవు

చేరి యాతఁడే నిన్ను జెనకఁగాను

నేరువులు చూపేవు నెపములే మోపేవు

కోరి నీకు విడెము గక్కున నియ్యఁగాను || ఎటు ||

పంతములే యూడేవు పదములు పాడేవు

యింతలో శ్రీవేంకటేశుఁ డెనయఁగాను

సంతోసాలు నెరవేవు చవులెల్లాగరవేవు

బంతినే రతులు తాను వచారించఁగాను || ఎటు || 555 ||

సాళంగం

చేకొని వూడిగాలెల్లా జేయింపుకొనవయ్యా

యాకడఁ గొలువవచ్చె నిదివో నిన్నును || వల్లవి ||

పంతగాఁడవై వొంటి నీపానుపువై నుండఁగాను

మంతనమాడవచ్చెను మగువ

చెంతల నీ మేనెల్లా జెమరించియుండఁగాను

ఇంతలో విసరవచ్చె నిదివో నీకును || చేకొ ||

గరిమతో సంతోసానఁ గడుమించి నీవుండఁగా

నెరసములాడవచ్చె నకియ

తరుణులపైఁ గాంక్ష తలపోయుచుండఁగాను

అకుదుగా నిన్ను బెండ్లాడవచ్చె నిపుడు || చేకొ ||

అవిగొని నిద్రలేచి అచంద్రుని నుండఁగాను

పాదము లొత్తఁగ వచ్చెఁ బడఁతి

యీదెన శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నిట్టే కూడితివి

మోధముతోదుత నీకు మొక్కువచ్చెఁగూర్చిని ||చేకొ||556||

పాడి

ఇంతకంటె నేమిసేతు విక నీవు

వంతము చేకొంటివి వడఁతిచే నీవు || పల్లవి ||

వచ్చి వచ్చి నిన్నుఁ జూచి వలపులఁ గొనరఁగ--

నిచ్చితివి చనవు నీ వింతికిని

వచ్చిదేర నప్పటిని పానువుపైఁ గూచుండి

మచ్చికనుడ్డులు మరుగఁజేసితివి || ఇంత ||

సారె సారె జాణమాడి నరిఁ బొద్దుఁ గడవక

చేరి మన్నించితి విట్టె చెలియను

గారించి యిప్పుడును కాయము గాయము సోక

వేరడి నీతో నరి పెనఁగఁజేసితివి || ఇంత ||

కూడి మాడి నీకాఁగిట గురుతులు ధరించఁగ

వోడక దొరఁ పువిదను

యీడనె శ్రీవేంకటఁ యిట్టె నవ్వు నవ్వుచు

వేడుకైనరతులను వెలయఁజేసితివి || ఇంత || 557 ||

శేకు 1694

శుద్ధవనంతం

అప్పటి నుద్దులెల్ల అరుగఁ బులైంచె నన్ను

తప్పకచూచినవారె ఠాఁగఁదా || పల్లవి ||

నగుతా నందకు వచ్చి నాకు నావెక్కును

తగవు చెప్పినవారె ఠాఁ గఁదా

జిగిమావయ్యద అంటి నీగ్గుల నేము నవ్వఁగ

అగరు నేసినవారె అప్పటి ఠాఁగఁదా || అప్ప. ||

జనులపాన్ముమీద వేరవీరి నానె నన్నుఁ

దమిరేచినవాఁడు తాఁగాఁడా

ప్రమదాన విద్వరికి వంతులు నరిచేసి

నానెచివాడు తాఁగాఁడా

॥ అప్ప ॥

అరసి యక్కచెల్లెండ్లమైనను మ్మింతలోనే

మిచ్చే వాఁడు తాఁగాఁడా

యిరవై శ్రీవేంకటేశుఁ డింటిలోననే వుండి

తిరమై మన్నించినాఁడు దేవుఁడు తాఁగాఁడా ॥అప్ప॥558॥

ముఖారి

ఏల వాను లెక్కించేవు యెరఁగవా నీవేమైనా

గలిగేవితే వేమైనా గెరడమే కాదా

॥ పల్లవి ॥

పంథమాడరాదుగాక బలునైన నా చన్నులు

యెంతటి కొండలకైనా యెక్కడే కాదా

పంతువెట్టరాదుగాక వాడినా కనుచూపులు

కంతునియమ్ములకంటె కడు వాడిగావా

॥ 559 ॥

నరివెట్టరాదుగాక పంతుము నాతురుము

గెరడం దీక్షింకంటె మనమే కాదా

పురుడిచరాదుగాక పొందైన నాకరములు

పారి దీగలకంటె నబ్బరములే కావా

॥ ఏల ॥

రట్టు సేయరాదుగాక గుట్టున నాపిరుదులు

తొట్టి పులివాలకంటె దొడ్డలే కావా

ఇట్టే శ్రీవేంకటేశ యేలిలివి నన్ను నేడు

నెట్టిన మనపొందులు నేరుపులే కావా || ఏల || 559 ||

బౌధి

ఇప్పటివేడుకే చూచి నిదివో తాను

అప్పటప్పటికీ తన కాడికలై వుండవా || పల్లవి ||

వేతులారా బోసేసేత చెప్పితే సిగ్గయ్యా నాకు

అతనినే యడుగరే అతివలాల

కాతరపు మోహాదు కాదు గూడదనిరాదు

యాతల నెవ్వతే విన్నా నేతువలెత్తెకరా¹ || ఇప్ప ||

నోరునిండా మూలలాడె నొడుగరా దందరిలో

చేరి నడుగరే చెలులాల

దూరినా నియ్యకొనఁడు తూరవలచినవాఁడు

కారణాలు చెప్పఁబోతే కడవారు నవ్వరా || ఇప్ప ||

అక్క మోవఁ గాఁగిలించె నట్టె పెరగయ్యాని

మొక్కి తన్ను నడుగరే ముదితలాల

ఇక్కవ శ్రీవేంకటేశుఁ డీతఁడే నన్నుఁ గూడె

తక్కక ఇందు కిందరు తప్ప కిట్టె చూడరా ||ఇప్ప||560||

కాంబోది

తరుణిచేసిన చేత తగవే కాదా

సరికి లేసికి నిన్నుఁ జలము సాదించెను || పల్లవి ||

ఇట్టే కానుకెప్పు యాకె యెదుటనే వుండఁగాను

కట్టుకొక యాపెనే చక్కఁ జాచెవు

¹ ఏలువశక్తి + అడరా

దిట్టగనక యీకె నీ దిమ్మరి చేతలకు జేతఁ

బట్టిన నిమ్మవండు నీనై నిట్టె వేసెను || తరు ||

తేలువట్టుకున్నయాపె 5650 నవ్వఁగాను

మూలనున్న యాపెతోడ ముచ్చటాడేవు

5651 గలదిగాన తగ నీ పరాకు దేర

కోలుముందుగా నిన్ను కొనగోర నొత్తెను || తరు ||

పోదిఁ గాఁగిలించివాపె పొంతనే వుండఁగాను

పాదమొత్తేయాపెను గొబ్బన గూడేవు

యీదెన శ్రీవేంకటేశ యీకె నేరువరిగాన

మొదమున నీకు నిట్టె మొక్కుమొక్కి కూడెను || తరు || 5661 ||

పాడి .

నీవేల జంకించేవు నెలఁతలదిక్కు చూచి

కావరించి సవతులు కాఁతాళించవలదా || పల్లవి ||

నంగడి నుండి నీతో 5662 మాకె యాడఁగా

అంగనలు దూరి నిన్ను నాడకుందురా

సింగారాలు చూపి చూపి చలరేఁగుచుండఁగాను

కొంగువట్టి తీశాకెతో¹ గుంపించకుందురా || నీవే ||

కొనరుచు నాకె నిన్ను కుచముల నొత్తఁగాను

కసరి ఇంతులు గొణఁగక వుందురా

మిసిమి 5663 మెరయుచునుండఁగాను

వనగాఁ జేతులు వాచి పంతుమాడ కుందురా || నీవే ||

కందువనుండి నిన్నాపె కైవసమై కూడఁగాను
అంది చెలులెల్లా సొలయకవుందురా
ఇందుకై శ్రీవేంకటేశ ఇంతులెల్లాగలసెరి
ముందరియూనెను ఇట్టై మోచి దించుందురా ||సీవే||562||

లలిత

దాటే నిజము నిష్కారమందురు లోకమువారు
నీలాగులు దడవితే నేడు సిగ్గయ్యూనా || పల్లవి ||

పచ్చల వోవరితోన బంగారు పేటల మీద
పచ్చిదేర నవ్వుదా పడఁతి సీతో
తచ్చి నన్నెంత చూచేవు తలఁచుకో ఇంకా సీవే
అచ్చట సుద్ధి చెప్పితే నాయుములు సోఁగెనా || దాటే ||

వరగా దెరమాటున పక్కనే పవళించి
సురటి విసరదా సుదతి సీకు
అరుదందనేల సీలో నన్నియును తెలుసుకో
ఇరవుగా జెప్పితేనే యెగసక్కె చూయునా || దాటే ||

వుడివోసి సీకొగిట వొడ్డికైన రతులను
జడివాడుక కూడదా భామం(ల?) తోను
అడరి శ్రీవేంకటేశ అట్టై నున్న నేలితివి
వడి నున్న పెచ్చితేనే వలపులు రేఁగెనా || దాటే || 563 ||

శేష 1695

రామక్రీడు

ఈవెను గలుగులింక మేల సీకు లేదాయ
చూపుదాఁకా సీవెంత మనసు చూచేవు || పల్లవి ||

వొడ్డా బెట్టా మాటలాడి వువిద జంకించగాను

వెడ్లువెట్ట నీవెంత వేడుకొనేవు

వడ్డివారీనా ఆపె వలపులేమైనాను

యెడ్లవై నేడాట దానికేల కిందువడేవు || ఈపె ||

సరికి బేసికి నింత చలము సాదించగాను

అరుదుగా నింతేసి ప్రియాలు చెప్పేవు

గరివడీనా తనకందువైన ననుపెల్లా

మరిగి యిల్లాలికేల మఱిలో గొంకేవు || ఈపె ||

కోరి వేడియాపె నిన్ను కుచముల నొత్తగాను

సారె సారె నీ వెంత చనవిచ్చేవు

యూరితి శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేడు

చేరి పెండ్లికూతు కెంత సేసేవు చవులు || ఈపె || 564 ||

కేదారగౌళ

నేడు నాభాగ్యమే కాదా నీ చిత్తము వచ్చినది

పోడిమి నిందుకుగానే పొగడేము నిన్నును || పల్లవి ||

యెవ్వతె బుద్ధి చెప్పెనో ఇంటికి వచ్చి వాలోను

నవ్వి సరసమాడేవు ననుపుగావు

రవ్వెతి నన్నేలుమని రాజుచే తెప్పపంపితి

చివ్వున నిన్నాళ్లు వచ్చితివా ఇయ్యెడకు || నేడు ||

యేమి దలఁచుకొంటివో ఇట్టై నన్నొడఁబరచి

కామించి చూచేవు నన్ను గాతరానను

వేమూరు నిన్నా మొన్నా చిన్నపాలెల్లా కేసితి

ప్రేమాన నిట్లా దొర్లి పెట్టితివా నేనె || నేడు ||

మనసెట్టు గలిగెనో మమకరించి' నీవు.

యెనునతి విటు నన్ను ఇంతలోననె

అనువై శ్రీవేంకటేశ ఆసపడి నేనుండి

తనినే నందుండే యపుడు ~~దలచి~~వా || నేడు || 565 ||

పూర్వగౌళ

తానేల యెగులువట్టి తనమన నెరుంగును

దే నెపము నెంచును యీడకు రమ్మనవే || పల్లవి ||

నవతపై కాకల వేసారి తను దూరితి

వివిరించి మాచుకొంటే చింతా తాను

మలిచినాడెందుకు పక్కన జిన్నబోయి

ఇను దా మంచివాడే యీడకు రమ్మనవే || తానే ||

అకె యెమ్మెల్లెల్లా చూచి అరడి తను బెట్టి

వైకొని తెలుసుకొంటే పగలా తాను

దాకొని బాగులుచేసి తనలోనే కరంగుచు

యేకపో దనకునేల యీడకు రమ్మనవే || తానే ||

అక్కతోడి వరసలు నట్టె తన్ను నాగితి

ఇప్పువ దలచుకొంటే యెరవా తాను

చిక్కి నన్ను గూడినాడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు

యిక్కడా నక్కడా నేల యీడకు రమ్మనవే || తానే || 566 ||

1 'మమకరించు' 'మమకరించు' దానిపై చెప్పినది వింత వామనాదులు. సంబంధము లేదు. 'మమకరించు' వలె కాబోలు.

భైరవి

వేడుకకాడవు నీకు వెరవేటికి

ఝాడుబెట్టి నీ సుద్దుల తేమ వనమయ్యా || పల్లవి ||

ఇంటిలోన వాకె చూట యేమని చెప్పెనో నీకు

వెంటవెంట వచ్చి నన్ను వేడుకొనేవు

దంటయైనవాడవు దైన్యమేటికి నీకు

గొంటు సీసుద్దు లెవ్వతెకునుఁ జెప్పనయ్యా || వేడు ||

సరుగన వాకె యేమి నన్నసేసెనో నీకు

అరుదుగా నన్నుఁ గడు నాదరించేవు

ఓరుదుగలవాడవు ప్రయము చెప్పఁగనేల

యెరవుల సీసుద్దు లేడొ దడవమయ్యా || వేడు ||

ఇప్పు డెట్టె ఝాపె గుణమేమి నేర్పెనో నీకు

కప్పలించుఁ జెమటతోఁ గూడితి నన్ను

వొప్పి ? వేంకటేశుఁడ వొడ్డుకొనేటికి నీకు

కప్పి సీసుద్దులు నే మగడు నేయమయ్యా || వేడు || 567 ||

వరాలి

పెరిచి సీరిమఁబాడు ప్రయముఁ చెకొనఁగదె

కొలచితే దమకముఁ కుహలె నిలుచును || పల్లవి ||

ఇచ్చకమెఱఁగనట్టి ఇంత పొందు నేసితేను

మచ్చరము రేగును మగవానికి

పిచ్చనవిడి నూరకె వెంగములే యూడితేను

వచ్చి వచ్చి యేడాలేనివాసులే పుట్టును || పలి ||

చెంతనుండి కూడని చెలితోడ వచ్చితేను

వంతములే మిగులును వతివర్జము

రంతుచేసి యేకతాలు రచ్చలపేసితేను

చింతతోడ మిగులాను సిగ్గులే వెరసును || పతి ||

నమ్మతించజాలవిసతిఁ గాఁగించితేను

యెమ్మేలే మించు శ్రీవేంకటేశునకు

కమ్మి యాతఁడె నన్నేలె కలిరిట్టె చెప్పితేను

నెమ్మన మలరఁ గడు వెయ్యములే పుట్టును ||పతి||568||

కాంబోది

ఏఁటికె బొడిఁబడేవు ఇంతమనికెతముతో

నూటగా వినేవారు చూచి ఇట్టె నవ్వరా || పల్లవి ||

కలలో నెవ్వతో నిన్నుఁ గాఁగించుకొనెనంటా

వెలయు మాతోఁ జెప్పేవు వేసాలకు

కలికపై వల పంత గలిగినవాఁడవు

తొలుతె కాళ్లకు మొక్కి తోడి తెచ్చుకోరాదా || ఏటి ||

తరుణి యెవ్వతో నీ తలఁపునఁ బారెనంటా

కెరలి మాతోఁ జెప్పేవు కేరదాలకు

మరిగి యావెమీదను మచ్చిక గలవాఁడవు

ఇరవుగా బాస ఇచ్చి ఇంటఁబెట్టుకోరాదా || ఏటి ||

దేవులు యెవ్వతో నేఁడు దిష్టముగాఁ గూడెనంటా

శ్రీవేంకటేశుఁడ నన్నుఁ జేరి కూడేవు

తావున నాపెనై నింత తగులుగలవాఁడవు

ఎఁడు నొకడె వెడ నొకడె || ఏటి || 569 ||

శకు' 1696

వరాధి

నాకేల లోగేవు నడుమ నీవు

పైకొని నే నిందుకుఁగా పచారించేనా

॥ పల్లవి ॥

కలికే బొరుగావెనుఁ గని నామోము చూచేవు

వలచి తెచ్చుకోఁగాను వద్దనేనా

మొలకచన్నులు గడుమొనలంటాఁ బొగడేవు

కులికే పట్టచూడఁగా కోపగించేనా

॥ నాకే ॥

సారె నాపె నవ్వఁగాను నన్నులఁ జూపవచ్చేవు

చేరి కాఁగిరించుకోఁగా చేయివట్టేనా

చేరఁ డేసి కన్నులంటా చిత్తగించి బ్రమసేవు

ఆరసి పెండ్లాడఁగా నొఁగాదనేనా

॥ నాకే ॥

వెస నాపె మూటాడఁగా వినుమని నన్ననేవు

వసముచేసుకోఁగాను వారించేనా

కొసరి శ్రీవేంకటేశ కూడితివి నన్ను నిట్టె

పసగాఁ జనవియ్యఁగా పంఠమాడేనా ॥ నాకే ॥ 570 ॥

మాళవిగౌళ

ఇంతివైఁగలుగు బల్లి ఇంక మాకుఁ డెప్పనేల

వింత నీ నవ్వులలోనే మెనఁ గానిపించెను

॥ పల్లవి ॥

గాఁబమై మారెలిమీఁదఁ బలిక మోహమెల్లా

తేటలనీమోము చూచే తెలిసె మాకు

¹ ఈ శకు రెండవ ప్రక్క 'బొ' లాగము పాట 1, 2 మధ్య కొంచము పెట్టపైకి లేచినది. అక్షరములకు ఇచ్చిందిలేదు.

తాటించి నీ మనసులో తమకముల్లెను
మాటలు నీవాడేయందే మరి తెల్లమాయను || ఇంతి ||

మలసి యాసకీయను మన్నించేమన్ననల్లె
తిలకించి చూచినందే దివ్యమాయను
కలకాలమును నీవు కైవసమై వుండేదెల్లా
పలుమారు నీవువ్నభావాననే తోచెను || ఇంతి ||

అప్పటి నీవాదరించే ~~అదము~~ లెల్లాను
కప్పరమీగానే యెరంగంగ వచ్చెను
ఇప్పుడిట్టే శ్రీవేంకటేశ ఇంతి నేలితివి
వొప్పులు నీరతులలో నొగి సరివచ్చెను || ఇంతి || 571 ||

పాడి

మమ్మేల సాదించేవు మాటమాటకి
యెమ్మేల కాతడే నీ యెదుట నుండఁగాను || వల్లవి ||

బలిమిగలదానవు పంతాన మగనితోనే
పిలిచి సాములునేసి పెనఁగవమ్మా
చెలఁగి మాపైనేల చేతులు చాచేవు నీవు
కొలఁదిమీర నాతడే గురి వీవుండఁగాను || మమ్మే ||

దింకముగలదానవు దిగిసి యాతనితోనే
నుంకుమోపి నీవుదుటు చూపవమ్మా
మంకు నీవెద్దరికాలు మాతో నింత యేమిటికి
వంకలొత్త నాతడే వీవద్దనుండఁగాను || మమ్మే ||

నేరుపరిదానపు నేడు శ్రీవేంకటేశుతో

కూరిమి గాగిట నించి కూడవచ్చూ

పారె నన్నేలె నెరుగదు బలిగలు నెరవేపు

పోరచి నాతడే నీకు బుద్ధి చెప్పగాను ||మమ్మే||572||

అహిరి

నీమనసెట్టున్నదో నే నెరుగను

గామిడైనా నాయుగాని కాంతతో నవ్వితిని || పల్లవి ||

సంగడి బాటతనాలు సతి నీతో నాడగాను

పెంగెమైనా నాయుగాని వింటానుంటిని

సంగతిగా నెలుగెత్తి పారె నిన్నుబాడగాను

పంగెనైనా నాయుగాని పైపై మెచ్చితిని || నీమ ||

అనరేచి ఆకె నీ యాయాలు ముట్టగాను

దోసమైనా నాయుగాని తొంగి చూచితి

వోసరించ కప్పడే నీ పూడిగాలు నేయగాను

వేసాలైనా నాయుగాని వేడుకపడితిని || నీమ ||

వెమ్మది శ్రీవేంకటేశ విన్ను నాకె గూడగాను

యెమ్మెలైనా నాయుగాని ఇయ్యకొంటిని

కమ్మర నన్నేలితిని కందువ కాపె రాగాను

దొమ్మియైనా నాయుగాని తొల్లె రమ్మంటిని ||నీమ||573||

రామకీయ

నీవంటి నలవే కాదా నెలతలకెల్లాను

కావరించి పవతుల గాకు నేతురా || పల్లవి ||

రవ్వలేలనేనేరే రమణుని తోడత

అవ్వల నెవ్వతో మొక్క నాతనికంటా

యివ్వలఁ గొలుపులు నీ వితనికిఁ జేసేవేళ

నివ్వటల్ల నాపెవచ్చి నిన్ను వెంగి మాడెనా || సీమం ||

పంతములేలాడేవే పైకొని నీ వితనికి--

నింతలో నెవ్వతో విడమిచ్చె నంటాను

కాంతవు నీ వితనికిఁ గాపురము సేసేవేళ

పంతనాన నాకె సీతో మచ్చిరించ వచ్చెనా || సీమం ||

సెలవినేల నవ్వేవే శ్రీవేంకటేశ్వరుని

లలి నెవ్వతో యీతని లాలించెనంటా

కులికి మీ రిద్దరునుఁ గూడి రతినేసేవేళ

చెలఁగి యూపె విఘ్నము సిగ్గులు వరచెనా ||సీమం||574||

చౌరి

ఏఁటికిఁ బంతాలాడేవు యిష్టఁడు మాతో

గాఁటపు నీ బలిమెల్లాఁ గానవచ్చి నిపుడె || పల్లవి ||

మచ్చిక సీకాఁగిటికి మనసుపెట్టినయూకె

కొచ్చి కొచ్చి యెష్టఁడునుఁ గూడకుండేనా

కచ్చుపెట్టి సారెసారెఁ గానుకలిచ్చిన యూపె

చొచ్చి చుట్టరికమెల్లాఁ జూపకుండేనా || ఏఁటి ||

చలముమెరసి సీతో సన్నలు చేసిన యూపె

సులభాన మోచి చవిచూడకుండేనా

వలపులు నీ మీఁద వదలక చల్లినాపె

చలివాడు సీపైఁ జేయి చాఁచకుండేనా || ఏఁటి ||

ననువున నీ వద్ద నవ్వులు నవ్విసయాపె
 అనువుగా నిన్నుఁ బెండ్లియాడకుండీనా
 యెనసీతి విటు చన్ను యిదివో శ్రీవేంకటేశ
 కొనగొనలనే తానూఁ గొనరకుండీనా || ఏటి || 575 ||

రేకు 1697

సామంతం

అయినాయ నుండరే యంగనలాల
 పాయకువాని నంతేసి పరచఁగఁగలనా || పల్లవి ||

నిచ్చ నిచ్చ నాతనిపై వేరము లెంచేదాననా
 మెచ్చి మెచ్చి వలపుల మెరతుఁగాక
 రచ్చవేసి చెలులెల్లా రమణుని నాడేరేమే
 విచ్చనవిడి నవెల్లా వినఁగలనా || ఆయ ||

సారెసారె నాతని జరసేటిదాననా
 చేరిచేరి కాఁగిటఁ జేకొందుఁగాక
 తారుకాణఁ బఠి నెంత తప్పులెంచే రిదియేమే
 వూరకే నే నిందుకుఁగా వొడ్డొరించఁగలనా || ఆయ ||

నవ్వి నవ్వి శ్రీవేంకటనాయకుఁ దిట్టేదాననా
 తవ్వి తవ్వి రతులెల్లా దాటెంతుఁగాక
 ఇవ్వుల నన్నుఁ గూడెను యీతని సాదించేదేమే
 వువ్విళ్ళూర మీ బుద్ధుల కొడఁబడఁ గలనా || ఆయ || 576 ||

దేసాళం

మగువలఁ జేకొనక మానవచ్చునా
 నిగిడి సరసముల నేరువరి బుఁతఁడు || పల్లవి ||

దప్పిదేరీ మోచినంటా తప్పలెంచనేటకే
 కొప్పు జొరెనంటా బతి గొసరనేలే
 రెప్పలు దేలించెనంటా రేసులు చూపకువే
 యెప్పుడూ బదారువేల నేలినవాడతడు || మ:గు ||

వాడె నలమోమనుచు వక్కలా లడుగకువే
 తోడ' జెమరించెనంటా దూరకువే
 వేడుకకాడనుచు వెంగెము లాడకువే
 మేడెప్పు గొల్లెతలకు మేట మగడతడు || మ:గు ||

నిట్టూర్పు లేడవని నేరము లెంచకువే
 వొట్టే బులకలనుచు నొరయకువే
 పట్టపు దేవుళ్ళను బహుసతీజనులను
 వెట్టలేక కూడేట శ్రీదేవకటేశుడతడు ||మ:గు||577||

పాడి

చెప్ప గొత్తలాయ నీ చేనేటి కాపురము
 దప్పిదేరీ మోచితోడ తలవంచకువే || పల్లవి ||

కొడిమెలెన్నుచు నిన్ను గోపగించి నంటాను
 పడఁతికేల లోగేవు పంతగాడవు
 అడరి నీ మర్మమెల్లా నాపెచేత నున్నదా
 జడిశాపె¹ దిక్కే నీవు సారెకు జూచేవు || చెప్ప ||

యీవలా నావలా యేతువలెత్తినంటా
 దేవులకేల కొంతేవు దిట్టవాడవు

భావించి నింతి సీపాలిటి దేవరాయనా
కావరించి చూట కతి కడవంగఁజాలవు || చెప్ప ||

దంటతనమున నిన్ను దప్పలెంచినంటాను
ఇంటియాపెకేల వీఁగే వింతవాఁడవు
నంటున శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేరితివి నేఁడు
అంటిముట్టె యాపెనే అప్పరాడిగేవు || చెప్ప || 578 ||

హిజ్జిజి

నీవంటిదే కాదా నెట్టన నేఁ దాపె యాస
దేవులవైతే మరి తెలుసుకోరాదా || పల్లవి ||

పతివద్ద నుండినభామనేల పిలిచేవే
కుతిలకుడిచి వట్టి కుచ్చితానను
ఆతనిఁ గూడఁగ నీకు ననువు గావలసితే
వెతడిర నొకతెర వేసుకొనరాదా || నీవం ||

యింత విడెమియ్యఁగాను యేల నన్నచేసేవే
కాంతునిపై నీవు చట్టి కాలరానను
యింతవేడుకైతే నీవు నితనిపచ్చడములో
కాంతకు మఱఁగుగాను కప్పకొనరాదా || నీవం ||

పరగఁ దామిద్దరునుఁ బవళించియుండఁగాను
అరసేవేలే వట్టి యాగదానను
గరిమ శ్రీవేంకటేశుఁ గైకొనఁగ మనసైతే
నిరతి నావలిపక్క నీవుండరాదా || నీవం || 579 ||

కన్నడగౌళ

ఎప్పుడు కరుణఁ జూచే వీయింతిని

కుప్పరించి మాఁటలనే కొనరీ నిన్నును || పల్లవి ||

చిక్కనితేనెలు మోవిఁ జిప్పిలఁగాఁ జెలి నిన్ను

వెక్కు ప్రియములు చెప్పి పిలిచి విడె

మిక్కిలి చెమటలెల్లా మేన నిట్టై తురుగఁగా

పిక్కటిల్ల రతులకుఁ బెనఁగి సీతోను || ఎప్పు ||

తామెరలవాసనలు దట్టముగా దొలఁకఁగా

కోమలపుఁజేతులఁ జెక్కు నొక్కే నిదె

కామించి కుచముల కాంతలు సీపైఁ గప్పఁగా

దీమసాన నొడివట్టి తీసి నిన్నింటికి || ఎప్పు ||

నంటుప నవ్వు వెన్నెలనాము సెలవి నిండఁగా

అంటి చెవిలో నేకతమాడే నిదె

జంటల శ్రీవేంకటేశ సమరతి సేసి నిన్ను

వొంటి నలపార్చి యిప్పు డొడఁబరచిని || ఎప్పు || 580 ||

ముఖారి

బతుకరయ్యా మీరు వచ్చిదేరను

కతలుఁ గారణాలుగాఁ గంటఁగా యామేలు || పల్లవి ||

యెలమి నేనుండఁగనే యీకె వచ్చి సీతోను

మలఁగుమఱఁగుననే మాటలాడను

అఱిసేదేవులో యీకె ఆకె చెలికత్తెయో

కలిగి నీకు నేఁడు కంటఁగా యామేలు || బతు ||

దండ నేనుఁ జూడఁగానే ■ వచ్చి నీమేను ముట్టి
 చండిపెట్టి పెనఁగుతా సన్న చేసెను
 మెండగు నీచుట్టమో మెలుత నీ పొరుగాపో¹
 గండికాండ నీకు నద్యైఁ గంటిఁగా యీమేలు || బతు ||

నీతో నేనుఁ గూడఁగానే నెట్టన వచ్చి యీసతి
 యేతుల నిన్ను నెనసి యింతచేసెను
 జాతిగలకొలమాపో చనవరివెలయాలో
 ఘాతల శ్రీవేంకటేశ కంటిఁగా యీమేలు ||బతు||581||

రేకు 1698

అహిరి

ఏమేమి సేసినాను ఇతవే కాక
 కామించి మీరును నిచ్చకము లాడవలదా || పల్లవి ||

ఇద్దరిమాతలఁపులు నేకమై వుండఁగాను
 సుద్దులేమి చేప్పేరే సుదతులాల
 కొద్దిమీరి వలపులు కోటికొండలై వుండఁగా
 అద్దో పాయవచ్చునా ఆలికి మగనికి || ఏమే ||

యెప్పుడు నాతఁడు నేను ఇయ్యకొనివుండఁగాను
 తప్పకచూచే రదేమే తరుణులాల
 వొప్పగువేడుకలలో నోలలాడుచుండఁగాను
 అప్పుడే దూరవచ్చునా ఆలికి మగనికి || ఏమే ||

రవ్వ మొక్కరొకరము రతీ జొక్కియుండఁగాను
 నవ్వేరేలే యిప్పుడిట్టై నాతులా¹

ఇవ్వల శ్రీవేంకటేశుఁ డేతఁడు

అవ్వలేమి నెంచనేలే ఆలికి మగనికి || ఏమే || 582 ||

బౌళి

అట్టునేనుకొనకు మాఅడియేల నీకు నీవే

పట్టితినింతే నీకొంగు బయల్దేదనేటికే || పల్లవి ||

అంటుకొని నీ వేపొద్దు నాపెవెంటఁ దిరుగఁగా

నంటున నీమోము చూచి నగరాదా

బంట (టు?) సంతమా యేమైనాఁ బచారించ నీతోను

అంటి నింతే నన్నకు నన్నంత కెక్కు డేటికి || అట్టు ||

సంతము నీవు నాపె సరసము లొడఁగాను

మంతనాన నే నొక మాటాడరాదా

దొంతిపూటా యేమైనా తొడరి బలిమిసేయ

కొంత కొసరితి నింతే గురిసేయ నేటికి || అట్టు ||

అరితేరి యాపె వెండ్లియాడి వచ్చియుండఁగాను

కూరిమి నీ కాఁగిట నేఁ గూడరాదా

మోరతోపా యేమైనా మొక్కితి శ్రీవేంకటేశ

తారుకాణించితి నింతే తమకించ నేటికి || అట్టు||583||

పొడి

అనతిచ్చితే నేమాయ నందుకేమే

వూని నేమెంతడిగినా నూరకుండేవేమే || పల్లవి ||

చక్కఁగా నీయాతనిసందివాని యెట్టిదంటే

చెక్కుచేతితో సిగ్గున జెందేవేమే

పిక్కట్ల మీ మేనుల పెండెముట గారినంట

తక్కుక ఇంతటిలోనే తలవంచేవేమే

|| అన ||

గట్టిగా నీతో నాతనికతలు నేఁ జెప్పఁగాను

గుట్టుతో నుందానవు వూఁకొనవేమే

జట్టిగా మీముందరను సరివిడేలు పెట్టితే

నట్టనదుమ నూరకె నవ్వు నవ్వేవేమే

|| అన ||

తెలిసి చెలులమెల్లాఁ దెరమరఁగు వేసితే

చులుకఁగాఁ బెనఁగుచు సాలనేవేమే

యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలోనే నిన్నుఁగూడె

చలివాయఁ బొగడితే సారె మెచ్చేవేమే || అన || 584 ||

కాంబోడి

అడుగవే నాగుణము అది తానే యెరుఁగును

అడరి నేఁ గలపుకోలై వుండనటవే

|| పల్లవి ||

పంతమాడవద్దగాని పైకొని రమణుఁడు దా

వంతుకు నవ్వి తిట్టితే చర్లనేనట

పంతనేయవద్దగాని వేడుకతో నూడిగాలు

యెంత నేయించుకొన్నాను ఇయ్యకొననటవే

|| అడు ||

గుట్టునేయవద్దగాని కూడిమాడి నాలోను

గట్టిగాఁ బెనఁగితను కాదనేనట

రట్టునేయవద్దగాని యిట్టై రతి నేకతాన

యెట్టు నేయించుకొన్నాను యెగ్గులించేనటవే

|| అడు ||

వాసి చూపవద్దుగాని వడి శ్రీవేంకటేశుడు

అన నెంత గూడినాను అలసేనటే

వేనరించవద్దుగాని వెలయ నన్నేలినాడు

చేసిన మేలెల్లానుఁ జేకోనటవే || అడు || 585 ||

నటనారాయణి

ఏల వేసాలు చేసేవు యెఱంగనివానివలె

అలేమ వదినెయంటా నానలు వెట్టేవు || వల్లవి ||

నీవు నావె యేకతాన నిలుచుండి నన్నుఁగని

చేవమీర సన్నలేల సేసేవిపుడు

దేవి దేవరావలె దిష్టముగా మిమ్ము గంటి

కావరాన నే నేమైనా కాఁతాఁళించి తిట్టేనా || ఏల ||

మేడమీఁద మీరిద్దరుఁ గూడియుండి నన్నుఁగని

అడకేల పిలిచేవు అప్పటిసన్ను

వీడని దంపతులని వెన మిమ్ముఁ దెలిసీతి

పాడిదప్పి నిన్నేమైనాఁ బచ్చిసేయవచ్చేనా || ఏల ||

పీఁటమీఁద నొండొరులు పెనఁగుతా నన్నుఁగని

మాటువెట్టి నన్ను నెంత మన్నించితివి

చాటి శ్రీవేంకటేశ యీసతి లక్ష్మీయనివింటి

నీటున నిన్నేమైనా నేరములెంచేనా || ఏల || 586 ||

రీతిగాళ

తమ జాడలేల మాను తమ లొనగూడితే

మమకారములు సేసి మరిగేముగాక || వల్లవి ||

వెలయుగ మదనునివింటినారిఁ దగిలితే

కలువ పువ్వులేకావా కాఁడిపారేవి

అలరి మిక్కిలివిరహపువేళ వచ్చితను

చిలుకపలుకులే చిమ్మిరేచేవి

|| తమ ||

లావుగా వసంతకాలము రెదిరించితేను

కోవలకూఁతలే కావా గురిదూఁకేవి

వావి గలపినచోట వలపులగ్గలమైతే

చేనైనమనసే కాదా చింతసేసేది

|| తమ ||

సెలకలిగినాను చెంద్రోదయమయితే

పటికపురాయే కాదా బాద(ద?) పెట్టేది

యిటు శ్రీవేంకటేశుఁడు యేలినాడు నన్ను నేఁడు

అటు చల్లగాలే కాదా అలపార్చేది

|| తమ || 587 ||

రేకు 1699

రామక్రియ

ఎంత వేగిరకాఁడ వేమయ్యా నీవు

వంతురాకతోలుతనే వలపు చల్లేవు

|| పల్లవి ||

మొక్కేనని చేతులు మొగి నుద్యే(ద్యో?) గించగానే

దిక్కున నందుకు ముందే దీవించేవు

అక్కరతో నవ్వు నవ్వు నాశతపడఁగానే

చక్కఁగా చేముంచి నీవు సరసమాడేవు

|| పం ||

తొడిఁబడ మాటలాడ దొరకొనే ననఁగానే

చిరుముడి నవ్వుడే మెచ్చితివనేవు

అడరి నీమోము చూడ అనవడేననఁగానే

జడియక నామోము పారెఁ దోఁగిచూచేవు

|| ఎంత ||

చన్నుల నొత్తనని నవరించుకొనఁగానే
 పున్నతఁ గాఁగిట నించి వొద్దికయ్యేవు
 చెన్నుగా శ్రీవేంకటేశ నేనపెట్టెనఁగానే
 నన్ను నేలి నీవు కంకణము గట్టెవు || ఎంత || 588 ||

శుద్ధదేశి

ఏమిచెప్పే¹ వాకెసుద్ది యేరా నాతోను
 నేమము గలదియైతే నిండుకొని యుండును || పల్లవి ||

యెమ్మెలు చెప్పకొనేది యెందైనా నొకతెగాని
 పుమ్మడి నిల్లాలైతే నూరకుండును
 నమ్మిక బాసడిగేది నడుమంత్రపుదిగాని
 ఇమ్ముల మేనదియైతే నెదురాడకుండును || ఏమి ||

కోవగించుకొనియేది కోటికి నొకతెగాని
 కాపురమునేసేదైతే కాఁగకుండును
 అససోపానఁబడేది అరడికత్తయఁగాని
 వోపి బత్తి గలదైతే వొద్దికతో నుండును || ఏమి ||

కావరించి తిట్టేది గయ్యూలి యొకతెగాని
 వావివర్తనదియైతే వచ్చి మొక్కును
 శ్రీవేంకటేశ నన్నుఁ జూచి కూడితిని నేఁడు
 దేవులైనది యైతేను దీని కేట్ట మెచ్చును || ఏమి || 589 ||

అహిరి

తరుణిఁ జూచి నాకు దయపుట్టెను
 నెందఁకా నెంత వరచితివయ్యా || పల్లవి ||

¹ ఈ పాటలో 'ఒకతెగాని' అనువానికి 'ఎవ్వరోగాని' వర్ణముగా తోచుచున్నది.

విలువునఁ బులకించె నిండాఁ జెమటగారె
 చెలి నేమి నేసితచి చెప్పవయ్యా
 అలకలెల్లాఁ జెదరె ఆయుములు గరఁగెను
 సాలసి నీ బలిమెంత చూపితవయ్యా || తరు ||

కన్నులకుఁ గెంపెక్కె కడు నిట్టూర్పులు రేఁగె
 కన్నె నప్పు డేమంటివో కదవయ్యా
 చెన్నమీరె నలపులు నెలపుల సిగ్గుదేరె
 మిన్నక నీ నేర్పు లెన్ని మెరయించితవయ్యా || తరు ||

పలుపువైఁ బవలించె పచ్చిదేరె మేనెల్లా
 గుఱిగా నీనలినెట్లు గూడితివయ్యా
 నెఱయ శ్రీవేంకటేశ నిండె కళలు మోమున
 జఱసి నరసమేమి జరపితవయ్యా || తరు || 590 ||

సామంతం

ఎవ్వరుండే కౌఱగరు యెదుట సిగ్గువడపు
 పువ్వులనే వేసేవు పూచి పూచి || పల్లవి ||

నాపెమాటలు వినవేడుకయ్యానో
 కొసరుచు నడిగేవు కొచ్చి కొచ్చి
 యెసగ మోముచూడ నేకటతో మన్నాడనో
 ముసుగువట్టి తీసేవు ముంచి ముంచి || ఎవ్వ ||

మలసి నరసమాడ మనసాయనో నీకు
 కెలయుచు నవ్వేవు కేరికేరి
 చలివాసి మోవితేనె నీకుఁ బుట్టెనో
 పాలయుచు వేడేవు పొంచి పొంచి || ఎవ్వ ||

అట్టె యాపె చన్నులపై అస నీకుఁ బుట్టెనో
 గుట్టుతోడఁ గొలచేవు కోరి కోరి
 నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నేడలశ్రీల్యంగ యాకె--
 నిట్టె కూడి నన్నేలితి వెంచి యెంచి || ఎవ్వ || 591 ||

కేదారగౌళ

నీ వొళ్ళిదే కల్లగాక నెలఁత యేమిచేసు
 యేదిధమైనా నాయ నేమిసేయవచ్చును || పల్లవి ||

గుట్టుతోడియాఁటదానిఁ గొంగువట్టి తియ్యఁబోతే
 తట్టవద్దా యాపె నిన్ను దిష్టముగాను
 పాట్టఁ బొరుగావెతోను పూఁచి నవ్వఁబోతేను
 యెట్టు చేసినాఁ జేసె యేమి సేయవచ్చును || నీవొ ||

వోరుపుది గలదియంటా వొకటొకటాడిశేను
 గీరవద్దా ఆపె నీ మై కేరదానను
 పూరిలోనిసతి నీవు వొంటినుండి పిల్చితేను
 యేరీతి మీరినా మీరె నేమిసేయవచ్చును || నీవొ ||

చెప్పినట్టు సేసునంటా సిగ్గులువరచితేను
 తప్పలెంచవద్దా నిన్నుఁ దమకానను
 అప్పడే శ్రీవేంకటేశ ఆపె నిట్టె కూడితివి
 యెప్పుడు మెచ్చినా మెచ్చె నేమిసేయవచ్చును ||నీవొ||592||

గౌళ

ఇందవయ్యా కానికె ని న్నింతి దోడితెమ్మనె
 పొందైనచోటను పొనఁగఁగవలదా || పల్లవి ||

వలచినదిగనక వనిత నిన్నుఁ బాసి
యెలమి దూరితే నెగ్గులేల పట్టెవు
చెలఁగి పెక్కునతులఁ జేసుకొన్నవాఁడవు
పలుమారు మాటలఁబడ కేఁకఁబోవునా || ఇంద ||

అనువైనదిగనక నగుతా నీతోఁ బెనఁగి
చెనకితే నాఱడేల సేయవచ్చేవు
వొసర నెందరికైనా నొడిగట్టినవాఁడవు
తనివోని చేఁతలకుఁ దప్పించుకోవచ్చునా || ఇంద ||

పురముపైదిగనక పువిద నీరతులను
వారసికూడితేనేల వాడ్డుకొనేవు
సరవి శ్రీవేంకటేశ జారపురుషుఁడవు
తిరమైన చన్నులతో దీకొనఁగవసమా || ఇంద || 593 ||

కీకు 1700

ముఖారి

ఎంత వేసరించవచ్చు యేపాడ్డు నిన్ను
పంతగాఁడ నీ చిత్తము భాగ్యము నాది || పల్లవి ||

నిచ్చ నిచ్చ నీకు నవ్వు నేరుపఁగఁగలనా
కచ్చ పెట్టి నీయంతనే కలితేఁగాక
మెచ్చలుగా వలపులు మెడఁగట్టఁగలనా
వచ్చగా నాయందు నీకు బత్తి గలితేఁగాక || ఎంత ||

వాడివట్టి నిన్నొద్దఁ గూచుండఁ బెట్టఁగలనా
బడి నీయంతనే నన్నుఁ బైకొంటేఁగాక
గుడిగొనఁ జెమటలు కురియించఁగలనా
కడలేని తమిలోడ గరఁగితేఁగాక || ఎంత ||

మలసి బలిమిచేసి మరిగించగలనా

యెలమి నీయంతనే చేసితేగాక

యెలమి శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగనై నేను

కలసితి నింకా నీవే కరుణింతు గాక || ఎంత || 594 ||

సాంశగం

ఎంతటివాడవు నీవు యేమని మెత్తుము నిన్ను

పంతములు చెల్లించి పైకొంటివి నన్నును || పల్లవి ||

సన్న సేయవచ్చుగాక సంగతికి వచ్చితేను

యెన్నికతోడుతఁ జనవియ్యవచ్చునా

పన్ని నవ్వవచ్చుగాక పైకొని పెనఁగితేను

నిన్నువలెఁ కూరిములు నించవచ్చునా || ఎంత ||

పొందు సేయవచ్చుగాక పొంతనుండి మొక్కితేను

చెంది చెప్పినట్టెల్లాను సేయవచ్చునా

అందుకొనవచ్చుగాక అట్టె వీడెమిచ్చితేను

యిందే నీవలెను మోవియ్యవచ్చునా || ఎంత ||

చేయి వేయవచ్చుగాక చేరి కాఁగిలింతుకొంటే

అయములంటుతు కలయఁగవచ్చునా

యాయెడ శ్రీవేంకటేశ ఇట్టె నన్ను నేరితివి

నాయమెరిఁగి నీవలె నమ్మించవచ్చునా || ఎంత || 595 ||

ఇంతిపై మొగమోటాన నేల లోఁగవు

సంతసాన నీవు నాపె సందిసేయరాదా || పల్లవి ||

చెలరేగి చెలరేగి నేసలు చల్లీ నాకె

నెలవి నచ్చి నీవేల సిగ్గువడేవు

నిలువ దమకములు నిండుకున్న వాకెమీద

పిలిచి నది బేసి బెనంగరాదా || ఇంతి ||

వచ్చి వచ్చి నీ మీద వసంతమాడీ నాకె

తచ్చి తలవంచి యేల తడబడేవు

మచ్చికతో బులకలు మలగొన్నవాకెమేన

వచ్చి నరసా లెదురుబడి నాడరాదా || ఇంతి ||

సారె సారె నిన్ను గట్టిచన్నుల నొత్తి నాకె

కూరిమి నీవేల యింకా గుట్టుచేసేవు

యారీతి శ్రీవేంకటేశ యేలితి వాకె, కాంగిట

మేరతోడ నీడుజోడై మెలంగంగరాదా || ఇంతి || 596 ||

పరవంజరం

నిండుకొనియుండినదే నేరువుగాక

కొండుక పాయవువాని గోపగించవలెనా || పల్లవి ||

యేదో నతులతో నీ వేలాటాలాడితివంటా

అడరానిమాటలు నే నాడవచ్చునా

వేడుకకానికి మరి వివరించ నేడ పాటి

చూడ నందుకు దోడు నిష్కరము గావలెనా || నిండు' ||

వాయలఁ బొరుగాపెకు నన్నలు చేసీతివంటా

చేయరానినేతలు నే జేయవచ్చునా

దాగుగాఁదైనవానికి దాక్షిణ్యమేమున్నది

రాయడి నీడి గొంత రవ్వ నేయవలెనా || నిండు ||

యెవ్వతెకైనా నీవు యిచ్చకముసేతునంటా
 నవ్వరాని నవ్వులు నే నవ్వవచ్చునా
 యివ్వల శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
 అవ్వల నింకా ■■■ నలయించవలెనా || నిండు || 597 ||

భైరవి

చెలువుఁడు చేసినట్టె సేయరాదా
 సొలతురా నయములే చూపుదురు గాక || పల్లవి ||

సరసమాతఁ డాడఁగా నటఁగు రాలుతురటే
 వరుసతో నిచ్చగించవలెఁ గా
 శిరసెత్తి మాటాడఁగా సిగ్గులు వడుదురటే
 సరగ మోహములు రేచఁగవలెఁగాక || చెలు ||

చెక్కులాతఁడు నొక్కఁగా నెలసి జంకింతురటే
 వక్కఱతోఁ గడుమెచ్చవలెఁగాక
 దక్కి చేయిచాచఁగాను తప్పించుకోఁదగునటే
 యెక్కువ నీమోవిలేనే వియ్యవలెఁగాక || చెలు ||

కళ లాతఁ డంటఁగాను కాఁగిట మలతురటే
 యలసినట్లాఁ గూడవలెఁగాక
 యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డేలె నలయింతురటే
 కలపు రతులనే చొక్కించవలెఁగాక || చెలు || 598 ||

భౌరి

అతఁ డొక్కటి సేయఁగా అట్టె వొకటిసేయ—
 కీతరిఁ జేకొనరాదా యెలయించనేటికి || పల్లవి ||

ముప్పిరి నీరమణుండు మోహములు చల్లఁగాను
 రెప్పలెత్తి చూడరాదా రేనులేటికి
 తెప్పలుగా నవ్వఁగాను లేనె మోవి ఇచ్చి నీవు
 దప్పి దేరుచుఁగరాదా తవ్వలెంచనేటికి || అతఁ ||

చెలఁగి నీమేనబావ చెనకి పిలువఁగాను
 పలుకరాదా వట్టిపంథాలేటికి
 చెలిమి నేయఁగాను చేరి విడమిచ్చి నీవు
 అలపారుచఁగరాదా అడ్డమాడనేటికి || అతఁ ||

శ్రీవేంకటేశుండు నిన్నుఁ జేకొని కలయఁగాను
 నేవలు నేయఁగరాదా సిగ్గు లేటికి
 యీవల నిన్నురమున యిడుకొని వుండఁగాను
 గావించి మెచ్చఁగరాదా పరవశమేటికి || అతఁ || 599 ||

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

1వ అనుబంధము

అకారాదిక రాగ సంకీర్తన సంఖ్యామూచి

రాగములు	-	సంకీర్తన సంఖ్యలు
అపరి	..	17, 38, 64, 93, 103, 123, 139, 170, 199, 215, 251, 297, 336, 354, 364, 398, 399, 416, 423, 441, 467, 479, 524, 534, 553, 573, 582, 590
అపరినాలు	..	20, 29, 44, 95, 98, 143, 235, 272, 322, 330, 370, 451, 460, 499, 501, 520,
కన్నకగాళ	..	82, 422, 580
కాంధోది	..	2, 14, 45, 67, 94, 126, 192, 249, 267, 289, 292, 300, 313, 316, 329, 376, 446, 458, 461, 483, 526, 555, 561, 569, 585,
కురంతి	..	237, 250,
కేదారగాళ	..	68, 469, 565, 592
గుండక్రియ	..	178
గుల్లరి	..	160, 198, 356
గాళ	..	157, 212, 241, 260, 285, 324, 350, 362, 407, 516, 593

చాయానాట	..	490, 508
తెలుగుగొల్లదొడ్డి	..	59, 71, 96, 331, 486, 421, 505, 507
తోండి	..	397
దేవుక్కిణు	..	346
దేవగంధాది	..	50, 109, 112, 136, 161, 360, 389, 443, 450, 493, 514
దేశాక్షి	..	91, 121, 239, 375, 517
దేసాళం	..	11, 16, 63, 73, 81, 104, 110, 142, 186, 207, 230, 242, 271, 277, 298, 309, 325, 334, 384, 395, 413, 417, 432, 444, 454, 477, 487, 500, 519, 541, 577
ద్రావిడవైది	..	268, 373, 476
ధన్వానీ	..	89, 349, 438
వట్టనారాయణి	..	586
వాగవరాధి	..	232, 502
వాట	..	463
వాదరామక్రియ	..	26, 42, 53, 66, 162, 168, 174, 197, 209, 217, 227, 269, 280, 328, 335, 347, 415, 437, 475, 506, 513, 539, 550

నారాయణి	..	337
పథవంజరం	..	145, 396, 597
పాడి	..	37, 54, 60, 78, 99, 111, 115, 146, 153, 158, 177, 195, 203, 211, 224, 231, 266, 288, 314, 319, 332, 338, 341, 359, 382, 391, 409, 419, 434, 440, 449, 485, 509, 523, 542, 544, 548, 557, 562, 572, 578, 584
హార్షగోళ	..	148, 403, 455, 566
కొలి	..	21, 39, 62, 72, 77, 108, 129, 152, 184, 191, 204, 205, 222, 247, 265, 279, 284, 296, 303, 311, 326, 344, 374, 380, 392, 410, 428, 429, 453, 482, 488, 521, 527, 530, 532, 537, 560, 575, 583, 596, 599
బొలితామక్రియ	..	35, 512
ఘోషాళం	..	117, 348
భైరవి	..	23, 57, 80, 100, 144, 147, 179, 202, 254, 345, 363, 427, 464, 536, 567, 598

గళకాసిక	12, 30, 122, 229, 343, 355, 497, 551
గ్రహమావతి	84, 118, 383, 465
మాళవి	181, 276, 342, 420
మాళవిగౌళ	253, 295, 310, 340, 377, 496, 529, 571
ముఖారి	1, 4, 8, 22, 46, 70, 79, 87, 114, 125, 130, 135, 163, 175, 190, 196, 206, 238, 252, 275, 287, 301, 333, 368, 372, 385, 402, 408, 418, 436, 442, 457, 480, 486, 540, 554, 559, 581, 594
మేఘచంద్రాళ	221
మేఘరంజి	258
రాచుక్రియ	6, 31, 33, 36, 92, 97, 106, 124, 127, 164, 176, 182, 193, 200, 208, 225, 233, 244, 261, 278, 291, 308, 320, 357, 365, 367, 401, 424, 433, 439, 459, 462, 474, 504, 564, 574, 588
రీతిగౌళ	140, 264, 327, 426, 546, 587
రేవగుప్తి	41

లలిత	..	9, 69, 156, 171, 187, 223, 228, 246, 302, 317, 390, 492, 545, 563
వరాధి	..	15, 27, 43, 154, 169, 180, 201, 218, 240, 248, 255, 262, 283, 304, 318, 339, 358, 386, 393, 412, 445, 447, 456, 471, 484, 491, 533, 535, 538, 549, 568, 570
నసంతం	..	48
వనంతవరాధి	..	116
వేళావలి	..	151, 167
శంకరాభరణం	..	5, 7, 25, 49, 58, 75, 83, 113, 120, 133, 138, 166, 172, 189, 194, 216, 226, 263, 273, 293, 323, 371, 470, 489, 495, 498, 510, 518
శ్రీరాగం	..	10, 18, 56, 74, 90, 102, 105, 173, 210, 236, 243, 294, 381, 404, 431, 448, 468, 522
ఋద్ధదేశి	..	466, 547, 589
ఋద్ధవనంతం	..	19, 28, 52, 107, 281, 312, 351, 387, 558

సామంతం	..	13, 32, 47, 51, 85, 86, 101, 128, 134, 137, 155, 165, 183, 185, 188, 213, 234, 245, 270, 274, 299, 315, 321, 378, 405, 411, 425, 430, 435, 528, 531, 576, 591
సామవరాలి	..	257, 307, 414
సాళంగం	..	24, 34, 132, 159, 256 282, 290, 452, 478, 556, 595
సాళంగనాట	..	3, 40, 61, 76, 88, 119, 149, 219, 286, 306, 353, 388, 481, 490
సేంధురానుక్రయ	..	131, 494
సౌరాష్ట్రం	..	55, 65, 150, 366, 394, 472, 525, 543
హిందోళం	..	214, 259, 305, 352
హిందోళవసంతం	..	141, 220, 369, 406, 511
హిట్టిడి	..	379, 473, 503, 552, 579

2వ అనుబంధము

అకారాదిగ సంకీర్తన రాగ పంఖ్యాసూచి

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అంగడిఁబడె	పాడి	177
అంగడిఁబెట్టు	వరాళి	15
అంటినా	అహరి	139
అంతటి	సామంతం	274
అంతదొడ్ల	దేసాక్షి	375
అంతమమ్ముఁడైన	ముఖారి	135
అందరము	పాడి	509
అందరి	దేవగాంధారి	443
అందరు	శుద్ధవనంతం	19
అందిఁబోంది	సాళంగం	24
అందుకేతల్లడ	కాంచోది	446
అందుకీతా	పశవంజరం	145
అందుకేచో	అహరి	103
అందువల్లఁగా	గౌళ	212
అట్టేకాపీ	దేసాళం	334
అడుగరే	కాంచోది	313
అడుగరే	కాంచోది	376
అడుగరే	పాడి	79
అడుగరే	కాంచోది	585
అళివ	ముఖారి	70
అదిరిపాటు	బౌళి	279
అదిలెన్పు	గౌళ	260

అడల	అహరినాట	499
అన్నిటాచాణ్డ	శంకరాభరణం	273
అన్నిటాచాణ్డు	పాడి	288
అన్నిటానాగుణ	రీతిగౌళ	327
అన్నిటా వంత	రామక్రియ	504
అన్నిటాభాగ్య	దేసాళం	309
అన్నియు	నాదరామక్రియ	162
అన్నియువేసారే	ముఖారి	333
అన్నిసింగారాలు	లలిత	9
అప్పజెల్లెండ్ల	రామక్రియ	97
అప్పటి నీమద్దు	శుద్ధవనంతం	558
అప్పటిలిమి	సామంతం	86
అప్పడెంత	భూపాళం	117
అప్పడేకానంగ	నాదరామక్రియ	269
అప్పడేయెంత	అహరినాట	98
అప్పడేయెగ్గు	సామంతం	183
అమరజెప్పే	వరాళి	218
అనధరించ	బైరవి	254
అవివాళాంగుట	శంకరాభరణం	75
అవులేనే	సాళంగనాట	353
అవ్వలిమో	గుజ్జరి	160
అఁటదిగౌళ	వరాళి	471
అఁటదిచేసిన	ముఖారి	486
అఁడుఁగొల	పాడి	37
అకెకు	అహరి	441
అకె నీకె	సామంతం	137
అడఁబోత	రామక్రియ	164

అడకుఁబోయి	పాడి	314
అడనుండి	సామంతం	32
అతఁడే	సామంతం	411
అతఁడొక్క	బాళి	599
అతని	పూర్వగౌరవ	148
అవతీర్చి	పాడి	584
అనతియ్యన	శుద్ధదేశి	547
అనతియ్యవే	అహిరి	364
అనసుమ్మి	బాళి	184
అపెకు	సామంతం	315
అపెలాంచన	శ్రీరాగం	404
అపెవద్ది	ముఖారి	540
అయనాయునీ	అహిరి	524
అయలే	సామంతం	576
అయలే	బాళి	428
అరగించి	మాళవి	181
అలిమగనికే	శంకరాభరణం	489
అసోదపు	సామంతం	134
ఇంకనీ	తెలుగుఁగాఁబోది	505
ఇంకనేది	దేసాళం	384
ఇంకనేలే కొనరు	పాడి	211
ఇంకనేలే మరఁగు	పాడి	341
ఇంకనైనఁగ	అహిరి	17
ఇంకనైనారమ్మన	ముఖారి	79
ఇంకనైనారాఁగద	భైరవి	427
ఇంకనైనాపువదేశ	అహిరి	496
ఇంకనైనా నేనూ	సామంతం	165

ఇంకానేల	ముఖారి	368
ఇంచుకించుక	ముఖారి	515
ఇంతకంటె	పాడి	557
ఇంతకు	అహరినాట	95
ఇంతగద్దా	సామవరాలి	307
ఇంతచాలదా	ముఖారి	125
ఇంతటిది	బొలి	527
ఇంతటివాడ	గౌళ	362
ఇంతపచ్చి	పాడి	434
ఇంతయేల	సాళంగం	452
ఇంతవొలవక్షము	ముఖారి	408
ఇంతనేసినగాక	రామక్రియ	474
ఇంతనేసెగా	కన్నడగౌళ	82
ఇంతి నేలు	అహరినాట	330
ఇంతిపైగలుగు	మాళవిగౌళ	571
ఇంతిపై మొగమోట	బొలి	596
ఇంతిభాగ్య	సామంతం	51
ఇంతివేసిన	శంకరాభరణం	189
ఇందరయ్యా	మాళవిగౌళ	253
ఇందరునీ	రామక్రియ	244
ఇందరు బుద్ధులు	సింధురామక్రియ	131
ఇందనయ్యా	గౌళ	593
ఇందాకాబోడ	దేశాక్షి	121
ఇందాకానేడ	ముఖారి	301
ఇందాకా నోరియితి	అహరినాట	235
ఇందాకా రాదంటా	ముఖారి	275
ఇందుకంటె	పాడి	382

ఇందుకామెను	హిందోళం	305
ఇందుకుఁగానే	నాగవరాళి	502
ఇందుకు నీచిత్ర	కన్నడగౌళ	422
ఇందుకేఁగాఁగంటి	గౌళ	157
ఇక్కడ నేమి	దన్నాసి	349
ఇచ్చకపు	పొరాస్త్రం	472
ఇచ్చకము	పాడి	440
ఇచ్చకమే	అహిరి	416
ఇచ్చకురాల	కాంబోది	249
ఇటుమోద	రామక్రియ	233
ఇటునీకు	అహిరినాట	322
ఇటువంటి	పాడి	542
ఇటువలెఁజే	కాంబోది	458
ఇతవై నవ్వుడే	రీతగౌళ	140
ఇదివో నీభాగ్య	సాళంగనాట	286
ఇదివోరమణుఁడ	నాదరామక్రియ	513
ఇద్దరము నున్నా	ముఖారి	436
ఇద్దరము నరి	సామవరాళి	257
ఇద్దరునునొకట	శంకరాభరణం	470
ఇద్దరును నొకటై	రామక్రియ	291
ఇన్నాళ్లదాఁకా	సామంతం	405
ఇన్నాళ్లు నింత	వరాళి	393
ఇప్పటినుండి	గౌళ	241
ఇప్పటివేడుకే	బౌళి	560
ఇయ్యకొంటి	నాదరామక్రియ	475
ఇరు మొననూది	వరాళి	491
ఇల్లాలఁగనక	వరాళి	412

ఇల్లాలిచేత	హిందోళనసంతం	406
ఈతగాదు	నాదరామక్రియ	66
ఈతని గెలుచు	రామక్రియ	367
ఈతని మనసెల్లా	అహరినాట	460
ఈపాటివాండ	సామవరాళి	414
ఈపెకుంగలుగ	రామక్రియ	564
ఈనలపు	తెలుంగుగొందోది	71
ఈ నుద్దు	మంగళకౌపిక	355
ఉండనిమ్మన	భైరవి	23
ఉమ్మడినే	శ్రీరాగం	210
ఊరకుండంగద	కాందోది	739
ఊరకుండగానే	సాళంగనాట	481
ఊరకుండితేగనక	వాగవదాళి	232
ఊరకున్నయాట	శుద్ధవసంతం	107
ఊరకున్నవాని	శ్రీరాగం	431
ఊరకే గుట్టు	కాందోది	316
ఊరకే నన్ను	బోళిరామక్రియ	35
ఊరకేనోరు	రామక్రియ	92
ఊరకేం	నాదరామక్రియ	197
ఎంచనెట్టు	భైరవి	363
ఎండమావి	రామక్రియ	200
ఎంతకక్కూరితి	వరాళి	447
ఎంతకు నేరన్న	శుద్ధవసంతం	312
ఎంత చెప్పినా	రాళి	129
ఎంతటి మోహమో	దేవగాంధారి	493
ఎంతటివాండ	సాళంగం	595
ఎంత తమక	సామంతం	234

ఎంతనేరువరి	పాడి	449
ఎంత నేర్చెనే	శంకరాభరణం	216
ఎంత బలిమి	రామక్రియ	433
ఎంతదాసలు	బౌళి	204
ఎంతరాతి	బౌళి	374
ఎంత అట్టు	రామక్రియ	208
ఎంతలేదన్నా	వాదరామక్రియ	335
ఎంతవాడైనాఁగాని	వరాళి	445
ఎంత వేగిరకాఁడవు	బౌళి	62
ఎంత వేగిరకాఁడనే	రామక్రియ	588
ఎంతవేసిరించ	ముఖారి	594
ఎంత వోరుపో	చాయానాట	508
ఎంతేసి నేరిచి	వరాళి	283
ఎంతైన మానఁడు	సాళంగం	34
ఎంతైన	శంకరాభరణం	133
ఎందాఁకాఁజల	అహిరి	93
ఎందుకైనా	వరాళి	538
ఎందువోయీ	పాడి	338
ఎక్కడ నేరుచు	వళవంజరం	396
ఎక్కడ పరాకు	మంగళకౌసిక	122
ఎక్కడెక్కడో	మంగళకౌసిక	343
ఎక్కడొతా	అహిరి	123
ఎక్కువైన	శంకరాభరణం	5
ఎక్కులుగాఁబట్టు	శంకరాభరణం	495
ఎటువంటిదాస	కాంబోది	555
ఎటువంటిదొర	సామంతం	245
ఎటువంటిపరాక్	బౌళి	392

ఎటువంటిరాతి	శ్రీరాగం	338
ఎటువంటివాడ	హిందోళవనంతం	369
ఎట్టుగెలువంగ	దేసాళం	454
ఎట్టునమ్మ	నాట	463
ఎట్టునమ్మిచ	శ్రీరాగం	522
ఎట్టునేరుచు	ముఖారి	554
ఎట్టున్నదో	శ్రీరాగం	90
ఎట్టు మఱవంగ	కురుంజి	237
ఎట్టోరుచుకున్నాడ	అహిం	467
ఎడసిన నొక	రామక్రియ	193
ఎన్నడు	శంకరాభరణం	113
ఎన్నిపోలికల	దేవగాంధారి	389
ఎన్నిలేవు	గాళ	350
ఎన్నెనంగలవు	మంగళకౌసిక	30
ఎప్పుడు	కన్నడగాళ	580
ఎఱంగవచ్చె	ముఖారి	252
ఎవ్వని దలంచి	కాంబోది	94
ఎవ్వరికిఁజెప్పే	పాళంగనాట	219
ఎవ్వరిమెచ్చుదగ	శుద్ధవనంతం	28
ఎవ్వరుండుటా	రిలితి	492
ఎవ్వరుండే	సామంతం	591
ఎవ్వరువేమి	అహరినాట	20
ఏటికిఁ బంఠా	భౌరి	575
ఏటికిఁ బొడిబడె	కాంబోది	569
ఏటికి గెలిచేనే	ముఖారి	402
ఏటికి నను	కాంబోది	267
ఏటికి వచ్చెల	చైరెడ	536

ఏటికి మామాట	నాదరామక్రియ	53
ఏటికి యెక్కిన	రామక్రియ	31
ఏటికి వేగిర	కాందోది	520
ఏడనేడ	రామక్రియ	176
ఏడుముల్లు	బౌళి	77
ఏమంద మీకె	లలిత	156
ఏమన్నాఁజేయ	పరాళి	154
ఏమనిచెసె	అహరి	553
ఏమని మామాట	వేళాపరి	151
ఏమని పాగడే	దేవగాంధారి	450
ఏమనివర్ణించు	దేసాళం	110
ఏమని విన్నవించే	ముఖారి	175
ఏమని విన్నవించే	సౌరాష్ట్రం	543
ఏమని వొడఁబరచే	సామంతం	188
ఏమమ్మ	దేవగాంధారి	50
ఏమయ్య	మంగళకౌసిక	229
ఏమయ్య	నాదరామక్రియ	437
ఏమూట	సౌరాష్ట్రం	65
ఏమిగట్టు	శంకరాభరణం	138
ఏమిగలిగె	శంకరాభరణం	25
ఏమిగొఱచి	ముఖారి	287
ఏమిచెప్పే	శుద్ధదేశి	589
ఏమి చేసినాఁజేసి	అహరినాట	451
ఏమిచేసె	అహరి	479
ఏమిటికే	కాందోది	483
ఏమిసేయించు	కాందోది	300
ఏమిసేతమె	అహరి	534

విమిసేతు	గౌళ	285
విమిసేను	సాళంగం	282
విమీదమ్మదడ	రామక్రియ	127
విమీననఁటన	సామంతం	213
విమీననము	మంగళాశాసనము	497
విమే చిన్నదాన	రామక్రియ	459
విమేమిసేసి	అహిరి	582
విమే యిది	శంకరాభరణం	323
విరాలి	అహిరి	215
విలతలవంచు	అహిరి	399
విల నన్ను దూరే	కాంబోది	67
విల నన్ను వేడు	శ్రీరాగం	56
విల నాకు	పాడి	391
విల మమ్ము	హిజ్జిజి	473
విల మమ్ము	హిజ్జిజి	552
విల యెఱంగ	శుద్ధవనంతం	387
విలరట్టు	బౌలి	284
విలనాను	ముఖారి	559
విలవూర	దేశాక్షి	517
విలవేసాలుచేసే	నట్టనారాయణి	586
విలవేసాలుసేసి	నాదరామక్రియ	415
విల వొడఁ బరచేవు	దేసాళం	477
విలసాదించిదాను	బౌలి	537
విలే తనకు	సాళంగనాట	61
విలేయింతేసి	సారాష్ట్రం	55
ఒంటిసూరకే	శ్రీరాగం	102
ఒక్క మనసుగా	శ్రీరాగం	448

ఓయ్యనే	కాంబోది	126
ఓవమే చాలు	పాడి	146
ఓయమ్మ	దేసాళం	73
ఓరుచుక	బౌళి	429
ఓరవగద	తేలుగుఁగాంబోది	507
ఓనేడానే	రేవగుప్తి	41
ఓభళేశ	సాళంగనాట	3
ఓలే నిజము	లలిత	563
ఓలేరా	మధ్యమావతి	118
కంటిమి	రామక్రియ	308
కందమువో	సామంతం	155
కడఁగి	ద్రావిళభైరవి	476
కడవారు	దేశాక్షి	239
కడుసిన్న	సౌరాష్ట్రం	150
కడుసిన్న	బౌళి	380
కన్నులపండుగ	దేసాళం	242
కలదిది	వరాళి	535
కాంతలాగు	పాడి	485
కాంతలాల	పాడి	419
కాంతవద్ద	బౌళి	311
కాదనినందుకు	వరాళి	43
కానకుంటి	శ్రీరాగం	105
కానీలే అందు	రామక్రియ	261
కానీలేవే	సాళంగనాట	490
కానీవయ్యా	ముఖారి	372
కామినిబతు	శంకరాభరణం	49
కావలసిన	సాళంగం	159

చెల్లబోయెన్నొనై నా	దేసాళం	413
చెల్లబో సిగ్గు	రామక్రియ	365
చెల్లుబడియింత	సాళంగనాట	88
చెల్లెఁబెల్లెఁబను	సామంతం	101
చేకొనివూడిగా	సాళంగం	556
చేతనైన	నాదరామక్రియ	168
చేతికొద్ది	సామంతం	435
చేయవే	సాళంగం	256
చేసినంతఁబెల్లుఁబో	ముఖారి	87
చొక్కులఁబెట్టి	శ్రీరాగం	243
జటయుచు	హిందోళవసంతం	220
తక్కినవారి	సాళంగనాట	388
తగదని	వరాళి	549
తగుఁదగు	ధన్నాసి	438
తగునా	అహిరినాట	272
తడవాయ	సామంతం	128
తనకొక	సామంతం	430
తనకేమే	మాళవిగౌళ	295
తననంది	వేళావలి	167
తనసొమ్మై	మధ్యమౌవతి	84
తనిసితి	శంకరాభరణం	7
తనుఁదడవి	నాదరామక్రియ	227
తప్పితొరిన	నాదరామక్రియ	209
తప్పులు	దేసాళం	271
తమజాడలేల	రీతిగౌళ	587
తరుణిఁజొచి	అహిరి	590
తరుణిఁచిన్న	శంకరాభరణం	510

తరుణిచిన్న	శంకరాభరణం	510
తరుణిచేసిన	కాంబోది	561
తలఁచిన	అహిరి	297
తలఁచు	పాడి	332
తానే తలఁచు	దేవక్రియ	346
తానేల దూరీని	హిందోళం	214
తానేల యెగ్గులు	పూర్వగౌళ	566
తాపసులడవి	సాళంగనాట	76
తారుకాణ	లలిత	171
తెలిసితి	నాదరామక్రియ	506
తెలుసుకోవయ్యా	దేసాళం	444
తొల్లిటి నాకంటె	రామక్రియ	225
తొల్లెనీయూల	రామక్రియ	424
దగ్గరింకా	దేసాళం	104
దగ్గరిలే నింత	లలిత	69
దానికేమి	రామక్రియ	462
దేవదేవ	మాళవిగౌళ	310
దొడ్డవాని	కాంబోది	2
నన్నేమి	హిజ్జిజి	379
నమ్మితిఁగద	బౌళి	247
నవ్వువచ్చుమా	శంకరాభరణం	194
నవ్వువచ్చుమి	వరాళి	318
నవ్వేవారి	వరాళి	339
నవ్వేవారి	పాడి	523
నాకేలలోఁగే	వరాళి	570
నాకేల వెరచే	పాడి	224
నాటిమాట	బౌళి	453

నాతోనేమిచెప్పే	వరాళి	255
నాతోనేమి నవ్వే	వరాళి	240
నామోము	రీతిగాళ	264
నావంక	భూపాళం	348
నిండిన జవ్వన	తెలుఁగుఁగాంబోది	421
నిండుఁబాయ	నాదరామక్రియ	26
నిండుకొని	పళవంజరం	597
నిజములే	బౌళి	191
నిన్నమాపే	మాళవి	342
నిరతపుజాణ	రామక్రియ	320
నీకు నీవే	గుండక్రియ	178
నీకెట్లీత	సాళంగం	478
నీకే తెలుసు	వరాళి	358
నీకే తెలుసు	హిందోళం	352
నీగుట్టు దెలియ	గాళ	324
నీడనుండి	పాడి	111
నీతలఁపు	ద్రావిళభైరవి	268
నీమనసింకా	ముఖారి	206
నీమననెట్టు	అహిరి	573
నీమాటలు	బౌళి	326
నీయంతవట్టు	ముఖారి	385
నీవంటదే	హిజ్జిజి	579
నీవంటి వలవే	రామక్రియ	574
నీవంటివారమే	సారాష్ట్రం	368
నీవల్లనేకంటి	ద్రావిళభైరవి	373
నీవల్లనే యీ	లలిత	302
నీ విధుఁడు	అహిరి	354

నీవుచేసిన	సామంతం	378
నీవు నేర్పితి	అహరినాట	501
నీవు మగవాడ	నాదరామక్రియ	550
నీవెంత నేసినా	దేసాళం	230
నీవెఱుగని	సాళంగం	132
నీవే అల	బౌళి	482
నీవే తెలుసు	దేసాళం	63
నీవేమి నేతు	బౌళి	72
నీవేలకాతాళించి	గౌళ	516
నీవేల జంకించే	పాడి	562
నీవేలవంకించే	బౌళి	488
నీల్లదే	కేదారగౌళ	592
నీళ్లడిచితే	శంకరాభరణం	172
నెట్టనరెంటి	మేఘరంజి	258
నెమ్మదినలుక	హిందోళం	259
నెరవేరెబను	బౌళి	303
నెలఁత నేమి	వరాళి	201
నెలఁతరో	భైరవి	345
నేఁడుగొత్త	దేసాళం	432
నేఁడు నాభాగ్య	కేదారగౌళ	565
నేఁడుగాకుండితే	బౌళి	39
నే నటువంటిదాన	సామంతం	528
నేనా విన్నవించి	గౌళ	407
నే నీకు వింత	సౌరాష్ట్రం	394
నేను తనకు	తోండి	397
నేనెఱుగ	పాడి	548
నేమంత	లలిత	228

నేమెఱుంగ	దేశాళం	325
నే మేమనేము	శంకరాభరణం	226
నే రుతువే	కుర్పండి	250
సంతగాఁడ	ముఖారి	1
వచ్చిమాట	మాళవి	420
వచ్చినేసి	అహిరి	64
వట్టకు నన్ను	రాఘక్రియ	106
వట్టకువే	దేసాళం	142
వట్టపు దేవులము	మాళవిగౌళ	377
వట్టి విడిచిన	భైరవి	147
నడత్రనింతె	కాందోది	329
పతితో విరహ	భైరవి	464
పదరంగ	బౌలి	205
పదియుఁబది	ధన్నాసి	89
పలుకులు	దేవగాంధారి	360
పలుమారు	పాడి	231
పాయపువాఁడ	వరాలి	484
పాటి పాటి	నాదరానుక్రియ	174
పిలిచి నీ	వరాలి	568
పిలువరే కృష్ణుని	దేవగాంధారి	136
పిలువరే వానిఁద్రియ	రామక్రియ	33
పురుషులలో	సాళంగనాట	119
పులకల	నారాయణి	337
పూజలంద	దేశాళం	207
పేరఁబేర	దేసాళం	81
పొందినవారము	పూర్వగౌళ	403
పొత్తులమగఁడు	ముఖారి	190

యెందు	దేసాళం	11
బతుకరయ్యా	ముఖారి	581
బలిమిసేయక	దేవగాంధారి	161
బలుగుండె	ఆహిరి	170
బాపు బాపు కృష్ణా	బౌళి	152
బాపు బాపు మెచ్చి	ముఖారి	238
బుద్ధి చెప్ప	నాదరామక్రియ	280
మంచిదాయఁగా	కేదారగౌళ	469
మంచిదె నీ జన్మము	హిందోళవసంతం	511
మంచివారడ	నాదరామక్రియ	347
మంచివాని	గుజ్జరి	356
మంతనపు	శ్రీరాగం	10
మందలించి	లలిత	317
మగఁడు చెప్పిన	కాందోది	192
మగవాఁడు తాను	వసంతవరాళి	116
మగవాఁడు భ్రమ	మధ్యమావతి	465
మగవారె	బౌళి	521
మగువనీవే	పాడి	79
మగువభావము	తెలుఁగుఁగాందోది	361
మగువలఁ జేకొన	దేసాళం	577
మలికరితన	బౌళి	410
మనసుకు	సారాస్త్రిం	525
మనసులో	వరాళి	262
మన్నించు	సామంతం	270
మమ్ముఁజూచి	సామంతం .	531
మమ్మేల	పాడి	572
మాఁటలేల	శంకరాభరణం	58

మూఁ టొకటి	దేసాళం	16
మాకుఁజూడ	ముఖారి	22
మాకేలయ్య	పాడి	359
మానలేనే	సామంతం	47
మానవెప్పడి	శంకరాభరణం	498
మాయలేల చూపే	పాడి	544
మాయలేలరారా	కేదారగౌళ	68
మారుమాట	అహిరి	38
మానటేలా	మాళవిగౌళ	529
మించి దేవాంగన	రామక్రియ	124
మోఁద మిక్కిలి	పాడి	153
మీరైనా బుద్ధి	పాడి	409
ముందర నున్న	లలిత	390
మూలనున్న	శంకరాభరణం	166
మేలయ్య	లలిత	223
మేలుమేలు అన్నిటా	దేసాళం	519
మేలు మేలు కాంతల	బౌళి	296
మేలు మేలు ~~బాణ~~	రామక్రియ	6
మేలు మేలు నీ	సింధురామక్రియ	494
మేలు మేలే	భైరవి	144
మేలు విచ్చి	పాడి	54
మొగమాటము	శుద్ధదేశి	466
మోసపోకు	పాడి	158
రట్టడి కడప	దేసాళం	298
రమణుఁడ	పాడి	266
రాతిఁబలిమ	రామక్రియ	36
రామా రామా	అహిరినాట	44

రారాఁపు	ముఖారి	114
ఱట్టు నేనుకొని	దౌరి	583
విచారము	దౌరి	21
వచ్చెను నీరమణుఁడు	నాదరామక్రియ	42
వట్టి కాతరాన	మంగళకాసిక	551
వట్టి జోలి	కాంబోది	14
వట్టినేరా	సామంతం	13
వట్టి విచారము	అహినాట	370
వట్టి విచారము	మేఁచదౌరి	221
వద్దనేమా	దేవగాంధారి	514
వద్దువద్దు బలిమి	భైరవి	100
వద్దువద్దు మాతోడ	వరాళి	180
వద్దువద్దు మాతోవాడు	శంకరాభరణం	120
వద్దు నుమో	దౌరి	108
వన్నిత నిన్నటా	ముఖారి	130
వనిత నీకుఁ గడ	అహిరి	199
వనిత జివ్వన	దేసాక్షి	91
వనిత	రామక్రియ	357
వలచినదాని	ముఖారి	457
వలచినపతి	భైరవి	57
వలపు	రామక్రియ	401
వాఁడు గడె	మాళవి	276
వాడలవాడల	శ్రీరాగం	18
వింత వాఁడు వల్ల	ముఖారి	196
వింత వింత	ముఖారి	480
విచారింఁచుకో	దౌరి	532
వినయమే	శంకరాభరణం	518

విన్నదాఁకా	ఆహిరి	398
విన్నవము	ముఖారి	4
విరహతాపము	బైరవి	202
విరదమ్మి	తెలుఁగుఁగాంబోది	331
విరులదండల	దేసాళం	277
వీఁడివో	రుద్దవసంతం	52
వీదివీధిఁజె	తెలుఁగుఁగాంబోది	59
వెంగెమాడఁబని	వరాళి	304
వెన్నెలఁగాఁచుఁగా	శ్రీరాగం	294
వెలయు	పాడి	203
వేఁగిరమా	రామక్రియ	182
వేఁడుకోఁగాఁజెలు	సామంతం	425
వేగిరమా	ఆహిరి	423
వేడుకకాఁడ	బైరవి	567
వేళలేదు	సాళంగనాట	149
వేళలేదు	మాళి	169
వేళైనదాఁకా	సాళంగం	290
వొద్దఁగూఁచుండఁగ	వరాళి	248
సంగడిజాణ	సామంతం	185
సంతకూటాల	సాళంగనాట	306
సతివెఱపు	ఆహిరినాట	29
సమ్మతించినా	బైరవి	80
సరి నిచ్చక	రీతిగౌళ	426
సరుసమాకొక	శ్రీరాగం	74
సవతిచుట్టు	మంగళకౌశిక	12
సవతివి గనక	మధ్యమావతి	383
సవతివి నీ	నాదరామక్రియ	328

సారెజారుఁబయ్యద	వరాలి	27
సారె వేరేవను	వసంతం	48
సారెసారె	గుజ్జరి	198
సింగారరసము	హిందోళవసంతం	141
సిగ్గరి పెండ్లి	సాళంగనాట	40
సిగ్గువడి	సామంతం	321
సూటిగాఁదప్ప	మాళవిగౌళ	
నేయవయ్యా	దేసాళం	
నేసపెట్టినాపె	దేసాళం	50
హరినిన్నుఁదిలి	దేవగాంధారి	112

* * *

